

(資料)

ベンデ語語彙集 (ベンデ語－英語－スワヒリ語－日本語)

A Bende Vocabulary (Bende - English - Swahili - Japanese)

語彙集の見方 (凡例)

-bhámhá v. H. put skin on the drum; stretch skin on the drum. -tandika (ngozi ili kuikausha) ; -wamba ; -tengeneza ngoma. 皮を張る(太鼓に). **-bhámhílá**

APP-il-<BEN>. 皮を張ってあげる. **-bhámhísýá**

APP-il-CAUS-i-. ask sb. to put skin on the drum. -tuma mtu ili atengenezeshe ngoma. 人に頼んで皮を張ってもらう.

-bhámhá

v.

H.

put skin on the drum; stretch skin on the drum.

-tandika (ngozi ili kuikausha) ; -wamba ; -tengeneza ngoma.

皮を張る(太鼓に)

-bhámhílá

APP-il-

<BEN>

ベンデ見出し語

品詞

声調型

英語解説

Swahili 語解説

日本語解説

派生形

派生接辞解説

受益者

見出し語は、一段上げて見出し語フォントで表示してある。品詞には, adj. (形容詞語幹), adj-con. (属辞-á と名詞によって属性を示すタイプの形容詞), adv. (副詞), conj. (接続詞), dem. (指示詞), enc. (前倚辞), interj. (感嘆詞), n. (名詞, 数字は名詞クラス), num. (数詞), prn. (人称代名詞), proc. (後倚辞), v. (動詞) である。声調型は, H, L, P の3種類がある。英語解説は Doulos フォントで, Swahili 語解説は Arial フォントで, 日本語は明朝体で示している。一段下げた太字のベンデ語形は, イディオム, 派生形をあらわす。派生形の後ろは, 派生接辞の解説である。派生接辞の詳細は本論を参照。派生接辞の後ろの< >の略号については, <AUG>接頭辞の交替ないし二重接頭辞によって作られた指大形, <DEM>接頭辞の交替ないし二重接頭辞によって作られた指小形, <SEC>二重接頭辞, <ITS>適用辞 APP-使役辞 CAUS の組み合わせによる強意形, <INT>適用辞 APP-使役辞 CAUS の組み合わせによる強制形, <BEN>主に適用辞 APP について, 増やされた項は受益者になるもの, <LOC>主に適用形 APP について, 増やされた項は場所の名詞句になるもの, <CAUS>は主に使役形 CAUS について, 増やされた項が被使役になっているものである。また>ベンデ語形は, 同義語ないし参照語, ~ベンデ語形は異形態である。

なお、語彙集の見出し語の選択、英語訳、スワヒリ語訳は、基本的に湯川 (1979) の「バントゥ諸語語彙調査票試案」に拠る。また、湯川 (1979) 以外の語については、Yale University, Yale Program in African Languages の *The Kamusi Project* (2005 最終アクセス) のオンライン辞書の英語訳、スワヒリ語訳を利用した。動物のラテン名は伊谷 (1977c)、植物のラテン名は、伊藤 (2002) を参照した。

A - a

-á **bhúŋí**. adj-con. L. PPx-. what kind of. -a namna gani. どんな.
 -á **bhwéné**. adj-con. H. PPx-. honest. -kweli. 正直な.
 -á **fuújo**. con. H. annoying ; bothering. -a fujo. うるさい.
 -á **ghaáli**. adj-con. H. PPx-. expensive (meat). (nyama) ghali. 高い(肉).
 -á **kále**. adj-con. H. PPx-. old. -kukuu. 古い.
 -á **mánaghá**. adj-con. H. PPx-. strong (tribe). (kabila) lenye nguvu. 強い(部族).
 -á **múhimú**. adj-con. H. PPx-. important. muhimu. 大切な.
 -á **mwênga**. con. H. PPx-. only. tu. ~のみ.
 a-a. dem. 0. this. hii. これ.
 aahádi. n.9-10. 0. promise. ahadi<->. 約束.
 ááhó. dem. 16. H. over there. pale. あそこ.
 áájéé. interj. H. no. sio ; hapana. いいえ.
 áájééhi. interj. H. no. sio ; hapana. いいえ.
 -ábhé. adj. H. PPx-. red ; ripe. -ekundu. 赤い ; (果物が)熟れた.
 -á=hě. enc. H. PPx-. which ; of which. -pi ; ya ipi. どの ; どれ.
 -ahídi. v. 0. promise. kuahidi ; -toa ahadi. 約束

する.
 áhíná. interj. H. take! chukua! 取れ! (命令形のみ)
 ahó. interj. L. wow! je! わあ! (喜びの声).
 aína. n.9-10. 0. kind. sort. aina<-> ; namna<->. 種類.
 aléke. conj. 0. in order to.... ili. ~のために.
 álólé. interj. H. my dear. jamaani. あなたたち (親しい人に対する呼びかけ).
 -amíni. v. 0. believe. kuamini. 信ずる.
 -aminísyá. CAUSL-isi-. make believe.
 -aminisha. 信じさせる. -li-amíní. RFL-li-. believe each other. -amini. 信じあう.
 -amúá. v. 0. decide. -amua. 決める. -amulía. APP-li-. make sb. decide. -amulia. 決めてあげる.
 -ápí. adj. H. PPx-. black. -eusi. 黒い ; 汚れた.
 -áswé. adj. H. PPx-. white. -eupe. 白い ; 真っ白の ; きれいな.
 azaábhu. n.9-10. 0. penalty. adhabu<->. 罰.
 -azíbhú. v. 0. punish. -adhibu. 罰する.

BH - bh

-bhă. v. L. become. -wa (kwa mfano ; -wa dakitari). である ; なる. -bha ítóngé. become round. -wa kidonge. 丸まる. -bha múndelendéle. be stupid. -wa mpumbavu. 馬鹿である. -bha ná bhúsyembé. be slippery. -teleza (kwa njia). よくすべる. -bha ná fulááha. make merry (of children). -fanya ghasia za furuha. はしゃぐ.
 -bha ná katetefúla. stammer. -sema kwa kigugumizi. どもる. -bha ná managhá. become strong. -wa nguvu ; -pata nguvu. 強くなる. -bha ná másálá. be clever. -wa na akili. 利口である.

-bha ná mwéghó músoghá. be kind. mwema. 親切な. -bha ná myaká makumi átátú. be 30 years old. -wa na umri wa miaka thelathini. 30歳である. -bha ná nkongoló. become rusty. -pata kutu ; -ingia kutu. さびる. -bha ná (síntú). have (sth.). -wa na (kitu). 持つ. -bha ná wásiwaási. feel anxious. -wa na wasiwasi. 心配する.
 bhaáda. n.9. 0. after. baada. ~から.
 bhaadáye. interj. 0. afterwards ; later on. baadaye. あとで.
 -bhaágha. v. 0. skin (with a knife). -chuna (kwa

- kisu). 皮をはぐ(ナイフで). **-bhaaghíla**. APP-il-
bhaalúbha. n.9-10. 0. letter ; brief. barua<->. 手紙.
- bhaáni**. n.9-10. 0. barn for drying tobacco leaves or cassava. kambi ya kuanikia tumbako au mihogo. 煙草の葉 ; キャッサバを乾燥させる小屋.
- bháásá**. v. H. shave wood ; pare ; carve ; work wood. -chonga ; -tia nakshi ; -tengeneza vitu kwa mbao. 削る ; 彫る ; 木工細工をする.
-bháásíla. APP-il-. **-bháásísyá**.
 APP-il-CAUS-i- <ITS>. carve very much.
 -chonga sana. 削らせる. **-bhááswá**. PASS-u-.
- bhaázi**. n.9. 0. sometimes. baadhi ya wakati. 時々.
- bhabhá**. v. L. itch. -washa ; -wawa. かゆい.
-bhabhwá. PASS-u-.
- bhadála jáá**. n.9. 0. instead. badala ya. ~の代わりに.
- bhadilísyá**. v. 0. take sb.'s place ; exchange ; replace. -badilisha zamu ; -badilisha. 交代する ; 交換する ; 両替する. **-bhadilísbhwá**.
 PASSL-ibu-.
- bhághálá**. v. H. make smooth (the floor) ; flatten. -tandaza. ならす(床を) ; 広い場所を平らにする.
-bhághálíká. STAT-ik-. become flat. -tandazika. 平たくなる. **-bhághálíla**. APP-il- <BEN>.
-bhághálwá. PASS-u-.
- bhahásya**. n.9-10. 0. parcel. furushi<ma-> ; tumba<->. 包み.
- bhaká (mupíla)**. v. L. catch (a ball). -daka (mpira). うける(ボールを). **-bhakíla**. APP-il-. **-bhakwá**.
 PASS-u-.
- bhalá**. v. L. say. -sema ; -nena. 言う ; 話す.
-bhalíla. APP-il-. speak (sb.) ; address ; tell. -anza kusema (na mtu) ; -ambia. 話し掛ける ; 話す(人に) ; 告げる. **-bhalílwá**.
 APP-il-PASS-u-. **-bhalísyá**. APP-il-CAUS-i-. tell the truth. -sema ukweli. 本当のことを言う.
-bhalwá. PASS-u-. **-bhasyá**. CAUS-i-. ask (a question). -uliza. 質問する.
- bhalabhála**. n.9-10. 0. road. barabara<->. 道路.
bhalabhála já kuanzá. the first road. barabara ya kwanza. 最初の道.
- bhalúti**. n.10. 0. gunpowder. baruti<->. 火薬.
- bhamaabhúkwe**. **bhaabhamaabhúkwe**. n.1-2a. 0. mother-in-law. mkwe ; mama wa mke (au mume). 義母.
- bhamaabhúsyá**. **bhaabhamaabhúsyá**. n.1-2a. 0. landlady. mama bwana. 女のご主人様.
- bhámhá**. v. H. put skin on the drum ; stretch skin on the drum. -tandika (ngozi ili kuikausha) ; -wamba ; -tengeneza ngoma. 皮を張る(太鼓に).
-bhámhíla. APP-il- <BEN>. 皮を張ってあげる. **-bhámhísyá**. APP-il-CAUS-i-. ask sb. to put skin on the drum. -tuma mtu ili atengenezeshe ngoma. 人に頼んで皮を張ってもらう.
- bhambíla**. v. L. get pregnant (she-goat). -pata mimba (kwa mbuzi). ヤギが子を孕む.
- bhandá**. v. L. prod (with a stick) ; flatten ; inspect by pressing whether mature or not. -chocha ; -bonyeza ili kutizama kama pevu au bado. 突っつく ; 押して調べる(熟れているかどうか).
-bhandághísyá.
 ITR-agh-APP-il-CAUS-i- <ITS>.
 -bonyezabonyeza. 何度も押して調べる.
-bhandíká. IMP-ik-. paste up (e.g., a postage stamp). -bandika. 張る(切手を). **-bhandíkísyá**.
 IMP-ik-APP-il-CAUS-i- <ITS>. press sth. to fix it ; press down (sb.). -kandamiza ; -kandamiza chini. 動かさないように押さえる ; 押さえつける. **-bhandíla**. APP-il- <LOC>.
 foment. -kanda (kwa maji ya moto). あんぼうする. **-bhandísyá**. APP-il-CAUS-i- <ITS>.
 -kandamiza kwa nguvu. しっかり力を入れて押さえつける. **-bhandúlá**. SEPt-ul-. take off (a stamp pasted up). -bandua. はがす ; 抜く.
-bhandúlíla. SEPt-ul-APP-il-. 人のためにはがしてやる. **-bhandúlílwá**. SEPt-ul-PASS-u-. 抜かれる.
- bhándá**. v. H. perform witchdoctor's ritual. -tengeneza ngoma ya ufumo. 呪医が儀礼を執り行う. **-li-bhándá**. RFL-li-. go for healing to a witchdoctor. kwenda kwenye kiapo kwa mfumo. 呪医に治療を請う.
- bhángá**. v. H. remove bark ; remove guard. -toa magome. 剥がす(樹皮を) ; はがす(猟銃の安全装置を). **-bhángíla**. APP-il-. **-bhángúlíla**.
 SEPt-ul-APP-il-. 蜂蜜採集で蜂蜜のある部分だけ剥がしとる. **-bhángúlísyá**.

- SEPt-ul-APP-il-CAUS-i- <ITS>. -**bhángúsyá**.
SEPt-ul-CAUS-i- <BEN>. 剥がし取ってあげる. -**bhángwá**. PASS-u-.
- bhangá (mábhānga)**. v. L. interlace (sticks).
-wamba fito ; -palata. 組む(枝を). -**bhangúlá**.
SEPt-ul-. pluck out feathers. -choma manyoya
ya ndege yaliyobaki mwilini ; -toa manyoya. 抜く
(毛を). -**li-bhangá**. RFL-li-. go up ; mountainer.
-palamia. 登る(山に) ; 頂上に向かって直線距離を登る.
- bhangili**. n.9-10. 0. bracelet. bangili<->. 腕輪.
- bhasikeéli**. n.9-10. 0. bicycle. basikeli<-> ;
baisikeli<->. 自転車.
- bhatamíla**. v. 0. be quiet (of a person). -tulia. 静
かにしている. -**bhatamísyá**.
CAUS-i- <CAUS>. -tuliza.
- bhatiká (máfutá)**. v. L. make oil. -tengeneza
mafuta. 油をつくる. -**bhatikíla**.
APP-il- <BEN>. -**bhatikíwa**. APP-il-PASS-u-.
-**bhatisíbhwa**. PASSL-ibu-.
- bhatísyá**. v. 0. make sb. baptised. -batiza. 洗礼を
受けさせる.
- bhébhá**. v. H. lighten ; flash (as lightning). -meta.
稲光がする. -**bhébhésyá**.
APP-il-CAUS-i- <ITS>.
- bheéi**. n.9-10. 0. ~**bheéji**. price. bei. 価格.
- bheéji**. n.9-10. 0. **bheéi**. price. bei. 価格. **bhééji sí**.
how much?. kiasi gani? ; bei gani?. いくら?.
- bhéélá**. v. H. become mature (to eat) ; become
red ; become ripe. -iva ; -wa jekundu. 熟れて食
べ頃になる ; 赤くなる ; 熟れる(あらかじめ取
穫した果物が). -**bhéélésyá**.
APP-il-CAUS-i- <ITS>. become too mature
(of a fruit on the tree). -iva sana. 熟れすぎる.
-**bhéésyá**. CAUS-i- <CAUS>. -ivisha. 熟れさ
せる.
- bheéle**. adj. 0. NPx-. ripe (fruit). (tunda) bivu. 赤
い, (果物が)熟れた.
- bheene**. n.2. L. they ; them. wao. 彼ら.
- bhéétá**. v. H. stalk. -nyemelea ; -nyatia katika
uwindaji. 狩りで獲物を狙って忍び足で歩く ;
忍び寄る ; こっそり近づく. -**bhéétélá**. APP-il-
-**bhéétwá**. PASS-u-. 隠れて手伝いに来てくれ
る.
- bheghá**. v. H. shave the hair. -kata nywele ; -nyoa.
剃る(髪を剃刀で). -**bheghwá**. PASS-u-.
- bhékémélá**. v. H. shine. -merameta. 光る.
- bhelá**. v. L. destroy. -vunja. 壊す. -**bhelághá**.
ITR-agh-. smash ; crack (sth hard). -pasua kwa
kugongesha ; -saga ; -vunja ; -ponda. 打ち砕く ;
潰す ; 力で割る. -**bhelághá lúhé**. ITR-agh-.
become mature (of a boy). -balehe ; -vunja ungo.
成人する(男女とも). -**bhelághíla**.
ITR-agh-APP-il-. -**bhelághísyá**.
ITR-agh-APP-il-CAUS-i- <ITS>. -**bhelághúka**.
ITR-agh-SEPi-uk-. become broken into pieces.
-vunjika vipandevipande. 砕ける. -**bhelághúla**.
ITR-agh-SEPt-ul-. break into pieces ; become
hatched. -vunja vipandevipande ; -chochoa ;
-angua mayai. 砕く ; かえる(鳥の卵が) ; 砕く
(殻を). -**bhelághúlwa**.
ITR-agh-SEPt-ul-PASS-u-. -**bhelághwá**.
ITR-agh-PASS-u-. -**bhelághyá**.
ITR-agh-CAUS-i- <BEN>. -**bheléká**.
STAT-ik-. become smashed ; become cracked.
-sagika ; -vunjika ; -pondeka. つぶれる ; 割れ
る.
- bhelá**. v. L. escape. -kimbia ; -toroka. 逃げる.
- bhélámíla**. v. H. lie in wait. -vizia. 待ち伏せする.
-**bhélámílwá**. PASS-u-.
- bhémbá**. v. H. -pendeza kwa nguo nzuri. ハレの
着物を着てきれいに見える. -**bhémbélá**.
APP-il-. -shaini ; -vaa vizuri. ハレの着物を着
る.
- bhembelésyá**. v. 0. pacify (a crying child) ;
pacify (an angry person) ; console. -bembeleza.
あやす(泣く子を) ; なだめる ; 慰める.
-**bhembelésibwá**. PASSL-ibu-.
- bhendéla**. n.9-10. 0. flag. bendera<->. 旗.
- bhía**. n.9. 0. beer. bia. ビール.
- bhií**. adj. L. NPx-. bad ; rotten. -baya ; -bovu. 悪
い ; 腐った.
- bhiíha**. v. 0. VEB-h-. become bad ; be untasty ;
become spoiled. -wa -baya ; -wa na ladha
mbaya ; -chapwa ; -haribika. 悪くなる ; まず
い ; 壊れる ; 故障する. -**bhiíhíla**.
VEB-h-APP-il-. 食あたりする. -**bhiíhíwa**.
VEB-h-APP-il-PASS-u-. -haribikiwa. -**bhiíhísyá**.

- VEB-h-APP-il-CAUS-i- <ITS>. -haribia ;
 -haribu sana. 壊す. **-bhiíhya**. VEB-h-CAUS-i-
 spoil (a machine). -haribu. 壊す ; 故障させる.
-bhiíhya ahaádi. VEB-h-CAUS-i-. break one's
 promise. -vunja ahadi. 約束をやぶる.
- bhiíka**. v. 0. put ; suspend (sth. on the back of a
 seat) ; put in. -weka ; -weka (kitu juu ya mgongo
 wa kiti) ; -tia. 置く ; かける(いすの背などに) ;
 入れる. **-bhiíka bhughánga**. smear medicine :
 spread medicine. -weka dawa ; -tia dawa. 薬を
 つける ; 薬をまく. **-bhiíka hkíbha**. store ;
 deposit. -weka akiba. 貯える ; 預ける. **-bhiíka**
lúsánte. put a mark ; put a mark on a bark. -tia
 alama ; -weka alama kwenye gogo. しるしをつけ
 る ; 木の幹を傷つける. **-bhiíka múghálilo**.
 support. -weka mwega ; -zuia kitu kisianguke. 支
 える. **-bhiíka neéhi ná síntú**. make sth
 approach ; put sth near sth. -weka sawa kwa
 sawa ; -weka karibu na kitu. 近づける ; 近くに
 置く. **-bhiikíla (bhúghánga)**. APP-il-. spread
 medicine. -tia dawa. 薬をまく. **-bhiikíla**
mbolééla. APP-il-. fertilize. -tia mbolea. 肥料を
 やる. **-bhiikíla siláka**. APP-il-. patch. -wekea
 kiraka. 継ぎをあてる. **-bhiikilíla**.
 APP-il-APP-il- <ITS?>. **-bhiikísya**.
 APP-il-CAUS-i- <CAUS>. **-bhiikwa**.
 PASS-u-.
- bhijághúka**. v. L. ITR-agh-SEPi-uk-. look round.
 -tizama huko na huko. 見回す. **-bhijúká**.
 SEPi-uk-. look behind. -tizama nyuma. 見かえ
 る.
- bhilá**. v. H. simmer ; becoem boiled up (of water).
 -chemka (kwa maji). ゴトゴト煮える(水などが).
-bhilísyá. APP-il-CAUS-i- <ITS>. **-bhísyá**.
 CAUS-i- <CAUS>. -chemsha.
- bhilaúli**. n.9-10. 0. glass. bilauri<->. コップ, グラ
 ス.
- bhilí**. adj. H. EPx- two. -wili. 二つの.
- bhíngá**. v. H. chase away. -fukuza. 追い払う.
-bhíngá múntú. sack ; lay off. -achisha mtu
 kazi ; -fukuza mtu kazini. 解雇する. **-bhíngilá**
kúnse. APP-il- <LOC>. drive out. -mtoa mtu
 nje. 追い出す. **-bhíngwá**. PASS-u-.
- bhísí**. adj. H. NPx-. not yet cooked enough
 (meat) ; unripe (fruit). haijaiva bado (nyama) ;
 (tunda) bichi. まだできていない(肉) ; 未熟の
 (果物) ; 生の.
- bhófú**. adj. H. NPx-. rotten (meat). (nyama)
 mbovu. 腐った(肉).
- bhóghólá**. v. H. vomit milk. -cheua ; -cheuka. 乳
 をもどす ; 赤ん坊がゲップする.
- bhohá (mukéka)**. v. L. plait (a mat) ; rub a string.
 -suka mkeka ; -sokota uzi. 編む(ござを) ; 縋る
 (縄を). **-bhohéla**. APP-il-. **-bhohésyá**.
 APP-il-CAUS-i-. ask sb. to plait. -tuma mtu ili
 asuke. 人に頼んで編んでもらう. **-bhohwá**.
 PASS-u-. **-bhohyá**. CAUS-i- <CAUS/BEN>.
- bhólá**. v. H. become rotten ; become rotten (of
 heapen weeds). -oza ; -oza (kwa magugu). 腐
 る ; 発酵する. **-bhólésyá**.
 APP-il-CAUS-i- <ITS>. **-bhósyá**.
 CAUS-i- <CAUS>.
- bhombá**. v. L. leave without saying goodbye.
 -ondoka bila kuaga. 別れを言わずに立ち去る ;
 双子の片方が死ぬ.
- bhómbá**. v. H. be wet out. -lowana. 水に浸してあ
 る(キャッサバなど). **-bhómbésyá**.
 APP-il-CAUS-i- <ITS>.
- bhóngá**. v. H. draw the attention of the opposite
 sex. -ongea kwa maringo (mwanamke). 女が男
 の気を引こうとして気取った話し方をする ; 男
 女が互いに視線を送りあって気のある意思表示
 をする.
- bhonjá**. v. L. have a foretaste. -onja. 味をみる.
-bhonjésyá. APP-il-CAUS-i- <CAUS>.
 -onjeshá. 味見をさせる.
- bhoobhá**. n.14. L. fear. woga. 恐れ.
- bhoóbhá. lóóbhá**. n.14-11. H. mushroom.
 uyoga<->. きのこと.
- bhoóla**. v. 0. bark ; yelp. -kemeza ; -gumia ;
 -bweka. 吠える(犬, ブッシュバックなど短い声
 で何度も吠える動物について). **-bhoólwa**.
 PASS-u-.
- bhoósá. lóósá**. n.14-11. L. hair. hair of an animal.
 nyoya<ma->. 毛.
- bhubhéle**. n.14. 0. bullrush millet ; pearl millet.
 uwele. トウジンビエ.
- bhúbhií**. n.14. L. badness. ubaya. 悪.

- bhuchaáfu.** n.14. 0. rubbish. takataka<->. ゴミ.
- bhúfílá.** n.14. H. laziness ; weakness. uvivu ; unyonge. 怠け ; 弱さ.
- bhúfimbé.** n.14. L. swelling. kivimbe<vi->. はれたところ.
- bhúfíná.** n.14. H. pus. usaha. 膿.
- bhúfú.** n.14. H. flour ; meal. unga<->. 粉.
- bhúfúbhé.** n.14. H. luck of salt. bila chumvi. 塩気がたりないこと.
- bhúfukú.** n.14. L. night. usiku<->. 夜.
- bhúfuku kátí.** n.14. L. midnight. usiku wa manane. 真夜中.
- bhufukubhúfukú.** n.14. L. RED. early in the morning. asubuhi mapema. 朝早く.
- bhúfúmá.** n.14. H. flour ; meal. unga<->. 粉.
- bhufúndi.** n.14. 0. skill. ustadi ; ufundi. 技術.
- bhúghálí.** n.14. H. mush. ugali. ウガリ. **bhúghalí bhúkange.** soft (ugali). laini (ugali). やわらかい (ウガリ). **bhúghalí bhúnyaanye.** soft (ugali). laini (ugali). やわらかい (ウガリ).
- bhúghálí.** n.14. H. width. upana. 幅.
- bhúghámbá.** n.14. H. pitfall. mtego<mi-> wa shimo. 落とし穴.
- bhúghángá.** mághángá. n.14-6. H. medicine. dawa<-> ; uganga<ma->. 薬.
- bhughílá.** v. L. fill one's mouth (with sth.). -jaza kinywa. ほおぼる(汁のない食べ物, 嗅ぎタバコなどを).
- bhughólo.** n.14. 0. powder tobacco. ugoro. 粉煙草, 嗅ぎ煙草.
- bhúghúmbá.** n.14. H. sterility. kutozaa. 不妊.
- bhúghúmúká.** v. H. SEPi-uk-. sway. -yumba ; -yumbayumba. 揺れる ; 震える ; 落ちる.
- bhúghúmúlá.** SEPt-ul-. shake (sth.). -tikisa ; -ng'unta. 揺すぶる ; ゆすって落とす ; ふるう ; 枝などを振り回す. **-li-bhúghúmúlá.** RFL-li-SEPt-ul-. 犬などが体をブルブルと震わせる.
- bhúhá.** n.14. H. Ha-land. Uha. ハ・ランド.
- bhúháfú.** n.14. H. lightness. wepesi. 軽さ.
- bhúhansá.** máhansá. n.14-6. L. baldness. kipara<vi->. 禿.
- bhuhéla.** n.14. 0. end. mwisho<mi->. 端.
- bhúhélé.** n.14. H. the itch. upele<->. 疥癬 ; 湿疹 ; 斑(小さくたくさんある物).
- bhuhífghi.** n.14. 0. hunting. uwindaji. 狩猟.
- bhúholó.** n.14. L. Good bye. Kwa heri. さようなら.
- bhúhonó.** n.14. L. fruits of a lacquer tree. matunda ya zambarau. ウルシの実.
- bhuhyaána.** n.14. 0. inherited things. urithi, vitu vya kurithi. 相続物.
- bhújambá.** n.14. L. hair. hair of a wild pig or an elephant. manyoya ya ngiri au tembo. イボイノシシやゾウの尻尾の毛.
- bhújénjé.** n.14. H. hair on body ; mane. malaika ya mwili<-> ; singa (za simba dume). 体毛, たてがみ(頭部の).
- bhújúghí.** májúghí. n.14-6. H. many bells. kengele nyingi. たくさんの鈴(集合名詞).
- bhújúmbwí.** n.14. H. foolishness. ujinga. 馬鹿.
- bhúkálí.** n.14. L. fierceness. ukali. 気の荒いこと.
- bhúkásí.** mákásí. n.14-6. H. bead. shanga<-> ; ushanga. ビーズ.
- bhúkásóngányá.** n.14. H. picking a fight. uchunganishi. けんかを吹っかけること.
- bhúkeebhúké.** n.14. L. RED. slowly. taratibu, polepole. ゆっくり.
- bhúkeekúlú.** n.14. L. ageness. uzee. 老齢.
- bhukĩndo.** lukĩndo. n.14-11. 0. Senegal date palm. Phoenix reclinata. mafunjo. セネガルヤシ.
- bhúkotá.** n.14. L. songs about twins. ngoma za mapacha. 双子についての歌.
- bhukukúma.** n.14. 0. linden. Tiliaceae Grewia flavescens Juss.. mti <aina>. シナノキ.
- bhúkulú.** n.14. L. bigness. ukubwa. 大きさ.
- bhúkúndyé.** n.14. H. red soil. udongo mwekundu. 赤土.
- bhulá.** v. L. lack. -kosa. 欠く. **-bhulwá.** PASS-u-. -koswa. 無くす. **-bhulwá mánaghá.** PASS-u-. become weak. -kosa nguvu. 弱くなる(力が).
- bhúlábhí.** n.14. H. cobweb. nyuzi wa buibui. クモの巣.
- bhulághá.** v. L. kill. -ua. 殺す.
- bhulámbo.** n.14. 0. yellow maize flour. yanga. 粉が黄色イトウモロコシ.
- bhúlándá.** n.14. H. sadness. huzuni. 悲しみ.
- bhulánga.** n.14. 0. mice. ulanga. 雲母.
- bhúlángá.** n.14. H. noise. kelele. 騒ぎ.
- bhúléhé.** n.14. H. length ; height. urefu. 長さ, 高

- さ.
- bhúléló. máléló.** n.14-6. H. shadow ; shade.
kivuli<vi->. 影.
- bhúlélú.** n.14. H. moss. majani madogomadogo
laini yaotayo penye maji. 苔 ; ミズゴケ ; 川の
石に生える物.
- bhúlémbó.** n.14. H. birdlime. ulimbo<->. 鳥もち.
- bhulengeéti. malengeéti.** n.14-6. O. blanket.
blangeti<ma-> ; blanketi<ma->. 毛布.
- bhúlengó.** n.14. L. ginger sp. tangawizi <aina>. し
ょうがの一種.
- bhulí.** conj. L. ...like this. ...kama hi(ch)i. こんな.
- bhúlíkó.** n.14. H. straight. moja kwa moja ; jumla ;
kabisa. 真っ直ぐ ; 寄り道せずに ; すっかり.
- bhúlífí. málífí.** n.14-6. H. bed. kitanda<vi->. ベッ
ド.
- bhúlímíflá.** n.14. H. pleades. kilimia. スバル.
- bhúlíndí.** n.14. H. a set for producing fire. vyombo
vya kuwasha moto. 火おこしセット.
- bhúlobhó. málóbhó.** n.14-6. L. fish-hook.
ndoana<->. 釣り針.
- bhúlóngó. málóngó.** n.14-6. H. soil. udongo. 土.
- bhúlóngo bhwábhé.** n.14. H. red soil. udongo
mwekundu. 赤土.
- bhúlósí.** n.14. H. witchcraft. uchawi. 邪術.
- bhúlũ.** n.9. L. blue. buluu. 青.
- bhúlúkútá.** v. H. drop onto the ground (of sth.).
-anguka (kwa kitu, machozi). 落ちる.
- bhúlúkúsyá.** CAUS-i-. shake down (fruit) ;
drop(sth.). -angusha. 落とす.
- bhulúmúla.** v. L. SEpt-ul-. -kokota ; -buruza. 引き
ずる ; 引き剥がす. -li-bhulúmúla.
RFL-li-SEpt-ul-. lie flat. -jiburuzá ; -jikokota. 這
いつくばる ; 身を引かずる.
- bhulungwána.** n.14. O. Islam. Islamu. イスラム教.
- bhulwásye.** n.14. O. CAUS-i-ANT-ile <IMB?>.
pain. maumivu. 痛み.
- bhúlwě.** n.14. L. millet. finger or bullrush millet.
ulezi. シコクビエ.
- bhulwělé. malwělé.** n.14-6. O. NOM-e ; ANT-ile.
illness ; disease. ugonjwa<ma-> ; maradhi<->.
病気.
- bhumbá.** v. L. fill up ; mould pottery ; create.
-jaza ; -finyanga ; -umba. 一杯にする ; 土器を
つくる ; 創造する. -bhumbíká. STAT-ik-.
- overflow ; become full ; be crowded. -furika ;
-jaa. あふれる ; 一杯になる ; にぎわう.
- bhumbíkíla.** STAT-ik-APP-il- <ITS>.
overflow ; become full ; be crowded. -furika ;
-jaa sana. ひどくあふれる ; 一杯になる ; にぎ
わう. -bhumbílá. APP-il- <BEN>.
- bhumbílísyá.** APP-il-APP-il-CAUS-i-. 注ぎ足
して一杯にする. -bhumbísyá.
APP-il-CAUS-i- <ITS>. -jaza zaidi.
- bhúmbé.** n.14. H. must ; mold. ukungu<->. カビ.
- bhúmélá.** n.14. H. maize flour pondered after
sprouting. mela?. トウモロコシの粒を水につけ
て発芽させてから製粉した物(それだけで甘い).
- bhundá.** v. L. put into one's mouth. -tafuna. 咬ま
ずに口に入れる ; 液体を口に含む.
- bhúndeléndélé.** n.14. L. RED. stupidity.
upumbavu. 馬鹿.
- bhundílá.** v. L. suppurate. -jaa usa. 膿む(傷口
が).
- bhúnéná. mánéná.** n.14-6. H. lower part of the
abdomen. kinena<vi->. 下腹.
- bhungá.** v. L. collect up. -zoa. 畑を整地した後に
葉、枝をかき集める ; 草むしりした草を山にす
る.
- bhúngá.** v. H. take off corns from a cob. -menya
mahindi. まだ生のトウモロコシの粒を軸からは
ずす. -bhúngwá. PASS-u-. トウモロコシの中に
虫が入り込む.
- bhúngóghóló.** n.14. H. fruits sp. Canthium
crassum Rubiaceae. tunda <aina> la mti <aina>.
胃腸薬になる小さな木の実.
- bhúnká.** v. H. be filled. -jaa. 満ちる ; 一杯にな
る.
- bhúnkámpálá.** n.14 <SEC>. H. small bananas
before ripe. ndizi bila kukomaa. まだ木熟してい
ない小さなバナナ.
- bhúnyá-.** n.14. H. a herd. kundi ya wanyama. 一群
(集合名詞をつくる).
- bhunyéényé.** n.14. O. tickles. utekenya. くすぐった
いこと.
- bhunyeghabhunyégha.** n.14. O. RED. spots.
madoamadoa. まだら ; 斑.
- bhúnyeghé.** n.14. L. pattern ; curving. chora. 模様
(土器などの) ; タイヤのカーヴィングなど.
- bhúnyũ.** n.14. L. bad smell. harufu mbaya. 悪臭.

- bhúnywámú.** n.14. H. weight, heavyness. uzito. 重さ。
- bhúpálá.** n.14. H. brain. ubongo<->. 脳。
- bhúpííná.** n.14. H. poverty. umaskini. 貧困, 貧しさ。
- bhupuúpu.** n.3-4. O. buffalo bean. upupu. マメ科ムクナ属(バツファロー・ビーン)。
- bhusaáha.** n.14. O. game. mchezo<mi->. ゲーム。
- bhusabhaghála.** n.14. O. thank. shukurani. お礼。
- bhúsantú.** n.14. L. fruit of oleaster. Ximenia americana Olacaceae. matunda ya mchekele. グミの実。
- bhúsě.** n.14. L. contents of stomach. utumbo. 胃の内容物。
- bhúsě.** n.14. L. smallness. udogo. 小。
- bhúseebhúsé.** n.14. L. slowly ; little by little. taratibu ; polepole. ゆっくり。
- bhúsíbhá.** n.5. H. depth of water. urefu wa maji. 沖(深いところ)。
- bhúsíla.** n.14. H. without. bila. ~なしで。 **bhúsíla háamu.** lose interest (in sth.). kutoka hamu (ya kitu). 飽きる。 > **mbwene háamu. bhúsíla syáka.** surely, of course. bila shaka. 確かに, もちろん。 **bhúsíla wásiwaási.** feel relieved. kutokwa na wasiwasi. 安心する。
- bhúsingá.** n.14. L. hair of the tail of an elephant. usinga<->. 象の尻尾の毛。
- bhúsinsí. lúsinsí.** n.14-11. L. small ants. Formicidae. sisimizi. 小型の地上性のアリ。
- bhúsísí.** n.14. H. fruit of Tamarind. ukwaju. タマリンドの実。
- bhusitaáni.** n.14. O. garden (near one's house). bustani<->. 菜園。
- bhúsoghá.** n.14. L. goodness. uzuri. 善。
- bhusokóso.** n.14. O. wood for window frames. mbao wa kiuunzi. 窓枠(柵)をつくる木。
- bhúsóló.** n.14. H. bao game. bao. バオゲーム。
- bhúsonsó.** n.14. L. sweetness ; good taste. utamu. おいしさ, 甘さ。
- bhúsóójé. lúsóójé.** n.14-11. H. intestines. utumbo<ma->. 胃腸。
- bhúsungú.** n.14. L. pain of injury. maumivu wa kidonda. 怪我の痛み ; 外傷の痛み。
- bhúsunté.** n.14. L. beautiful bird's tail. mkia mzuri wa ndege. フキナガシヨタカなどのきれいな鳥の尾。
- bhúswalé. lúswalé.** n.14-11. L. mashroom sp. uyoga <aina>. キノコの種類。
- bhúsyá.** n.14. H. slavery. utumwa. 奴隷制。
- bhúsyémbé.** n.14. H. slippery place. utelezini. すべりやすいところ。
- bhúsyũ. másyũ.** n.14-6. L. face. uso<nyuso>. 顔。
- bhútá. mátá.** n.14-6. L. bow. upinde<->. 弓。
- bhútaalé.** n.14. L. iron-ore. jiwe la chuma. 鉄鉱石。
- bhútalí.** n.14. L. length ; tallness. urefu. 長さ, 高さ。
- bhútapá. lútapá.** n.14-11. L. mashroom sp. uyoga <aina>. キノコの種類(株になって生える)。
- bhútátó. mátátó.** n.14-6. H. log bridge. daraja la gogo. 丸木橋。
- bhúteeká.** n.14. L. cooked foods. kitu kinachopikwa. 調理済みのもの。
- bhúteekwé.** n.14. L. PASS-u-. cooked foods. kitu kinachopikwa. 調理済みのもの。
- bhútendó.** n.14. L. peanuts paste. kiuungo cha karanga. ピーナツをひいた調味料。
- bhútété.** n.14. H. small seeds (of guava or oranges). mbegu ndogo. グアヴァやオレンジなどの小さい種。
- bhútí.** n.14. L. how. vipi. どう?。
- bhútofú.** n.14. L. shortness. ufupi. 短いこと。
- bhútonfú.** n.14. L. juice of tree. maji ya mti, utomvu. 樹液。
- bhútóngwé.** n.14. H. Tongwe-land. Utongwe. トングウェ・ランド。
- bhútúhú. mátúhú.** n.14-6. H. nakedness ; genitals. (mtu) uchi ; uchi<nyu->. 裸の ; 陰部。
- bhútúndá.** n.14. H. cartload. mzigo mkubwa. 大荷物。
- bhútunsí.** n.14. L. richness. utajiri. 金持ち ; 物持ち ; 富。
- bhúújó.** n.14. H. tree sp. used for making ropes. mti <aina> wa kutengeneza kamba. かつて網を作る繊維として使われていた木。
- bhuúka.** v. O. start ; set out ; get up (from lying) ; go away. -ondoka ; -inuka ; -nyanyuka ; kwenda zangu (zako, zake). 去る ; 出かける ; 起き上がる。 **-bhuukíla.** APP-il-<LOC>. -ondokea. **-bhuukíwa.** APP-il-PASS-u-. 去られる(精霊, 死人の霊, 動物の霊mkuliに)。 **-bhuúkwa.**

PASS-u-. 去られる(喧嘩などして人に).
-bhuusibhwa. CAUS-i-PASS-ibu-. -nyanyulia.
 ごまかして取る. **-bhuusíya**.
 CAUS-i-APP-il-CAUS-i-. **-bhuúsyá**. straighten
 (sb.); lift. -inua; -nyanyua; -inua (kitu). 精霊
 (mizimu, mkuli)を呼び寄せる; 起き上がらせる;
 抱き起こす; 持ち上げる.
-bhuúla. v. 0. accuse. -shtaki. 人を責める.
-bhuulílyá. APP-il-APP-il-CAUS-i-. ask (a
 question). -uliza (swali). 質問する.
 > **-tembuúsyá**.
-bhuulísyá. v. L. pound again wet meize or
 sorghum after a few days. -chekechea unga wa
 mahindi baada ya kutwanga; -funda. 衝いて水
 につけたトウモロコシないしソルガムを1-2日後
 にもう一度杵で衝いて粉にする.
-bhúúlúká. v. H. SEPt-ul-. fly off in all directions.
 -sambaa sana. クモの子を散らしたように(鳥な
 どが)散り散りになる. **-bhúúlúkwá**.
 SEPt-ul-PASS-u-. -achwa peke yako wakati mko
 kundi. クモの子を散らしたように散り散りになっ
 て一人取り残される.
bhuusí. luusí. n.14-11. L. honey. asali<->. 蜜.
-bhuúsu. v. 0. kiss. -busu; -piga busu. キスする.
-bhuúswa. PASS-u-. **-li-bhuúsu**. RFL-li-.
-bhwághálá. v. H. bear (a child) on dogs. -zaa
 (mbwa). 生む(犬が).
bhwálééló. n.14. H. today. leo. 今日.
bhwásí. lwásí. n.14-11. H. grass; weed. jani<ma->.
 草.
bhwató. maató. n.14-6. L. canoe. ngalawa<->. カ
 ヌー.

bhwejwé. n.14. L. zebra grass. jani <aina>. イネ科
 ロウディア属(ゼブラ・グラス).
-bhwené. v. L. see. -ona. 見る. **-bhwené**
kásyungú. become giddy. kihisi kizunguzungu.
 めまいがする. **-bhwené nkaangu**. become
 thirsty. -ona kiu. 喉が渴く. **-bhwene nsála**.
 become hungry. -ona njaa. 腹が減る. **-bhwené**
nsonyí. feel shy. -ona haya. 恥ずかしがる.
-bhwené síghóngó. sympathize with sb.; pity
 sb.. -hurumia; -msikitikia mtu. 同情する.
-bhwené sílaká. become thirsty. -ona kiu. 喉が
 渴く.
bhwéné. n.14. H. be correct. sahihi; sawa. 正し
 い; あっている.
bhwéngá. mééngá. n.14-6. H. wedding. arusi;
 harusi. 結婚式, 披露宴.
-bhwesá. v. L. be tired from hunger. -buruza kwa
 njaa. 空腹でフラフラになる. > **-bhulúmúla**.
-li-bhwésa. RFL-li-. -jikokota kwa njaa. 空腹で
 身を引かず. **-li-bhweséla**. RFL-li-APP-il-.
bhwésá. n.14. L. starvation. njaa kali. 飢餓.
bhwímbá. n.14. L. enemy; the person who is
 close but you dislike. adui; mtu wa kalibu ila
 simpendi. 敵; 近しくて嫌いな人.
bhwísa. meésa. n.14-6. 0. nest. nyumba<-> ya
 ndege. 巣.
-bhyála. v. 0. seed. -panda mbegu. 種をまく.
-bhyólá. v. H. belch. -piga mbweo; -piga mbweu.
 げっぷする.

CH - ch

-chaáfu. adj. 0. NPx-. dirty (room). (chumba) chafu.
 汚い(室).
-chaafúa. v. 0. put in disorder. -chafuachafua. 散
 らかす.
chaái. n.9. 0. tea. chai<->. 茶.
-cheeléwa. v. 0. be late. -chelewa. 遅れる.
 > **-tindá**.

-choóla. v. 0. draw (a picture). -chora (picha). 描く.
 > **-ghándíká. -chooléla**. APP-il- < BEN >.
-choólwa. PASS-u-.
-chuíja. v. 0. wither away. -chujá. 褪せる(色が).
 > **-suusá**.

D - d

dakikeétaanu. n.9-10. 0. five minuts. dakika tano.
5分.

dalája. n.9-10. 0. bridge. daraja<ma->. 橋 ; 近代
的な橋.

dunía. n.9-10. 0. world. dunia ; ulimwengu. 世界.

E - e

=e. enc. H. the same ; only. (yu)-le(yu)-le ; tu. 同
じ ; ただ~のみ.

e-i. dem. L. this. hii. これ.

élo. interj. L. yes. ndio. はい.

-endeléa. v. 0. continue. -endelea. 続く ; 続ける.

-endeléa fisoghá. prosper. -endelea vizuri. 栄え

る(国が). **-endeléya.** CAUSL-isi- <CAUS>.

-endeleza. 続けさせる.

-éné. adj. H. NPx-. right. kulia. 右.

F - f

-felá. v. L. hand over. -peleka taarifa ; -pa. 知らせ
を送る ; 渡す. **-felélé.** APP-il- <BEN>.

-felwá. PASS-u-.

feneési. n.9-10. 0. jackfruit. fenesi. ジャックフルー
ツ.

-fíflá. v. H. cool down. -poa ; -wa baridi. 冷たくな
る ; 冷める.

-fíflé. adj. H. NPx-. cold ; weak. baridi. 冷たい.

-fiká. v. H. arrive. -fika. 着く. **-fikíflá.**

APP-il-APP-il-. 目的地に着く直前に戻る;前の
人を追い越す. **-fikíflá.** APP-il-. 着く(場所へ).

-fikísyá. APP-il-CAUS-i-. -fikisha. 着かせる.

-físyá. CAUS-i- <CAUS>. -fikisha. 着かせる.

fíkongé. n.8. L. hemp ; sisal fibre. katani. サイザ
ル麻.

-fíla. adj. H. NPx-. weak ; lazy. (kabila) nyonge ;
(kabila) lisilo na nguvu. 弱い ; 怠けた.

fílimbi. n.9-10. 0. flute. filimbi<->. 笛.

-fílinkíta. v. 0. roll. -biringita ; -binbirika. 転がる.

-fílinkísyá. CAUS-i-. make roll. -biringisha. 押
し転がす.

-fimbá. v. L. swell (after being bitten by an insect).
-vimba ; -tutumka. 膨らむ ; はれる(虫に刺され
て) ; 膨れる(搔いて). **-fimbísyá.**

APP-il-CAUS-i- <ITS>. -vimba sana. **-fimbwá.**

PASS-u-. -vimbiwa kwa kula sana. 食べすぎて
腹いっぱい膨れる.

-fimbíla. v. 0. -funika kwa nguo. 覆う(布類で).

-li-fimbíla. RFL-li-. cover oneself (with sth.).

-jifunika. かぶる.

-fímpá (nyúmbá). v. H. thatch with weeds. -ezeka.

草で屋根をふく. **-fímpíflá.** APP-il- <BEN>.

-fímpwá. PASS-u-.

-fíná máfína. v. H. blow one's nose. -penga

mafua ; -penga kamasi. 鼻をかむ. **-fínwá.**

PASS-u-. 鼻をかむのを手伝ってもらう.

-físá. v. L. hide. -ficha. 隠す. **-físámá.** PST-am-.

hide oneself. -jificha ; -ficha. 隠して見えなくす

る ; 隠れる(生き物が) ; 隠す(物を). **-físíká.**

STAT-ik-. 見えないところに隠れている ; 隠さ

れている. **-físíflwá.** APP-il-PASS-u-. -fichiwa.

隠してもらう. **-físúká.** SEPI-uk-. -onekana. 見え

- なかつた物が見えるようになる；突然現れる。
-fisúlá. SEPt-ul-. 隠していた物を突然とり出す。
-fiswá. PASS-u-. **-li-fisá.** RFL-li-. hide oneself.
-jificha. 隠れる。 **-li-fisílá.** RFL-li-APP-il-.
-fichana. お互いに隠しあう。
- fise.** n.8. 0. a little bit. kidogo ; kiasi. 少し。
fita. n.9-10. 0. war. vita. 戦争(現代の)。
fitámbó. n.8. H. body. mwili. 体。
- fóómá.** v. H. become numb. -choka kwa miguu au mikono. 手足が疲れてしびれる。
-fóómóká. v. H. SEPi-uk-. pour in. -fomoka. 大水が押し寄せる；穀物袋に穴を開けて中身をざっとあける。 **-fóómókélá.**
 SEPi-uk-APP-il- < BEN > . **-fóómólá.** SEPt-ul-.
-toboa mfuko ikafomoka. 水をたっぷり通す；穀物袋の中身がざっと出る。 **-fóómólélá.**
 SEPt-ul-APP-il-.
- fughá (bhúghálí).** v. L. knead ugali. -songa ugali. ウガリをこねる。 **-fughílá.** APP-il- < BEN > .
- fulá.** v. L. -piga kwa midomo. 音を鳴らす(口で)。
-fulá kághunsú. whistle. -piga miunzi. 口笛を吹く。 **-fulá mbínjá.** whistle with one's fingers.
 -piga mbinja. 指をそろえて口笛を吹く。 **-fulá mléngá.** ululate. -piga kigelegele. 長声を発する。
- fúlá.** v. H. -wa nyingi. 多くなる。 **-fúlílá.**
 CAUS-i-APP-il- < BEN > . fill up a hole ; bury (sth.). -fukia ; -jaza udongo shimoni ; -zika (kitu). 埋める；穴をうずめる。 **-fúlílwá.**
 CAUS-i-APP-il-PASS-u-. -fukiwa. **-fúlúúlá.**
 SEPt-ul-. dig out ; disinter ; fling up soil.
 -fukua ; -chimbua ; -fukua udongo. 掘り出す；掘りあげる(土を)。 **-fúsyá.** CAUS-i- < CAUS > . 多くする。
- fúlá (mwana).** v. H. bath a child. -ogeshá mtoto. 子供を水浴びさせる。 **-fúlwá.** PASS-u-.
 -ogeshwa. 子供が水浴びをさせてもらう。
- fúláálíká.** v. H. STAT-ik-. become injured. -umia. 怪我する。 **-fúláásányá.** REC-an-CAUS-i-. hurt each other. -umizana. 怪我をさせあう。
-fúláásíbhwa. CAUS-i-PASSL-ibu-. -umizwa.
-fúláásyá. CAUS-i-. injure. -umiza. 怪我させる。
-li-fúláásyá. RFL-li-CAUS-i-. injure oneself.
 -jiumiza. 自分を傷つける。
- fulahísya (múnyenyí).** v. 0. entertain.
 -starehesha ; -furahisha. もてなす。
-fulahísibhwa. PASSL-ibu-. **-fulahísisya.**
 APP-il-CAUS-i-.
- fulúlúka.** v. H. get muddy. -chafua na majivu au matope. 灰, 泥だらけになる。
- fúlúmá.** v. H. come out (for sprout). -toa. 新芽(木の)が出てくる；鍋の中のおかずがぐつぐついいはじめる。 **-fúlúmílá.** APP-il-. boil over.
-foka. 吹きこぼれる。 **-fúlúmísyá.**
 APP-il-CAUS-i- < ITS? > . トウモロコシのヒゲが出てくる。
- fulúnga.** v. 0. muddle by stirring up. -tíbuá. 汚す(水を)；かき回して濁す。 **-fulungíla.** APP-il-.
- fúlúntíká.** v. H. roast in ash. -ingiza chini ya moto na majivu. 灰の中に入れて焼く。
- fumá.** v. L. go out ; come from (somewhere).
 -toka ; -ja kutoka (pahali). 出る；来る(場所から)；出身である(場所の)。 **-fumá káfitá.**
 perspire. -toka jasho. 汗をかく。 **-fumá kúnsé.** v. L. go out ; come out. -toka (nje). 出る。 **-fumá málasó.** bleed. -toka damu. 血を出す；瀉血する。 **-fumá mlímó.** come home from work. -rudi kazini ; -toka kazini. 仕事から戻る。 **-fumá múmaansí.** come out of the water. -toka majini. 水からあがる。 **-fumághála.** ITR-agh-EXS-al-. come out (for flowers). -chanua maua. 花をつける(草性の植物が)。 **-fumíílá.**
 CAUS-i-APP-il-APP-il-. come from (somewhere). -tokea. 来る(どこかの場所から)。
-fumílá. APP-il-. **-fumísyá.**
 APP-il-CAUS-i- < BEN > . -tolea. **-fumwá.**
 PASS-u-. **-fumyá.** CAUS-i-. empty ; deduct ; put away ; take out. -toa yote yaliyomo ; -toa ; -ondoa ; -ondosha ; -toa. 空にする；差っぴく；片付ける；しまう；出す。 **-fumyá kúnsé.**
 CAUS-i-. drive out. -mtoa mtu nje. 追い出す。
-fumyá ndífló. CAUS-i-. shed tears. -toa machozi. 涙を流す。 **-fumyééfuló.** CAUS-i-. wash out soap with clear water ; bubble up. -toa sabuni kwa maji ; -suza ; -fanya mapovu ; -toa povu. すすいで石鹸を落とす；泡立つ。
-li-fumíílísyá.
 RFL-li-CAUS-i-APP-il-APP-il-CAUS-i-. shit.

- jitokeza ; -jisaidia. 用をたす(小便, 大便).
- fúmbá. v. H. wind round. -zonga ; -zingirisha. 包む ; 覆う ; 包帯で巻く. -fúmbááná. REC-an-. border on ; sahra a border. -pakana. 接する.
- fúmbílá. APP-il-. -fúmbísyá.
APP-il-CAUS-i-<ITS>. -fúmbwá. PASS-u-.
-li-fúmbúlá. RFL-li-SEPt-u-. -jifunua. 自分の覆いを取る.
- fúmbátá. v. H. -kunja mkono. 手を握る ; 手を握ってグーをする. -fúmbátílá. APP-il-. grasp sth. in one's hand. -fumbatia kitu mkononi. 握って見えなくなる. -fúmbátísyá.
APP-il-CAUS-i-<ITS>.
- fumbuúla. v. 0. interfere in. -amulia. 喧嘩の仲裁をする ; 助けに駆けつける. -fumbuúlwa.
PASS-u-. -amuliwa. 喧嘩をしているのを助けてもらう.
- fúmílílá. v. H. endure ; bear. -vumilia. 我慢する.
-fúmílílwá. PASS-u-.
- funá. v. L. look for new field. -tafuta shamba mpya. 新しい田畑を探す.
- fúná. v. H. assist. -saidia. 手伝う. -fúnwá.
PASS-u-.
- fúnáánílá. v. H. assist. -saidia. 手伝う.
-fúnáánílwá. PASS-u-.
- funághá. v. L. ITR-agh-. snap. -vunja (fimbo). 折る.
- fúndá. v. H. become high (of meat). -vunda. 食べごろになる(肉が少しにおうようになって) ; 肉を2-3日置いて少し腐らせてやわらかくし食べやすくする. -fúndísyá. APP-il-CAUS-i-<ITS>.
- fundíísyá. v. 0. teach. -somesha ; -fundisha ;
-funza. 教える. -fundíísyá adaábhu nsoghá.
teach good manners. -fundisha adhabu nzuri. 礼儀作法を教える. -fundíisfbhwa. PASSL-ibu-.
-li-fundiíísyá.
RFL-li-APP-il-CAUS-i-<BEN>. -li-fundíísyá.
RFL-li-. learn. -jifunza ; -soma. 学ぶ.
- fundíká. v. L. IMP-ik-. cover ; ripen (artificially).
-funika ; -vundika ; -ivisha. 覆いをする ; (果物をとって)熟させる. -fundíkíla. IMP-ik-APP-il-.
cover with the lid ; cover. -funikia. ふたをする ; かぶせる. -fundíkísyá.
- IMP-ik-APP-il-CAUS-i-<BEN> -fundílá.
APP-il-. 見えないように服の下に隠す.
- fundúkúla. SEPi-uk-SEPt-ul-. take off the lid ; uncover. -funua. ふたを取る ; 覆いを取る.
- fúngá. v. H. fast. -funga. 断食する.
- fungá (másoóla). v. L. settle a fight. -amua. けんかを分ける ; けんかを仲裁する. -fungílá.
APP-il-. 喧嘩で負けている方を引き離す.
- fungílwá. APP-il-PASS-u-. 喧嘩で負けている方が引き離される. -fungwá. PASS-u-. 喧嘩している二人を分ける.
- fúngwá. v. H. PASS-u-. be imprisoned. -fungwa. 投獄される.
- funíká. v. L. STAT-ik-. become snapped. -vunjika. 折れる. -funíkíla. STAT-ik-APP-il-. どこかで折れる. -funíkísyá.
STAT-ik-APP-il-CAUS-i-<BEN>. 何かの内側で折れる.
- funsá (mahéla). v. L. change money. -badilisha pesa ; -pata change. 両替する ; 細かいお金に両替する.
- fúnyá. v. H. fold legs. -kunja miguu. 足を折り曲げる. > -kúnyá. -fúnyílá. APP-il-. -fúnywá.
PASS-u-.
- futá. v. L. rub. -futa ; -saga kwa kulainisha kwenye jwe. こする ; 臼で細かく製粉する. -futwá.
PASS-u-.
- fúúhílá. v. H. speak congratulatory speech in wedding ; spit. -toa maneno ya sifu kwenye harusi ; -tema maji. 結婚式で祝いの言葉を述べる ; 口に含んだ水を吐き出す ; 蛇が毒唾を吐き出す.
- fuúka. v. 0. be born. -zaliwa. 生まれる. -fuukíla.
APP-il-<LOC>. どこかで生まれる.
- fuúla. v. 0. take off ; spit out (sth.) ; help to undress. -vua ; -tema (kitu) ; -mvua mtu nguo. 脱ぐ ; 脱がす ; 吐き出す(物を). -fuúla máte.
spit. -tema (mate). 唾を吐く. -fuulíka.
STAT-ik-. become taken off. -vuka. 脱げる.
- fuulíla. APP-il-<LOC>. -fuúlwa. PASS-u-.
-li-fuúla. RFL-li-. 自分で服を脱ぐ ; 体毛が抜ける.
- fúúmá. v. H. knit. -fuma. 編む. -fúúmúká.
SEPi-uk-. -fumuka. ほぐれる. -fúúmúlá.

SEPt-ul-. undo. -shonoa ; -fumua. ほぐす ; ほ
どく. -fúúmúlwá. SEPt-ul-PASS-u-.

fuúndi. bhaafuúndi. n.1-2a. 0. skillful (person).
stadi<ma-> ; fundi<->. うまい(人).

fuúndi mwígha. bhaafuúndi bhéegha. n.1-2a. 0.
probationer ; learner. mwanafunzi<wa->. 見習
い.

-fuútá. v. L. strip the skin with knife. -menya kwa
kisu. 皮をむく(ナイフで). -fuutíflá. APP-il-
-fuutwá. PASS-u-.

-fúútíflá. v. H. snor. -pumua. 鼻息を荒げる.

-fuutífla. v. 0. rain in mountains. -nyesha mvua
mlimani. 山に雨が降る.

-fwá. v. 0. die ; wither. -fa ; -fariki dunia ; -fa (kwa
mti). 死ぬ ; 枯れる. -fwá kábhalakáta. 殴ら
れて失神する. -fwá nsonyí. -aibika sana. 死ぬ
ほど恥じる. -fwífla. APP-il-. -fa majini. 死ぬ(場
所の中で) ; 水死する. -fwílwa.
APP-il-PASS-u-. -fiwa. 死なれる(伴侶や家族
に). -fwísyá. CAUS-i-. 子供を死産する.

-li-fwífla. RFL-li-APP-il-. -jifia peke yake. 家禽
が勝手に死ぬ.

-fwaá. v. L. fit. -faa. 合う.

-fwála. v. 0. wear. -vaa. 着る. -fwála kapiíta.
wear loincloth. -vaa winda. ふんどしをつける.

-fwála mwenda ghwá kúfiighíla. wear
loincloth. -vaa winda. ふんどしをつける.

-fwalífla. APP-il-. 生理用のT字帯をつける.

-fwalísyá. APP-il-CAUS-i- <ITS>. 同じ服を
ボロボロになるまで毎日着続ける. -fwalúha.
VEB-h-?. 同じ服をを着続けてダメにする.

-fwaúlu. v. 0. succeed. -faulu. 成功する.

-fwémá. v. H. smoke a pipe. -vuta tumbako ya
kienyeji. パイプ煙草を吸う. > -pwéla.

-fwíka. v. 0. clothe (sb.). -valisha ; -vika ; -visha.
着せる. -fwikífla. APP-il-APP-il- <ITS?>. 十

分に着る物を与えられる. -fwíkwa. PASS-u-.
着る物を与えられる.

-fyála. v. 0. bear (a child). -zaa. 生む. -fyalífla.
APP-il- <LOC>. -fyalísyá. APP-il-CAUS-i-
-zalisha. ませせる ; 産婆が手伝う. > -fyásyá.
-fyálwa. PASS-u-. be born. -zaliwa. 生まれる.
-fyásyá. CAUS-i- <CAUS>. -zalisha. ませ
せる ; 産婆が手伝う.

-fyéngá. v. H. squeeze with one's fingers ; rub to
pieces (with one's fingers). -kamua ; -chua ;
-chuachua ; -fikicha ; -fikicha. もむ ; もみつ
ぶす. -fyéngéflá. APP-il- <BEN>. -fyéngésyá.
APP-il-CAUS-i-. -tuma mtu ili anikamue. 人
を使ってもみつぶしてもらう. -fyéngwá. PASS-u-.

-fyömpa. v. 0. suck. -fyonza. 吸う ; 毒などを吸い
出す. -fyömpwa. PASS-u-.

-fyü. adj. L. NPx-. hot. ya moto. 熱い.

-fyüha. v. 0. VEB-h-. become boiled up ; become
hot. -chemka ; -wa moto ; -wa joto. 沸く ; 熱くな
る ; 暑い ; 暑くなる. -fyuhíka.
VEB-h-STAT-ik-. boil (meat) ; warm. -chemsha
(nyama) ; -pasha moto. 煮る ; あたためる.

-fyuhíkila. VEB-h-STAT-ik-APP-il- <BEN>.

-fyuhíkwa. VEB-h-STAT-ik-PASS-u-.

-fyuhísyá. VEB-h-APP-il-CAUS-i- <ITS>. 1.
-wa moto sana. すごく熱くなる. 2. -tuma mtu ili
anichemshe. 人に頼んで沸かしてもらう.

-fyühya. VEB-h-CAUS-i-. boil. -pasha moto.
沸かす ; 熱くする.

-fyútúká. v. H. SEPi-uk-. be disjointed. -teguka.
脱臼する. -fyútúlá. SEPt-ul-. disjoint. -tegua.
脱臼させる. -fyútúlíflá.
SEPt-ul-APP-il- <BEN>.

GH - gh

-gháálá. v. H. remove meat of hunted game.
-banika. 狩猟での獲物の肉を骨からはずす.
-gháálíflá. APP-il- <BEN>. -gháálísyá.

APP-il-CAUS-i- <ITS>. -gháálwá. PASS-u-.

-gháásá. v. H. go to sour. -chacha ; -chachuka. 食
べ物 ; 酒が発酵する ; すっぱくなる.

- gháásyá**. CAUS-i-. ferment. -chachusha. 発酵させる。
- ghábhá**. v. H. die for a chief. -fariki kwa mtemi. 死ぬ(首長についてののみ)。
- ghábháná**. v. H. REC-an-. share with sb. ; divide between selves. -gawana. 分け合う。
- ghábhányá**. REC-an-CAUS-i-. share sb. sth.; divide sth. -gawana. 分配する。-**ghábhúlá**. SEPt-ul-. divide ; give away ; give a portion ; deliver. -gawanya ; -gawa ; -pakua. 分ける ; 分けてあげる ; 配達する ; よそう。-**ghábhúlwá**. SEPt-ul-PASS-u-. -**ghábhúnkáná**. SEPi-u(n)k-REC-an-. share with sb. ; divide between selves. -gawana. 分け合う。
> -**ghábháná**. -**ghábhúnkányá**. SEPi-u(n)k-REC-an-CAUS-i- < CAUS > . -gawanisha.
- ghafúlá**. v. L. crawl. -tambaa. はう(人間の子供が)。
- ghághámílá**. v. H. become pasted up. -bandikika ; -ng'angánia. くつつく。-**ghághámílwá**. PASS-u-.
- ghájá**. v. H. dislike ; feel displeased. -chukia ; -tokufurahi ; -kasirika. 嫌う ; 怒る。-**ghájílá**. APP-il- < BEN > . 怒る(人に)。-**ghájílwá**. APP-il-PASS-u-. -kasirikiwa. -**ghájwá**. PASS-u-. -li-**ghájá**. RFL-li-. divorce. -acha ; -taliki (kwa mume) ; -achwa ; -talikiwa (kwa mke). 離婚する。-li-**ghájílá**. RFL-li-APP-il-. -chukiana ; -nuniana. 喧嘩しあう。
- gháká**. v. H. catch fire ; burn ; become lit (of a lamp). -waka. 火がつく ; 燃える ; 明かりがつく。-**ghásísyá**. CAUS-i-APP-il-CAUS-i- < BEN > . -washia. -**ghásyá (mulflo)**. CAUS-i-. dindle ; light fire. -washa moto. 火をつける。
- ghálá**. v. H. rise (the sun). -panda (kwa jua) ; -toa kwa jua. 昇る(陽が)。-li-**ghálá**. RFL-li-. -funga (mlango). 戸を閉める。-li-**ghálílá**. RFL-li-APP-il-. -li-**ghálílwá**. RFL-li-APP-il-PASS-u-. -fungiwa. 人が戸を閉めてくれる。-li-**ghálísyá**. RFL-li-APP-il-CAUS-i- < ITS > . -li-**ghálwá**. RFL-li-PASS-u-. -fungwa. 戸が自然に閉まる。
- ghálághálá**. v. H. roll over. -gaagaa. 寝返りをう
- つ。-**ghálághásyá**. CAUS-i- < CAUS > . -galagaza.
- ghálámílá (májií)**. v. H. hatch. -lalia (mayai). 抱く(卵を)。-**ghálámílwá**. PASS-u-.
- ghálí**. adj. H. NPx-. broad (road). (barabara) pana. 広い(道)。
- ghálúká**. v. H. SEPi-uk-. step over ; straddle. -vuka ; -ruka. またぐ。-**ghálúkílá**. SEPi-uk-APP-il- < LOC > . またいで向こうへ行く。-**ghálúkwá**. SEPi-uk-PASS-u-.
- ghálúlá**. v. H. SEPt-ul-. turn. -geuza. ひっくり返す。-**ghálúsyá**. SEPt-ul-CAUS-i-. -vusha. 持ち上げて通す(自転車を持ち上げて丸太の上をまたがせる)。
- ghámbá**. v. H. speak of sb. in his absence ; speak ill (of sb). -teta ; -mwema mtu akiwa hayupo ; -senganya. 噂する ; 悪口をいう ; 陰口をたたく。-**ghámbwá**. PASS-u-. -tetwa. 陰口を叩かれる。
- ghámbíká**. v. H. STAT-ik-. 1. prepare to marry. -tayarisha mkataba wa uchumba. 結婚式の準備をする ; (女を)めとる。2. suspend (sth. on the wall). -tundika (ukutani). ぶらぶらかかっている(壁などに) ; 引っ掛けにかける。-**ghámbíkwá**. STAT-ik-PASS-u-. become suspended. -tundikika. 引っかかる。-**ghámbúká**. SEPi-uk-. cross (a river). -vuka (mto) ; -pita ; kitu kinachotoka. 移る(物, 人が) ; 渡る ; 渡る ; かけてあった物が落ちる。-**ghámbúkílá**. SEPi-uk-APP-il-. 1. spread (of a disease). -ambukizika. 移す(病気を)。2. coross the other side. -vuka upande wa pili. 向こうへ渡る。-**ghámbúkísyá**. SEPi-uk-APP-il-CAUS-i- < BEN/LOC > . 1. infect. -ambukiza. 移す(病気を)。2. cross the other side. -vuka upande wa pili. 向こうへ渡る。-**ghámbúlá**. SEPt-ul-. 1. suspended ; take off sth.. -ambukizwa. 移される(病気を)。2. be infected. -tundua. はずす(引っかかっている物を)。-**ghámbúlwá**. SEPt-ul-PASS-u-. -**ghámbúsyá**. SEPt-ul-CAUS-i-. -vusha.
- ghamílá (mánywélé)**. v. L. chase away. -fukuza (wanyama). 追い払う。-**ghamílíla**. APP-il- < LOC > . -**ghamísyá**.

- CAUS-i- <ITS> .
- ghamyá.** v. L. CAUS-i-. bloom. -chanua maua.
咲く(木性の花が). > **-funaghála.**
- ghándá.** v. H. coagulate ; become firm (of birdlime) ; become stucked. -ganda. 固まる ; 乾いて固まる ; くつつく. **-ghándílá.** APP-il-. 1. firm up completely. -ganzi kabisa. すっかり固まる. 2. steam boild rice well putting charcoal. -weka motoni na mkaa baada ya kupika wali. 米を炊くときの最後の蒸らし時間に木炭を置く鍋のふたをする. **-ghándísyá.** APP-il-CAUS-i-. attach. -gandisha ; -unga. くつつける.
- ghándúká.** SEPI-uk-. -bandua. 取れる.
- ghándúlá.** SEPT-ul-. -toa. 取る ; はがす.
- ghándúlúká.** SEPT-ul-SEPI-uk-. become separated. -ganduka. はがれる. **-ghándúlúlá.** SEPT-ul-SEPT-ul-. separate two things stucked to each other. -ganduka. 取れる. > **kúghándúlá.**
- ghándúlúsyá.**
SEPT-ul-SEPT-ul-CAUS-i- <CAUS> . -yeyusha. 氷が溶ける. **-ghándúlwá.** SEPT-ul-PASS-u-. 取られる ; はがされる.
- ghándíká.** v. H. write. -andika. 書く. **-ghándíkílá.** APP-il- <BEN> . **-ghándíkísyá.** APP-il-CAUS-i- <CAUS> . -andikisha.
- ghándíkwá.** PASS-u-.
- ghangálá.** v. L. refuse. -kataza. 断る.
- ghangalíla.** v. 0. EXS-al-APP-il-. watch over ; be careful. -angalia ; -tizama ; -chungu ; -linda. 見張る. **-ghangalíwa.** EXS-al-APP-il-PASS-u-.
- ghangamála.** v. 0. 1. be dry ; hard ; strong. -kauka ; -shupavu. 乾燥して堅くなる ; 頑なになる. 2. bend oneself. -chachamaa. 身を潜める ; 足を踏ん張る.
- ghángúhá.** v. H. be in time. -wahi ; -fika juu ya wakati. 間に合う. **-ghángúhyá.** CAUS-i-. make st in time. -wahisha. 間に合わせる.
- ghaníká.** v. L. spread to dry ; smoke ; dry (sth. over fire). -anika ; -tandika. 干す ; 串焼きにする ; 火あぶりにする ; 薫製する ; 皮を張って乾かす. **-ghaníkíla.** APP-il- <BEN> .
- ghaníkísyá.** APP-il-CAUS-i- <CAUS> .
- anikiza ; -banikiza. **-ghaníkwá.** PASS-u-.
- li-ghaníkíla.** RFL-li-APP-il-. 自分で物を干す.
- li-ghaníkísyá (múlílo).**
RFL-li-APP-il-CAUS-i-. warm oneself near the fire. -ota moto ; -anikiza. 火にあたる.
- ghánsá.** v. H. spread (a mat) ; make a bed. -tandika. 広げる(ござを) ; つくる(ベッドを).
- ghánsílá.** APP-il- <BEN> . **-ghánsílwá.** APP-il-PASS-u-.
- ghánsíwá.** PASS-u-.
- ghanúká.** v. L. SEPI-uk-. be blown. -pepelwa. 風に吹かれる.
- ghanúlá.** v. L. SEPT-ul-. take in (washings). -anua. とり入れる. **-ghanúlílá.** SEPT-ul-APP-il- <BEN> . -anulia.
- ghanyí. bháághanyí.** n.1-2a. L. who. nani. 誰.
- ghányúká.** v. H. rob. -nyang'anya ; -iba kwa nguvu. 奪う. **-ghányúkúlá.** SEPT-ul-. -zalisha (mtu). 産む(人間について). **-ghányúkwá.** PASS-u-.
- ghasámá.** v. L. PST-am-. open one's mouth ; open one's mouth (of a dead). -fumbua kinywa ; -asama ; -achama (kwa mfu). 口をあける ; 口をあける(死んで).
- ghasyá.** v. L. CAUS-i-. split (wood). -pasua (ubao). 割る(木を縦に刃物で).
- ghééghá.** v. H. climb around sth. -enda. upandeupande. 迂回しながら登る. **-ghééghélá.** APP-il-.
- ghélá.** v. H. tell a story. -simulia. 物語る.
- ghélélá.** APP-il- <BEN> .
- ghémá.** v. H. test ; try on ; try. -geza ; -jaribu. 試す ; 着てみる ; やってみる. **-ghémélá.** APP-il- <BEN> .
- ghilaási.** n.9-10. 0. glass. bilauri<->. コップ, グラス.
- ghóbhóká.** v. H. SEPI-uk-. turn (to the right). -pinda (kulia). 曲がる(右へ). **-ghóbhókélá kwêné.** SEPI-uk-APP-il- <LOC> . -pindisha. 右へ曲がる. **-ghóbhólá.** SEPT-ul-. bend a road. -geuza. 道を曲がらせる.
- ghóghá.** v. H. choke. -kaba roho. 首をしめる.
- ghóghélá.** APP-il-. **-ghóghwá.** PASS-u-. 寝言を言う ; 寝ながら意味不明なことを言う.
- li-ghoghoóla.** RFL-li-SEPI-ul-. -sikia kichufuchefu. 吐き気をもよおす(実際は吐かない).

- ghóghónólá** v. H. scratch. -para ; -parura. ひっかく(木などで). **-ghóghónólwá** PASS-u-.
- ghokólá** v. L. SEPt-ul-. take off a pot from the fire. -epua. 火からおろす. **-ghokólélá** SEPt-ul-APP-il- < BEN > . **-ghokólwá** SEPt-ul-PASS-u-.
- gholá** v. L. -shinda (mchezo). 勝つ(試合など). > **-sindá**. **-gholwá** PASS-u-. defeat. -shindwa (mchezo). 負ける.
- ghólélá** v. H. pour ; put in. -mimina ; -tia. 注ぐ ; 入れる. **-ghólélélá** APP-il-. water. -mwagilia. 撒く(水を).
- ghólóólá** v. H. straighten (sth. bent). -nyosha. まっすぐにする(アイロンをかけるなどして) ; まっすぐに伸ばす(四肢などを). **-ghólóólóká** SEPi-uk-. become straight. -nyoka. まっすぐになる. **-ghólóólwá** PASS-u-. **-li-ghólóólá** RFL-li-. lie down ; sprawl. -jinyosha. 横になる, 手足を伸ばす, 伸びをする.
- ghoná** v. L. pour out ; scatter ; sprinkle (water). -mwaga. こぼす ; 撒く ; ばら撒く. **-ghonélá** APP-il- < BEN/LOC > .
- ghóná** v. H. sleep. -pata usingizi ; -sinzia ; -lala usingizini. 眠る. **-ghónésyá** APP-il-CAUS-i- < ITS > . -lala sana. 深い眠りにつく.
- ghondá** v. L. become thin ; be disappointed. -konda ; -dhoofika. やせる ; がっかりする. **-ghondéká** STAT-ik-. -dhoofisha. やせさせる. **-ghondélá** APP-il-. -kondea ; -dhoofikia. やせる(ある理由で) ; がっかりする. **-ghondésyá** APP-il-CAUS-i- < ITS > . -konda sana.
- ghóndá** v. H. fold. -kunja. 曲げる ; 折る ; たたむ(紙を) ; (ごさを)巻く. **-ghóndéká** STAT-ik-. -kunjika. くちやくちやになる. **-ghóndélá** APP-il- < BEN > . -kunjia. **-ghóndólá** SEPt-ul-. unfold. -kunjua. のぼす(紙を). **-ghóndólólá** SEPt-ul-SEPt-ul-. unfold. -kunjua. のぼす(紙を).
- ghóndwá** PASS-u-. **-li-ghóndá** RFL-li-. coil up. -jipeta ; -jipiga kipeto ; -jikunja. とぐるを巻く ; 体を折る.
- ghondé** adj. L. NPx-. thin. -embamba. やせた.
- ghóngómálá** v. H. become bent with age. -inama kwa uzee. 腰が曲がる. **-ghóngómálílá** APP-il-. -inamia kitu.
- ghonká** v. L. suck the breast. -nyonya. 乳を飲む ; 血・乳を吸う. **-ghonkésyá** APP-il-CAUS-i- < ITS > . **-ghonkwá** PASS-u-. **-ghonkyá** CAUS-i-. **-ghonsyá** CAUS-i-. give the breast to a child. -nyonyesha mtoto ; -mpa mtoto ziwa. 乳をやる.
- ghóogho. bháabho**. n.1-2. 0. my dear. mwenzangu < we > . あなた(親しい人に対する呼びかけ).
- ghoóghu mwensí**. n.3. 0. this month. mwezi huu. 今月.
- ghóósá** v. H. take away rubbish gathered up. -zoa (taka). 集まったごみを持って行って捨てる. **-ghóósélá** APP-il- < BEN/LOC > . **-ghóóswá** PASS-u-.
- ghóósí** adj. H. NPx-. male. ya kiume ; ya dume. 男の ; 雄の.
- ghosyá** v. L. CAUS-i-. burn by fire. -choma. 火で焼く. **-ghosyéla** CAUS-i-APP-il- < LOC > . burn by fire at.... -chomea. 焼く(場所で).
- ghubháhá** v. L. fear. -ogopa. 恐れる.
- ghubháhíká** IMP-ik-. threaten ; frighten. -ogopesha ; -tisha ; -karipia. おどす ; 怖がらす.
- ghubháhísyá** APP-il-CAUS-i- < CAUS > . threaten ; frighten. -ogopesha. 怖がらす.
- ghubháhwá** PASS-u-. **-ghubháhyá** CAUS-i- < CAUS > . threaten ; frighten. -ogopesha. 怖がらす.
- ghubhíká (syúbhíkó)** v. L. bleed by cupping. -piga chuku ; pembe ; -chanja. 角で採血する.
- ghubhíkwá** PASS-u-.
- ghúbhúká** v. H. SEPi-uk-. scratch to wale. -chunika. みみず張れになるよう引っ掻く.
- ghúbhúlá (mápámba)** v. H. SEPt-ul-. take off (the bark). -chuna (magamba). 剥がす(樹皮を).
- ghúbhúflá** SEPt-ul-APP-il- < BEN > . **-ghúbhúflísyá** SEPt-ul-APP-il-CAUS-i- < INT > . -tuma mtu ili anichune. 剥がしてくれるよう人に注文する.
- ghúbhúlwá** SEPt-ul-PASS-u-. **-ghúbhúsyá** SEPt-ul-CAUS-i- < CAUS > . **-li-ghúbhúlá (nsabhá)** RFL-li-SEPt-ul-. cast one's skin. -bandilisha ngozi ; -bandilika ngozi. 皮を脱ぐ ;

- 脱皮する. **-li-ghúbhúfílá**.
RFL-li-SEPt-ul-APP-il- <LOC>.
- ghúfyá**. v. H. CAUS-i-. stir. -koroga. かき回す ;
酒を造る. **-ghúfísyá**.
CAUS-i-APP-il-CAUS-i- <BEN>.
- ghúlá**. v. H. buy. -nunua. 買う. **-ghúlílá**.
APP-il- <BEN>.
- ghúlúká**. v. H. fly ; fly up ; glide ; flap one's
wings. -ruka ; -ruka juu ; -piga mbawa. 飛ぶ ;
飛び立つ ; 滑空する ; 羽ばたく. **-ghúlúkílá**.
APP-il- <LOC>. **-ghúlúsyá**. CAUS-i-. -rusha.
-ghúlwá. PASS-u-.
- ghumá**. v. L. become dry ; wither. -kauka. 乾く ;
枯れる ; (鉄を打ったあと)冷やす. **-ghumílá**.
APP-il- <ITS>. -kauka sana. **-ghumísyá**.
APP-il-CAUS-i- <ITS>. -kauka sana.
- ghúmá**. v. H. bloom for the wild flowers. -bhanua
maua ya miti ya porini. 野の花が咲く.
- ghumú**. adj. L. NPx-. dry. -kavu. 乾いた(布) ; 薫
製した(肉).
- ghúmú**. adj. H. NPx- dry. kavu. 乾いた.
- ghúngílíká**. v. H. STAT-ik-. become numerous.
-wa nyingi ; -ongezeka. 増える.
-ghúngílísíbhwa. APP-il-CAUS-i-PASSL-ibu-.
-ghúngílísyá. APP-il-CAUS-i- <CAUS>. add.
-ongeza. 加える.
- ghúngúúká**. v. H. SEPi-uk-. finish completely.
-malizika. 少し残っている物が最後まで終わる.
-ghúngúúlá. SEPt-ul-. -maliza. 少し残っている
物を最後まで終わらす. **-ghúngúúfílá**.
SEPt-ul-APP-il- <BEN>. -malizia.
- ghúnsá**. v. H. check a trap. -kagua mtego. 罠を調
べる. **-ghúnsílá**. APP-il-.
- ghúnsúká**. v. H. make happy. -furahisha. 喜ばせ
る **-ghúnsúkílá**. APP-il-. -rukia mtu kwa furaha.
喜んで飛びつく. **-ghúnsúkwá**. PASS-u-.
-ghúnsúsyá. CAUS-i- <ITS>. すごく喜ばせ
る.
- ghunú mwaká**. n.3. L. this year. mwaka huu. 今
年.
- ghu-POS. bha-POS.** n.1-2. L. cousin. ndugu. 従

- 兄弟, 親戚の兄弟.
- ghúsyá**. v. H. CAUS-i-. sell. -uza. 売る.
-ghúsísyá. CAUS-i-APP-il-CAUS-i- <BEN>.
-uzia.
- ghúújá**. v. H. clutch at sb. -shika kwa nguvu
(katika mgombi). ガバツと襲いかかって捕まえる
(喧嘩して). **-ghúújwá**. PASS-u-. **-li-ghúújá**.
RFL-li-. -kamatana kwa ugombi. 取っ組み合い
をする ; 抱き合っって挨拶する(ルワンダ人につ
いて).
- ghwá**. v. H. fall down ; fall ; tumble ; drop onto
the ground ; rain. -anguka ; -nyesha. 倒れる ;
転ぶ ; 倒れる ; 降る. **-ghwílá**.
APP-il- <LOC>. **-ghwílwá**. APP-il-PASS-u-.
-angukiwa. **-ghwísísyá**.
APP-il-CAUS-i-APP-il-CAUS-i- <BEN>.
-angushia. **-ghwísyá**. APP-il-CAUS-i-. make
fall. -angusha. 倒す. **-ghwísyá (múbhánda.**
míbhánda). APP-il-CAUS-i-. throw down (sb.).
-angusha ; -mpiga mtu mwereka. 投げ飛ばす.
- ghwáámángá**. n.1. H. God. Mungu<Miungu> ;
Mola<-> ; Mwumba<Wa>. 神.
- ghwághanyí. bháághanyí.** n.1-2a. L. someone (for
female). mtu fulani (mwanamke). 誰か(女).
- ghwáhé. bhááhé.** n.1-2. H. which person. nani. ど
の人.
- ghwajúla (kúmánágha).** v. 0. kidnap.
-nyang'anyang'a. 力づくで奪い取る ; 誘拐する.
-ghwajúlwa. PASS-u-.
- ghwamughána ghwane. bhamughána ghwane.**
n.1-2. 0. close friend. ndugu ; rafiki. 親友.
- ghwánsisí. maghwánsisí.** n.9-10-6. L. owl sp.
bundi <aina>. フクロウの一種, lisiinyiとは鳴き声
が異なる.
- ghwasîngwa mpolá.** v. H. PASS-u-. Good
evening.. habari za jioni?. 今晩は ; 今日はい
い日でしたか.

H - h

-há v. 0. give. -pa. 与える. -há lúkó. turn one's back. -pa kisogo. 背を向ける ; 呼ばれても無視する. -há májábho. bear fruits. -zaa matunda. 実, 花をつける. -há mwéghó. encourage. -tia moyo. 励ます. -há sáwaádi. give a gift. -toa zawadi. 贈る. -haána. REC-an-. -gawa bure ; -toa. ただであげる ; ケチらない. -heébhwa. CAUS-i-PASSL-ibu-. receive. -pewa. 貰う. -heekésya. STAT-ik-APP-il-CAUS-i-. -pa baadaye. 後であげる. -heésya. APP-il-CAUS-i- <ITS>. -li-há mábhokó. RFL-li-. shake hands. -shikana mikono ; -pana mikono. 握手する. -li-heekésya. RFL-li-APP-il-CAUS-i-. -peana.

haáha. dem.16. 0. here. hapa. ここ.

haáhalí. dem.16. H. over there. pale. あそこ.

haáho. dem.16. H. there ; there (near you) ; over there ; afterwards ; later on. hapo ; pale ; baadaye. そこ ; あとで.

habhaáli. n.9-10. 0. news. habari<->. ニュース.

habhuhéla ná meensó. n.16. II-I. horizon. upeo wa macho. 地平線.

hábwámí. n.16 ; adv. H. chief's land. nchi ya mtemi. 首長の領土.

háduí. bháhádúí. n.1-2a. H. enemy. adui<ma->. 敵.

-háfú. adj. H. NPx-. easy (task) ; light ; thin. -epesi ; (kazi) rahisi ; nyepesi ; -embamba. 簡単な ; 上手な ; やさしい(仕事) ; 軽い ; 薄い.

-háfúká. v. H. SEPi-uk-. become light. -wa -epesi. 軽い状態である. -háfúkílá. SEPi-uk-APP-il-. 軽くなる. -háfúkílwá. SEPi-uk-APP-il-PASS-u-. 軽くしてもらう. -háfúsyá. SEPi-uk-CAUS-i-. -punguzia uzito.

-haghálála. v. L. EXS-al-. stand up ; stop. -simama. 立つ ; 立止まる. -haghálíka. IMP-ik- <BEN>. stop (sb.) ; erect. -simamisha ; -simamisha (kitu). 動いている物を止める ; 立たせる.

-haghálíkíla. IMP-ik-APP-il-. -haghálíkwa. IMP-ik-PASS-u-. -shimamishwa. -haghálíla.

APP-il-. -simamia.

-haghámíla. v. L. PST-am-APP-il-. become jammed. -kwama (ndani). つまる. -haghámílwa (hámwéghó). PST-am-APP-il-PASS-u-. become jammed in the throat. -kwama rohani. 喉につまらせる. -haghámúla. PST-am-SEPt-ul-. dislodge. -kwamua. つまった物を取り除く.

-haghámúlíla. PST-am-SEPt-ul-APP-il- <BEN>.

-haghámúlwa. PST-am-SEPt-ul-PASS-u-.

hákátí. n.16. H. space between two things ; middle ; center. kati. 間, 真中, 半分.

hakíbha. n.9. 0. deposit. akiba. 貯蓄.

hákímú. bháhákímú. n.1-2a. H. judge. hakimú. 裁判官.

haláma. n.9-10. 0. sign ; mark. alama<->. 合図, しるし.

-hálámúká. v. H. wake up. -amka. 目を覚ます.

-hálámúkíla. APP-il- <LOC>. 別の場所で目を覚ます. -hálámúsíbhwa. CAUS-i-PASSL-ibu-. -amshwa. -hálámúsyá. CAUS-i-. wake up (sb.). -amsha. 起こす.

hálé. n.16. H. far. mbali. 遠い.

hálúghámhá. n.16. H. top. juu. 上. hálúghámhá nó músosí. top. juu. 頂上.

halyá. dem.16. H. over there. pale. あそこ.

-hamá. v. L. bark for monkeys. -bweka kwa nyani n.k. サル系の動物が吠える.

háma. n.9-10. 0. hammer. nyundo<->. 大槌.

-háma. v. H. be good in health ; become fat. -wa na afya ; -nenepa. 健康である ; 太る. -hámíká. IMP-ik-. make fat. -nenepesha. 太らせる.

-hámísyá. APP-il-CAUS-i- <ITS>. -nenepa sana. -hámýá. CAUS-i- <CAUS>. -nenepesha.

hámafíghá. n.16. L. fire place ; cooking stove. jikoni. 火を焚くところ.

-hambá. v. L. fasten ; bind ; wrap up ; pack a load ; tie a knot ; make bundle. -funga ; -funga

mzigo na kamba ; -tita. つなぐ ; しぼる ; 包む ; 結ぶ ; 荷造りする ; 束ねる. **-hambá né sítambálá**. bandage. -funga bendeji. 包帯する. **-hambíká**. STAT-ik-. be confined. -fungika. 引きこもる. **-hambíkána**. STAT-ik-REC-an-. -fungamana. 二つの物がつながる. **-hambíkányá**. STAT-ik-REC-an-CAUS-i-. connect (two strings). -unganisha (nyuzi). 二つの物をつなぐ. **-hambílá**. APP-il- < BEN >. -fungia. **-hambílíla**. APP-il-APP-il-. -fungilia ; -fungasha. たくさんの荷を造る. **-hambísyá**. APP-il-CAUS-i- < ITS >. tighten. -kaza ; -funga sana. 締め付ける. **-hambúká**. SEPi-uk-. become untied. -funguka. ほどける. **-hambúlá**. SEPt-ul-. set free ; unpack ; untie ; disentangle. -fungua kamba ; -mwachia ng'ombe ; -fungua (mzigo) ; -tatua. 放す ; 包みをほどく ; ほどく ; ほぐす. **-hambúlúka**. SEPt-ul-SEPi-uk-. become untied. -funguka. ほどける. **-hambúlúla**. SEPt-ul-SEPt-ul-. set free ; unpack ; untie ; disentangle. -fungua kamba ; -mwachia ng'ombe ; -fungua (mzigo) ; -tatua. 放す ; 包みをほどく ; ほどく ; ほぐす. **-hambúlúlila**. SEPt-ul-SEPt-ul-APP-il- < CAUS >. -funguza ; -funguza. ほどかせる. **-hambúlúlwa**. SEPt-ul-SEPt-ul-PASS-u-. **-hambwá**. PASS-u-. **-li-hambá**. RFL-li-. get tangled. -tatika ; -jifunga. もつれる. **-li-hambílá**. RFL-li-APP-il-. 自分自身で荷造りして金を浮かせる. **-hámú**. adj. H. NPx-. fat. -nene. 太った. **-hamulísyá**. v. 0. command ; order ; shout a war cry. -amuru ; -amrisha ; -toa amri ; -toa amri ; -piga kelele (wakati wa vita). 命ずる, ときのをあげる. **hámwí**. n.16 ; adv. L. perhaps ; together. labda ; pamoja. 多分, 一緒に. **-hándá**. v. H. -palia majani. 草むしり(刈り)をする. **-hándúlá**. SEPt-ul-. extract a thorn. -toa mwiba. とげを抜く. **-hándúlwá**. SEPt-ul-PASS-u-. **handí**. n.16 ; adv. L. maybe, then, after that. pengine, halafu, kwingine. ひよつとすると, それから. **-hángámúlá**. v. H. eat piggy. -wa mlafi. 意地汚く食べる ; 人より多く食べる.

-hangátá. v. L. hold a child in one's arms. -chukua mtoto mikononi. 抱く. > **-pakátíla**. **-hangátíla**. APP-il-. **-hangátílwa**. APP-il-PASS-u-. **hânsé**. n.16 ; adv. L. outside. nje. 外. **hânsí**. n.16 ; adv. L. down, floor. chini. 下, 床. **hántú**. n.16 ; adv. H. place. mahali. 場所. **hanú**. n.16 ; adv. H. here. hapa. ここ. **hásimá**. n.16 ; adv. L. perhaps. labda. 多分. **hátúhú syáka**. n.16 ; adv. H. surely, of course. bila shaka. 確かに, もちろん. **hátundé**. n.16 ; adv. L. upstream ; up. upande mto unakotokea. 上流, 連続物の上, 上方. **hééfó**. n.16 ; adv. L. downstream. upande mto unakokwenda. 下流, 連続物の下, 下方. **hééfó ná hálúghámbe**. up and down. chini na juu. 上下. **-hééhéla**. v. H. dangle ; swing. -ning'inia ; -pembea. ぶら下がる. **-hééhésyá**. CAUS-i- < CAUS >. -ning'iniza. ぶら下げる. **héehí**. n.16 ; adv. L. near. karibu. そば, 近い. **-hééká**. v. H. carry (a child) on one's back. -beba mgongoni. おぶう ; 背負う. **-héékésyá**. APP-il-CAUS-i- < CAUS >. -bebesha. **-héékwá**. PASS-u-. **-héékyá**. CAUS-i- < CAUS >. -bebesha. **heelúfi**. n.9-10. 0. character, letter. herufi <->. 字. **-heéma (juúka)**. v. 0. breathe quickly. -pima ; -hema (kasi). 切らせる(息を) ; ハアハアいう. **-heeméla**. APP-il-. breathe. -vuta pumzi. 息をずる. **-heemeléla**. APP-il-APP-il-. breathe quickly. -pima ; -hema kasi. 息を切らせる ; ハアハアいう. **-heemésyá**. APP-il-CAUS-i- < ITS >. -hema kasi sana. ひどく息を切らせる. **-heesímú**. v. L. honor ; pay respect. -heshimu. 尊敬する. **-heghá**. v. L. avoid (flying stone). -epa ; -hepa ; -kwepa. 身をかかわしてよける. **-hehemúka**. v. 0. SEPi-uk-. blow. -peperuka. 風に飛び散る. **-hehemukísyá**. SEPi-uk-APP-il-CAUS-i- < LOC >. -peperushia. 飛ぶ(場所へ). **-hehemúla**. SEPt-ul-. -peperusha. 飛ばす. **-hehemulíla**. SEPt-ul-APP-il- < LOC >. **-hehemusísyá**. SEPt-ul-CAUS-i-APP-il-CAUS-i- < BEN >.

-peperushia. **-hehemúsyá**. SEPt-ul-CAUS-i-.
-peperusha. 飛ばす。
-heleéla. v. 0. return. -rudi; -rejea. 帰る。
-heleeléla. APP-il-. **-heleelésya**.
APP-il-CAUS-i-. -rudishia. 手を引く(何かをしよ
うとして思いとどまって). **-heleesésya**.
APP-il-CAUS-i-. get back. -rudisha. 力ずくで取
り戻す. **-heleesíbhwa**. CAUS-i-PASSL-ibu-.
-heleésya. CAUS-i-. return sth.. -rudisha. 取り
戻す. **-heleésya mápápa**. CAUS-i-. close one's
wings. -funga mbawa; -rudisha mbawa. 翼をた
たむ。
heleéni. n.9-10. 0. ear-ring. herini<->. 耳輪。
-helekéla (bhwênga). v. 0. 1. see off. -shindikiza.
送ってゆく. 2. walk on the procession.
-shindikiza katika harusí. 結婚式の送り行列をす
る. **-helekélwa**. APP-il-PASS-u-. 新郎新婦が
人々に送られる. **-helekésya**.
APP-il-CAUS-i-<CAUS>. see off. -sindikiza.
送ってゆく。
-hemá. v. L. be bored; be tired of. -kifu; -chosha.
飽きさせる; うんざりさせる(食べ物, 仕事など).
-hémbéla. v. H. wait. -ngoja; -subiri. 待つ。
-hémbéléla. APP-il-<ITS>. -ngoja muda
mrefu. 長い間待つ. **-hémbélwá**. PASS-u-.
-hémbésya. CAUS-i-<CAUS>. -subirisha;
-subiria.
-hembuúka. v. 0. SEPi-uk-. revive. -fufuka. 生き返
る. **-hembuúla**. SEPt-ul-. -fufukisha. 生き返らせ
る。
-heméla. v. L. search for food (in case of famine).
-hemea. 食物を買い求める. **-heméléla**.
APP-il-<LOC>. search for food (in case of
famine). -hemea. 食物を買い求める。
-hemélésyá. APP-il-CAUS-i-. 食物を得るため
に働く. **-hemésya**. CAUS-i-. 食物を得るために
働く。
-hensá. v. L. want (sth.); look for; need. -taka
(kitu); -tafuta; -hitaji; -taka. 欲しが
る; 探す(目的物のありかがわかっ
ていて); 必要とする。
-hensá kwíla. want to do. -taka kufanya. したい
と思う. **-hensá múntú**. look for. -tafuta. 探す(ど
こにあるのかがわかっている物を). **-henséla**.
APP-il-. look for. -tafuta. なくなった物を探す

(どこにあるかはわかっている). **-henséla**.
APP-il-PASS-u-. -tafutiwa. **-henswá**. PASS-u-.
-tafutwa. 探してもらう(恋人を).
héwa. n.9. 0. air. hewa. 空気。
-highúlá (mátabhí). v. L. remove branches; chop
a fallen tree into pieces. -katakata gogo. 払う(木
の枝を); 倒木を細かく切る; 割く. **-highúlíla**.
APP-il-<BEN>. **-highúlísyá**. APP-il-CAUS-i-.
-tuma mtu ili akatekate gogo. 人を雇って木を細
かく切ってもらう. **-highúsyá**. CAUS-i-. -tuma
mtu ili akatekate gogo. 人を雇って木を細かく切
ってもらう。
-hihá. v. L. wash one's lower part of body after
evacuation; wipe excreta from a child.
-chamba; -mfuta mtoto mavi; -pangusa. 下半身
を洗う(用便の後); 子供の尻を拭く. **-hihwá**.
PASS-u-. **-hihyá**. CAUS-i-. **-li-hihá**. RFL-li-.
wash one's lower part of body after evacuation;
wipe (after evacuation). -chamba; -jifuta (baada
ya kunya). 下半身を洗う(用便の後); 拭く(用便
の後).
-hiígha. v. 0. hunt. -winda; -saka. 狩をする。
-hiíghíla. APP-il-<BEN>. -windia. **-hiíghwa**.
PASS-u-. **-hiíghya**. CAUS-i-<BEN>.
-hiikísya. v. 0. APP-il-CAUS-i-<ITS>. ripe too
much. -iva sana. 熟れすぎる. **-hiísya**.
CAUS-i-<CAUS>. -ivisha. 食べごろにする。
-hiíla. v. 0. be burnt by fire. -ungua. 焦がす; 焼
く. **-hiíla**. PASS-u-. -unguliwa. 焦がされる;
焼かれる。
-hilá. v. L. crow. -wika. 時を告げる; 雄鶏が鳴く。
-hilá lífu ~ lílúfu. announce sb.'s death.
-tangaza kifo. 死を知らせる。
híliísi. n.9-10. 0. charm for keeping off evil.
hirizi<->. お守り(袋).
-híndá. v. H. 1. wear inside out. -geuza nguo. 服
の表裏を間違える. 2. dance with
self-satisfaction. -zungukazunguka mahali moja.
踊り手が悦にいて足を踏み鳴らす. 3. loom
for rain cloud or thunder cloud. mawingu na
ngurumo zinakusanya. 迫ってくる(雨雲, 雷雲
が). **-híndúká**. SEPi-uk-. change; becoem
dchanged (of the colour). -badilika (kwa rangi);
-geuka. 変わる; 振り向く. **-híndúkíla**.

SEPi-uk-APP-il- <LOC>. -geukia. **-híndúlá**.
SEPt-ul-. 1. make turn over ; wear inside out.
-geuza ; -vaa nje ndani. 向きを変える ; 裏返
す ; 服を裏返しに着る. 2. pound for the
second time. -twanga mahindi kwa mara ya pili.
トウモロコシを2度目に搗く. **-híndúlílá**.
SEPt-ul-APP-il- <ITS>. -geuka sana. コロコロ
とひっくり返る. **-híndúlwá**. SEPt-ul-PASS-u-
-hindúlá. v. L. answer. -jibu. 答える.
-hingátá. v. L. hold. -wapa. 抱く ; 抱える.
> **-hangátá**.
hisitoóli. n.9. 0. history. historia. 歴史.
-hitá. v. L. pass. -pita. 通る. **-hisyá**. CAUS-i-. get
out of the way. -ondoka njiani kumpa mtu njia ;
-pitisha. 道をあける. **-hitílá**. APP-il-. **-hitwá**.
PASS-u-.
-hóbhéla. v. H. -bonyea. 押さえてへこむ.
-hóbhésyá. CAUS-i-. press with one's finger.
-bonyeza. 押さえてへこませる.
hóbhókó. n.9-10. L. cobra naja. hoboko<->. コブ
ラ.
-hófúlá. v. H. VEB-SEPt-ul-. become blind. -wa
kipofu. 目が見えなくなる. **-hófúsyá**.
VEB-I-CAUS-i-. 目を見えなくする.
hóhonsé. n.16 ; adv. L. everywhere. popote. どこ
にでも.
-holá. v. L. calm down ; cool. -poa. 死ぬ ; 煮た物
がさめる ; おとなしくなる ; 優しくなる.
-holésyá. APP-il-CAUS-i- <CAUS>. -pozesha.
冷ます. **-hosyá**. CAUS-i- <CAUS>. -pozesha.
冷ます.
-holé. adj. L. NPx-. mild. -pole. 静かな, おとなし
い, 優しい.
-hólósyá. v. H. be born dead. -zaa mtoto
marehemu. 死産する.
hóma. n.9. 0. fever. homa. 熱.
-homólá. v. L. break (a house). -bomoa (nyumba).
取り壊す. **-homókélwa**. APP-il-PASS-u-. 壊れ
た家などの下敷きになる. **-homóléla**.
APP-il- <BEN>. -bomolea. **-homólésyá**.
APP-il-CAUS-i-. 人を雇って取り壊させる.
-homólwá. PASS-u-. **-homósyá**. CAUS-i-. 人
を雇って取り壊させる.
-honá. v. L. fall. -anguka. 落ちる. **-honéla**.

APP-il- <LOC>. **-honélwá**. APP-il-PASS-u-
-dondokwa. **-honyá**. CAUS-i-. drop down.
-angusha. 落とす. **-honyésyá**.
CAUS-i-APP-il-CAUS-i-. -angushia ;
-dondoshea. 人に落としてもらう.
-hóóká. v. H. subside (of water). -pwa. ひく(水が).
-hóólá. v. H. kill enemy. -ua adui. 敵を殺す.
-húkúmú. v. H. judge. -hukumu. 裁く.
-húkúsyá. v. H. remove grain of corn. -toa chenga
za mahindi. 乾燥したトウモロコシの粒を芯から
はずす. > **-kongá**.
-hulíká. v. L. hear. -sikia. 聞く. **-hulíká gháá**
bhákulú. obey. -tii. 従う ; 長老の言うことを聞く.
-hulíkána. REC-an-. come to an agreement.
-agana ; -kubaliana. 同意に達する. **-hulíkányá**.
REC-an-CAUS-i-. -sikiriza watu bila kuamini. 人
の言う事を半信半疑で聞く. **-hulíkíka**.
STAT-ik-. be heard. -sikika. 聞こえる.
-hulíkísisyá.
APP-il-CAUS-i-APP-il-CAUS-i- <BEN>.
-sikirizia. **-hulíkísyá**. APP-il-CAUS-i-. listen ;
listen (to sb.) silently ; strain one's ears.
-sikiliza ; -sikiliza kimya ; -nyamaza ; -tega
masikio kwa kusikiliza. 聞く ; 黙って聞く ; 耳
を澄ます. **-hulíkíwá**. PASS-u-. be heard. -sikika.
聞こえる. **-li-hulíká**. RFL-li-. みんなで聞きあう.
-li-hulíkílá. RFL-li-APP-il-. -jisikirizia.
-húlúlá (maanyí). v. H. strip off leaves (from a
branch). -perura (majani) ; -toa (majani). しごか
れて枝から葉や実がポトポト落ちる. **-húlúlwá**.
PASS-u-.
-humbúla. v. 0. SEPt-ul-. stop saying ; remain
silent (when called) ; become quiet. -nyamaza
kusema ; -tokuitika ; -nyamaza kimya ; -wa kimya.
だまる ; 返事しない ; 静かになる. **-humbúla**
kúlíla. SEPt-ul-. stop weeping. -nyamaza kulia.
泣き止む. **-humbulísyá**.
SEPt-ul-APP-il-CAUS-i- <ITS>. feel lonely ;
become quiet. -nyamaza kusema ; -tokuitika ;
-nyamaza kimya ; -wa kimya. だまる ; 返事しな
い ; 静かになる. **-humbúsya**.
SEPt-ul-CAUS-i- <CAUS>. -nyamazisha.
-húngá (sítí ~ mátabhí). v. H. cut off (branches).
-kata (matawi). 払う(枝を). **-húngílá**.

APP-il- < BEN >. -**húngísyá**. APP-il-CAUS-i.
人を雇って枝を払わせる。-**húngyá**. CAUS-i.
人を雇って枝を払わせる。

-**húsá**. v. H. breathe out. -toa (pumzi); -puma. 息を吐く。-**húsílá**. APP-il- < BEN >. -pumua. 息を人に吐きかける；胎児に手を施して息をさせる。

-**huúla**. v. 0. hit (sth.) incidentally ; strike ; hit ; beat a drum. -gusa bila ya kukusudia ; -piga ngoma. 当たる；殴る；たたく；太鼓を打つ。

-**huúla hótí**. knock the door. -piga hodi. ノックする；訪問の挨拶をする。-**huúla kághunsú**. -piga mluzi. 人を呼ぶとき口と歯を使って息を吸って音を鳴らす。-**huúla makoófi**. clap hands ; slap. -piga kofi < ma >. 手を打つ；平手打ちする。-**huúla múpunga**. strip off (rice). -pura ; -purura. しごく(稲を)。-**huúla musítaáli**. draw a line. -piga mstari. 線を引く。-**huúle éteké**. kick. -piga teke. 蹴る。-**huulíla**. APP-il-. -**huúsyá**. CAUS-i- < CAUS >. -pigisha. 叩かせる。

-**huúmá**. v. H. blow ; buzz. -vuma kwa sauti. 風の音がする；飛行機の音がする。

-**huúta**. v. 0. 1. suck. -fyonza. すする。2. mow. -fyeka. 草を刈る。

-**hwá**. v. 0. finish (one's work) ; come to an end ; accomplish ; become exhausted. -maliza (kazi) ; -isha ; -malizika ; -koma ; -maliza ; -malizika. 終える(仕事を), 終わる, 完成する, なくなる。

-**hwíla**. APP-il- < BEN >. -malizia. 人の物を終わらせる。-**hwílwa**. APP-il-PASS-u-. -ishiwa.

-**hwehwéta**. v. 0. whisper. -nong'ona. ささやく。

-**hwehwetéla**. APP-il- < BEN >. ささやく(人)に。

-**hwíkílá**. v. H. dent. -bonyea. 押されてへこむ；地面の穴を掘った後土をかけたところを押さえてへこませる。

-**hyá**. v. 0. become well cooked. -pikika ; -iva ; -jiungua. 食べ頃になる, 火傷する。-**hyahíla**. clean ; sweep. -fagia. 掃く。-**hyahilíla**. APP-il- < BEN >. -**hyahílwa**. PASS-u-.

-**hyá**. adj. L. NPx-. new. -pya. 新しい。

-**hyána**. v. 0. inherit. -rithi. 相続する(男)。

-**hyánwa**. PASS-u-. 夫に先立たれた妻が夫の兄弟に相続される。

I - i

íibháátá. mábháátá. n.5-6. H. duck. Netta erythrophalma. bata < ma >. ミナミハジロ(アヒル；ガンカモ科)。

íibháátéésálá. n.5-6. H. wild duck. bata ya porini. 野生のガンカモ。

iibhaáti. mabhaáti. n.5-6. 0. can ; tin. kibati < vi > ; kikopo < vi >. 缶。

íibhaghá. mábhaghá. n.5-6. H. catfish. kambare < - >. 川ナマズ。

íibhalá. mábhalá. n.5-6. L. spot. waa < ma >. 斑点。

íibhálá. mábhálá. n.5-6. H. field ; plantation. shamba < ma > ; konde < ma > ; mgunda < mi >. 畑；田。

iibhalabhála. mabhalabhála. n.5-6. 0. RED. serval cat ; bat-eared fox. Felis lybica ; Felis serval ; Otocyon megalotis. mondo (ngawa, suzi) ; bweha-masikio. アフリカヤマネコ(ネコ科)；サ

ーバルキヤット。

íibhaló ; íibha ; íibhefwě ; íibhenywě ; íibhaabhó. bhéébbhaaló ; bhéébbhá ; bhéébbhefwě ; bhéébbhenywě ; bhéébbhaabhó. n.1-2a. L. husband (2SG-3PL). mume (2SG-3PL). 夫(2SG-3PL)。

íibhambá. mábhambá. n.5-6. L. scar. kovu < ma >. 傷跡。

iibhambála. n.5. 0. be severe (of the sun). -wa kali (kwa jua). 乾季中の暑い時期；9・10月のきつい太陽。

íibhané. bhéébbhané. n.1-2a. L. husband. mume < waume >. 夫。

iibhānga. mabhānga. n.5-6. 0. NOM-a. beam. fito ; nondo. 家の壁に水平に通す木；建築用の枝組。

íibhangá. mábhangá. n.5-6. L. collarbone.

- mfupa<mi-> wa bega ; mtulinga. 鎖骨.
- ífbhángá. mábhángá. n.5-6. H. NOM-a. the place for a witchdoctor to look for herbs. mahali ya kutafuta dawa ya mganga. 呪医が薬を探す場所.
- ífbhangájá. mábhhangájá. n.5-6. L. lower jaw. taya<ma->. 下あご.
- ífbhangó. mábhhangó. n.5-6. L. waterfall. maanguko ya maji. 滝.
- ífbhángó. mábhángó. n.5-6. H. NOM-o. basket. kitunga kikubwa <vi->. 大きな丸底の籠.
- iibhání. mabhání. n.5-6. 0. smoking hat. kambi ya kubanikia. 煙草の葉を燻す小屋 ; 燻製小屋.
- ífbhanjá. mábhanjá. n.5-6. L. arbor ; bower. kambi ya kukaribisha wageni. 接客の場(東屋).
- ífbhánó. mábhánó. n.5-6. H. reed. Phragmites mauritanus Gramineae. tete<ma->. あし(笹の仲間で、葉の先が非常に鋭い).
- iibheéle. mabheéle. n.5-6. 0. breast. ziwa<ma->. 乳房.
- ífbhímí. mábhímí. n.5-6. H. wave. wimbi<ma->. 波.
- ífbhîngá. mábhîngá. n.5-6. H. lycaon. Lycaon pictus. mbwa mwitu. リカオン. > iipuúghe, liipuúghe.
- ífbhíngá. n.5. H. parsley sp. dawa la kujikinga ; -zuia maradhi au pepo. セリ科ヘテロモルフア属.
- ífbhíngábhíngá. n.5. H. RED. parsley sp. dawa la kujikinga ; -zuia maradhi au pepo. セリ科ヘテロモルフア属.
- ífbhólítí. mábhólítí. n.5-6. H. joist. kenchi. 屋根の根太木.
- iibholó. mábholó. n.5-6. L. penis. mboo<->. 男根.
- ífbhóndó. mábhóndó. n.5-6. H. a category of dances. ngoma <aina>. 踊り, 太鼓の一種で祝いの場で輪になって踊る.
- ífbhóójá. mábhóójá. n.5-6. H. baby bird. makinda. 鳥の子.
- iibhubhá. n.5. L. jealousy. wivu. そねみ.
- iibhufí límwí. n.5. L. family. ahali<-> ; ukoo<->. 家族.
- iibhughú. mábhughú. n.5-6. L. tendril. ukano ; kikonyo. つる(農作物の).
- iibhughúbhughú. mábhughúbhughú. n.5-6. L. RED. (vertica) tendril. ukano ; kikonyo. つる(野生植物の).
- íibhumbá. mábhumbá. n.5-6. L. clay for pottery ; clay. udongo wa mfinyanzi ; udongo wa kufinyangia vyungu ; udongo wa kinamu. 土器を作るのに用いる粘土, 粘土.
- íibhumba lyáswé. mábhumba ghááswé. n.5-6. L. white clay. kinamu cheupe. 白粘土.
- íibhúndá. mábhúndá. n.5-6. H. dog child. mtoto wa mbwa. 犬の子供.
- íibhungá. mábhungá. n.5-6. L. footprint of cat family. nyayo ya wanyama. 野獣の足跡(ネコ科).
- iibhwáwa. mabhwáwa. n.5-6. 0. pond. kiziwa<vi-> ; bwawa. 池.
- íibhwé. mábhwé. n.5-6. H. stone ; anvil. jiwe<mawe> ; fuawe<->. 石 ; かなとこ.
- íibhwé lyá kusyēla. mábhwé gháá kusyēla. n.5-6. H. grinder, grinding stone. jiwe<ma-> la kusagia. 碾き臼の台石.
- iichûngwa. maachûngwa. n.5-6a. 0. orange. chungwa<ma->. オレンジ.
- iidaáli. madaáli. n.5-6. 0. ceiling. dari<ma->. 天井.
- iideéni. madeéni. n.5-6. 0. debt. deni<->. 借金.
- iidilísyá. madilísyá. n.5-6. 0. window. dirisha<ma->. 窓.
- iiduúka. maaduúka. n.5-6. 0. shop ; store. duka<ma->. 店.
- íifighá. máfighá. n.5-6. L. cooking-stone. jifya<mafya> ; figa<ma->. 調理石 ; 炊事のために並べられた石.
- íifilá. máfilá. n.5-6. H. custard apple. Annonaceae Annona senegalesis Pers.. tomoko. バンレイシ科バンレイシ属の実.
- íifimbó. máfimbó. n.5-6. L. bump ; swell. uvimbe. できものでこぶになったもの ; 腫れ物.
- íifughwá. máfughwá. n.5-6. L. pig clay pot. chungu kubwa. 大きな土器.
- íifuhá. máfuhá. n.5-6. L. bone. mfupa<mi-> ; mwiba<mi-> (wa samaki). 骨(人, 魚とも).
- íifuha lyá múghôngo. máfuha gháá míghôngo. n.5-6. I-ø. backbone. uti<nyuti> wa mgongo. 背骨.
- íifukú. máfukú. n.5-6. L. day (of 24 hours). siku<->. 日.
- iifukú sí. n.5. L. when. siku gani. いつ.
- iifulíla. mafulíla. n.5-6. 0. steel pan. sufuria. 金属

- 製の鍋。
- ífuló. máfuló.** n.5-6. L. foam. povu<ma->. 泡。
- ífundú. máfundú.** n.5-6. L. ashes. jivu<ma->. 灰。
- ífúngúlímá. máfúngúlímá.** n.5-6. H. bat sp. popo <aina>. コウモリ類。
- íghá. mághá.** n.5-6. H. crack in the foot.
ufa<nyufa> wa mguu ; mpasuko<mi->. 足のひび割れ。
- íghámbó. mághámbó.** n.5-6. H. word ; affair.
nenó<ma-> ; jambo<ma->. 語 ; 事。
- ígháná. mágháná.** n.5-6. H. path. njia. 道。
> nsíla.
- ígháná. mágháná.** n.5-6. H. hundred. mia. 百。
- íghándó. mághándó.** n.5-6. H. caterpillar sp.
madimu. 芋虫の一種(木の幹に住んで、木の葉を食べる)。
- iighazeéti. maghazeéti.** n.5-6. 0. newspaper.
gazeti<ma->. 新聞。
- íghelé. mághelé.** n.5-6. L. hoof ; trail of wild animals. kwato<ma-> ; alama<-> za miguu ya wanyama ; mkondo<mi->. ひづめ ; 野獣の足跡(レイヨウ類)。
- íghóghó. mághóghó.** n.5-6. H. tree-trunk.
kigogo ; gogo<ma->. 丸太。
- iighõngo. maaghõngo.** n.5-6. 0. wooden hummer ; mallet. nyundo ya mti. 竹ごきを作るときに竹をたたく木槌。
- íghóngó. mághóngó.** n.5-6. H. hen. kuku jike<->. 雌鶏。
- iighongólo. maghongólo.** n.5-6. 0. lyongólo.
millepede. Julidae Julius spp.. jongoo<ma->. ヒナヤステ類。
- íghóósí. mághóósí.** n.5-6. H. male. dume<ma->. 雄。
- íghosí. mághosí.** n.5-6. L. winner.
mshindaji<wa->. 勝利者。
- íghúbhúlúlwá. mághúbhúlúlwá.** n.5-6. H. SEPt-ul-PASS-u-. shed skin ; molted skin. ngozi inayoachwa. 脱皮した後の皮。
- íghúlú.** n.5. H. sky. mbingu. 空。
- iighuludúmu. maghuludúmu.** n.5-6. 0. wheel.
gurudumu<ma->. 輪。
- íghwámbálá. mághwámbálá.** n.5-6. H. fish scale.
gamba<ma-> la samaki. 鱗。
- iighwánda. maghwánda.** n.5-6. 0. shirt. shati. シャツ。
- ííhaghá. máhaghá.** n.5-6. H. orchitis ; testitis.
busha. 病気で腫れた睾丸。
- ííhahá. máhahá.** n.5-6. L. chaff ; husk. kapi<ma->. 籾殻。
- ííhámá. máhámá.** n.5-6. H. palm sp. Borassus sp. Palmae. mivuno. ヤシ科ボラスス属, ボラスヤシの実。
- ííhandá. máhandá.** n.5-6. L. pillar. nguzo<->. 柱。
- ííhangúlá. máhangúlá.** n.5-6. L. pen. zizi<ma->. 家畜の囲い。
- ííhasá. máhasá.** n.5-6. L. twin. watoto pacha ; mapacha. 双生児。
- ííhásá. máhásá.** n.5-6. H. big axe. shoka kubwa<->. 斧(指大)。
- ííhásó. máhásó.** n.5-6. H. grasshopper. Acrididae. panzi<ma->. バッタの一種。
- ííhě.** enc. L. where. wapi. どこ。
- iíhéla. mahéla.** n.5-6. 0. money. pesa ; fedha. 金銭。
- ííhembé. máhembé.** n.5-6. L. horn. pembe<ma->. 角。
- ííhingá. máhíngá.** n.5-6. L. baby sling.
ubeleko<-> ; mbeleko<-> ; ubebeo<->. 帯(子供をおぶうための布)。
- ííhókó. máhókó.** n.5-6. H. soapberry. Sapindaceae Aporrihiza paniculata Radlk. mharita<mi->. ムクロジ。
- ííhóle. maahóle.** n.5-6. 0. yam. jimbi<ma->. ヤム芋。
- ííhulú. máhülú.** n.5-6. L. hole. tundu<->. 穴。
- ííhulu lyá nyiindó. máhulu ghaá nyiindó.** n.5-6. L. nostril. tundu<-> ya pua. 鼻孔。
- ííhulu lyeétwí. máhulu ghaá mátwí.** n.5-6. L. earhole. tundu ya sikio. 耳の穴。
- ííhumpú. máhumpú.** n.5-6. L. bush. kichaka<vi->. 低灌木(一般)。
- ííhúngányénsé. máhúngányénsé.** n.5-6. H. eagle sp. Lophaeus occipitalis. tai <aina>. エボシワシ(ワシタカ科)。
- ííhungúlú. máhūngúlú.** n.5-6. L. an unfertilized egg ; a wind egg. yai viza. 夢精卵で孵らなかった卵(中が腐ってひどい臭いがする)。
- ííhunsí. máhunsí.** n.5-6. L. fever from cold. homa ya mafua. 風邪による熱。
- ííhusá. máhusá.** n.5-6. L. breath ; steam.
pumzi<-> ; mvuke<mi->. 息 ; 湯気 ; 入道雲。

- íhuté. máhuté.** n.5-6. L. boil. jipu<ma->. 肌の下に生まれるウジの一種.
- íjábhó. májábhó.** n.5-6. H. fruit ; flesh of fruit. tunda<ma-> ; nyama ya tunda. 果物, 果肉.
- íjambaási. majambaási.** n.5-6 < AUG >. 0. robber. jambazi<ma->. 強盗.
- íjéghó. májéghó.** n.5-6. H. molar. gego<ma->. 臼歯.
- íjélá. májélá.** n.5-6. H. iron. chuma. 鉄.
- íjengé. májengé.** n.5-6. L. precipice of a mountain. mteremko ; jabali. 崖(山について).
- íjíbhá. májíbhá.** n.5-6. H. dove. Columbidae Streptopelia semitorquata. njiwa<-> ya porini. アカメバト.
- íjíbhu. majíbhu.** n.5-6. 0. answer. jibu<ma-> ; jawabu<ma->. 答え.
- íjiií. májiií.** n.5-6. L. egg. yai<ma->. 卵.
- íjiiíko. majiiíko.** n.5-6. 0. fireplace. jiko<ma-> ; jikoni. 台所.
- íjiongá. májiongá.** n.5-6. L. snail ; slug. Ascaridae Ascaris gastropoda. konokono<ma-> ; koa<-> ; kichachacha<vi->. カタツムリ ; ナメクジ.
- íjioóbha. majoóbha.** n.5-6. 0. groundnut. karanga<-> ; njugu karanga<-> ; njugu nyasa<->. 落花生.
- íjúghí. májúghí.** n.5-6. H. bell. kengele<->. 鈴.
- íjúmbá. májúmbá.** n.5-6 < AUG >. H. big house. nyumba kubwa. 大きな家.
- íjúngó. májúngó.** n.5-6. H. knee. goti<ma->. ひざ.
- íikabhá. máikabhá.** n.5-6. L. waterhole. kidimbwi<vi->. 水溜り.
- íikáká. máikáká.** n.5-6. H. gill. shavu<ma-> la samaki. えら.
- íikalá. máikalá.** n.5-6. L. ember. kaa<ma->. 炭. máikalá ghaá mábhvé. charcoal. kaa<ma->. 石炭.
- íikálá. máikálá.** n.5-6. H. bushy-tailed mongoose. Aonyx capensis. nguchiro<->. ツメナシカワウソウ.
- íikalí. máikalí.** n.5-6. L. cut from grasses. kidonda cha kukwaluzwa na majani. 草による切り傷.
- íikáma. makáma.** n.5-6. 0. old thing. kiku cha kale. 古い物.
- íikambálálá. mákambálálá.** n.5-6. L. palm-frond sp. kuti<ma-> la mivuno. ボラスヤシの枝.
- íikanfí. mákanfí.** n.5-6. L. paddy ; husk. makapi. 脱穀した後の籾殻 ; サトウキビ ; オレンジなどのカス.
- íikangá. mákangá.** n.5-6. L. guinea-fowl. Numididae Guttera edouardi. kanga<->. カンムリホロホロチョウ.
- íikanga mpõngo. mákanga mpõngo.** n.5-6. L. talisman agianst vermin. hirizi kwa wanyama. 害獣よけ.
- íikányí. mákányí.** n.5-6. H. wrinkles. mkonjo<mi-> wa uso. しわ.
- íikápo. makápo.** n.5-6. 0. basket for carrying things. mkoba<mi-> ; kikapu<vi->. 籠一般(運ぶための).
- íikásá. mákásá.** n.5-6. H. bee hive with honey ; honey comb. sega la nyuki au nyegu. ベラガスターの巣 ; まだ蜜のついた蜂の巣.
- íikátá. mákátá.** n.5-6. H. valley. bonde<ma->. 谷.
- íikébhó. mákébhó.** n.5-6. H. dried sweet potato. matobo. 干し芋(サツマイモ).
- íikeéma. makeéma.** n.5-6. 0. female. jike<ma->. 雌.
- íikelébhénsé. mákelébhénsé.** n.5-6. L. tattoo. chale ; chanjo. 入れ墨.
- íikéló. mákéló.** n.5-6. H. cave. pango<->, ma->. 洞穴.
- íikéndé. mákéndé.** n.5-6. H. lousé egg. yai<ma-> ya chawa. シラミの卵.
- íikéndé. mákéndé.** n.5-6. H. defect. pengo<ma->. 欠陥, 傷.
- íikikí. mákikí.** n.5-6. L. seed of mabhwaje, mantonga, makusu. mbegu ya mabhwaje, mantonga, makusu. 種(mabhwaje, mantonga, makusuなど). 種(ntété)の下位分類.
- íikingí. mákingí.** n.5-6. L. spine of a porcupine. mwiba wa nungu. ヤマアラシの毛.
- íikobhá. mákobhá.** n.5-6. L. soft skin. ngozi<-> laini ; ukanda<->. まぶた ; 肌の柔らかい動物の肌(人間, イボイノシシ, ノブタ, ケインラット, 鳥など), 皮ひも, ナマズなどの鱗のない魚の皮.
- íikobhé. mákobhé.** n.5-6. L. bamboo. mwanzi<mi->. イネ科アルンディナリア属(アルパイン・バンブー).
- íikobhúlú. mákobhúlú.** n.5-6. L. round-shaped basket with a cover. kikapu cha viringo na mfuniko. 蓋つきの底の広い丸籠.

ííkáfú. mákáfú. n.5-6. H. tree sp. Pandanaceae
Pandanus sp.. mti <aina>. パンダ.

ííkojógho. makojógho. n.5-6. O. wooden
hummer ; mallet. nyundo ya mti. キドニービーン,
トウモロコシなどの包皮を取るためのたたき棒.

ííkóko. makóko. n.5-6. O. stone of fruit. kokwa<->.
核, 核果.

ííkokótó. mákokótó. n.5-6. L. crust ; scorched
part. ukoko. おこげ.

ííkolólo. makolólo. n.5-6. O. phlegm.
kohozi<ma-> ; kohoo<ma->. 痰.

ííkolôngwa. makolôngwa. n.5-6. O. wadi.
kijito<vi->. ワジ.

ííkómá. mákómá. n.5-6. H. yam. jimbi<ma->. ヤム
芋.

ííkomakúmonga. mákomakúmonga. n.5-6. L.
tree sp. Colocasia esculenta Araceae. mti <aina>.
野生の木の種類 ; 観賞用に家に植えることが
ある.

ííkombélélé. mákombélélé. n.5-6. L. shellfish.
Ascaridae Ascaris Pelecypoda. kombe<->. ニマ
イガイ, 貝一般.

ííkondé. mákondé. n.5-6. H. banana. ndizi<->. バ
ナナ.

ííkonkó. mákonkó. n.5-6. L. square-shaped stool.
kigoda cha pembe nne. 長方形のstuhl.

ííkontí. mákontí. n.5-6. L. corncob. bunzi<ma-> ;
gunzi<ma->. トウモロコシの穂.

ííkónyí. mákónyí. n.5-6. H. large stick. fimbo
kubwa. 松葉杖のような大きい杖.

ííkoófi. makoófi. n.5-6. O. clap. kofi<ma->. 平手
打ち.

ííkoóko. maakoóko. n.5-6. O. dangerous. hatari.
危ない.

ííkoóli. maakoóli. n.5-6. O. tax ; tribute.
ushuru<-> ; kodi<->. 税, 貢物.

ííkóónó. mákóónó. n.5-6. H. toadstool. uyoga wa
sumu. 食べられないきのこ.

ííkósá. mákósá. n.5-6. H. fault. kosa<ma->. 罪.

ííkósí. mákósí. n.5-6. H. neck. shingó<->. 首.

ííkósó. mákósó. n.5-6. H. house rat. Muradie
Rattus spp.. panya<->. 家ねずみ.

ííkotá. mákotá. n.5-6. L. midwife. mkunga<wa-> ;
mzalishaji<wa->. 助産婦.

ííkúbhúlú. mákúbhúlú. n.5-6. H. cylinder-shaped

basket. kikapu cha mianzi. 下が堅くて頭に乗せ
られる籠(丸い物が多い) ; 小太鼓みたいな筒
状の籠.

ííkukí. mákukí. n.5-6. L. stone of fruit. kokwa<->.
核 ; 核果.

ííkukú. mákukú. n.5-6. L. baboon. nyanyi<->. キイ
ロヒビ(尻が赤くはれているもの). > ngúje.

ííkúlá. mákúlá. n.5-6. H. an animal trail where it
has passed once. njia ya mnyama amepapitia
mara moja tu. 一度しか通っていない獣道.

ííkúíkúí. mákúíkúí. n.5-6. H. tendon of an
animal. kano ya mnyama. 動物の筋.

ííkumí. mákumí. n.5-6. L. ten. kumi. 十. ííkumi
ná jímwí. eleven. kumi na moja. 十一. ííkumi
né ebhíí. twelve. kumi na mbili. 十二. ííkumi
né etatú. thirteen. kumi na tatu. 十三. ííkumi
né ene. fourteen. kumi na nne. 十四. ííkumi né
taánu. fifteen. kumi na tano. 十五. ííkumi ná
múkaaghá. sixteen. kumi na sita. 十六. ííkumi
ná ndúí. seventeen. kumi na saba. 十七. ííkumi
ná múnaané. eighteen. kumi na nane. 十八.
ííkumi ná khééndá. nineteen. kumi na tisa. 十
九.

ííkumó. mákumó. n.5-6. L. finger. kidole<vi->. 指
(人差し指-小指).

ííikumô nsiló. makumô nsiló. n.5-6. L. thumb.
kidole gumba. 親指.

ííkungú. makungú. n.5-6. L. corncob.
bunzi<ma-> ; gunzi<ma->. トウモロコシの穂.

ííkúngú. mákúngú. n.5-6. H. territory. nchi. 領
土 ; 縄張り.

ííkunká. n.5. L. while. muda<->. 間, しばらくの
間.

ííkúnká. mákúnká. n.5-6. H. hubbly-babbly water
pipe. buruma. 水煙草.

ííkunké ekulú. n.5. L. for a long time. muda mrefu.
長い間.

ííkúsú. mákúsú. n.5-6. H. fruit of a nettle sp.
Uapaca kirkiana Euphorbiaceae. tunda la kiwavi.
イラクサの一種 ; その実.

ííkúta. makúta. n.5-6. O. coin. fedha ; koini. 貨
幣 ; コイン.

ííkútó. mákútó. n.5-6. H. knot. fundo<ma-> ;
kifundo<vi->. 結び目.

ííkuukú. mákuukú. n.5-6. L. ~lííkuukú. fig-tree.

- Ficus dlumosa* Del. ; *Ficus sonderi* Miq.
mkuyu<mi->. イチジク.
- íkuundwě.** n.5. L. morning light thrown from the ceiling. nuru ya asubuhi kwenye nyasi. 屋根の隙間から差し込む朝の光.
- iikuúsi. maakuúsi.** n.5-6. 0. cloud. wingu<ma->. 雲.
- íkwě. mákwě.** n.5-6. L. dirt (on the body). taka za mwili. 垢.
- ífláájé. máláájé.** n.5-6. H. potato. kiazí<vi-> cha vilingo. ジャガイモ.
- íflálámí. málálámí.** n.5-6. H. bruise. vilio la damu. 痣.
- íflándá. málándá.** n.5-6. H. far country. nchi ya mbali. 遠い国.
- ífilasó. málásó.** n.5-6. L. scab. kigaga<vi->. かさぶた.
- iilengelenge. malengelenge.** n.5-6. 0. water blister. lengelenge<ma->. 水ぶくれ.
- íilengó. málengó.** n.5-6. L. seed of a ginger sp. mbegu ya tangawizi <aina>. しょうがの一種 ; その実は食用ではない, 種はmufumoが使ったり楽器として利用される.
- íflíbhá. málíbhá.** n.5-6. H. pond. kina ya mvua. 水溜り.
- iilimaáo. malimaáo.** n.5-6. 0. lemon. limau<->. レモン.
- íflíndí. málíndí.** n.5-6. H. stump of tree. kisiki<vi->. 切り株.
- íflólé. málólé.** n.5-6. H. mirror. kioo<vi->. 鏡.
- íflóngó. málóngó.** n.5-6. H. ground. ardhi ; chini. 地面. > bhúlóngó.
- iilũngu. maalũngu.** n.5-6. 0. cudgel ; heavy stick. rungu<-> ; gongo<ma-> ; kigongo<vi->. 棍棒.
- íflyéngú. mályéngú.** n.5-6. H. squint ; crossed eyes. pepesa macho. 斜視.
- iinanaási. mananaási.** n.5-6. 0. pineapple. nanasi<ma->. パイナップル.
- íine.** n.5. L. four. nne. 四.
- iing'oóle. mang'oóle.** n.5a-6a. 0. weal. alama za mapigo. みみずばれ.
- íínóná. mánóná.** n.5-6. H. white ant sp. kumbikumbi <aina>. シロアリの一種.
- iinyaánya. maanyaánya.** n.5-6. 0. tomato. nyanya<-> ; tungule<ma->. トマト.
- íinyaghá. mányaghá.** n.5-6. L. aardvaak ; antbear. *Orycteropus afer*. muhanga (loma). ツチブタ.
- íinyálá. mányálá.** n.5-6. H. sheath ; skin of fruit. gamda<ma-> (kwa mfano, la mbaazi) ; ganda<ma-> la tunda. さや ; 果物の皮 ; 殻 ; ぐず.
- íinyónyí. mányónyí.** n.5-6. H. big bird. ndege kubwa. 大型の鳥(指大形).
- íinywélé. mánywélé.** n.5-6. L. animal ; beast. mnyama<wa->, mnyama mwitu. 動物, 野獣.
- íipaghá. mápaghá.** n.5-6. L. track ; path made by wild animals. mkondo<mi->. 獣道.
- íipáká. mápáká.** n.5-6. H. testicle. koko<ma->. 辜丸袋.
- íipámhá. mápámhá.** n.5-6. H. bark of tree. gamba<ma-> la mti. 樹皮.
- iipámbo. mapámbo.** n.5-6. 0. decoration. pambo. 飾り.
- íipángó. mápángó.** n.5-6. H. tree sp. used for beehives. mti <aina> wa mzinga. 蜂の巣箱用の木.
- íipápá. mápápá.** n.5-6. H. wing. ubawa<m->. 翼.
- iipapaáju. mapapaáju.** n.5-6. 0. papaya. papai<ma->. パンパイヤ.
- iipeéti. mapeéti.** n.5-6. 0. bullet. beti<ma->. 銃弾 ; 銃弾槍を入れる容器 ; 袋.
- iipípa. mapípa.** n.5-6. 0. cask ; barrel. pipa<ma-> ; kasiki<ma->. 樽 ; ドラム缶.
- íipómbó. mápómbó.** n.5-6. H. lung. pafu<ma->. 肺.
- íipompómíló. mápompómíló.** n.5-6. L. throat ; Adam's apple. roho<-> ; koo. のど, のど仏.
- íipooló. mápooló.** n.5-6. L. forest. mwitu<mi->. 森.
- íipungú. mápungú.** n.5-6. L. eagle. *Terathopius ecaudatus*. tai<ma->. ダルマワシ(ワシタカ科).
- íipúsí. mápúsí.** n.5-6. H. wind (per anum). ushuzi<ma->. おなら.
- iipuúghe. maapuúghe.** n.5-6a. 0. lycaon. mbwa mwitu. リカオン.
- íisaanyí. másaanyí.** n.5-6. L. cloth made of bark. nguo ya gamba la mti. 樹皮で作った布.
- iisaáse. masaáse.** n.5-6. 0. bullet ; stell. risasi<->. 弾丸, 鋼.
- iisahaáni. masahaáni.** n.5-6. 0. plate ; dish. sahani<->. 皿.
- íísáká. másáká.** n.5-6. H. sorghum. mtama. ソルガ

- ム.
- íisalá. másalá.** n.5-6 < AUG >. L. claw.
ukucha<-> ; chonge<-> (ya simba). 爪(指大).
- íísálá. másálá.** n.5-6. H. pole. pori<ma->. 野.
- íisandúku. masandúku.** n.5-6. O. box.
sanduku<-> ; boksi<->. 箱.
- íisanfú. másanfú.** n.5-6. L. small branch.
tawi<ma->. 小枝.
- íisasúlá. másasúlá.** n.5-6. L. grass sp. jani <aina>.
イネ科ヴィツシア属.
- íísébhó. másébhó.** n.5-6. H. half. nusu. 半分.
- íisembé. másembé.** n.5-6. L. fish. samaki<->. 魚.
- ííséngá. máséngá.** n.5-6. H. grassland ; savannah ;
steppe. nyika<-> ; pori<ma-> ; mbuga<-> ;
tambalale. 原野.
- íísésá. másésá.** n.5-6. H. he-bushbuck ; he-goat.
dume la mbawala au mbuzi. ブッシュバック, ヤ
ギの雄.
- íísíbhá. másíbhá.** n.5-6. H. deep place of a river ;
swamp. pahali penye maji makubwa ; bwawa. 深
み(川の) ; スワンプ.
- íísíbhá ílééhé.** n.5. H. be deep (for water). maji
makubwa. 水が深い.
- íísíbhé ekulú.** n.5. H. be deep. maji makubwa. 深
い.
- íísíghó. másíghó.** n.5-6. L. spirit around the river.
mgabo wa mtoni. 川にいる精霊のひとつ.
- íísíghó. másíghó.** n.5-6. H. woods ; bush ; deep
forest. msitu<mi-> ; msitu mnene. 林, うっそうと
した森.
- íisííli. masííli.** n.5-6. O. he-goat. mbuzi dume. 雄
ヤギ.
- íisiimí. másiiimí.** n.5-6. L. pregnancy, fetus.
mimba<->, mtoto wa ndani ya tumbo. 妊娠, 胎
児.
- íisiiná. másiiiná.** n.5-6. L. name. jina<ma->. 名前.
- íisíma.** n.5. O. respect. hesima. 尊敬.
- íisimilílo.** n.5. O. lots of death. vifo vingi. 大量の
死.
- íisindé. másindé.** n.5-6. L. weed. gugu<ma->. 雑
草.
- íisíndó. másíndó.** n.5-6. H. base of tree-trunk.
shina<ma->. 根元.
- íísó. másó.** n.5-6. H. chest hair ; public hair.
mavuzi. 胸毛, 恥毛.
- íisóko. masóko.** n.5-6. O. market. soko<ma-> ;
marikiti<->. 市場.
- íísóndá. másóndá.** n.5-6. H. tumor ; running sore.
kivimbe ; jipu<ma->. できもの(大きく, 膿んでい
るもの, 体中) ; ウジの一種で足に入り込むと治
らずいつまでも肉を食い続けるという.
- íisonéká.** n.5. L. yesterday ; tomorrow. jana ;
kesho. 昨日 ; 明日 ; 今日から数えて前後一
日.
- íísóólá. másóólá.** n.5-6. H. fighting. ugomvi ;
mapigano. けんか ; 戦い(PL).
- íisulúbhu. masulúbhu.** n.5-6. O. moustache.
sharubu<ma->. 口ひげ.
- íisumó. másumó.** n.5-6. L. spear ; lance ; dart.
mkuki<mi-> ; fumo<->. 槍.
- íiswě. máswě.** n.5-6. L. grass sp. at the river. jani
<aina> kama matete. mateteに似る水辺の草で
葉は鋭くない.
- íisyálá. másyálá.** n.5-6. H. rubbish heap.
jaa<ma-> ; jalala(ni). ゴミため ; ゴミの山 ; ゴミ
の穴.
- íisyubhá.** n.5. L. sun ; daytime ; daylight. jua ;
mchana ; mwanga wa jua. 太陽 ; 昼 ; 日光.
- íítaá. mátaá.** n.5-6. L. interrupter. mkato<mi-> wa
bunduki. 銃の安全装置.
- íítáálá. mátaálá.** n.5-6. H. basin of a bark of a tree.
karai ya magamba ya mti. 樹皮で作った洗面器
状の容器.
- íitabhí. mátabhí.** n.5-6. L. branch ; tree-fork.
tawi<ma-> ; panda<-> ya mti. 枝, 木の股.
- íitafaáli. matafaáli.** n.5-6. O. brick. tofali ; tufali. レ
ンガ.
- íitafwáli. matafwáli.** n.5-6. O. brick. tofali ; tufali.
レンガ.
- íitakó. mátakó.** n.5-6. L. buttock ; hip. tako<ma->.
尻 ; 腰(腿の付け根).
- íítálé. mátálé.** n.5-6. H. rocky place. mahali ya
mawemawe. 地下に石がたくさんあって草しか
生えない地.
- íitamá. mátamá.** n.5-6. L. cheek. shavu<ma->. ほ
ほ.
- íítámbá. mátámbá.** n.5-6. H. thigh. paja<ma->.
腿.
- íitaná. mátaná.** n.5-6. L. hyena. Hyenidae Crocuta
crocuta. fisi<->. プチハイエナ(ハイエナ科).
- íítandálá. mátandálá.** n.5-6. L. flat rock. jabali
pana. 平たい岩, 平らに広がる岩.
- íítángá. mátángá.** n.5-6. H. waterhole.

- kidimbwi<vi->. 水溜り.
- íitangaázo. matangaázo.** n.5-6. 0. announcement.
tangazo<ma->. お知らせ.
- íítántá. mátántá.** n.5-6. H. trop. tone<ma->. しずく.
- íitēmbē. matēmbē.** n.5-6. 0. mud wall for protection. ukuta wa udongo. 土囊壁(の穴).
- íitēmbélé. mátembélé.** n.5-6. L. leaves of sweet potato. tembele. サツマイモの葉.
- íitēmbélésála. mátembélésála.** n.5-6. L. wild leave of sweet potato. tembele porini. 野生サツマイモの葉.
- íitēmbó. mátembó.** n.5-6. L. vespine sp. Vespidae Belanogaster spp.. nyegu. ベラガスター.
- íítété. mátété.** n.5-6. H. reed sp. phragmites mauritanus. kangaga <aina>. イネ科フラグミテス属(あし的一种).
- íítílí. mátílí.** n.5-6. H. tortoise. kobe<ma->. 亀.
- íítímbá. mátímbá.** n.5-6. H. wild field. pori<ma->. 原野.
- íítóbbhó. mátóbbhó.** n.5-6. H. fruit of a mallow tree. Malvaceae Azanza garckeana (F. Hoffm.) Exell&Hillcoat. mti <aina>. アオイの実.
- íítólómó. mátólómó.** n.5-6. H. snoring. kororo<ma->. いびき.
- íítóndó. mátóndó.** n.5-6. H. macula. upele. 頭や体にできる斑点.
- íitōndwa. matōndwa.** n.5-6. 0. bamboo shoot. toto<ma-> la mwanzi ; mche<mi-> wa mwanzi. たけのこ.
- íítóngé. mátóngé.** n.5-6. H. ball. matonge. 球.
- íítóngó. mátóngó.** n.5-6. H. abandoned village. hame. 人に捨てられたの村の跡地.
- íítópé. mátópé.** n.5-6. H. mud. tope<ma->. 泥.
- íítósí. mátósí.** n.5-6. H. lump or morsel of the food formed with the hand. matonge. ウガリーちぎりの丸い塊.
- íitulánsófu. mátulánsófu.** n.5-6. L. birds of prey. tai. 大きな猛禽類(肉食のワシのような鳥).
- íítúlí. mátúlí.** n.5-6. H. mortar for pounding. kinu<vi->. 臼.
- íítúlú. mátúlú.** n.5-6. H. testicle. kende<ma->. 辜丸.
- íitundú. mátundú.** n.5-6. L. chest. kifua<vi->. 胸.
- íitúndúlú. mátúndúlú.** n.5-6. H. trunk of body.
- kiwiliwili<vi->. 胴.
- íitungúlú. mátungúlú.** n.5-6. L. African ginger. Aframomum sp. Zingiberaceae. mtanzi<mi->. ショウガ科アフラモムム属(アフリカショウガ); エン.
- íitusí. mátusí.** n.5-6. L. filthy word. tusi<ma-> ; maneno ya matusi. 悪口雑言.
- íítúútú. mátúútú.** n.5-6. H. footfall ; momentary sound (like that of sth. fallen). mshindo<mi-> ; kishindo<vi->. 足音, 音(物が落ちたときのように瞬間的な).
- íitwēntwe. matwēntwe.** n.5-6. 0. mayer parrot. Poicephalus meyeri. kwao ntosi-njano. メヤーオウム(オウム科).
- íitwĩ. mátwĩ.** n.5-6. L. ear. sikio<ma->. 耳.
- íityasísyo. matyasísyo.** n.5-6. 0. shetstone. kinoo<vi-> ; jiwe<mawe> la kinoo. 砥石.
- íityāsyō. matyāsyō.** n.5-6. 0. CAUS-i-. shetstone. kinoo<vi-> ; jiwe<mawe> la kinoo. 砥石.
- íijíni.** n.5. 0. djinn. jini. ムスリム好きの精霊(白い服を着ている); ジン.
- íkololyane. bhéekololyane.** n.1-2a. L. brother for a female ego. kaka mkubwa na mdogo kwa mwanamke. egoが女の場合の兄弟.
- íkomakómá. mákomakómá.** n.5-6. L. RED. aroid. Colocasia esculenta Aráceae. ghimbi <aina>. サトイモ.
- íkunká.** n.5. L. hubbly-babbly water pipe. buruma. 水煙草.
- ílúmbú lyane. bhálúmbú bhaane.** n.1-2. H. sister for a male ego. dada mkubwa na mdogo kwa mwanaume. egoが男の場合の姉妹.
- îngá.** adj. H. PPx-. how many people. watu wangapi. 何人.
- îngí.** adj. H. NPx-. many. -ingi. 多くの.
- inyongóli. manyongóli.** n.5-6. 0. bag. mdudu<wa->. 虫一般.
- isōngwa. masōngwa.** n.5-6. 0. spurge ; sun spurge. Euphorbia helioscopia. mnyapa<mi-> ; mtongotongo<mi->. トウダイグサ科トウダイグサ属.
- itukútu. matukútu.** n.5-6. 0. dense part of the forest. chaka<ma-> ; kichaka<vi->. 茂み.

J - j

-**já** v. H. go ; start to do. -enda ; -anza kufanya...
行く ; 始める. -**já bhúlikó**. go straight. -enda
moja kwa moja ; -enda jumla. 真っ直ぐ行く. -**já**
ffisoghá. prosper. -endelea (kwa nchi). 栄える.
-**já hámwĩ**. accompany ; go together. -enda
pamoja. 一緒に行く. -**já bhwângú**. hurry.
-fanya haraka ; -jifarikisha. 急ぐ. -**já kúlughó**.
go away. -enda zangu (zako, zake). 去る. -**já**
lwéndó. travel. -safiri. 旅する. -**já lwă**
maghúlu. walk. -enda (kwa miguu). 歩く. -**já**
múkamusangaanŋa múnú. go to meet sb.
coming. -enda kumpokea mtu. 迎えに行く. -**já**
múmaansí. enter the water. -ingia majini. 水に
入る. -**jífbhwá**. PASSL-ibu-. -endeka. 行ける.
-**jíflá**. APP-il- <LOC>. -endea. 行く(場所へ).
-**jíflwá**. APP-il-PASS-u-. -endewa. 一人取り残
される.

jáabhé. n.9. L. red colour. wekundu. 赤.

-**jáághá** v. H. melt down. -yeyusha. 溶かす.
-**jáághúlúká**. SEPt-ul-SEPi-uk-. melt ; dissolve.
-yeyuka. 溶ける. -**jáághúlúlá**. SEPt-ul-SEPt-ul-.
-yeyusha. 溶かす. > -**jeéghá**. -**jáághúlúlwá**.
SEPt-ul-SEPt-ul-PASS-u-. -yeyushwa.
-**jáághúlúsyá**. SEPt-ul-SEPt-ul-CAUS-i-.
-yeyusha. 溶かす. -**jáághyá**. CAUS-i-. melt
down. -yeyusha. 溶かす. -**jááhíla**.
APP-il- <BEN>. -yeyushia.

jáapí. n.9. L. blackness. weusi. 黒.

jáaswé. n.9. L. whiteness. weupe. 白.

-**jangúlá** v. L. consult. -shauri ; -amua. 相談する.
-**jangúlwá**. PASS-u-.

jeébhó. interj. H. really?. kweli?. え ; おい ; 本
当?.

-**jeekétúla** v. L. joke. -tania. 冗談を言う.
-li-**jeekétúlila**. -taniana. 冗談を言い合う.

jeétá. interj. H. compellation for elders. hebu! 目
上に対する呼びかけ.

-**jéghá** v. H. cut sth. soft. -kata. 切る(柔らかい物

を) ; 瓜, 草の茎の中のスポンジ部分を切る.
-**jeéghéla**. APP-il- <BEN>. -**jeéghélwá**.
APP-il-PASS-u-. -**jeéghwá**. PASS-u-. -**jeéghúlá**.
SEPt-ul-. -toa ; -kata sehemu ya juu. 表面を切
る ; とげを抜くために皮膚を切る. -li-**jeéghá**.
RFL-li-. -jikata. 自分の体を切る ; 傷つける.

-**jeghá (bhwasí)**. v. L. level ; level long weeds
(when walking). -laza majani. 背の高い草をか
き分ける ; 草を倒す.

-**jeghámá** v. L. lean (against sth.). -egama ;
-egemea. もたれる. -**jeghámá nfúlá**. shelter
from the rain. -jificha mvua. 雨をよける ; 雨宿
りする. -**jeghámílá**. APP-il-. -**jeghámísyá**.
APP-il-CAUS-i- <CAUS>. もたせかける.

-**jekémá** v. H. twinkle. -melemeta. キラキラする.
-**jekemajékémá**. RED. twinkle. -melemeta. キ
ラキラする.

-**jéla** v. H. flow ; go (of water) ; be carried by
water. -tililika ; -pita kwa maji ; -chukuliwa na maji.
流れる(水が, 物が). -**jélékélá**.
STAT-ik-APP-il-. -husu ; -elekea. 関与する ;
向かう. -**jélékélwá**. STAT-ik-APP-il-PASS-u-.
-elekewa. -**jéléla**. APP-il- <LOC>. -**jesyá**.
CAUS-i- <CAUS>. -pisha maji kwenye mifereji.
水を流す(水路を作つて).

-**jélangá** v. H. winnow. -peta ; -pepeta. 箕で簸る.
-**jélangílá**. APP-il- <BEN>. -**jélangílwá**.
APP-il-PASS-u-. -**jélangísyá**.
APP-il-CAUS-i- <ITS>. -**jélangwá**. PASS-u-.
-pepetwa.

-**jelekéla** v. 0. APP-il-. face towards sth. (of sth.).
-elekea. 向く. -**jelekésya**.
APP-il-CAUS-i- <CAUS>. make sth. face
towards sth.. -elekeza. 向ける.

-**jéngá** v. H. build. -jenga ; -aka. 建てる.
> -**júbháká**. -**jéngésyá**. APP-il-CAUS-i-. -tuma
mtu ili ajenge. 注文して家を作らせる.

-**jéngá** v. H. stir. -koroga. かき回す ; 酒を造る.
-**jéngéla**. APP-il-. -**jéngúlúlá**. SEPt-ul-SEPt-ul-.
-toka mapovu katika kukoroga pombe au mafuta.

泡が出てくる(油、酒の醸造で).

-jibhá. v. L. steal. -iba. 盗む. **-jibhá kúmánaghá.** rob. -nyang'anya ; -iba kwa nguvu. 奪う.

-jibhílwá. APP-il-PASS-u-. -ibiwa. **-jibhwá.** PASS-u-. -ibwa.

-jibhílá. v. L. APP-il-. dive. -ingia majini ; -piga mbizi. 水の中に入る ; 潜る. **-jibhúká.** SEPi-uk-. float up. -ibuka. 浮き上がる. **-jibhúlá.** SEPt-ul-. -pata sana ; -chukua maji kwa wingi. たくさん収穫する(農業) ; たくさん水を汲む.

-jighá. v. L. imitate. -iga ; -igiza. 見よう見まねで習う ; 真似する. **-jighwá.** PASS-u-. -igiwa.

-jíghálá. v. H. EXS-al-. put sth. in the way. -kinga njia kwa kitu ; -weka kikwazo. 邪魔な物を置く.

-jíghálá múlyângo. EXS-al-. shut ; lock. -funga ; -komea ; -tia kufuli. しめる ; 鍵をかける.

-jígháálísyá. EXS-al-APP-il-CAUS-i- < ITS > . 1. obstruct the sight. -kinga kitu kwenye mbele. 見る邪魔になる. 2. shut well. -funga sana. しつかり閉める. **-jíghálíá ng'ómbe.** EXS-al-APP-il-. close the gate of the pen. -fungia ng'ombe mlango wa zizi. 牛囲いの入り口を閉める. **-jíghúká.** SEPi-uk-. be open. wazi ; -funguka. あいている. **-jíghúlá múlyângo.** SEPt-ul-. open. -fungua. あける. **-jíghúlíá.** SEPt-ul-APP-il- < BEN > . **-jíghúlíá ng'ómbe.** SEPt-ul-APP-il-. open the gate of the pen. -fungua mlango wa zizi. 牛囲いの入り口をあける. **-jíghúlílwá.** SEPt-ul-APP-il-PASS-u-. -funguliwa. **-jíghúsyá.** SEPt-ul-CAUS-i-. -funguza. あけさせる.

-jíchághá. v. H. kill. -ua. 殺す. **-jíchághíá.** APP-il- < BEN > . 殺してあげる(人のために).

-jíchághwá. PASS-u-. be killed. -uliwa ; -uwawa. 殺される.

-jíchíá. v. H. weed. -palilia magugu. 雑草をとる.

-jíchíá. APP-il- < BEN > . 雑草をとってやる(人のために). **-jíchíá.** APP-il-PASS-u-. **-jíchíá.** APP-il-CAUS-i- < INT > . -tuma mtu ili apalie. 雑草をとらせる(人を雇って).

-jijingánya. v. 0. imitate. -iga ; -igiza. 猿真似する ; 冗談で真似をする. **-jijingánywa.** PASS-u-.

-jíkálá. v. H. EXS-al-. dwell ; sit down ; stay. -kaa.

住む ; 座る ; 留まる ; いる. **-jíkálá hábhúleló.** EXS-al-. shelter from the sun. -jíficha jua. 日をよける. **-jíkálá hámusághá.** EXS-al-. expose oneself to the wind to feel cool. -punga upepo. 涼む. **-jíkálíá.** EXS-al-APP-il- < LOC > . **-jíkálílwá.** EXS-al-APP-il-PASS-u-. -kaliwa. **-jíkálísyá.** EXS-al-APP-il-CAUS-i- < ITS > . **-jíkásyá.** EXS-al-CAUS-i- < CAUS > . -kalisha.

-jíkútá. v. L. become satisfied. -shiba ; -vimbiwa. 満腹する. **-jikutísyá.** APP-il-CAUS-i-. -shibisha.

-jílá. v. L. set. -chwa. 日が暮れる.

-jílá. v. H. -fanya ; -tenda. 作る ; する. **-jílá bhúlânga.** shout (of a mad). -piga kelele (kwa mtu mwendawazimu). わめく ; 騒ぐ. **-jílá insyála.** give a sign. -pa alama ; -fanya ishara. 合図する. **-jílá kabhíí.** repeat. -fanya tena. 繰り返す. **-jílá lúsánte.** cut the trunk of a tree a little. -fanya alama kwenye gogo. 木の幹を傷つける. **-jílá matuútu.** emit a momentary sound. -toa mshindo. 音を出す(瞬間的な). **-jílá mwájú.** yawn. -piga mwayo. あくびする. **-jílá mwêtyá.** sneeze. -piga chafya. くしゃみする. **-jílá nkubhíkubhí.** hiccup. -piga kwikwi. しゃっくりする. **-jílíá.** APP-il- < ?/BEN > . 1. use. -tumia. 用いる. 2. make for. -tengenezea. 作ってあげる. **-jílílwá.** APP-il-PASS-u-. -tengenezewa. **-jísyá.** CAUS-i-. -izia ; -ongea jioni mpaka kulala. 長居する ; 夜寝る前の時間をおしゃべりして過ごす.

jílaáni. bhaajílaáni. n. 1-2a. 0. neighbour. jirani < ma > . 隣人.

-jilabhúla. v. 0. SEPt-ul-. become black ; become dark. -fanya kitu cheusi. 黒くなる ; 暗くする. **-jilabhulísyá.** SEPt-ul-APP-il-CAUS-i- < CAUS > . -paka cheusi. 黒くする. **-jilabhúsya.** SEPt-ul-CAUS-i- < CAUS > . -paka cheusi. 黒くする.

-jílíká. v. H. name. -mpa mtoto jina ; -mwita mtoto jina. 名づける. **-jílíkwá.** PASS-u-.

-jílúká. v. L. run away. -kimbia ; -toroka. 逃げる.

- jilúká másoóla**. refrain from a fight. -epuka ugomvi. けんかを避ける. -**jilúká nfulá**. shelter from the rain. -jificha mvua. 雨をよける ; 雨宿りする. -**jilúké esyubhá**. shelter from the sun. -kimbia jua. 日をよける. -**jilúkíla**.
APP-il-<LOC>. -kimbilía. -**jilúkwá**. PASS-u-. -kimbiwa.
- jimá** v. L. refuse to give ; be mean. -nyima ; -kataa kupa ; -wa bahili. 出し惜しむ ; ケチである. -**jimwă**. PASS-u-. -nyimwa.
- jimá bhwámí ~ bhutwále**. v. L. ascend the throne. -tawazwa (utemi ; utwale.). 即位する ; 統治する.
- jimbá**. v. L. sing. -imba. 歌う. -**jimbíla**.
APP-il-<BEN>. -**jimbísyá**.
APP-il-CAUS-i-<CAUS>. -imbisha. -**jimbwă**.
PASS-u-.
- jimúlá (ndá)**. v. L. SEPt-ul-. become pregnant. -pata mimba. 妊娠する.
- jímwi ná jímwí**. n.9 ; adv. L. straight. moja kwa moja. 真っ直ぐな.
- jíná**. v. H. flood for crowds ; engage in. -shughulisha. 雲が押し寄せる ; 一つの与えられた仕事に従事する.
- jínámá**. v. H. PST-am- bend over ; incline. -inama. 腰をかがめる ; 傾く. -**jínámíla**.
PST-am-APP-il-<LOC>. -inamia. -**jínámísyá**.
PST-am-APP-il-CAUS-i-<CAUS>. -inamisha.
-**jínwá**. PASS-u-. -inikwa. しゃがむ. -**li-jíná**.
RFL-li-. -jiinika. 浣腸する. -**li-jínká**.
RFL-li-STAT-ik-. -jiinika. 浣腸する.
- jingílá**. v. L. enter. -ingia. 入る. -**jingílíla**.
APP-il-<LOC>. -**jingílíla**. APP-il-PASS-u-.
-ingiliwa. -**jingílísyá**. APP-il-CAUS-i-<ITS>. -ingilia ndani zaidi. より奥へ入り込む.
-**jingísísyá**. CAUS-i-APP-il-CAUS-i-. -ingiziwa.
-**jingísyá (múkatí)**. CAUS-i-. let in. -ingiza ; -mtia mtu ndani. 入れる(家に).
- jinsí**. v. L. understand ; know. -jua ; -fahamu. 知る ; わかる. > -**mányá**.
- jísá**. v. H. come. -ja. 来る. -**jísíla**. APP-il-. -jija ; -ja kwa nia mbaya. 取りに来る ; 悪い目的を持ってくる. -**jísílwá**. APP-il-PASS-u-. -jiwa.
- jisibhíla**. v. 0. get accustomed (to sth.). -zoea. 慣れる. -**jisibhíwa**. PASS-u-. -zoea. -**jisibhísyá**.
CAUS-i-<CAUS>. -zoeza. 慣れさせる.
- jísúkíla**. v. H. remember ; recall. -kumbuka. 覚えている ; 思い出す. -**jísúkílwá**.
APP-il-PASS-u-. -kumbukwa.
- jitá**. v. L. call. -ita. 呼ぶ. -**jitá bhántú**. assemble (people). -kusanya (watu). 集める.
- jitábhá**. v. L. answer a call. -itika (mwito). 返事する. -**jitabhíla**. APP-il-. answer a call. -itika (mwito). 返事する. -**jitabhísyá**.
APP-il-CAUS-i-<BEN>. 相槌を打つ.
-**jitábhúka**. SEPi-uk-. answer a call. -itika (mwito). 返事する. -**jitabhúkísyá**.
SEPi-uk-APP-il-CAUS-i-<ITS>.
- jitíla**. v. L. APP-il-. call for some reason. -itia. 呼ぶ(目的のために). -**jitísyá**.
APP-il-CAUS-i-<ITS>. -itisha. 大声で呼ぶ.
-**jitwá**. PASS-u-. -itwa.
- joghá**. v. L. get hot. -changamuka ; -kolea. 熱くなる ; 熟する. -**joghwá**. 熟させられる. -**joghyá**. 熟させる.
- jondá**. v. L. be disappointed. -dhoofika ; -kosa hamu. がっかりする. -**jondéká**. IMP-ik-.
-dhoofisha ; -katisha tamaa. がっかりさせる.
-**jondéla**. APP-il-. -dhoofikia. がっかりする(ある理由で). -**jondésyá**. APP-il-CAUS-i-<ITS>. -dhoofika sana.
- jóójá**. v. H. arrange. -weka kitu vizuri ; -panga. 並べる ; 整える. -**jóójéká**. STAT-ik-. become repaired. -tengenezeka. 直る. -**jóójésyá**.
APP-il-CAUS-i-<BEN>. -pangia.
- jóójó. bhaajóójó**. n.1-2a. L. sister for a female ego. dada mkubwa na mdogo kwa mwanamke. egoが女の場合の姉妹.
- jubháká**. v. L. build (with poles, sticks and weeds). -jenga. 建てる(木で). -**jubháká bhúhyá**. reconstruct (after a disaster). -jenga upya. 復興させる. -**jubháká luúbha**. fence. -jenga ua. 柵をつくる. -**jubhákíla**. APP-il-<BEN>.
-**jubhákísyá**. APP-il-CAUS-i-. -tuma mtu ili ajenge. 人を雇って建ててもらう. -**jubhákwa**.
PASS-u-. -**jubhákýá**. CAUS-i-. -tuma mtu ili ajenge. 人を雇って建ててもらう.

-**jughumúla**. v. 0. -nawa. 口, 顔を洗う.
 -**jughumúsyá**. CAUS-i-. -nawisha.
 -**li-jughumúla**. RFL-li-. wash one's face. -nawa
 uso. 顔を洗う.
 -**jumbá**. v. H. walk around with some aim.
 -**tembeatembea**. 歩き回る(何かの目的を持っ
 て); 散歩する. -**jumbílá**. APP-il- <LOC>.
 -**jumbílwá**. APP-il-PASS-u-. -tembelwa.
 -**jumbyá**. CAUS-i- <CAUS>. -tembeza.
 -**jungá**. v. L. totter. -yumba; -zurura. 目的なくふら
 ふらす. -**jungílá**. APP-il- <LOC>.
 -**júngá**. v. H. sift. -chekecha; -chungá. ふるいわけ

る; (粉を)ふるいにかける. -**júngílá**.
 APP-il- <BEN>. -chekechea. -**júngwá**.
 PASS-u-. -chekechwa.
 -**júnjínkáná**. v. H. fold over. -panguka. 折り重なる.
 -**júnjínkányá**. CAUS-i-. -panga. 折り重ねる.
 -**júúlísyá**. v. H. let know. -julisha; -arifu; -pa
 habari mpya. 知らせる.
 -**júúúmá**. v. H. rumble. -nguruma. とどろく.

K - k

-**ká**. v. 0. take fruits. -chuma matunda; -tunda. とる
 (果物を); むしる. -**keéla**. APP-il- <BEN>.
 take fruits. -chuma matunda; -tunda. とる(人の
 ために); むしる.
 -**káábhá**. v. H. exchange. -badilishana. 交換する;
 物々交換する. -**káábhúlá**. SEPT-ul- <BEN>.
káábhóósá. **túúbhóósá**. n.12-13. H. grasshopper
 sp. panzi <aina>. イナゴの一種.
kááfú. **twáfú**. n.12-13. H. good smell. harufu nzuri.
 いい匂い.
káálóósá. **túúbhóósá**. n.12a-13a <DIM>. H.
 animal's soft hair. nywele laini ya mnyama. 細かい
 毛(動物の).
káámbí. **twámbí**. n.12-13. H. knife. kisu <vi->. ナ
 イフ.
kaamína. **tuumína**. n.12-13. 0. scorpion.
 Scorpionidae. nge <->. サソリ.
káámwendá. **túúmyendá**. n.12a-13a <DIM>. L.
 new clothes. kanguo <tu->. 新しい服(など).
kaanakányá. **twanatúnyá**. n.12-13. H. baby.
 mtoto <wa-> mchanga. 赤ん坊.
 -**kaányá**. v. 0. squeeze. -kamua; -minya. しぼり出
 す. -**kaanyíla**. APP-il- <BEN>.
káápúlú. **túúpúlú**. n.12-13. H. owl sp. bundi
 <aina>. フクロウの一種, 小さい種.
kaási. n.12. 0. issue; problem. shauri. せい; 問
 題.
káásítí. **túúfítí**. n.12a-13a <DIM>. H. stick.

fimbo <->; jiti <ma->. 棒. > **síti**; **fíti**.
kaasólwe. **tuusólwé**. n.12-13 <DIM>. 0. weasel.
 cheche <->. いたち.
káásóósó. **túúsóósó**. n.12-13 <DIM>. H.
 caterpillar; wooly bear. kiwai <vi->. 毛虫.
káásyásyá. **túúsyásyá**. n.12-13. H. firefly.
 Pampyridae. kimulimuli <vi->. ホタル類.
kááténdé. **túúténdé**. n.12a-13a. H. flycatcher sp.
 Prinia subflava; Cercotrichas leucophrys;
 Prinia leucopogon; Cisticola brunnescens.
 ndege <aina>. キワキプリニア; セアカヤブコマ
 ドリ; ノドジロプリニア; ムネテンセッカ(ヒタキ
 科).
 -**káátíká**. v. H. beckon with good will. -alika kwa
 nia njema. 好意を持って手招きする. -**káátíkílá**.
 APP-il-. beckon with bad will. -alika kwa nia
 mbaya. 悪意を持って手招きする. -**káátíkílwá**.
 APP-il-PASS-u-. -alikiwa. -**káátíkwá**. PASS-u-.
 -alikwa.
 -**kabhá**. v. L. be warm by sunlight. -wa moto na jua.
 温まる(日光で).
 -**kabhá**. v. L. -kataza; -kanya. 拒絶する; 禁ずる.
 -**kabhílá**. APP-il- invite (sb.) with one's hand.
 -karibisha kwa mkono; -ita kwa mkono. 手招き
 する. -**kabhwá**. PASS-u-. -katazwa.
kábháásó. **túbháásó**. n.12-13. H. adze.
 kishoka <vi->; tezo. 手斧. > -**bháásá**.
kabhaáti jyé eduúka. n.9-10. II-II. display shelf.

- daka<ma-> la duka. 店の陳列棚.
- kábhághwé.** n.1a. H. God. Mungu<Miungu>; Mola<->; Mwumba<Wa->. 神.
- kábhálákátá. túbhálákátá.** n.12-13. H. faint from hitting. -zimia kwa kupigwa. 殴られたときの失神.
- kábhálámá. túbhálámá.** n.12-13. L. pigeon pea. mbaazi. キマメ, リュウキュウマメ.
- kábhambá. túbhambá.** n.12-13. L. peanuts sp. Arachis hypogaea. karanga <aina>. マメ科ブラキステギア属.
- kábhángámbwá. túbhángámbhwá.** n.12-13. H. front tooth. jino la mbele. 前歯.
- kábhángúlá. túbhángúlá.** n.12-13. H. NOM-a. granary. ghala<-> ya nafaka. 穀倉, トウモロコシの貯蔵庫.
- kábhémbó.** n.12. H. roasted maize. mahindi yanayokangwa. トウモロコシを鍋で炒ったもの.
- kábhendé.** n.12. L. Bende-land. Ubende. ベンデ・ランド.
- kabhénga. tubhénga.** n.12-13. 0. kidney bean. maharagwe. キドニービーン; キントキマメ.
- kabhíla.** n.9-10. 0. tribe. kabila<ma->. 部族.
- kábhílwá.** v. H. harras. -onea. いじめる. **-kábhílwá.** PASS-u-. **-kábhílwá.** PASS-u-. -onewa.
- kabhíli.** n.12. H. again. tena. また.
- kabhúla.** n.12. 0. before (he comes). kabla (yeye hajaja). 前(彼が来る).
- kabhúli. tubhúli.** n.12-13. 0. grave. kaburi<ma->. 墓.
- kabhulwamátwi. bhaakabhulamátwi.** n.1-2a. 0. deaf person. kiziwi<vi->. つんぼ.
- kábhumbú. túbhumbú.** n.12-13. L. sumuc sp. Anacardiaceae Lannea schimperii (A. Rich.) Engl.. mti <aina>. ウルシ.
- kábhúndí. túbhúndí.** n.12-13. H. galaco. Galago senegalensis. aina ya mnyama. セネガルギャラゴ(ロリス科).
- kábhundiítóké. túbhundiítóké.** n.12-13. L. wild banana. ndizi pori. バショウ科エンセテ属(野生バナナ).
- kábhungó. túbhungó.** n.12-13. L. group (of people). kikundi<vi-> (cha watu). グループ, 人間集団.
- káfítá. túfítá.** n.12-13. H. sweat. jasho<ma->. 汗.
- kafoómo.** n.12. 0. sound of mobbing. sauti ya kutimka. 群れが押し寄せる音.
- káfúkúlábhúbhíká. túfúkúlábhúbhíká.** n.12-13. H. bug sp. living under sand. mdudu <aina> wa mchanga. 砂に穴をあけてもぐる虫.
- káfúmbúlá ngwéná. túfúmbúlá ngwéná.** n.12-13. H. Straited heron. Butorides rufiventris. ngojamalika. チュバラササゴイ(サギ科).
- kafunampása. tufunampása.** n.12-13. 0. silk tree; albizzia. Mimosaceae Albizia glaberrima (Schum.&Thonn.) Benth.. mti <aina>. マメ科アルビジア属(ネムノキ). > **káfangálá.**
- káfúfúsílá. túfúfúsílá.** n.12-13. L. empty path. njia mbaya bila watu. 狭くて粗悪な人通りのない道.
- kafuúpe. tufuúpe.** n.12-13. 0. bat. Chiroptera. popo<->. コウモリ.
- kafuúto. tufuúto.** n.12-13. 0. plant resembling the pea; black gram. Phaseolus mungo. mchoroko. ケツルアズキ(毛蔓小豆).
- kafyatílo. tifyatílo.** n.12-13. 0. under skirt. undersketi. アンダースカート?.
- kágheeghé. túgheeghé.** n.12-13. L. side. upande. 横.
- kághémbé. túghémbé.** n.12-13. H. razor. wembe (nywele). かみそり.
- kághobhólé. túghobhólé.** n.12-13. L. tree sp. Phamnaceae Ziziphus mucronata Willd.. mti <aina>. クロウメモドキ科ジジフス属.
- kághúbhá. túghúbhá.** n.12-13. H. tree sp. used for building houses. kangazi. 家の建材に使われる木.
- kághunsú.** n.12. L. whistling by sucking. mluzi. 人を呼ぶときに口と歯を閉じて息を吸う音. -huúla kághunsú.
- kághúnsú. túghúnsú.** n.12-13. H. whistling. mluzi<mi->. 口笛.
- kághwámúghá. túghwámúghá.** n.12-13. H. young elephant. tembo kijana. 小さい象(群をなす).
- kaghwamuntênga. tughwamuntênga.** n.12-13. 0. widowbird. Euplectes ardens. アカエリテンニンチョウ(ハタオリドリ科). ndege <aina>.
- káhángá. túhángá.** n.12-13. H. skull. bufuru<ma-> la kichwa; bufuu<ma-> la kichwa. 頭蓋骨.
- káhasá.** n.12. L. first-born of twins. mtoto wa

- kwanza wa mapacha. 初産の双子の下にいる方.
- kaháwa.** n.9-10. 0. coffee nut. buni<->. コーヒー豆.
- káhembe ghwă nsyă. túhembe twă nsyă.**
n.12-13. L. bush. kichaka <aina>. 低灌木の一種；その低灌木の一群.
- káhendéngúje. túhendéngúje.** n.12-13. L. mashroom sp. aina ya uyoga. キノコの一種.
- káhiní. túhiní.** n.12-13. L. wooden hummer, mallet. nyundo ya mti. トウモロコシ・豆・土など、たいてい柔らかくするための棒.
- káhítí. túhítí.** n.12-13. H. runner bean ; brown bean. ukunde. インゲンマメ.
- káhómpó. túhómpó.** n.12-13. H. lot of medicine. fungu ya madawa. 薬ひと山.
- káhulú. túhulú.** n.12-13 <DIM>. L. hole. tundu<->. 穴.
- káhwéká.** n.12. H. disease of infentation. ugonjwa wa tumbo. 寄生虫の病気；腹の病気.
- káhwésí. túhwésí.** n.12-13. H. throb ; beat quickly. -tuta. ドキドキ(すること).
- káhwésyó. túhwésyó.** n.12-13. H. sickle ; harvesting knife. kikwakwa<vi-> ; kisu<vi-> cha kuvunia. 鎌.
- kájandá. tújandá.** n.12-13. L. savanna monkey. Cercopithecus aethiops. ndegere. サバンナモンキー(オナガザル科).
- kájé. tújé.** n.12-13. H. thread ; string ; bowstring. uzi<nyuzi> ; uzi wa upinde. 糸, 弓.
- kájembé. tújembé.** n.12-13. L. tsetse fly. Muscide Glossina spp.. mbung'o<-> ; ndorobo<->. ツェツエ蠅.
- kájimónsólé. tújimónsólé.** n.12-13. L. fig tree sp. Moraceae Ficus thonningii Blume. mti <aina> wa figi. クワ科フィクス属(イチジク).
- kajungílo. tujungílo.** n.12-13. 0. APP-il-. sift. chekecheo<vy-> ; chungio<->. ふるい.
- kaká.** v. L. become dry and hard ; be too difficult (for sb.). -wa kavu na gumu ; -kanganya. 固くなる ; 難しい ; 丈夫になる.
- kaká.** adj. L. NPx-. strong ; difficult (task). madhubuti ; ngumu. 丈夫な ; 難しい(仕事).
- kákájénjé. túkájénjé.** n.12-13 <DIM>. H. young cock. pora<ma->. 小さい雄鳥.
- kákálámúsyó. túkálámúsyó.** n.12-13. H. small mongoose. nguchiro ndogo. 小さいマンゴース.
- kákántálá.** v. H. be rough for skin etc. -kacha. 肌などがざらざらに硬くなる.
- kákátá. túkátá.** n.12-13. H. swamp ; morass. pahali penye maji maji. 沼地.
- kákéndé. túkéndé.** n.12-13. H. savanna monkey. ndegere. サバンナモンキー.
- kákéndé. túkéndé.** n.12-13. H. elephant with a single ivory. tembo na jino moja. 生まれつきないし戦いで牙を一本失った象.
- kákíndá. túkíndá.** n.12-13. H. klipspringer. Oreotragus oreotragus. mbuzi mawe. クリップスプリンガー.
- kákísí. túkísí.** n.12-13. H. cokés hartebeest. Alcelaphus lichtensteini. kongoni. リヒテンシュタインハートビースト.
- kakô mbélé. tukô mbélé.** n.12-13. 0. pit of stomach. chembe<vy-> cha moyo. みぞおち.
- kákokó. túkokó.** n.12-13. L. chicken. kifaranga<vi->. ひよこ.
- kákólókómbé. túkólókómbé.** n.12-13. H. mouse sp. panya <aina>. ピーナツを食べるネズミ系の動物.
- kakookóla. tukookóla.** n.12-13. 0. elbow. kisugudi<vi->. ひじ.
- kákósí. túkósí.** n.12-13. L. eagle. Falconidae Falco cuvieri. kozi<ma->. アフリカチゴハヤブサ(ハヤブサ科). > kalubhála.
- kákósí. túkósí.** n.12-13 <DIM>. H. small neck. shingo ndogo. 小さい首.
- kákósóghóló. túkósóghóló.** n.12-13. H. ankle. kifundo<vi-> cha mguu. くるぶし.
- kakosólo. tukosólo.** n.12-13. 0. cough. kikohozí<vi->. 咳.
- kákulújéghé. túkulújéghé.** n.12-13. L. tree sp. used for ujeghe. mti <aina> wa ujeghe. 木の一種でこの木がないと狩りの精霊が呼べない ; ujegheに必要な木.
- kakúta. tukúta.** n.12-13 <DEM>. 0. coin. hela. 貨幣 ; コイン.
- kákwankwá.** n.12. L. first-born of twins. mtoto wa kwanza wa mapacha. 双子の次の次に産まれた子.
- kalábhá.** v. L. wash one's hands (before eating). -nawa mikono (kabla ya kula). 手足を洗う.
- kalálá.** v. L. dislike. -chukia. 嫌う ; 喧嘩して戦

- 争状態にある。
- kalálíla**. v. L. APP-il-. dislike for a some reason.
-nunia kwa sababu ya... 嫌う(ある理由で).
- kálámbá. túlámbá**. n.12-13. H. mosquito.
Culicidae. mbu<->. カ類.
- kalânga**. v. 0. fry. -kaanga. あげる ; いためる.
- kalangíla**. APP-il- < BEN > . **-kalangísyá**.
APP-il-CAUS-i- < ITS > . **-kalângwa**. PASS-u-.
- kalása. tulása**. n.12-13. 0. tickseed ; beggar's ticks.
Bidens pilosa Compositae. jani < aina > . センダン
グサ.
- kalataási**. n.9-10. 0. paper. karatasi<->. 紙.
- kalatíla**. v. 0. become solid from drying. -kauka
sana. 乾きすぎてカチカチになる.
- kále**. n.9. 0. old times. siku za kale. 昔.
- kaleefúla. tuleefúla**. n.12-13. 0. chin. kidevu<vi->.
あご.
- káleegha bhúghálí. túleegha bhúghálí**. n.12-13.
L. uvula. kilimi<vi->. 口蓋垂.
- káléekwá. bháákáleekwá**. n.1-2a. H. PASS-u-.
orphan. yatima<ma->. 孤児.
- káléfú. túléfú**. n.12-13. H. beard. udevu<->. あご
ひげ.
- kalí**. adj. L. NPx-. sharp ; become fierce. -kali ;
-wa -kali. 切れる ; 鋭い ; 厳しい(人が) ; 気の
荒い.
- kalibhísyá**. v. 0. invite. -karibisha. 招く.
-kalibhísíbhwa. PASS-u-. -karibishwa.
- kalíhá**. v. L. VEB-h-. become fierce ; become
sharp ; scold ; be brave. -sema kwa sauti
kubwa ; -kemea ; -gomba ; -foka ; -pata ukali ;
-wa kikali ; -wa shujaa. 厳しくなる ; 厳しく怒
る ; しかる ; 気が荒くなる ; 勇気がある ; 切
れるようになる. **-kalíhíla**. VEB-h-APP-il-.
become sharp ; scold ; be brave ; become fierce.
-sema kwa sauti kubwa ; -kemea ; -gomba ;
-foka ; -pata ukali ; -wa kikali ; -wa shujaa. 厳しく
なる ; 厳しく怒る ; しかる ; 気が荒くなる ; 勇
気がある ; 切れるようになる. **-kalíhílwá**.
VEB-h-APP-il-PASS-u-. **-kalíhísyá**.
VEB-h-APP-il-CAUS-i- < ITS > . -fokea.
-li-kalihíla. RFL-li-VEB-h-APP-il-. dispute.
-zozana ; -tetana. 言い合う.
- kaliílo**. n.12. 0. APP-il-. gluttony. tabia ya kula
sana. 大食い.
- kálimí. túlimí**. n.12-13. L. swollen uvula. kilimi
- kinachovimbwa. 腫れた口蓋垂.
- kálóghé. túlóghé**. n.12-13. H. curse. uchawi ;
malogo. 呪い.
- kálómbó. bháákálómbó**. n.1-2a. H. leader.
kiongozi<vi-> cha fundi ; michezo. 指揮者.
- kalubhála. tulubhála**. n.12-13. 0. eagle.
Falconidae Falco cuvieri. kozi<ma->. アフリカチ
ゴハヤブサ(ハヤブサ科). > **kákosí**.
- kaluká maanyí. tuluká maanyí**. n.12-13. L. snake
sp. nyoka < aina > . 蛇の一種 ; 緑色であり人
を咬むことはないが猛毒. > **kásoka**
- kamútémbwé**.
- kálúlú. túlúlú**. n.12-13. H. hare. Leporidae Lepus
capensis ; Poelagus marjorita ; Pronolagus
crassicaudatus. sungura<-> ; kitundule. ケープノ
ウサギ(ウサギ科).
- kálúmbá. túlúmbá**. n.12-13. H. widowbird.
Euplectes ardens. ndege < aina > . アカエリテンニ
ンチョウ(ハタオリドリ科).
- kalúnde**. n.12. 0. personal name. jina la mtu. 人名.
- kálungó. túlungó**. n.12-13. L. female wrapping
cloth after bearing. kitambaa cha kike baada ya
kuzaa. 女性用の巻布(産後の腰巻き).
- kalwíha. tulwíha**. n.12-13. 0. canary sp. Serinus
striolatus. chiku < aina > . シマカナリア(アトリ科).
- kamá**. v. L. squeeze (cloth to dry it) ; squeeze.
-kamua (kitambaa) ; -minya. 絞る(ぬれた布を) ;
握って締め付ける. **-kamá mabheéle**. milk.
-kama maziwa. 乳を搾る. **-kamághúla**.
ITR-agh-SEPt-ul-. -kamua mara nyingi. 何度も
絞る. **-kamíla**. APP-il- < BEN > . -kamua.
-kamílwá. APP-il-PASS-u-. -kamuliwa.
-kamísyá. APP-il-CAUS-i- < ITS > . -kamusha.
-kamyá. CAUS-i- < CAUS > .
- kámá**. v. H. wash clothes. -fua. 洗濯する.
-kámíla. APP-il- < BEN > . **-kámísyá**.
APP-il-CAUS-i- < BEN > .
- kámányá. bháákámányá**. n.1-2a. H.
knowledgeable man. mtambuzi<wa->. 何かにつ
いてよく知っている人 ; 神.
- kámábá**. v. H. bow (log). -inamia. 材木が反る ;
しなる.
- kambulimbúli. tumbulimbúli**. n.12-13. 0. RED.
bee without stings. nyuki bila mwiba. 針なしバ

- チ.
- káméémé. bháákáméémé.** n.12-13. H. dumb person. bubu<ma->. おし.
- kámóghá. tùmóghá.** n.12-13. H. marijuana. bangi. 大麻.
- kampakampáka. tumpakampáka.** n.12-139-10. 0. RED. tree sp. ; medicine for children. mti <aina> ; dawa la mtoto. 木の一種 ; 子供の薬になる.
- kámpalá. túmpalá.** n.12-13 <SEC> 9-10. L. kingfisher. Ceryle rudis. detepwani: コガタマダラカワセミ.
- kamughényi. tumughényi.** n.12-13. 0. tale. hadithi<->. 物語.
- kámujólá. túmijólá.** n.12-13 <DIM>. L. laural sp. Rumex usambarensis. jani <aina>. ローレルの一種.
- kámúmbí. túmúmbí.** n.12-13. H. harlequin quail. Coturnix delegorguei. tomo kidari-cheusi. ハーレクインウズラ(キジ科).
- kamung'ánya. tumung'ánya.** n.12-13. 0. greater galago. Galago crassicaudatus. komba. オオギャラゴ(ロリス科); グレーターギャラゴ.
- kámúní. túmúní.** n.12-13. H. small torch. mwenge ndogo<mi->. 小さい松明 ; 懐中電灯代わり.
- kámúnyónyó. túmúnyónyó.** n.12-13 <DIM>. H. innie belly button. kitovu cha ndani. 出ていないで中に入っている臍.
- kámwaghásé. túmwaghásé.** n.12-13. L. young goat before bearing. Capra hircus. jike la mbuzi bado hajazaa. 出産前の若い雌ヤギ(ウシ科).
- kámwitúmpé. túmwitúmpé.** n.12-13. L. pigeon pea. njegere. キマメ, リュウキュウマメ.
- kánaghá.** n.12. L. cataracta. ugonjwa wa jicho. 目が曇る病気 ; 白内障.
- kandá.** v. L. -kanda ; -kandamiza. 押さえる.
> **-bhandílá. -kandághá.** ITR-agh-. tread ; trample ; run over. -kanyaga ; -ponda (kwa gari). 踏む ; 踏みにじる ; ひく ; はねる.
-kandághwá. ITR-agh-PASS-u-. -kanyagwa.
-kandílá. APP-il-. **-kandísyá.** APP-il-CAUS-i- <ITS>. -kanzamiza kwa nguvu.
-kandwá. PASS-u-. -kandwa.
- kánfwá.** n.12. H. fog after rain. ukungu baada ya mvua. 雨後の霧 ; 水蒸気(雨季).
- kángá.** v. H. become soft. -lainika ; -wa laini. やわらかくなる ; やわらかい状態である.
- kángé.** adj. H. NPx-. be flexible. -pindika (kwa fimbo) ; -kunjika (kwa karatasi). 曲がりやすい.
- kanísa. tunísa.** n.12-13. 0. church. kanisa<ma->. 教会.
- kánkokwé. túnkokwé.** n.12-13 <SEC>. L. henhouse. nyumba ya kuku. 鶏小屋.
- kankūndu. tunkūndu.** n.12-13. 0. fruit of strychnine. tunda la mti <aina>. フジウツギ科ストリクノス属の実.
- kánkwángá. túnkwángá.** n.12-13 <SEC>. H. trench. mfereji<mi->. 溝 ; 側溝.
- kansá.** v. L. wash (clothes). -fua. 洗う ; 洗濯する.
> **-kubhá ; -kámá. -kansílá.** APP-il- <BEN>.
- kantâmba. tuntâmba.** n.12-13. 0. swallow. Psalidoprocne holomelaena ; Hirundo abyssinica ; Psalidoprocne albiceps ; Hirundo smithii ; Cypsiurus parvus. bayuwayu. アンゴラツバメ ; クロノコバナツバメ ; コガタコシアカツバメ ; シロビタイノコバナツバメ ; ホソオツバメ ; ヤシアマツバメ.
- kantōnga. tuntōnga.** n.12-13. 0. tree sp. mti <aina>. ííkófúに似た木.
- kantuliíla. tuntuliíla.** n.12-13 <SEC>. 0. gall-bladder ; bile. kifuko<vi-> cha nyongo ; nyongo<->. 胆嚢, 胆汁.
- kánúmbwé. túnúmbwé.** n.12-13. H. 1. widowbird. Vidua macroura. ndege <aina>. ハリオテンニンチョウ(ハタオリドリ科). 2. fruit of tree like widowbird. matunda ya mti kama ndege. ハタオテンニンチョウに似た木の実.
- kanuúmba. bhaakanuúmba.** n.1-2a. 0. medicine man's assistant. msaidizi wa mganga. メディシマンの助手.
- kanyá.** v. L. exceed. -zidi nguvu. より強い ; 従わせる. **-kanywá.** PASS-u-.
- kányáá nyúmbá. bháákányáá nyúmbá.** n.1-2a. H. owner. mwenye<wenye> ; mwenyewe<wenyewe>. 持ち主.
- kanyaábhu. tunyaábhu.** n.12-13. 0. cat. Felis catus. paka<->. ネコ(ネコ科).
- kányónyí. túnyónyí.** n.12-13. H. bird. ndege<->. 鳥.
- kánywá. túnywá.** n.12-13 <DIM>. L. child's

- mouth. mdomo wa mtoto. 子供の口.
- kápakó. túpakó.** n.12-13. L. corner. pembe<-> ya nyumba. 角(家の).
- kápangálá. túpangálá.** n.12-13. L. silk tree ; albizzia. Mimosaceae Albizia glaberrima (Schum.&Thonn.) Benth.. mti <aina>. マメ科アルビジア属(ネムノキ). > **kafunampása ; tufunampása.**
- kápéépé. túpéépé.** n.12-13. H. tree sp. Brachystegia spiciformis. mti <aina> mwekundu. マメ科ブラキステギア属.
- kápempé. túpempé.** n.12-13. L. straw of a grass sp. mrija wa jani <aina>. 子供に浣腸するときに使う草の茎.
- kapiíta. tupiíta.** n.12-13. 0. loincloth. bindo<ma->. ふんどし.
- kapóso. tupóso.** n.12-13. 0. tree sp. Flacourtiaceae Oncoba spinosa Forsk. mti <aina>. イイギリ.
- kásáákú. túsáákú.** n.12-13. H. comb. kitana<vi-> ; chanuo<ma->. くし.
- kasábha. tusábha.** n.12-13 <DIM>. 0. frog. chura<vy->. カエル(小).
- kásáfú. túsáfú.** n.12-13. H. calf of the leg ; lower part of the leg. mguu<mi-> wa chini ; sehemu ya chini ya mguu. ふくらはぎ ; 下脚部.
- kasáli. tusáli.** n.12-13. 0. Dregés deckgrass ; tambuki grass ; silky thatching grass. Urochloa hyparrhenia. jani <aina>. イネ科ヒパレニア属.
- kásandá. túsandá.** n.12-13. L. rosewood sp. pauloza. 紫檀の一種.
- kásééghú. túsééghú.** n.12-13. H. greater honeyguide. Indicator indicator. kiongozi mkubwa<vi->. オオミツオシエ(ミツオシエ科).
- káséélé. túséélé.** n.12-13. H. sandpiper. Scolopacidae Tringa hypoleucos. njiwa <-> ya porini ; telele. イソシギ.
- káséémbó. túséémbó.** n.12-13. H. mole. kidoa<vi-> cheusi. ほくろ.
- káseléngé. túséléngé.** n.12-13. L. tree sp. Combretaceae Terminalia kaiserana F. Hoffm.. mti <aina>. シクンシ科テルミナリア属.
- káseléngé. túséléngé.** n.12-13. H. tree sp. for glost. mti <aina> wa kupaka vyungu. 木の一種(土器作りの塗り薬).
- kásíkí. túsíkí.** n.12-13. H. cup. mfuniko<mi->. キャップ.
- kásikínkí.** n.12. L. true ; legitimate. halisi. 生粋の(人).
- kásikúnká.** n.12. L. meanwhile. muda kidogo. まもなく, 少しの間.
- kásilú. bhaakásilú.** n.1-2a. L. dumb person. bubu<ma->. おし ; 啞者.
- kásimbá. túsimbá.** n.12-13. L. genet. Viverridae Genetta genetta. kanu ; kala. ジャコウネコ(ジャコウネコ科).
- kásimbó. túsimbó.** n.12-13. L. cassava leaf. majani ya mihogo. キャッサバの葉.
- kasímwaluúsi. tusímwaluúsi.** n.12-13. 0. wild spinach sp. mchicha <aina> ya porini. 野に生える葉野菜.
- kásindábhílangúlúbhé. túsindábhílangúlúbhé.** n.12-13. L. soapberry tree. Oleaceae Chinanthus niloticus (Oliv.) Stearn, Spindaceae Blighia unijugata Baker. mti <aina>. モクセイ ; ムクロジ.
- kásindyé. túsindyé.** n.12-13. L. CAUS-i-NOM-e. child born feet first ; breech baby. mtoto aliyoza liwa kwa miguu. 逆子.
- kásinsílá. túsinsílá.** n.12-13. L. heel. kisigino<vi->. かかと.
- kásíntíkísyó. túsíntíkísyó.** n.12-13. H. STAT-ik-APP-il-CAUS-i-. stopper. kizibo<vi->. 栓.
- kasipánde kányiikányí. tusipánde túnyiitúnyí.** n.12-13DEM. 0. slice. kipande chembamba ; silesi<->. 薄片.
- kásoká kamútémbwé. túsoká twamútémbwé.** n.12-13. L. fanged snake sp. nyoka <aina> hatari. ヘビの一種 ; 緑色 ; あまり人を咬むことはないが猛毒. > **kalukámaanyí.**
- kasólyo. tusólyo.** n.12-13. 0. grass sp. Guttiferae Farcinia buchananii Baker ; G. huillensis Oliv.. jani <aina>. オトギリソウ科ガルニシア属.
- kásómpó. túsómpó.** n.12-13. H. clitoris. kinembe<vi->. クリストス.
- kásóngányá. bháákásóngányá.** n.1-2a. H. REC-an-CAUS-i-. quick with one's fists. mchunganishi<wa->. けんかを吹つかける人.
- kasónso. tusónso.** n.12-13. 0. lizard. Scincidae. mjusi<mi->. トカゲ ; ヤモリ.
- kásoolímá. túsoolímá.** n.12-13. L. redtail monkey.

- Cercopithecus ascanius. tumbili <aina>. アカオザル(オナガザル科).
- kásosí. túsosí.** n.12-13 <DIM>. L. hill. kilima<vi->. 丘.
- kásosó. túsosó.** n.12-13. L. corn. kisunguru<vi->; suguru<->. たこ, まめ, 魚の目.
- kásughó. túsughó.** n.12-13. L. net. wavu<nyavu>. 網.
- kásúnsyá. túsúnsyá.** n.12-13. H. redpoll. Lagonosticta rubricata; Lagonosticta senegala. ndege <aina>. アフリカベニヒワ; ベニバンベニヒワ(タイヨウチョウ科).
- káswálé. tús-wálé.** n.12-13. H. sandpiper. Tringa hypoleucos; Tringa siagnatilis. kiulimazi<vi->. イソシギ; コアオアシシギ(シギ科).
- káswálés-wálé. tús-wálés-wálé.** n.12-13. H. sandpiper. Tringa hypoleucos; Tringa siagnatilis. kiulimazi<vi->. イソシギ, コアオアシシギ(シギ科).
- kásyá. tús-yá.** n.12-13. L. common duiker. Bobidae Sylvicarpa grimmia. nsya<->. ブッシュダイカ(ウシ科).
- kásyobhá. tús-yobhá.** n.12-13. L. mashroom sp. uyoga <aina>. キノコの種類; 雨季のはじめアフリカに生える小さなキノコ.
- kásyungú. tús-yungú.** n.12-13. L. giddiness. kizunguzungu. めまい.
- kátă. tútă.** n.12-13. L. orally-challenged. ugonjwa wa matamshi. 舌の裏の組織が長くて発音がうまくできない障害.
- katá (nyêlé).** v. L. cut the hair; shave. -kata nywele; -nyoa. 切る(髪を); 剃る. **-katílá.** APP-il-<BEN>. **-katwă.** PASS-u-.
- kataánu.** n.12. 0. five times. mara tano. 五回.
- kátámbá mensó. tútámbá mensó.** n.12-13. H. wrinkle. finyo. しわ(目などの).
- kátángá. tútángá.** n.12-13. H. vegetable sp. mboga <aina>. 野菜の種類.
- kátántá. tútántá.** n.12-13. H. log bridge. daraja la gogo. 丸木橋.
- kátendéló. tútendéló.** n.12-13. L. APP-il-. language. msemu; lugha<->. 言語.
- kátensí. tútensí.** n.12-13. L. juggling; magic tricks. mazingaombwe; utamaduni. ひょうたんで作った楽器で泣き声のような音がする.
- katetefúla.** n.12. 0. psellism; stuttering. kigugumizi. どもり.
- kátoolóóló. tútoolóóló.** n.12-13. L. cricket sp. Gryllidae Brachytrypes membianaceus. chenene. 大型のコオロギの種類.
- kátúútá. tútúútá.** n.12-13. H. measles. shurua; surua. はしか.
- kátúútú. tútúútú.** n.12-13. H. hammer. nyundo<->. 槌; 小さい槌.
- kátwáná. tút-wáná.** n.12-13. H. child. mtoto<wa->, kijana<vi-> mdogo. 子.
- kátweetwé. tútweetwé.** n.12-13. L. RED. sleeptalking. -ongea wakati analala. 寝言.
- kátwĩ. tút-wĩ.** n.12-13. L. insect sp. mdudu <aina>. 虫の種類.
- kátwitwí. tút-witwí.** n.12-13. L. wood pigeon. Turtur chalcospilos. hua matembwe. リョクテンモリバト(ハト科).
- katyěntyē. tutyěntyē.** n.12-13. 0. wagtail. Motacilla aguimp. ndege <aina>. マダラセキレイ(セキレイ科).
- káwálújóngó. túwálújóngó.** n.12-13. H. waxbill. Lonchura cuculata. ndege <aina>. ドウイロマニキン(カエデチョウ科).
- kééghó. twéghó.** n.12-13. H. madness. wazimu. 精神病. > **mééghó; myéghó.**
- kééghó. bhaakééghó.** n.1-2a. H. hysterical. hamaki. 時々気がふれる人; ヒステリー.
- keekúla.** v. 0. get old. -zeeka. 年をとる.
- keéma.** adj. 0. NPx-. female. ya kike; ya jike. 女の; 雌の.
- kééndá.** n.9. H. nine. tisa; kenda. 九.
- keené linsó. twené mensó.** n.12-13. L. pupil of eye. mboni<-> ya jicho. 瞳; 瞳孔.
- kefyă (meensó).** v. L. CAUS-i-. twitch (of the eyelid). -piga (kwa jicho); -tipula. ぴくぴくする(まぶたが); 視線をそらす.
- kemá (ng'óombe ~ mbusí).** v. L. lead a herd of domestic animals. -chungu. 家畜をつれて歩く.
- kemélá.** APP-il-<LOC>. -chungia. **-kemésyá.** APP-il-CAUS-i-. 人を雇って家畜をつれ歩かせる.
- keméká.** v. L. make oil; make bitter. -tengeneza mafuta; -tengeneza maji ya magadi. 製油する; つくる(灰に水を通してにがり); とる; 絞る. **-kemékélá.** APP-il-<BEN>. **-kemékélwá.**

APP-il-PASS-u-. -tengenezea mtu mwingine.
kíbhóndé. fibhóndé. n.7-8. H. fish sp. Bagridae
 Chryschthys brachynema. samaki <aina>. ダボ
 ハゼのような魚.
kidoógho. n.9. 0. a little bit. kidogo ; kiasi. 少し.
kijíjji. fijíjji. n.9-8. 0. village. kijiji<vi-> ;
 kitongoji<vi->. 村.
-kijíká. v. L. show one's teeth. -kenua ; -kwenua ;
 -kwenya. 歯を出す.
kíla lwisyé. n.9. 0. everyday. kila siku. 毎日.
kíla máála. n.9. 0. sometimes. mara kwa mara.
 時々.
kíláahó. n.16. H. everywhere. kila pahali. どこに
 も.
kíleefukú. n.9. 0. everyday. kila siku. 毎日.
-kílímá. v. H. run. -kimbía ; -kimbilia. 走る.
-kílímílá. APP-il- <LOC>. **-kílímísyá.**
 APP-il-CAUS-i- <ITS>. chase to catch. -fukuza
 ili kukamata. 速く走る ; 追いかける. **-kílímýá.**
 CAUS-i- <CAUS>. -kimbiza. 走らせる.
-kímá. v. H. become tired. -choka. 疲れる.
-kímísyá. APP-il-CAUS-i- <ITS>. -choka
 sana. **-kímýá.** CAUS-i- <CAUS>. -chosha.
kimaáda. n.9. 0. cohabit. -ishi pamoja bila kufunga
 ngoa. 婚資なしで同棲する(男女が).
-kiná (ngóma). v. L. dance. -cheza ngoma ; -cheza
 dansi. 踊る. **-kinílá.** APP-il- <BEN>. -chezea
 mfalme, harusi. **-kinílwá.** APP-il-PASS-u-
 -chezea. **-kinísyá.** APP-il-CAUS-i- <ITS>.
 -cheza sana.
-kíndá bhúfumó. v. H. perform a dance
 (witchdoctor). -cheza ngoma ya migabo, ufumo.
 呪医が踊りを執り行う. **-kíndílá.**
 APP-il- <BEN>. -chezea.
-kingá. v. L. defend sb. from being beaten ; protect
 sb. by screening. -mkinga mtu asipigwe. かばう.
-li-kingá. RFL-li-. defend oneself from being
 beaten. -jikinga. 身を守る(殴られないように).
kóbhe. conj. 0. ...like this. kama. こんな.
 > **kubhá.**
-kobhólá. v. L. win ; can. -weza ; -shinda. でき
 る ; 勝つ. **-kobhólwá.** PASS-u-. -wezekana.
kókónsé. n.17 <SEC>. H. everywhere. kokote. ど
 こにでも.

-kokótá. v. L. scrape the food stuck to the
 bottom of the pot. -komba (chungu). 鍋の底にこ
 びりついている焦げを掻き取る. **-kokótéla.**
 APP-il- <BEN>. **-kokótésya.**
 APP-il-CAUS-i- <ITS>. -komba kabisa.
-kolá. v. L. -fanya. 作る ; する ; 仕事をする ;
 酔わせる. **-kolá mílímó.** work. -fanya kazi. 働
 く. **-koléla.** APP-il- <BEN>. 1. work for.
 -fanyia. 人のために働く. 2. cure. -tibia ; -eua.
 治療をする. **-kolélwá.** APP-il-PASS-u-. be
 cured. -tibiwa ; -lewea. 治療をしてもらう ; 酔わ
 せてもらう. **-kolésyá.** APP-il-CAUS-i- <ITS>.
 1. work for long. -fanya kazi muda mrefu. 長時
 間働く. 2. make sb. cured. -tibishia. 治療を受け
 させてあげる. **-kosyá.** CAUS-i-. work as a day
 laborer. -ranya kazi kwa kibarua. 日当の仕事
 する.
-koléélá. v. L. move ; approach. -sogea ; -karibia.
 動く ; 近寄る. **-kolééléla.** APP-il- <LOC>.
 -sogelea. **-koléélwá.** PASS-u-. -sogelewa.
-koléésésya. CAUS-i-APP-il-CAUS-i- <BEN>.
 -sogezea. **-koléésíbhwa.** CAUS-i-PASS-ibu-
 -sogezwa. **-koléésyá.** CAUS-i- <CAUS>.
 move (sth.). -sogezwa. 動かす.
-kolobhéla. v. 0. faint. -zimia kwa njaa. 失神する
 (空腹で). > **-fwá bhwésá.**
-kolwá. v. L. PASS-u-. get drunken. -lewa. 酔う.
-kosíbhwa. CAUS-i-PASS-ibu-. -lewesha. 酔
 わす. **-kosyá.** CAUS-i- <CAUS>. make sb.
 drunk. -lewesha. 酔わせる.
-kómá. v. H. NV. be well ; become mature (of a
 fruit on the tree). -wa hai ; -pea ; -komaa. 元
 気である ; 熟れてとりごろになる ; 木熟する ; 芽
 がよく出る. **-kómésyá.** APP-il-CAUS-i- <ITS>.
-kómwá. PASS-u-. -tajwa. **-kómyá.**
 CAUS-i- <CAUS>. -komaza. 人を一人前にさ
 せる.
-kómá. v. H. mention. -taja. 言及する.
-kombá. v. L. 1. lick with one's finger. -lamba kwa
 kidole. 指でぬぐいとる. 2. eat the main dish first.
 -la mboga sana. おかずを主食より先に食べ終
 わる ; おかずばかりを食べる(恥な行為).
-kombésyá. APP-il-CAUS-i- <ITS>.

- kombwă**. PASS-u-.
- komboóla**. v. 0. redeem. -komboa kitu (kwa kulipa pesa). 借りていた物を返す；借金のかたにとられた物を金を払って取り戻す；結婚しないで産まれた子を男に渡しその補償金をもらう。
- kombooléla**. APP-il- < BEN > . **-komboólwa**. PASS-u-.
- kokenkána**. v. 0. REC-an-. gather (on sth.). -kusanyika ; -tukana. たかる；集まる。
- kokenkáníla**. REC-an-APP-il- < LOC > .
- kokenkányá**. REC-an-CAUS-i-. collect ; gather up (rubbish with a broom) ; heap up weeds ; rake up. -kusanya ; -kusanya (taka kwa ufagio) ; -kusanya magugu ; -kokoa. 収集する；掃き集める；集める；雑草を積み上げる；かき集める。 **-li-kokenkányá**. RFL-li-REC-an-CAUS-i-. assemble. -kutana ; -kusanyika. 集まる。
- kómú**. adj. H. NPx-. be alive. -wa hai. 元気な, 生きている。
- kondá**. v. L. be obedient. -wa mtii, mpole. 従順である。 **-kondélénya**. APP-il-APP-il-CAUS-i-. -bembeleza. あやす。
- kóngá**. v. H. peel ; take out beans from the sheath. -menya ; -chambua (kwamfano, maazi au njugu). 皮をむく(バナナの)；豆を取り出す。 **-kóngélá**. APP-il- < BEN > . **-kóngélwá**. APP-il-PASS-u-. -menyewa. **-kóngwá**. PASS-u-.
- konkomálíka**. v. L. curse about the husband hitting his head by her finger. -dharau. 指の腹で頭のでっぺんを叩く(女がする悪態行為, 鬼嫁が夫に対して)。
- koóka**. v. 0. go down ; descend. -shuka ; -teremka. 降りる。 > **-soóka**. **-koókya**. CAUS-i- < CAUS > . get down. -teremsha. 降ろす。 **-koósyá**. CAUS-i- < CAUS > . get down. -teremsha. 降ろす。
- koóko**. n.17. 0. there. huko. そこ(自分は移動中)。
- kóókolí**. n.17. L. there. -le. あそこ(自分は移動中)。
- kóólá**. v. H. skin (by pulling). -chuna (kwa kuvuta) ; -toa nyama ya porini. 猟で捕らえた動物を解体して肉を骨からはずす。 **-kóólélá**. APP-il- < BEN > . **-kóólwá**. PASS-u-. -chunwa. **-li-koóla**. RFL-li-. -epusha hatari ; -wa salama. 危険を避ける；平和である。
- kóónyéká**. v. H. curse with gestures. -apiza. 手をグーにしてそれに息を吹きかけ；気に入らない相手にかざす(女がする悪態行為)。
- koonyóka**. v. 0. SEPi-uk-. become broken (of a banana). -konyoka. もげる(枝などが)。
- koonyokéla**. SEPi-uk-APP-il- < LOC > .
- koonyóla**. SEPt-ul-. break of a banana (from the bunch). -konyoa. もぎる。 **-koonyoléla**. SEPt-ul-APP-il- < BEN > .
- kópá**. v. H. borrow money. -kopa. 借りる(金を)。
- kópéésyá**. APP-il-CAUS-i- < CAUS > . lend money. -kopesha. 貸す(金などを)。
- kópélá**. APP-il- < BEN > . **-kópwá**. PASS-u-. 借りられる。
- kopólá**. v. L. 1. go straight. kwenda moja kwa moja. まっすぐ行く。 2. hit. -chapa. 叩く。
- kosóká**. v. L. play a trick. -janjaruka ; -fanya ujanja. 悪さをする。
- kosólá**. v. L. cough. -kohoa. 咳する。
- kosólélá**. v. L. APP-il- < LOC > . cough for sb. koholea. 咳する(人, 場所に向かって)。
- kosólésyá**. APP-il-CAUS-i- < ITS > . **-kosósyá**. CAUS-i- < CAUS > . -janjarusha.
- kótá**. v. H. become aged. -konga ; -zeeka. 年取る。 > **-keekúla**. **-kotésyá**. APP-il-CAUS-i- < ITS > . ...ná kúkótá. elder. -kuu. 老齡の。
- ku mufaáno**. n.17. 0. for example. kwa mfano. たとえば。
- kubhá**. conj. L. be like (sth.) ; like this. -wa kama (kitu) ; kama. ～みたい；こんな。 > **kóbhe**.
- kubhá**. v. L. wash (clothes). -fua ; -wa bila mafuta. 洗う；洗濯する；脂がない。 **-kubhá nkúsá**. take off fiber from a plant. -chuna kamba au uzi. 植物から繊維をとる；木の皮の紐を剥く。 > **-ghubhúlá**. **-kubhílá**. APP-il- < BEN > .
- kúbhokó**. **mábhokó**. n.15-6. L. arm. mkono < mi- > . 腕。
- kubhoko kúnsó/kwálúnsó**. **mabhoko máánsó**. n.15-6. L. left hand. mkono wa kushoto. 左手。
- kubhoko kwéné**. **mabhoko mééné**. n.15-6. L. right hand. mkono wa kulia. 右手。
- kubhoóbho**. n.17. 0. therefore. kwa hivyo. だから。

kubhufumeésyuubhá. n.17. L. east. mashariki. 東.
kúbhújyéésyúúbhá. n.17. H. west. magharibi. 西.
kubhulanfísyá. n.17. 0. space for laying legs.
 mahali pa kunyosha miguu. 足を伸ばすところ；
 ベッドの足側。
kúbhwámí. n.17. H. chief's land. nchi ya mtemi.
 首長の領土。
kúbhwélééló. n.17. H. world. dunia. 世界；世の
 中。
kúbhwéné. n.17. H. truly. kwa kweli. 本当に。
kúghúlú. mághúlú. n.15-6. H. leg. mguu<mi->.
 脚。
-kuhaghúla. v. 0. fan. -pepea. あおぐ；虫などを
 叩き落とす。
kú=hě. n.17. L. where. wapi. どこ。
-kuhúlá. v. L. dry well (the laundry). -toa maji
 baada ya kufua. 水切りする(洗濯したあとの服
 を)；パタンとゆっくり大きくはたく。
-kulá. v. L. grow；become big. -kua；-wa -kubwa.
 育つ；大きくなる。-kulíwá. APP-il-PASS-u-
 育ててもらう。-kulísyá. APP-il-CAUS-i-<ITS>.
 -kusyá. CAUS-i-. -kuza；-zidi kimo. 大きくする。
kúlé. n.17. H. far. mbali. 遠い。
-kulíká. v. L. choke. -jinyonga roho. 首をしめる。
 -kulíkwá. PASS-u-。
-kulú. adj. L. NPx-. big；thick；wide. -kubwa；
 -nene. 大きい；太い；広い。
kúlúghámhá. n.17. H. top. juu. 上。
kúlúghamba ná nyúmba. n.17. H. on the roof；on
 the top of the house. juu ya nyumba. 家の上。
kúlúhémbó. n.17. H. behind (sth.). nyuma (ya kitu).
 物陰(用を足すところ)。
-kulúnga. v. 0. stir. -koroga. ゴロゴロする；かき
 回す。
kúlúnsó. n.17<SEC>. H. left. kushoto. 左。
kúlúwámúkó. n.17. H. opposite side. ng'ambo. 向
 こう側。
kúlyá. n.17. H. there. kule. あそこ(自分は移動中)。
kúmánsó. n.17<SEC>. H. left hand. mkono wa
 kushoto. 左手。
-kúmbá. v. H. -sugua (chuma, meza, n.k.). こする。
 -kúmbwá. PASS-u-. -li-kúmbá. RFL-li-. rub
 one's body (to clean it). -sugua mwili. 体をこす
 る。

-kumbatíla. v. 0. embrace. -kumbatia. 抱く；抱き
 つく。-kumbatífla. APP-il-<ITS>. -kumbatia
 sana. しっかり抱きつく。-kumbatíwá. PASS-u-。
-kumbatísyá. CAUS-i-<ITS>. -kumbatia sana.
 しっかり抱きつく。-li-kumbatíla. RFL-li-。
 -kumbatiana. 抱き合う。
kúmbélé. n.17. H. surface (of a coin)；front.
 uso<nyuso>；sehemu<-> ya mbele；mbele. 表、
 前。
-kumînga. v. 0. 集まる。-li-kumînga. RFL-li-。
 assemble. -kutana；-kusanyika. 群れになる。
kundí. n.17；adv. L. then；after that. halafu；
 kisha；baadaye. それから。
kúnengé. n.17. L. on the tree (inside). juu ya mti.
 木の上(内側)。
-kúngá. v. H. watch；look at (sth.). -tazama；
 -tizama. 見る；見つめる。-kúngíflá.
 APP-il-<LOC>. -tazamia. -kúngísyá.
 APP-il-CAUS-i-<ITS>. -tazama sana. ちょこ
 ちょこ見る。-kúngwá. PASS-u-. -tazamwa。
-kunjá. v. L. fold a cloth. -kunja. たたむ(布を)。
 -kunjílá. APP-il-<BEN>. -kunjúlúla.
 SEPT-ul-SEPT-ul-. -kunjua. のぼす(布を)。
 -kunjúlúlila. SEPT-ul-SEPT-ul-APP-il-<BEN>。
 -kunjúlúlwá. SEPT-ul-SEPT-ul-PASS-u-。
 -kunjwá. PASS-u-。
-kunkumúka. v. 0. SEPi-uk-. -pukutika. 葉などが
 落ちる。-kunkumúla. SEPT-ul-. hit to dust.
 -kung'uta vumbi. たたいてほこりを払う。
 -kunkumulíla. SEPT-ul-APP-il-<BEN>。
 -kunkumulíwá. SEPT-ul-PASS-u-. -ng'untwa。
 -li-kunkumúla. RFL-li-SEPT-ul-。
 -li-kunkumulíla. RFL-li-SEPT-ul-APP-il-。
kúnságháá mútwé. n.17<SEC>. H. sehemu ya
 kuweka kichwa. place for laying one's head. 頭
 を置くところ；ベッドの頭側。
kúnsé. n.17<SEC>. L. out. nje. 外。
kunsyũngu. n.17<SEC>. 0. behind (sth.). nyuma
 (ya kitu). 後ろ(物の後ろ側)。
-kuntúka. v. 0. SEPi-uk-. stumble. -kwaa (jiwe)；
 -jikwaa (na jiwe). つまづく；足の指が引っかかる。
 -kuntúla. SEPT-ul-. -ng'ong'oa；-chuma
 juujuu. 抜く；取り出す(ノミ、ダニなど)；摘み
 取る(キノコのかさなど)。-kuntulíla。

- SEPt-ul-APP-il-.
- kunú.** n.17. H. here. huku. ここ(自分は移動中).
- kúnyá.** v. H. fold legs. -kunja miguu. 足を曲げる ; 服をたくし上げて足を出す.
- kupúlá.** v. L. SEPt-ul-. -kupua. 払いのける.
- kupághúla.** ITR-agh-SEPt-ul-. shake off (insects). -kupua. 何度も払いのける(物を使って).
- kupághúlila.** ITR-agh-SEPt-ul-APP-il-.
- kúsabhaábhu.** n.17 <SEC>. 0. because. kwa sababu. なぜなら.
- kú=sí.** n.17. L. why. kwa nini. なぜ.
- kúsóghó.** n.17. H. rainy season. masika ; majira ya mvua. 雨季 ; 11-4月.
- kúsyalí.** n.17 ; adv. L. early. mapema. 早く.
- kuteétyo.** n.17 ; adv. 0. therefore. kwa hivyo. だから.
- kutí.** adj. L. NPx-. narrow (road). (njia) nyembamba. 狭い(道).
- kútundé.** n.17. L. upstream. upande mto unakotokea. 上流 ; 連続物の上 ; 上方.
- kúukú. bhaakúukú.** n.1-2a. L. my grandfather ; my grandmother. babu yangu ; bibi yangu. 私の祖父母.
- kuúma.** v. 0. -gonga kichwa. 動物が頭を使って襲ってくる. **-kuumíla.** APP-il- <LOC>.
- jigonga kichwa.** 襲ってきて頭をぶつける.
- kuumísyá.** APP-il-CAUS-i-. touch. -gusa. 触る.
- kuúmya.** CAUS-i-. touch. -gusa. 触る.
- kúúnyíká.** v. H. 馬鹿にして指で人の頭を押す.
- kúúnyíkwá.** PASS-u-. 頭を指で押される.
- li-kúúnyíká.** RFL-li-. rest one's cheek in one's hand. -shika tama/shavu kwa huzuni. 悲しみて頭を抱える ; がっかりして肩を落とす(身をすくめる). **-li-kúúnyíkílá.** RFL-li-APP-il-. -jikunyata peke yako.
- kúúnyúmá.** n.17. H. reverse ; rear. nyuma<->. 裏 ; 後ろ.
- kúúnyúmbá.** n.17. H. roof. paa<->. 屋根.
- kwāngu.** n.1. 0. youngest child. mtoto wa mwisho. 末っ子.
- kwéné.** n.17. H. right. kulia. 右.
- kwépá.** v. H. avoid (flying stone). -epa ; -hepa ; -kwepa. かわす. **-kwépélá.** APP-il- <LOC>.
- kwépésyá.** APP-il-CAUS-i- <ITS>.
- kwepesha.** よけさせる.
- kwífó.** n.17. L. downstream. upande mto unakokwenda. 下流, 連続物の下, 下方.
- kwíla.** v. 0. be sufficient ; finish. -tosha ; -maliza. 十分である ; 終える. **-kwíla.** PASS-u-. -eneá. 広げる ; 自分にとって十分ある. **-kwísyá.** CAUS-i-. -tosha. 十分だと感じる.
- kyānsya sibhiliítí.** v. 0. strike a match ; light a match. kwasha kibiriti. マッチをする.
- kyási.** n.9. 0. a little bit. kidogo ; kiasi. 少し.
- kyási = sí.** n.9. 0. how much?. kiasi gani? ; bei gani?. いくら?.
- kyeléélwa.** v. 0. PASS-u-. be late. -chelewa. 遅れる. **-tindá. -kyeléésyá.** CAUS-i-. -chelewesha. 遅れさせる.
- kyēnee nyíná. bháákyēnee nyíná.** n.1-2a. 0. half blood ; half brother ; half sister. ndugu ya mama mwingine. 母親が違う兄弟・姉妹.
- kyongoózi. fyongoózi.** n.9-8. 0. leader. kiongozi<vi->. 指導者.

L - 1

- laaghlá.** v. 0. eat the last meal of a day. -la chakula cha jioni. 一日の最後の食事をする ; 一日のもっともおいしい食事(夕食)をする.
- laaghísyá.** CAUS-i-. -lisha mtu. 仕事をしない人に食わせること.
- laáha.** n.9. 0. pleasure. furaha. 喜び.
- laála.** v. 0. lie down. -lala. 横になる ; 男が女と寝る. **-laála hānsí.** -lala chini. 地べたに寝る.
- laála kákwá.** -lala kibavu. 腕枕をして寝る.
- laála kánsághá.** lie on one's back. -lala chali. 仰向きになる. **-laála kúbhundámá.** -lala tumboni. 俯せに寝る. **-laála lúbhafú.** lie on one's side. -lala ubavu. 横向きに寝る. **-laála**

músíla. sleep on the street. -lala njiani. 道端に寝る. **laála mpolá.** Good night. lala salama. おやすみ. **-laalíla.** APP-il- <LOC>. **-laalísyá.** APP-il-CAUS-i- <ITS>. spend a night (somewhere); sleep much. -lala safarini; -lala njiani; -lala sana. 泊まる; 道中で寝る; たくさん寝る. **-laálwa.** PASS-u-. 女が寝取られる; 女が男と寝る. **-laásya.** CAUS-i-. **-laza.** 倒す.

laángi. n.9-10. 0. color. rangi->. 色.

-labhá. v. L. become white; become clean (of water). -wa jeupe; -safika (kwa maji). 白くなる; きれいになる; 澄む. > **-lafú.** **-labhá mpembá.** speckle. -tia madoa. 斑にする(呪医術で).

-labhíla. APP-il-. -wa asubuhi sana. 未明である. **-labhyá.** CAUS-i-. clean; purify. -takasia; -safisha; -fanya nyeupe. きれいにする; 白くする. **-lafyá.** CAUS-i-. clean; purify. -takasia; -safisha; -fanya nyeupe. きれいにする; 白くする.

-lábhá. v. H. have a foretaste. -onja. 味をみる.

-labhíla. v. L. forget. -sahau kitu. 忘れる(物を). **-labhíla.** APP-il-. forget. -sahau maagizo. 頼まれていたことを忘れる.

-láfú. adj. H. NPx-. be whitened. -eupe. 白い(真っ白ではない); きれいな.

-láfúláfú. adj. H. NPx-. RED. grey. ya kijivu. 灰色の.

-lághíla. v. H. APP-il-. give an order. -agiza. 注文する. **-lágháná.** REC-an-. come to an agreement. -agana; -patana. 同意に達する; 約束しあう. **-lágháníla.** REC-an-APP-il- <LOC>. **-lághílwá.** APP-il-PASS-u-. **-lághísyá.** APP-il-CAUS-i- <INT>. make a man to give an order. -agizia. 人に頼んで注文してもらおう. **-lághúlá.** SEPT-ul-. divine; foretell. -aguza; -piga ramli. 呪医に治療をしてもらおう. **-lághúlíla.** SEPT-ul-APP-il- <BEN>. **-lághúsísyá.** SEPT-ul-CAUS-i-APP-il-CAUS-i- <BEN>. -mwaguzia mtu. **-lághúsísyá.** SEPT-ul-CAUS-i-. divine; foretell. -aguza; -piga ramli. 呪医に治療をもらおう.

-láhá. v. H. scratch. -parua. ひっかく(ヒョウ, ライオンなどが爪で); かきむしる; 爪でひっかく.

-láhíla. v. H. curse sb.; swear at sb.; swear. -apa.

誓う. **-láhísyá.** CAUS-i-. make sb. swear. -apiza; -apisha. 誓わせる.

lahísi. adj. 0. cheap (meat). (nyama) rahisi. 安い(肉).

-lámátíká. v. H. IMP-ik-. -bandika. 張る.

-lámátíkíla. IMP-ik-APP-il- <BEN>. -bandikia.

-lámátíkwá. IMP-ik-PASS-u-. **-lámátíflá.** APP-il-. -ng'ang'ania. 張り付く; くつつく(糸を引いて); のばして張る. **-lámátíflá.** APP-il-APP-il-. **-lámátílwá.** APP-il-PASS-u-. **-lámátísyá.** APP-il-CAUS-i- <CAUS>. -ng'ang'aniza. **-lámátúká.** SEPT-ul-. become taken off. -banduka. はがれる. **-lámátúlá.** SEPT-ul-. **-bandua.** はがす. **-lámátúlíla.** SEPT-ul-APP-il- <BEN>. -bandulia.

-lambá. v. L. lick. -lamba. なめる; 汁, 砂糖, 塩などを手にのせてなめる. **-lambísyá.** APP-il-CAUS-i- <CAUS>. -lambisha.

-lámúkíla. v. H. greet an elder person. -piga shikamoo. 目上の人に対する挨拶をする. **-lámúkílwá.** PASS-u-.

-lándá. v. H. sew; grow (along another tree of a parasitic plant). -shona; -tambaa (juu ya mti mwingine). 縫う; 巻きつく. **-lándá siláka.** patch. -tia kiraka. つぎをあてる. **-lándíla.** APP-il-. 1. sew for sb.. -shonea sb.. 人に縫ってあげる. 2. trail along. -tambaa +LOC. 巻きつく.

-lángá. v. H. show. -onyesha. 見せる. **-lángálá.** EXS-al- -toboka juu. 屋根に穴があく. **-lángíla.** APP-il- <BEN>. 見させる. **-lángísyá.** APP-il-CAUS-i-. show. -onyesha. 見せる. **-lángwá.** PASS-u-. -onyeshwa.

-lángáányá. v. H. consider; decide. -fikiri peke yake; -kata shauri. 物思いにふける; 将来を夢見る; 考える; 決める.

-langúlá. v. L. stock up on. -nunua jumla; -langua. まとめ買いをする. **-langúlíla.** APP-il- <BEN>. -langulia. まとめ買いをする. **-langúlísyá.** APP-il-CAUS-i-. -langulisha. 人に買い付けさせる. **-langúsyá.** CAUS-i- <CAUS>. -uza jumla. まとめ売りをする.

-lasá. v. L. shoot with a bow. -piga mshale; -nasa manati. 弓矢で射る; パチンコを打つ. **-lasíla.**

- APP-il- < BEN > .
- laúmu.** v. H. blame. -laumu ; -teta. 非難する。
-laúmíbhwa. PASSL-ibu-.
- lééhá.** v. H. become long ; grow ; leave ; move away (from sth.). -wa -refu ; -mea ; -refuka ; -ondoka. 長くなる ; 成長する ; 離れる。
-lééhésyá. APP-il-CAUS-i- < ITS > . -lééhyá. CAUS-i-. stretch out. -refusha. 引き伸ばす。
- lééhé.** adj. H. NPx-. long ; high. -refu. 長い ; 高い。
- leéta.** v. 0. bring. -mleta. 持ってくる ; つれてくる。
-leetéla. APP-il- < BEN > . -leetelésya. APP-il-APP-il-CAUS-i- < CAUS > . -chongea mtu ; -sababisha kupiga. 人を喧嘩させる ; 危機をもたらす。-leetélwa. APP-il-PASS-u- .
-leétwa. PASS-u- .
- leghá.** v. L. -tua mgizo kutoka begani au kichwani. 重い荷物をどさっとおろす。-leghá málamí. tell a lie ; slander. -sema uwongo ; -zua ; -singizia. うそを言う。-leghéla. APP-il- < BEN > .
-leghélwá. APP-il-PASS-u- . -singiziwa uwongo.
-leghésyá. APP-il-CAUS-i-. tell a lie ; slander. -sema uwongo ; -zua ; -singizia. うそを言う。
- léghéjá.** v. H. become loose. -legea. 緩む ; 支えてもらって立つ。
- léká.** v. H. stop ; leave. -acha (kazi). やめる ; 残す。-léká bhúhulú. set free (a captive). -wachia huru mateka. 釈放する。-lékééléla. APP-il-APP-il- < BEN > . -katisha ; -achia katikati. 途中で投げ出す。-lékééleysyá. APP-il-APP-il-CAUS-i- < BEN > . -katisha ; -achia katikati. 途中で投げ出す。-lékélá. APP-il-. save ; reserve. -bakiza ; -bakisha. 残す。
-lékélwá. APP-il-PASS-u- . -achiwa.
-lékúnkányá. SEPi-u(n)k-REC-an-CAUS-i-. -achanisha ; -telekeza. 見捨てる(身内, 畑, 家などを) ; くつついていたものを離す。-lékúúlíla. SEPT-ul-APP-il-. leave (sth.). -achilia. 一度つかんでいた物を放す。-lékúúlúlá. SEPT-ul-SEPT-ul-. leave (sth.). -achilia. 一度つかんでいた物を放す。-lékúúlúlíla. SEPT-ul-SEPT-ul-APP-il- < BEN > . -achilia.
-lékúúlúlúwá. SEPT-ul-SEPT-ul-PASS-u- .
- achiliwa.** -lékwá. PASS-u- . -achwa. -lésyá. CAUS-i-. forbid. -kataza. 禁ずる。-li-léká. RFL-li-. -achana. 離婚する。
- lélá.** v. H. bring up. -lea ; -chukua mtoto miguuni. 育てる ; 足の上に子供をのせる。-léléla. APP-il- < BEN > . -lélélwá. APP-il-PASS-u- . -lélwá. PASS-u- .
- lelámá.** v. L. PST-am-. remain on the surface of water. -elea (juu ya maji). 浮く。
- lelemála.** v. 0. EXS-al-. be thin. -wa nyepesi. 布がくたびれてぺらぺらになる。
- lelemále.** adj. 0. NPx-. EXS-al-. thin. -embamba. 薄い。
- lemálá.** v. L. become lame. -lemaa ; -pata kilema. びっこになる。-lemálíka. IMP-ik-. -msababisha mtu kilema. びっこにする。
- lembá.** v. L. deceive ; conceal (a fact). -danganya ; -ficha (ukweli). だます ; (事実を)隠す。-lembésyá. APP-il-CAUS-i- < ITS > . -singizia. -lembwá. PASS-u- . -danganywa.
- léngá (íisumó).** v. H. throw (a lance). -lenga silaha ; -tupa silaha (mkuki, bunduki, kisu). 投げる(武器を)。-léngwá. PASS-u- .
- li.** v. L. be (present). -wa (sasa hivi). である(現在)。
- lí.** dem. L. CV2-CV2-li. that over there. -le. あれ。
- libheébhe. mabheébhe.** n.5-6. 0. butterfly. Lepidoptera. kipepeo < vi > . 蝶 ; 蛾。
- libhúgha. mabhúgha.** n.5-6. 0. nighthawk ; nightjar. Macrodipteryx vexillarius ; Caprimulgus europaeus. pwaja ; mraruasanda < mi > . フキナガシヨタカ ; ヨーロッパヨタカ(ヨタカ科)。
- libhwáje. mabhwáje.** n.5-6. 0. nux vomica. Strychnos cocculoides Loganiceae. マチンシの一種 ; ストリクノス属の一種. mti < aina > .
- li-fíndá.** v. 0. RFL-li-. make an effort. -kazana. 努力する。
- lífúlúmúlá. máfúlúmúlá.** n.5-6. H. chameleon. kinyonga < vi > . カメレオン。
- lifũmbu. mafũmbu.** n.5-6. 0. mashroom sp. uyoga < aina > . 食用きのこの一種。
- lífúmbú. máfúmbú.** n.5-6. H. feather. nyoya < ma > . 鳥の羽。

lífunká. máfunká. n.5-6. L. pumpkin. boga<ma->. カボチャ.

lifwěngi. mafwěngi. n.5-6. 0. parrot. Poicephalus meyeri. kwao utosi-njano. メヤーオウム(オウム科).

-lǐhá. v. H. pay ; return money ; pay wages. -lipa ; -lipa mshahara. 払う(代金を) ; 返す(金を) ; 賃金を払う. **-lǐhíisyá.** APP-il-CAUS-i-<ITS>. compensate. -lipa. 弁償する. **-lǐhílá.** APP-il-**-lǐhwá.** PASS-u-. return money. -lipa. 返す(金を).

-li-hológhánya. v. L. RFL-li-REC-an-CAUS-i-. quarrel each other. -bishana ; -tukana. 口げんかする.

lífbhwééléló. n.5. H. God ; world. Mungu ; dunia. 神 ; 世界 ; 世の中.

líffúlwé. mááfúlwé. n.5a-6a. H. tortoise. kobe<ma->. 陸ガメ.

líffúnyú. mááfúnyú. n.5a-6a. H. caterpillar. bungu<->. 小さい足がたくさんある昆虫の幼虫一般.

líkábhwa. máákábhwa. n.5a-6a. H. dog. Canis familiaris. mbwa<->. イヌ科(イヌ).

líkájénjé. máákájénjé. n.5a-6a. H. cock. jogoo<ma->. 雄鶏.

liikasábha. maakasábha. n.5a-6a<AUG>. 0. frog. chura<vy->. カエル.

líkíbhúswé. máákíbhúswé. n.5a-6a. H. common waterbuck. Bobidae Kobus defassa. kuro-ndogoro<->. ウォーターバック.

liikilofilófi. maakilofilófi. n.5a-6a. 0. RED. water cobra. Elapidae Boulengerina annulata. koboko<aina>. レークタンガニーカウォーターコブラ.

liikímbi. maakímbi. n.5a-6a. 0. xylophone. marimba<->. 親指ピアノ.

líkuukú. máakuukú. n.5a-6a. L. fig-tree. Ficus dlumosa Del. ; Ficus sonderi Miq.. mkuyu<mi->. イチジク.

liilǔnfu. maalǔnfu. n.5a-6a. 0. chameleon. Chamaeleonidae Chamaeleo spp.. kinyonga<vi->. カメレオン.

líímújyé. máámíjyé. n.5a-6a<AUG>. H. harm bug. mdudu anayouma. 刺す虫一般.

líímúkítí. máámíkítí. n.5a-6a<AUG>. H. doll. sanamu. 人形.

líímúsághá. máámísághá. n.5a-6a. H. spirit. mzimu<mi->. 精霊.

líímwémá. máámwémá. n.5a-6a. H. albino. zeruzeru<ma->. 白子.

lííná. mééná. n.5-6. H. hole. shimo<ma->. 穴.

líínfwa. méénfwa. n.5-6. 0. thorn. mwiba<mi->. 棘のある草.

liing'olóng'öntwa. maang'olóng'öntwa. n.5a-6a. 0. safari ant. siafu kubwa. 大型のアリ(噛みつくが毒はない).

liinó. meenó. n.5-6. L. tooth. jino<meno>. 歯.

liino lyă ngúlúbhe. n.5. 1-ø. fang. jino<meno> (la nguruwe). 牙(猪の).

liino lyă nsófú. meeno ghá nsófú. n.5-6. L. tusk. jino<meno> la tembo. 牙(象の).

liinsó. meensó. n.5-6. L. eye. jicho<macho>. 目.

líínyéényé. máányéényé. n.5a-6a. H. insect sp. mdudu <aina>. ベラガスター.

liipuúghe. maapuúghe. n.5a-6a. 0. lycaon. Canidae Lycaon pictus. mbwa<-> mwitu. リカオン.

líísítí. mááfítí. n.5a-6a<AUG>. H. big tree. mti mkubwa<mi>. 大きな木.

líísóósó. máásóóso. n.5a-6a. H. hairy caterpillar. kiwavi<vi->. 毛虫.

liitánda. maatánda. n.5a-6a. 0. spider. Araneae. buibui<->. クモ類.

likafuníla. makafuníla. n.5-6. 0. longicorn. kiwavi<vi->. オオカミキリムシの成虫.

líkálibá. mákálibá. n.5-6. H. vulture. Neophron percnopterus ; Neophron monachus ; Trignoceph occipitalis. tumbusi. エジプトハゲワシ ; ズキンハゲワシ ; ハクトウハゲワシ(ワシタカ科).

likalyânsesé. makalyânsesé. n.5-6. L. rearhors sp. vunjachungu. カマキリの仲間(羽が閉じない種?).

likanamanyíngu. makalamanyíngu. n.5-6. 0. rearhorse. vunjachungu. カマキリ.

likatyátya. makatyátya. n.5-6. 0. tree sp. mkola. マメ科の木の一つ.

líkíjángá. mákíjángá. n.5-6. H. civet. Viverridae Viverra civetta. fungo<-> ; ngawa<->. アフリカシベット.

líkíjúghwé. mákíjúghwé. n.5-6. H. black-winged bishop. Euplectes hordeaceus. kwechi<we-> ;

- chekechea. クロバネキンランチョウ(ハタオリドリ科).
- líkjúghwé. mákíjúghwé.** n.5-6. H. red-collared widowbird. *Euplectes ardens*. ndege <aina>. アカエリテンニンチョウ(ハタオリドリ科).
- li-kókótá.** v. H. RFL-li-. drag oneself. -jikokota. 身を引かずる.
- li-kukumúla.** v. 0. RFL-li-. flap one's wings (of a bird shot down). -papatika. 鶏などが埃を立てて羽をばたばたする。> **-li-bhúghúmúlá.**
- lílá.** v. H. cry ; weep ; snarl ; grunt (of a pig) ; sing (of a bird) ; emit a continuous sound ; mew. -lia ; -guruma. うなる ; 泣く(人が) ; 鳴く(動物, 鳥, 物が) ; ブーブー鳴く ; 音(継続的な)を出す。-lílá simélekété. sob. -lia ndani kwa ndani. すすり泣く。-lílílá. APP-il-<BEN>. -lilia. 泣く(人のために)。-lílíwá. APP-il-PASS-u-. -liliwa. -lílísyá. APP-il-CAUS-i-<ITS>. -lia sana. -lísyá. CAUS-i-<CAUS>. -liza. 泣かせる。
- li-laghálá.** v. L. RFL-li-. go to toilet. -enda chooni. 便所に行く。
- lílelyá. málelyá.** n.5-6. L. ~lílelyá. mushroom sp. uyoga <aina>. キノコの種類(雨季の最中)。
- lílúháká. málúháká.** n.5-6. H. wild cat. *Felis lybica*. kimburu ; paka-shume ; paka-mwitu. ワイルドキャット。
- lílújó. málújó.** n.5-6. H. centipede. Scolopendridae. tandu<->. ムカデ類。
- lílúntu.** n.5. 0. wishy-washy. kinyonge. どっちつかずの性格。
- lílmá.** v. H. farm ; cultivate. -lima. 農耕する ; 耕す。-lílmílá. APP-il-<BEN>. -lílmísyá. APP-il-CAUS-i-<INT>. -limisha. 耕させる。-lílmwá. PASS-u-. -lílmíyá. CAUS-i-<CAUS>. -limisha. 耕させる。
- lílmáhándwé. málmáhándwé.** n.5-6. H. swarm of locusts. nzige. イナゴの群。
- límasáka. mamasáka.** n.5a-6. 0. *Myrianthus holstii* Moraceae. tree sp. mti <aina>. クワ科ミアントウス属。
- límbúló. mámbúló.** n.5-6. H. ivory-less elephant. tembo bila meno. 生まれつき二本とも牙のない象。
- límbwě. mambwě.** n.5-6. L. jackal. *Canis adustus*. mbwa mwitu ; bweha. ジャッカール(イヌ科)。
- límbómbó. mámbómbó.** n.5-6. H. crow. Corvidae. *Corvus albicollis*. kunguru<ma->. シロクビオオカラス。
- límpála. mampála.** n.5a-6a. 0. baldness ; alopecia. mashilingi. 病気で禿げたところ ; 十円禿。
- límpalá. mámpalá.** n.12-13 ; <DIM>9-10. L. skin disease. ugonjwa wa ngozi. 肌の疾患。
- límpánfú. mámpánfú.** n.5a-6a. H. trumpeter hornbill. hondohondo mwepe. トランペットサイチョウ。
- límpántí. mámpántí.** n.5-6. H. longicorn worm. madimu. オオカミキリムシの幼虫, 食用。
- límuǰandá. mámuǰanda.** n.5a-6a. L. savanna monkey. *Cercopithecus aethiops*. ndegere. サバンナモンキー(オナガザル科)。
- límuǰúkwé. mámuǰúkwé.** n.5-6. H. white-browed coucal. *Centropus superciliosus*. dudumizi<ma-> ; gude ; shudi ; tipitipi. マユジロコーカル(ホトギス科)。
- límulóbhá. mámulóbhá.** n.5-6. H. aninga. mbizi. *Phalacrocorax africanus* ; *Aninga rufa*. オナガウ(ウ科) ; ヘビウ(ヘビウ科)。
- límuǰmínsá. mámuǰmínsá.** n.5-6. H. *Cossypha heuglini*. white-browed robin-chat. ndege <aina>. マユジロウタドリ(ヒタキ科)。
- límung'ánya. mamung'ánya.** n.5-6. 0. greater galago. *Galago crassicaudatus*. komba. オオギャラゴ(ロリス科) ; グレーターギャラゴ。
- límuǰ'ómbánsáká. mámuǰ'ómbánsáká.** n.5-6. H. bird sp. *Turdoides jardinei*. ndege <aina>. ヤガスリオシャベリドリ(ヒタキ科)。
- límunyánsásé. mámunyánsásé.** n.5-6. L. dragonfly. Odonata. kereng'ende<->. トンボ類。
- límuǰsínyé. mámuǰsínyé.** n.5-6. H. hamerkop. *Scopus umbretta*. mwingwe<wa->. シュモクドリ(シュモクドリ科)。
- líndá.** v. H. 1. wait. -ngoja. 待つ。2. defend. -kinga ; -linda. 守る ; 番をする。-líndwá. PASS-u-.
- língááná.** v. H. be equal. -lingana ; -fanana. 同じである ; 似ている。-língáánísyá. REC-an-APP-il-CAUS-i-<CAUS>. -linganisha ; -fananisha. 同じにする ; 似させる。-língáányá. CAUS-i-. -linganisha ; -fananisha. 同じにする ; 似させる。

- língálá. mángálá.** n.5a-6a. H. (raw) cotton.
pamba<->. 綿.
- língóghóló. mángóghóló.** n.5-6. H. fruit of a tree
sp. *Canthium crassum* Rubiaceae. matunda
fulani. 胃腸薬になる木の実?.
- línkáká. mánkáká.** n.5a-6a. L. aloe. msibili<mi->.
ユリ科アロエ属.
- línkákakúbhóná. mánkákakúbhóná.** n.5-6. L.
scaly anteater ; pangolin. Manidae Manis
temmincki. kakakuona<->. ケープセンザンコウ.
- línkalá. mánkalá.** n.5a-6a. L. crab. Crastacea
Potamon spp.. kaa<->. 湖産河川産のカニ類.
- línkalájé. mánkalájé.** n.5a-6a. L. shrimp ; lobster.
Arachnida Phrynidiae Phrynicus sp.. kamba<->.
ホイップスコーピオン ; 大サソリ.
- línkolwankólwa. mánkolwankólwa.** n.5a-6a. 0.
PASS-u-RED. toadstool. kiyoga<vi->. 食べられ
ないきのこ.
- linkúndu. mankúndu.** n.5-6. 0. fruit of strychnine.
Strychnos. matunda ya miti fulani. フジウツギ科
ストリクノス属の実.
- línkung'úngú. mánkung'úngú.** n.5a-6a. L. bird sp.
ndege <aina>. 小鳥の一種.
- línkwahá. mánkwahá.** n.5a-6a. L. armpit hair.
manyoya ya kwapa ; vuzi<ma-> la kwapa. わき
毛. わきの下と腋毛.
- línoonwé.** n.5. L. today's. kisasa. 今風の.
- linsínyeénye. mansínyeénye.** n.5-6. 0. yarrow.
Lagenaria sp. Cucurbitaceae. jani <aina>. ノコギ
リソウ.
- linsúnswa. mansúnswa.** n.5a-6a. 0. RED. ant sp.
Formicidae Platythrea sp.. siafu <aina>. サシア
リ的一种.
- lintobhoólwa. mantobhoólwa.** n.5-6. 0. dried
sweet potato. makebo. 干し芋(サツマイモ).
- lintõnga. mantõnga.** n.5-6. 0. strychnine.
Strychnos sp. Loganiacea. mti <aina>. フジウツ
ギ科ストリクノス属.
- línýámúsíkímyá. mányámúsíkímyá.** n.5a-6a. H.
earthquake. tetemeko. 地震.
- línýándá. mányáándá.** n.5a-6a <AUG>. H.
vulture. koho<ma-> ; tai<->. はばたか.
- línýéné. mányéné.** n.5-6. H. stingless bee. Trigona
sp.. nyegu. ハリナシミツバチ.
- linyiongóli. manyiongóli.** n.5a-6a. 0. SEPt-ul-
worm. mdudu asiye na miguu. 足なしのへび型
の虫一般.
- lipámbe. mapámbe.** n.5-6. 0. snake sp. nyoka
<aina>. 毒蛇の一種.
- lipoóti.** v. 0. report. -peleka habari ; -repoti. 報告
する.
- lísánsá. másánsá.** n.5-6. H. falcon ; kite.
kipanga<vi->. タカ.
- líséngé. máséngé.** n.5-6. H. elephant shrew.
Macroscelididae Rhynchocyon cirnei. sange. オ
オテングハネジネズミ.
- lísifúkó. másifúkó.** n.5-6. H. mole rat (blesmol).
Spalacidae Heliophobius sp.. buku ; fuko<ma->.
メクラネズミ.
- lisiínyi. masiínyi.** n.5a-6a. 0. owl ; horned owl.
Tyto alba ; Bubo africanus. bundi. アフリカカナ
ヤフクロウ(フクロウ科) ; アフリカワシミズク(ミミ
ズク科).
- li-síká mábhokó.** v. H. RFL-li-. shake hands.
-shikana mikono ; -pana mikono. 握手する.
> **-li-níghá mábhokó ; -li-hǎ mábhokó.**
- lisitetelákubhíla. masitetelákubhíla.** n.5-6. L.
two-headed snake. Chilorhinophis. ndumilikwile,
vichwaviwili. 両頭蛇.
- lísúmbú. másúmbú.** n.5a-6a. H. sugar cane.
mwa<mi->. サトウキビ.
- li-swakúla.** v. 0. RFL-li-. brush one's teeth. -piga
mswaki. 歯をみがく. > **-li-jughumúla.**
- li-tandá.** v. L. RFL-li-. copulate. kwea. 交尾する
(動物が).
- lítembó. mátembó.** n.5-6. L. belanogaster.
Vespidae Belanogaster spp.. nyegu. ベラガスタ
ー.
- li-tilimúlíla.** v. L. RFL-li-SEPt-ul-APP-il-. have
goose skin. -sisimka. 鳥肌を立てる ; 体がビク
ツとする.
- lítotwé. mátotwé.** n.5-6. L. grey heron. Ardea
cinerea ; Ardea goliath ; Ardea melanocephala ;
Ardea purpurea. koikoi ; kongoti. アオサギ ; ゴリ
アサギ ; スグロサギ ; ムラサキサギ(サギ科).
- lítúútú. mátúútú.** n.5-6. H. ground hornbill.
Bucorvus leadbeateri. mbizi wa nyika. ジサイチ
ョウ(サイチョウ科).
- li-twíka kúmútwé.** v. 0. RFL-li-. carry (sth.) on
one's head. -chukua kichwani ; -jitwika kichwani.
頭にのせて運ぶ.

- líwánkámhá. máwánkámhá.** n.5-6. H.
coppermouth minnow. Cyprinidae Barilius
moori. samaki <aina> ndogo. 小さい川魚の一種.
- lobhá (másembé).** v. L. fish. -vua samaki. 魚をとる；釣る. **-lobhéhá.** APP-il-. **-lobhésyá.** APP-il-CAUS-i- <INT>. -mvulia mtu. 人に釣らせる. **-lofyá.** CAUS-i- <CAUS>. -mvulia mtu. 人に釣らせる.
- lóghá.** v. H. bewitch ; lay a curse (upon sb.). -loga. 呪いをかける. **-lógháná.** REC-an-. -logana. 呪い合う. **-lóghésyá.** APP-il-CAUS-i- <ITS>. -loga sana. **-lóghólóká.** SEPT-ul-SEPI-uk-. -logoka. 呪いが解ける. **-lóghólólá.** SEPT-ul-SEPT-ul-. -logolola. 呪いを解く. **-lóghwá.** PASS-u-. -logwa. 呪いをかけられる. **-li-lóghá.** v. H. RFL-li-. -logana. 呪い合う.
- lólá.** v. H. see. -ona. 見る. **-lólá mwaná.** look after (a child). -angalia (mtoto). 面倒を見る(子供の). **-lólá nkángú.** become thirsty. -ona kiu. 喉が渇く. **-lólá nsála.** become hungry. -ona njaa. 腹が減る. **-lólá sílaká.** become thirsty. -ona kiu. 喉が渇く. **-lólá sísilá.** get angry. -hamaki ; -kasirika. 怒る. **-lóléléhá.** CAUS-i-APP-il-. -tazama. 驚き見る. **-lóléká.** STAT-ik-. be seen ; be in sight. -onekana. 見える. **-lólékésyá.** STAT-ik-APP-il-CAUS-i- <ITS>. -tazama sana. **-lólwá.** PASS-u-. -patikana ; -onekana. 失せ物(人)が現れる. **-lósyá.** CAUS-i-. -onyesha mtu ; kitu kiharibifu. 見せる(否定的な物, 人を). **-li-lólá.** RFL-li-. meet. -kutana ; -onana. 会う. 計画して会う. **-li-lóléléhá.** RFL-li-APP-il-. see oneself. -jiona. 鏡などで自分の姿を見る.
- lolómá.** v. L. shout ; cry. -piga kelele. 叫ぶ ; 叫び声をあげる.
- lombá.** v. L. explain. -ambia ; -eleza. 話す ; 説明する. **-lombéhá.** APP-il-. **-lombwá.** PASS-u-.
- lómbólá.** v. H. go before sb. ; lead the way. -tangulia ; -ongoza njia. 先に行く ; 先頭に立つ. **-lómbóléléhá.** APP-il- <BEN>. -tangulia. 2人で歩いていたのを自分だけ先に行く. **-lómbólésyá.** APP-il-CAUS-i- <CAUS>. -tanguliza. 先に行かせる. **-lómbólwá.** PASS-u-.
- tanguliwa. -lómbósyá.** CAUS-i- <CAUS>. -tanguliza. 先に行かせる.
- lóndá.** v. H. come up with (sb.) ; follow. -kuta (kwa kumfuatia mtu) ; -fuata. 追いつく ; ついていく. **-lóndá mánywelé.** follow (animals). -fuata (wanyama). 跡をつける. **-lóndéká.** STAT-ik-. -fuatilika. 後についていける ; つかまえやすい. **-lóndékáná.** STAT-ik-REC-an-. walk one after another ; follow in order. -fuatana. 後に続いて歩く ; 列を作って歩く. **-lóndékéhá.** STAT-ik-APP-il- <BEN>. -fuatana. **-lóndékéshyá.** STAT-ik-APP-il-CAUS-i- <CAUS>. -fuatisha. **-lóndéhá.** APP-il- <BEN>. **-lóndéháwá.** APP-il-PASS-u-. -fuatiwa. **-lóndéshyá.** APP-il-CAUS-i- <ITS>. **-lóndwá.** PASS-u-. be followed. -fuatwa. つかれる.
- lónká.** v. H. give a congratulatory gift. -wapa zawadi maharusi ; -toa pukuso. 結婚式のお祝いをあげる. **-lónkwá.** PASS-u-.
- loóta.** v. O. dream. -ota ndoto. 夢を見る. **-lootéhá.** APP-il- <BEN>. 夢を見る(何かの) ; 夢に出てくる(何かが).
- lúbhá.** v. H. lose one's way ; get lost. -potea. 迷う ; なくなる ; どこかにいってしまう. **-lúbhíhá.** APP-il-?. lose one's way ; get lost. -potea. 迷う ; なくなる ; どこかにいってしまう. **-lúbhwá.** PASS-u-. **-lúfyá.** CAUS-i-. make a mistake. -kosea ; -fanya makosa. 間違える.
- lúbháfú. mbáfú.** n.11-10. H. rib ; side. ubavu <mbavu> ; mabavu. 肋骨, 横, 体側(肋骨のあるところ).
- lúbhámbo. máámbo.** n.11-10. H. NOM-o. peg. mambo <->. 木釘.
- lúbhandú.** n.11. L. pimple on one's back. mba. にきび.
- lúbhangá. maangá.** n.11-10. L. plying of tobacco leaves. mkamba wa tumbako. 煙草の葉の塊を編んだもの.
- lúbháo. mbáo.** n.11-10. O. board. ubao <ma-, m->. 板.
- lúbhéghá. mbéghá.** n.11-10. H. crossed clothes. ubega. 肩からかける布・皮(ブッシュダイカ) ; 巻布一般(男女).
- lúbhíló. mbíló.** n.11-10. H. speed. mbio. 速さ.

- lúbhólá. mbólá.** n.11-10. H. beesting. mwiba<mi-> wa nyuki ; msumari<mi-> wa nyuki. 針.
- lúbhonó. mbonó.** n.11-10. L. castor-oil plant ; caster-oil bean. mbono<mi-> ; bono<ma->. ヒマ (の実).
- lúbhughá.** n.11. L. war. vita. 戦争, 戦闘.
- lúbhúló.** n.11. H. iron-ore. jiwe lenye chuma. 鉄鉱石.
- lúbhundá. muúndá.** n.11-10. L. waist. kiuno<vi->. 腰(横腹).
- lubhuúni.** v. 0. be on top ; excell. -piku ; -rubuni. 人を出し抜く. **-lubhuuníla.** APP-il-<BEN>.
- lúbhwichá.** n.11. L. pleen amaranth. Amaranthus dubius Amaranthaceae. mchicha pori. 野生の菜っ葉.
- lúfighó. nfighó.** n.11-10. L. kidney. figo<ma->. 腎臓.
- lúfú. nfú.** n.11-10. L. death. kifo. 死.
- lúfukú. nfukú.** n.11-10. L. day (of 24 hours). siku<->. 日.
- lúfulú. nfulú.** n.11-10. L. plum sp. Vitex doniana Vervencaceae. zambarau. プラムの一種(その実).
- lúfumbá. nfumbá.** n.11-10. H. boundary. mpaka<mi->. 境.
- lúfundú.** n.11. L. dust. vumbi<ma->. ほこり.
- lúfúúlá. nfúúlá.** n.11-10. H. cleared ground. shamba jipya. 切り株などがまだごろごろしている開墾したての畑.
- lúghâmbá.** n.11. H. sprout of tobacco. mbegu ya tumbako. 煙草の芽.
- lúghâmbá.** n.11. H. counterfort. mgongo<mi->. 尾根.
- lúghándá.** n.11. H. smithy. kiwanda<vi-> cha mfua chuma. 鍛冶屋の仕事場.
- lúghéló. ngéló.** n.11-10. H. tale. hadithi<->. 物語.
- lúghílí.** n.11. H. mane. singa za farasi ; manyoya ya shingoni ya farasi. たてがみ.
- lúghó. ngó.** n.11-10. L. home. nyumba. 抽象的な家 ; 出身地 ; 町. **lúgho hóghaakáfuukílanga.** home village. kijiji mtu alipozaliwa. 故郷. **lúgho lúholé.** calm village. kijiji chenye kimya. 静かな村. **lúgho lwá fúújo.** noisy village. kijiji chenye ghasia. うるさい村.
- lúghóngó. ng'óóngó.** n.11-10. H. hill. kilima<vi->. 丘 ; あまり急でない坂.
- lúghóngó. ng'óóngó.** n.11-10. H. tree sp. mti <aina>. ビーナツに似た木の実.
- lúghúmá. ngúmá.** n.11-10. H. cut on the head. mgeo. 頭の切り傷.
- lúhándé.** n.11. H. side. upande<-> ; ubavu<m->. 横.
- lúhándé lwá kwéné.** n.11. H. right. kulia. 右.
- lúhándé lwá lúnsó.** n.11. H. left. kushoto. 左.
- lúhásí. mpásí.** n.11-10. H. driver ant. Formicidae Dorylus sp.. siafu<->. 大型サファリアリ的一种.
- lúhé. mpé.** n.11-10. H. winnow. ungo<nyungo>. 箕.
- lúhechí.** n.11. L. chilly period during dry season. miezi ya baridi kati ya kiangazi. 乾季の寒い時期(6-7月).
- luheésa.** n.11. 0. heart disease. ugonjwa wa moyo. 胸の病気.
- lúhembó.** n.11. L. reverse ; rear. nyuma<->. 裏 ; 後ろ.
- lúhesé. mpesé.** n.11-10. L. bunch of maize. shada la mahindi. トウモロコシの束.
- lúhesé. mpesé.** n.11-10. H. cockroach. Blattidae. mende<->. ゴキブリ類.
- lúhindí. mpindí.** n.11-10. L. calabash plate. kipeo<vi->. ひょうたんの小皿 ; 首長, 小首長, 呪医, 真の狩人が儀礼用に使う.
- lúhóóghó.** n.11. H. quarreling. vurumai. 口げんか.
- lúhúbhá.** n.11. H. urinary. kibofu<vi-> cha mkojo. 膀胱.
- lúhúngá. húúngá.** n.11-10. H. crest ; cockscomb. upanga<-> wa kuku. とさか.
- lúhúsu.** v. H. let (sb.) V. -ruhusu. 許す.
- lúhúsíbhwa.** PASSL-ibu-. -ruhusiwa.
- lúhyá. mpyá.** n.11-10. L. open space ; courtyard ; square. pahali wazi ; kiwanja<vi-> ; uwanja<->. 空き地 ; 中庭 ; 広場.
- lújénsé. nyénsé.** n.11-10. L. cicada. nyuenje<-> ; nyenze<->. セミ.
- luká.** v. L. vomit. -tapika. 吐く. **-lukílá.** APP-il-<LOC>.
- lúkahí. nkahí.** n.11-10. L. paddle. kasia<ma-> ; kafi<ma->. 櫂.
- lúkalángá.** n.11. L. grass sp. used for medicine. jani <aina> la dawa. 草の一種 ; 香りが強く薬になる.

- lúkanyá**. n.11. L. master-servant relationship. ubwana. 主従関係.
- lúkasá. nkasá**. n.11-10. L. hand ; palm of the hand ; back of the hand ; wrist ; forearm. mkono<mi-> ; kiganja<vi-> ; nyuma ya mkono ; kifundo<vi-> cha mkono ; sehemu<-> ya mbele ya mkono. 手 ; 掌 ; 手の甲 ; 手首 ; 前腕.
- lukeéto**. n.11. O. roasted maize. mahindi ya kukaangwa. トウモロコシを鍋で炒ったもの. > **kábhémbó**.
- lúkindá. nkindá**. n.11-10. L. trap for cane rats. mtego wa ndezi. ヨシネズミ罠用のもんどり.
- lúkǒ**. n.11. L. occiput. kisogo<vi->. 後頭部.
- lúkobhá. mákobhá**. n.11-10. L. human being's skin. ngozi ya mtu. 人間の肌.
- lúkohé. nkohé**. n.11-10. L. eyelash. ukope<->. まつげ.
- lúkóndá**. n.11. H. sticky saliva. udenda<ma-> ; udelele<->. よだれ.
- lúkóté. nkóté**. n.11-10. H. white hair. mvi<->. 白髪.
- lúkukútú. nkukútú**. n.11-10. L. scaly bark. gamba la mti. 鱗状にとれる樹皮.
- lúkungúbhúghú**. n.11. L. cumulonimbus cloud ; thunderhead. wingu wa nguruma. 積乱雲.
- lúkúsá. nkusá**. n.11-10. L. rope. kamba<->. 木の皮の紐 ; 撚って作った縄.
- lúkwábhó. nkwábhó**. n.11-10. H. traditional sandal. kiatu cha asili. 伝統的な履き物.
- lúkwĩ. nkwi**. n.11-10. L. firewood. ukuni<->. 薪.
- lúlá**. v. H. NV. be bitter ; become bitter ; be acid. -wa chungu ; -wa chachu ; -wa kali. 苦い ; 苦くなる ; 酸っぱい. > **-lúlú. -lúlisyá**. NV-APP-il-CAUS-i- <ITS>. -wa chungu sana.
- lúlelé**. n.11. L. grass sp. dedicated for a spirit lyang'óómbe. jani <aina> la lyang'óómbe. lyang'óómbeという精霊を祀るための草.
- lúlimí. ndimí**. n.11-10. L. tongue. ulimi<ndimi>. 舌.
- lúlíndí. nîndí**. n.11-10. H. vervain. Verbenaceae Premna sp.. mti <aina>. クマツヅラ.
- lúlingó**. n.11. H. measure. kipimo<vi->. はかり, ものさし.
- lúlólé lwǎ nkângá**. n.11. H. spurge. Euphorbiaceae Margaritaria discoidea (Bail.) Webster. mnyapa<mi-> ; mtongotongo<mi->. トウダイグサ.
- lúlóngé. nóóngé**. n.11-10. H. bamboo. Oxytenanthera abyssinica Gramineae. mwanzi<mi->. 竹.
- lulwǎmbi**. n.11. O. cichlid. Cichlidae. samaki <aina> ndogo. シクリッド科の子魚.
- lúlyá**. n.11. H. three days before ; after three days. kabla ya siku tatu ; baada ya siku tatu. 今日から数えて前後三日(一昨々日, 明々後日).
- lulyá lúsikú**. n.11. L. past before the day before yesterday. zamani zaidi kuliko juzi. おととい以前の過去.
- lulyá lwísye**. n.11. O. past before the day before yesterday. zamani zaidi kuliko juzi. おととい以前の過去.
- lúmá**. v. H. fuck. 性交する(男が主語). **-lúmwá**. PASS-u-. 性交する(女が主語). **-li-lúmá**. RFL-li-. have sexual intercourse. **-tombana** ; **-lalana**. 性交する(人間が) ; 同衾する.
- lúmamá**. n.11. L. useless hard clay. udongo gumu bila matumizi yoyote. 堅い粘土状の役に立たない土.
- lúmáná. máná**. n.11-10. H. female genitals ; vulva. kuma<->. 女陰.
- lúmeghélé**. n.11. L. stubble of mashrooms. kichaka cha uyoga. キノコの種類(株になって生える).
- lumpulúlu**. n.11. O. vine plant sp. for foods. Polygonum salicifolium Poligonaceae. jani <aina> la chakula. ツル性の草 ; 食用.
- lúndíká**. v. H. IMP-ik-. heap up (stones). **-lundika** ; **-sanya**. 積み上げる(石などを) ; 山積みにする. **-lúndíkílá**. IMP-ik-APP-il- <BEN>. **-lúndúká**. SEPi-uk-. **-pinduka**. 立っていた物がひっくり返る ; 木が根から倒れる. **-lúndúkílá**. SEPi-uk-APP-il- <LOC>. **-lúndúlá**. SEPt-ul-. 押し倒す ; 木を根から倒す.
- lungá**. v. L. step over ; outrun (sb.) ; cross. **-kiuka** ; **-vuka** ; **-pitisha** mtu njiani. またぐ ; またいで通る ; 追い抜く ; 横切る. **-lungwǎ**. PASS-u-. **-pitwa**.
- lungá**. v. H. season. **-unga** (mchuzi). 味をつける ; 塩味をつける. **-lungílá**. APP-il-. season. **-unga** (mchuzi). 味をつける ; 塩味をつける.
- lúngó**. n.11. H. articulation. ungo. 結合.
- lúntú**. n.11. H. smell of body. harufu ya maiti. 人の匂い ; 死体の匂い.

- lúnyélé. nyíélé.** n.11-10. H. hair. unywele<0>. 髪.
- lúpambálá. mpambálá.** n.11-10. L. foot ; sole ; footprint. unyayo<-> ; wayo<nyayo> ; alama ya unyayo. 足 ; 足の裏 足跡.
- lupǎnga. mpǎnga.** n.11-10. O. bushknife (for cutting trees). panga<ma->. ナイフ(木を切る tameno).
- lúpátó. mpátó.** n.11-10. H. boundary. mpaka<mi->. 境.
- lúpátó. mpátó.** n.11-10. H. income. kipato. 収入.
- lupáwa. mpáwa.** n.11-10. O. ladle. mwiko<mi-> ; upawa<->. 調理用の匙 ; シャもじ.
- lúsáásí. nsáásí.** n.11-10. H. fly. Muscidae Musca spp. nzi<->. イエバエ類.
- lusaáwa. nsaáwa.** n.11-10. O. grass hopper used for food. senene. 食用バッタ.
- lúsáká.** n.11. H. vision ; lie. uwongo. 幻 ; でたらめ ; うそ.
- lusakalúsáká.** n.11. H. RED. haphazard ; bullshit ; mess. fujo ; -a kichaa ; ovyoovyo. でたらめな ; 無茶苦茶な.
- lusalá. nsalá.** n.11-10. L. fingernail ; talon. ukucha<->. 爪.
- lúsangá. nsangá.** n.11-10. L. witchdoctor's rattle. manyanga ; chekecheke. 呪医のマラカス.
- lúsángá. nsángá.** n.11-10. H. flower of grasses. ua la majani. 草性の花.
- lúsángú.** n.11. H. dew. umande<->. 露.
- lúsánté. nsánté.** n.11-10. H. waymark on a tree. alama kwenye mti. 木の幹につける道筋を示す印.
- lúsantú. nsantú.** n.11-10. L. fruit of tallowwood. Ximenia americana Olacaceae. tunda <aina> la mti fulani. グミの実.
- lúsasé. nsasé.** n.11-10. L. spark. cheche<-> ya moto. 火花.
- lúsíísá.** n.1. H. rib meat and bone. nyama na mifupa za ubavu. 胸の骨と肉(動物について).
- lúsímí. nsímí.** n.11-10. L. maggot. funza<ma-> ; buu<ma->. ウジ虫.
- lúsindaánu. nsindaánu.** n.11-10. O. needle. sindano<->. 針.
- lusíndwi. nsíndwi.** n.9-10. O. fruit of a tree sp. Anisophyllea boehmii Rhizophoraceae. tunda la mti <aina>. 木の実(Anisophyllea科).
- lúsíngá. nsíngá.** n.11-10. L. fence against vermins. fensi ya wanyama wabaya. 動物よけの柵 ; 防壁.
- lúsíngé. nsíngé.** n.11-10. L. needle. sindano<->. 針.
- lúsíngí. nsíngí.** n.11-10. H. calabash. kibuyu. ヒョウタンの容器(上を切って, 水を運ぶ, 1dbくらいは運べる), ヒョウタン一般.
- lúsokó.** n.11. L. bad purpose ; bad intention. kusudi. わざと ; 悪い意図.
- lúsómó. nsómó.** n.11-10. H. stick for grill. fimbo ya kuchomea. 二股の木(火あぶり用の) ; 串焼き用の串.
- lúsósí. nsósí.** n.11-10. H. dream. ndoto<->. 夢.
- lúsũ.** n.11. L. smell. harufu<-> ; nmuko<mi-> ; vumba<ma->. におい.
- lúsusí. nsusí.** n.11-10. L. bee. Aspidae Apis adansonii. nyuki<->. ミツバチ.
- lusuúsi. nsuúsi.** n.11-10. O. teat ; nipple. chuchu<-> ya ziwa. 乳首.
- lúsyambá.** n.11. L. porridge of bean. uji wa maharagwe. キドニービーンの粥.
- lútángá.** n.11. H. childhood blister on legs. ugonjwa wa miguu ya watoto. 小さい子供の足の病気(水ぶくれができる).
- lutǎngwa. ntǎngwa.** n.11-10. O. star. nyota<->. 星.
- lútéébhékó. ntéébhékó.** n.11-10. H. tale. hadithi<->. 物語.
- lútété. ntété.** n.11-10. H. seed. mbegu<->. カボチャの種.
- lútínfú. ntínfú.** n.11-10. H. joint of a sugar cane. pingini za muwa. サトウキビの一節.
- lútughó. ntughó.** n.11-10. L. shoulder. bega<ma->. 肩.
- luúbha. nduúbha.** n.11-10. O. fence. ua<nyua>. 柵 ; 垣 ; 家に巡らす柵.
- luúgha.** n.9-10. O. language. lugha<->. 言語.
- lwǎ ....** n.11. H. ...time. mara ya .... ~回目.
- lwǎ kwǎnza.** n.11. H. for the first time. kwa mara ya kwanza. 初めて.
- lwǎ lúsikú.** n.11. H. the day before yesterday ; the day after tomorrow. juzi ; kesho kutwa. おととい ; あさって.
- lwǎ lúsikú.** n.11. H. the day before yesterday ; the day after tomorrow. juzi ; kesho kutwa. おととい ; あさって.

-lwāla. v. 0. suffer. -umwa. 苦しむ ; 病気で心が病む. **-lwāla másulaányi.** catch cold. -pata mafua. 風邪をひく. **-lwāle éfunsí.** catch cold. -pata mafua. 風邪をひく. **-lwalíka.** IMP-ik-. nurse. -angalia (mgonjwa) ; -uguza. 看護する. **-lwalikíla.** IMP-ik-APP-il- <LOC>. 看護に行く(場所へ). **-lwalikísya.** IMP-ik-APP-il-CAUS-i- <ITS>. -umguza sana. **-lwalíkwa.** IMP-ik-PASS-u-. -uguzwa. **-lwalíla.** APP-il- <ITS>. -umwa sana. **-lwalísya.** APP-il-CAUS-i- <ITS>. -umwa sana. **-lwasíbhwa.** CAUS-i-PASSL-ibu-. -uma. **-lwasísya.** CAUS-i-APP-il-CAUS-i- <ITS>. -uma sana. **-lwāšya.** CAUS-i-. ache ; become painful. -uma. 痛む.

lwámúkó. n.11. H. opposite side. ngámbo. 向こう側.

lwángá. n.11. H. porridge at the ritual. uji wa kutambikia. 儀礼で使う粥.

lwébhé. n.11. H. small fish sp. samaki <aina> ndogo. 小さい川魚.

lweghó. n.11. L. ladder with hollowed steps. ngazi. 丸太をくりぬいて足かけをつけた梯子階段.

lwéndó. nyééndó. n.11-10. H. journey. safari<->. 旅行.

lwíbhí. njíbhí. n.11-10. H. traditional door plaited with grasses. mlango wa kienyeji wa majani. 草で編んで作った伝統的な扉(堅い).

lwíha. n.11. 0. bevy of streaky seedeater. Serinus striolatus. kundi ya machiku. シマカナリア(アトリ科)の群.

lwílungú. n.11. L. fume ; smog. kunge kama moshi. 乾季の煙状の霧.

lwimbó. nyiimbó. n.11-10. L. song. wimbo<nyimbo>. 歌.

lwisyé. n.11. L. day (of 24 hours). siku<->. 日.

lwísyé loólo. n.11. 0. future after the day after tomorrow. siku ya mbele baada ya kesho kutwa. あさって以降の未来.

lwísyé lundí. n.11. 0. future after the day after tomorrow. siku ya mbele baada ya kesho kutwa. あさって以降の未来.

lwitó. n.11. L. call. mwito<mi>. 叫び声.

-lyá. dem. L. CV1-lya. that over there. ile. あれ.

-lyá. v. 0. eat. -la. 食べる. **-lífbhwa.** PASSL-ibu-. -liliwa. **-lílka.** STAT-ik-. 食べられる. **-líikíla.** STAT-ik-APP-il-. -la mwiko. 禁忌の物を食べる. **-líikísya.** STAT-ik-APP-il-CAUS-i- <ITS>. -la sana. たくさん食べる. **-líila.** APP-il-. 食べる(道具で). **-líisya.** APP-il-CAUS-i- <CAUS>. give food ; feed. -pa chakula ; -lisha. 食物を与える ; えさをやる. **-líisíbhwa.** APP-il-CAUS-i-PASSL-ibu-. 食べさせてもらう.

lyá lúsikú. n.5. L. the day before yesterday ; the day after tomorrow. juzi ; kesho kutwa. おととい ; あさって ; 今日から数えて前後二日.

lyábha. maábha. n.5-6. 0. leaf of bean. Phasealis communis. majani ya maharagwe. キドニービーンの葉.

-lyá = e. adj. L. PPx-. the same. (yu)-le(yu)-le. 同じ.

lyámí. máámí. n.5-6 <AUG>. H. big knife. kisu kikubwa. 大きいナイフ.

lyándé. máándé. n.5-6. H. heap. tata<ma> ; kijilima<vi> ; chungu<-> ; kitu kilicholimwa. 畝 ; 地面の凸部.

lyang'ómbe. n.5. 0. a kind of spirits. mgabo <aina>. 精霊のひとつ.

lyanyí. maanyí. n.5-6. L. leaf. jani<ma>. 葉(木の葉). **lyanyi lyá nsũnko. maanyi gháá nsũnko.** tobacco leaf. jani<ma> la tumbako. タバコの葉.

-lyátá. v. H. stroll. -tembea ; -zunguka. 散歩する ; 歩き回る. **-lyásísyá.** CAUS-i-APP-il-CAUS-i- <ITS>. -tembea sana. **-lyásyá.** CAUS-i- <CAUS>. -tembeza ; -endesha. 歩かせる ; 運転する. **-lyátágháná.** ITR-agh-REC-an-. -tembeatembea. 歩き回る. **-lyátílá.** APP-il- <LOC>. **-lyátílwá.** APP-il-PASS-u-. -tembelwa. 訪問に来られる. **-lyátísyá.** APP-il-CAUS-i- <ITS>. -tembea haraka.

-lyóha. v. 0. be tasty. -wa na ladha nzuri. 良くなる ; おいしい(食べ物, 人について). **-lyohéla.** APP-il-. -pendeza kwa utamu. おいしい. **-lyoheléla.** APP-il-APP-il- <ITS>. be more tasty. -wa na ladha nzuri zaidi. よりおいしい. **-lyohelélwa.** APP-il-APP-il-PASS-u-. -pendezwa. 食べ物がおいしくされる.

-lyohelesésya.
APP-il-APP-il-CAUS-i-APP-il-CAUS-i- < CAU
S >. 作らせる. -lyohelesíbhwa.
APP-il-APP-il-CAUS-i-PASSL-ibu-.
-tengenezewa. -lyohelésya.
APP-il-APP-il-CAUS-i-. make ; repair. -fanya ;
-tengeneza. 作る ; 直す. -lyohélwa.
APP-il-PASS-u-. be preferred. kipendeza. 好ま

れる. -lyohésya. APP-il-CAUS-i- < ITS >. be
more tasty. -wa na ladha nzuri zaidi. よりおいし
い. -lyóhya. CAUS-i-. be restored to good
temper. -furahishwa ; -pendezesha. 喜ばす ;
おいしくする ; よくする.

lyongólo. maghongólo. n.5-6. 0. millepede.

Julidae Julus spp.. jongoo<ma->. ヒナヤステ類.

lyonsí. myonsí. n.5-6. L. smoke. moshi<mi->. 煙.

M - m

maábha. n.6. 0. leaf of bean. Phasealis communis.
majani ya maharagwe. キドニービーンの葉.
maahá. n.6. L. armpit hair. manyoya ya kwapa. わ
き毛.
maájo. bhaamaájo. n.1-2a. 0. my mother. mama
yangu. 私の母. maájo múfyěji. bhaamaájo
bháfyěji. biological mother. mama mzazi. 生み
の母. maájo múkulú. bhaamaájo bhákulú.
maternal aunt. mama mkubwa. 母方の伯母.
maájo mutwána. bhaamaájo bhatwána.
maternal aunt. mama mdogo. 母方の叔母.
máálwá. n.6. H. alcoholic drink. pombe. 酒一般.
máálwá mákalí. strong alcohol ; intoxicate.
pombe yanayoleweshwa ; yanayolevisha. 強い酒.
maána. n.9-10. 0. meaning. maana. 意味.
maansí. n.6. L. water. maji. 水.
mabheéle. n.6. 0. milk. maziwa. 乳.
mábhésé. n.6. H. palm oil. mawese. アブラヤシ.
mábhotebhóté. n.6. L. RED. spinach sp. mchicha.
ほうれん草の一種.
machíimbo. n.6. 0. stope. machimbo. 採掘場.
máfighá gháá músimú. n.6. L. kitchen stones for
rituals. majiko ya kutambikia. 儀礼用の炊事石.
máfíí. n.6. L. excreta. mavi. 大便.
máfíná. n.6. H. nasal mucus. maji ya pua ; mafua.
鼻汁.
máfutá. n.6. L. oil ; grease. mafuta. 油 ; 脂肪.
máfuta ghaá mbonó. castor-oil. mbarika<mi->.
ヒマシ油.
máfwá. n.6. L. broth. mchuzi<mi->. 汁.
mágháná abhílí. n.6. H. fork in road. njia ya panda.

分かれ道.

mághobhé. n.6. L. old age. uzee ; ukongwe. 老齡.

máhahá. n.6. L. kernel of grain. pumba. 穀物の
粒.

máhokó. n.6. L. hollowed eyes with protruding
forehead ; person of hollowed eyes with
protruding forehead. mwenye kipaji kikubwa na
macho madogo. おでこが張って窪んだ眼 ; ま
たはそういう人.

maísya. n.6. 0. life. maisha. 一生.

mákányímákányí. n.6. H. RED. wrinkles.
mkonjo<mi-> wa uso. しわ.

mákilé. n.6. L. infant disease from extramarital
love affair. ugonjwa wa mtoto unayosababishwa
na mapenzi ya siri. 男女の仲がよいこと(特に不
倫)によってもたらされる子供の病気で呪医の治
療が必要.

mákingíímá. n.6. L. dawn. alfajiri. 夜明け.

mákópá. n.6. H. dried cassava. mihogo michungu
yanayokaushwa. 毒キャッサバの干したもの.

makumí ábhílí. num. L. twenty. ishirini. 二十.

makumí ábhílí ná jímuí. twenty one. ishirini na
moja. 二十一. makumí átatú. thirty. thelathini ;

thalathini. 三十. makumí áane. forty. arobaini.

四十. makumí átaánu. fifty. hamsini. 五十.

makumí múkaaghá. sixty. sitini. 六十.

makumí ndúí. seventy. sabini. 七十. makumí

múnaané. eighty. thamanini ; samanini. 八十.

makumí kéendá. ninety. tisini. 九十.

makyása. n.6. 0. mashed maize (eaten like rice).

chenga za mahindi baada ya kupata unga. 調理
した後の粒 ; トウモロコシを挽いた後に残った

- 粒(米のように食べる).
- mála**. n.9-10. 0. time .... mara .... ~回.
- mála kéengi**. n.12. 0. often. mara nyingi. 何度も.
- málamí**. n.6. L. lie. uwongo<->. うそ.
- málasó**. n.6. L. blood. damu<->. 血.
- maleelía**. n.6. 0. malaria. malaria. マラリア.
- malengalénga**. n.6. 0. RED. spinach sp. mchicha. ほうれん草の一種.
- malíká kalúnde**. v. L. run (idiom). -kimbia (idiom). 走る(イディオム).
- málílá**. n.6. H. mourning. msiba<mi->. 喪(通常死後3日間).
- malípo**. n.6. 0. payment. malipo. 支払い.
- mánaghá**. n.6. L. strength; force. nguvu. 強さ; 力.
- mankunyághi**. n.6 <SEC>. 0. wrinkles of clothes. makunjo ya nguo. 服のしわ.
- mantá**. v. L. waddle. -tembea kwa mchanga, mgonjwa. よちよち歩きをする; 足を引きずって歩く. **-mantúlá**. SEPT-ul-. よちよち歩きを学び始める.
- mányá**. v. H. know; understand (a language); distinguish. -jua; -elewa; -fahamu; -sikia; -tambua. 知る; 分かる(ある言語が); 見分ける. **-mányíká**. STAT-ik-. be known. -julikana. 知れる. **-mányísyá**. APP-il-CAUS-i- <ITS>. -jua sana. 何でも知りたがる(否定的ニュアンス). **-mánywá**. PASS-u-. -julikana.
- mányíkónyíkó**. n.6. H. pain of internal wound. maumivu ya ndani ya mwili. 外傷でなく疲れなど内面からの痛み.
- mapeéma**. adv. 0. early. mapema. 早く. **mapeéma nkaná**. very early. mapemamapema. とても早く.
- mápempé**. n.6. L. leaves of pampkin. majani ya maboga. かぼちゃの葉.
- másaasúlá**. n.6. L. vine plant sp. causing ivy rash. ukono <aina>. ツル性の植物で触れるとかぶれる.
- másálá**. n.6. H. wisdom. akili<->. 知恵.
- másangú**. n.6. L. boiled maize which haven't mashed yet. mahindi yanayochemshwa bila kupondwa. トウモロコシの粒(搗いていない)をゆでたもの.
- másííkó**. n.6. H. funeral. maziko. 葬式; 埋葬式.
- masíne**. n.9-10. 0. mashine. mashine<->. 機械;
- 製粉機.
- mású**. n.6. H. urine. mkojo<mi->. 小便.
- masulaányi**. n.6. 0. cold. mafua. かぜ(鼻風邪+熱).
- mátá (nkândé)**. v. H. daub soil on the wall. -kandika ukuta. 壁に土を塗る; 手でならず.
- mátílá**. APP-il- <BEN>. **-mátwá**. PASS-u-.
- matáhwa**. n.6. 0. PASS-u-. boiled water taken aside when cooking ugali. maji yanayowekwa wakati wa kupika ugali. ウガリ作りで沸騰した水の一部をとって差し水にする.
- matáhya**. n.6. 0. CAUS-i-. boiled water taken aside when cooking ugali. maji yanayowekwa wakati wa kupika ugali. ウガリ作りで沸騰した水の一部をとって差し水にする.
- mátandúlá**. n.6. L. mahogany tree sp. Rubus pinnatus Rosaceae. mkangazi<mi->. センダン科マホガニー属の灌木.
- matánga**. n.6. 0. banquet after mourning. matanga. 喪明けの宴.
- mátángú**. n.6. H. spot. baka<ma->; doa<ma->. 斑.
- mátángúmátángú**. n.6. H. RED. spot. baka<ma->; doa<ma->. 斑.
- máteé**. n.6. L. spittle. mate. 唾.
- mátumpúlá**. n.6. L. sugarless maize porridge. uji bila sukari. トウモロコシで作った粥(砂糖なし).
- mbá**. n.10. H. dandruff. vigamba vya kichwa. ふけ.
- mbáátá**. n.9-10. H. duck. Netta erythrophalma(duck). bata<ma->. ミナミハジロ(アヒル; ガンカモ科).
- mbábhálá**. n.9-10. H. bushbuck. Bobidae Tragelaphus scriptus. mbawala<->. ブッシュバツク.
- mbálá**. n.10. H. spots on the skin (after sitting near the fire too long). vidoa vidogo (kwa kuota moto sana). 火にあたりすぎたためにできた斑点.
- mbáláághá**. n.9-10. H. bird sp. ndege <aina>. 鳥の一種(中型).
- mbálé**. n.9-10. H. bracelet made of wood (lucky charm). mpigi. 木片で作ったお守りの腕輪.
- mbangó**. n.9-10. L. adult male aardvark. ngiri dume ya kukomaa. ツチブタの雄の成獣.
- mbeeghá**. n.9-10. L. zebra. Equidae Equus bruchelli. punda milia. グラントゼブラ.
- mbéghe**. n.9-10. 0. sorghum beer. pombe ya mtama. ソルガムビール.

- mbelé.** n.9. L. front. mbele. 前.
- mbifili.** num. 0. two. mbili. 二.
- mbiínja.** n.9-10. 0. finger flute. mbinja. 指笛.
- mbíká.** n.9. H. anticipation of death. kisirani cha kifo. 死の予感.
- mbílikímó. bhámblíkímó.** n.1-2a. H. pygmy. mbilikimo ; mtwawa. ピグミー.
- mbógha.** n.9-10. 0. vegetable. mboga<->. 野菜.
- mbóghó.** n.9-10. H. buffalo. Buffalo Syncerus caffer. nyati<-> ; mbogo. バッファロー(ウシ科).
- mbóghóló.** n.9-10. H. sack. mfuko<mi-> ; mkoba<mi->. 袋.
- mbóléélá.** n.9-10. H. APP-il-. fertilizer. mbolea<->. 肥料.
- mbubhú.** n.9-10. L. giant rat. Cricetomys emini. buku-milima. アフリカオニネズミ(キヌゲネズミ科).
- mbughá.** n.9-10. L. swamp. bwawa. 湿地 ; 泉(地面に湧き出す) ; 米作用地.
- mbughúmá.** n.9-10. L. she-goat. mbuzi jike. 雌ヤギ.
- mbúghúmá.** n.9-10. H. male animal. jike la wanyama. 動物の雌一般.
- mbulú.** n.9-10. L. monitor lizard. Varanidae Varanus niloticus. kenge<->. ナイルオオトカゲ.
- mbusí.** n.9-10. L. goat. Capra hircus. mbuzi. ヤギ(ウシ科).
- mbutó.** n.9-10. L. seed. mbegu<->. 耕作用の種.
- mbwǎ.** n.9-10. L. dog. mbwa<->. 犬.
- meéla.** v. 0. yelp. -lia (mbuzi). 鳴く(ヤギ, コモンダイカが).
- meéli.** n.9-10. 0. ship. meli<-> ; mashua<->. 船.
- méétá.** v. H. -meta. ピカピカする. **-meetaméétá.** RED. twinkle. -metameta. ついたり消えたりする. **-méétésyá.** APP-il-CAUS-i-<ITS>.
- meéza.** n.9-10. 0. desk. meza<->. 机.
- mélá.** v. H. come out (of a plant). -ota. 生える. **-mélá bhúmbe.** become musty. -ota ukungu. カビが生える. **-mélá ntoló.** get a bump. -ota kinundu. こぶができる. **-mélélá.** APP-il-<LOC>.
- mêmbé.** n.9-10. H. gull sp. Sterna nilotica ; Larus cirrocephalus. shakwé <aina>. カモメハシアジアシ;ハイイロズキンカモメ(カモメ科).
- měnsa.** v. 0. singe. -nyonyoa monyoya. 火にあぶって残り毛を焼く. **-menséla.** APP-il-<BEN>.
- měnswa.** PASS-u-.
- mésélá (bhuchaáfu).** v. H. APP-il-<LOC>. put in disorder. -chafuachafua ; -paruaparua. 散らかす.
- míhóghó jyǎ nsíghe.** n.3-4. H. bitter cassava sp. mhogo mchungu <aina>. 毒キャッサバの一種.
- mííma.** v. 0. suck out. -fyonza (kwa mfano, sumu ya nyoka). 吸い出す ; 口に含む ; 嘔まないで口の中で転がす.
- míjeejé.** n.4. L. pleasantly. kwa furaha. 喜んで.
- mílá.** v. H. swallow. -meza. 飲み込む. **-mílwá.** PASS-u-. -mezwa. 飲み込まれる ; 浸る.
- mínsá.** v. H. shake off water ; splash out water. -kung'uta maji ; -rusha maji ; -panda mbegu kwa kurusha. 水を払う(手の) ; 水をはねる ; 播種する. **-mínsílá.** APP-il-<BEN>.
- mínyínkálá.** v. H. be silent because of anger. -kunya uso kwa asira. 怒って顔をしわくちゃにする.
- mísangáló.** n.4. L. mockery ; ridicule. dhihaka. あざけり ; 嘲笑 ; 馬鹿にすること.
- moká.** v. L. bark (dog, buffalo). -bweka (mbwa, nyati). パイソン, 犬が鳴く.
- mong'oonyóla.** v. 0. tear off a small portion from sth.. -monyoa ntosi. ちぎる(丸めたものを).
- moobhá. bhoobhá.** n.1-2. L. coward. mwoga<wo->. 小心者.
- móoja.** num.9. 0. one. moja. 一.
- móólá.** v. H. uproot. -ng'oa. 引き抜く. **-móólélá.** APP-il-<BEN>. **-móólwá.** PASS-u-. -ng'olewa.
- moongá. myongá.** n.3-4. L. river. mto<mi->. 川.
- móótá.** v. H. smell good ; be good taste. -wa tamu. 食べ物の香りがよい, おいしい.
- mpá.** n.9-10. H. wild potato. kiazí porini. 野生のイモ.
- mpaké esonéká.** n.9. I-I. until tomorrow. mpaka kesho. 明日まで.
- mpákó.** n.9-10. H. burrow ; animal's hole. shimo ya mti au mawe. 木 ; 岩の穴(動物が棲む).
- mpalapála.** n.9-10. 0. sable antelope. Bobidae Hippotragus niger. paa<-> ; palahala (mbarapi). セーブルアンテロープ.

- mpalí.** n.9. L. polygamy. upali. 多妻.
- mpampamúti.** n.9-10. 0. woodpecker sp.
Campethera sp.. kigong'ota <aina>. キツツキの
一種 (キツツキ科). > -nkong'óonta.
- mpáná.** n.9-10. H. porridge of maize. uji wa
mahindi. トウモロコシで作った粥.
- mpandá.** n.9. L. Mpanda. Mpanda. ンパンダ(地名).
- mpandé.** n.9-10. L. Madagascar peanut. njugu
mawe<->. マダガスカルピーナツ ; バンバラピー
ーナツ.
- mpangó.** n.9-10. L. male wathog. Suidae
Phacochoerus aethiopicus. dume la ngiri<->. イ
ポイノシシの雄.
- mpása.** n.9-10. H. axe. shoka<ma->. 斧.
- mpásí.** n.9-10. H. cowry. kauri<-> ; kete<->. 正円
錐形の巻貝 ; 首長の王冠につけられる飾り.
- mpehó.** n.9. L. coldness ; be cold. baridi. 寒さ, 寒
い.
- mpelá.** n.9-10. L. rhinoceros. Rhinocerotidae
Diceros bicornis. kifaru<vi->. クロサイ.
- mpembá.** n.9. L. dots drawn on one's face or pots
for rituals. madoa ya uso au chungu ya
kutambikia. 儀礼用に描かれた斑(顔や土鍋に
描かれる).
- mpembé.** n.9-10. L. ivory. jino<meno> la tembo.
象牙(すでに切られたもの).
- mpéngélé.** n.10. H. boiled maize grains (white).
machenga ya mahindi ya kuchemshwa (meupe).
トウモロコシの粒(さらして白くした)をゆでたもの.
- mpesé.** n.9. L. harsh grains. machenga. 粗い粒.
- mpétá.** n.9-10. H. young buffalo. nyati kijana. 若バ
ツファロー.
- mpéte.** n.9-10. 0. finger-ring. pete<->. 指輪.
- mpilí.** n.9-10. L. puff-adder. Viperidae Bitis
arietans. pili<->. パファアダー.
- mpilipíli.** n.9. 0. pepper. pilipili. 唐辛子 ; 胡椒.
- mpímbí.** n.9-10. H. hyrax. Dassie (hyrax) procavia
johnstoni ; Heterohyrax brucei. pimbi. ロックハ
イラックス, キテンイワダヌキ(イワダヌキ科).
- mpínda.** n.9-10. H. clothes made from bark skin.
nguo ya magome ya mti. 樹皮で作った服.
- mpóngó.** n.9-10. H. leprosy. ukoma. らい病.
- mpóngó.** n.9-10. H. bushbuck. Bobidae
Tragelaphus scriptus. mbawala<->. ブッシュバツ
ク.
- mpúká.** n.9-10. H. round worm. mnyoo<mi->
mkubwa ; mchango<mi->. 回虫.
- mpúmá.** n.9-10. H. forehead. kipaji<vi-> cha uso.
額.
- mpundá.** n.9-10. L. honor. mashuhuri ; sifa. 名誉,
有名.
- mpũnda.** n.9-10. 0. donkey. punda<->. ロバ.
- múbhambangómá.** n.3. L. color maize grain.
chenga la mahindi ya rangi. カラートウモロコシ
の粒(種).
- múbhándá. míbhándá.** n.3-4. H. NOM-a.
hand-to-hand fight ; scuffle. mwereka<mi->. 取
っ組み合い.
- múbhánfí. bhábhánfí.** n.1-2. H. NOM-i. drum
maker. mtengenezaji wa ngom<wa->. 太鼓造り
の職人.
- múbhanga. míbhanga.** n.3-4. L. tree sp.
Papilionaceae Pericopsis angolensis (Baker) van
Meeuwen. mti <aina>. マメ科ペリュプシス属.
- múbhasá. míbhasá.** n.3-4. L. wild jasmine.
Oleaceae Schrebera alata (Hochst.) Welw..
mwafu<mi>. モクセイ科シュレベラ属.
- mubheélébheele. mibheélebheele.** n.3-4. 0. RED.
wild mango. mwembe pori. 野生のマンゴー.
- múbhíngá. míbhíngá.** n.3-4. H. heteromorpha sp.
jani <aina>. セリ科ヘテロモルフア属.
- múbhulá. míbhulá.** n.3-4. L. tree sp. mti <aina> ;
mbula. 木の一種.
- múbhundú. míbhundú.** n.3-4. L. trees sp. mti
<aina>. 木の一種.
- múbhyósó. míbhyósó.** n.3-4. H. gaseous
regurgitation. mbweo. げっぷ.
- múchá mũngú.** n.1. H. mcha Mungu. god-fearing
person. 神を畏れる人.
- múcheé. mícheé.** n.3-4. L. bud. mche<mi->. 芽.
- múchuúmba. bháchuúmba.** n.1-2. 0. fiance.
mchumba<wa->. 婚約者 ; 現代風の恋人.
- muchuúngwa. michuúngwa.** n.3-4. 0. orange tree.
mchungwa<mi->. オレンジの木.
- múda.** n.3. 0. period. kipindi<vi-> ; muda<->. 時間.
- múda múlééhe.** adj. H. late. saa nyingi. 遅く.
- múdáálá. mídáálá.** n.3-4. H. carrying pole.
mzegazega<mi->. 運搬用の棒 ; 天秤棒.
- múfílá. bháfílá.** n.1-2. H. lazy person. mvivu. 怠け

- 者.
- múfflá. mífflá.** n.3-4. H. custard apple.
Annonaceae *Annona senegalesis* Pers..
tomoko<ma->. シャカトウ ; バンレイシ科バンレイシ属.
- múfúbhá. mífúbhá.** n.3-4. H. bellows. mivukuto ;
mivuo. ふいご.
- múfulá. mífulá.** n.3-4. L. tree sp. Leguminosae
isoberlinia. mnembela. マメ科イソベルリニア属.
- múfulú. mífulú.** n.3-4. L. scissor berry. *Vitex doniana* Verbenaceae. mfuru. クマツヅラ科の一種.
- múfúlúbhíli. mífúlúbhíli.** n.3-4. H. rainbow.
upinde wa mvua. 虹.
- múfúmbí. mífúmbí.** n.3-4. H. continuous rain.
mvua inayonyesha mfululizo. 長雨.
- múfumó. bháfumó.** n.1-2. L. medicine man ;
witch doctor. mganga<wa-> wa kienyeji. 呪医.
- múfúnántándálá. mífúnántándálá.** n.3-4. H. tree
sp. Rubiaceae *pavetta crassipes.* mti <aina>. アカネ科パヴェッタ属の木.
- mufúngwa. mifúngwa.** n.3-4. 0. sausage tree.
Datura Metal. mwongonya<mi-> ;
mwengea<mi->. ソーセージツリー.
- múfúníko. mífúníko.** n.3-4. H. lid. kifuniko<vi->.
ふた.
- múfuú. bháfuú.** n.1-2. L. dead person. mfu<wa->.
死者.
- múfwilwá. bháfwilwá.** n.1-2. L. APP-il-PASS-u.
widow. kizuka<vi->. 未亡人.
- mufyeéji. bhafyeéji.** n.1-2. 0. parent. mzazi<wa->.
親.
- múgháálá. mígháálá.** n.3-4. H. witchdoctor's
headband of otter. ngara ya mganga wa fisi maji.
呪医が頭にはめる儀礼用バンド(カワウソの皮).
- mughaámba. mighaámba.** n.3-4. 0. I beam.
nguzo ; kombamoyo<ma->. I字梁 ; 屋根の天辺
に通す一本の木.
- múghábhá ngómá. bhághábhá ngómá.** n.1-2. H.
departed chief. marehemu mtemi fulani. 故人(首
長についてののみ).
- múghábhó. míghábhó.** n.3-4. H. spirit ; devil ;
orge ; ghost. pepo<-> ; shetani<ma-> ;
chunusi<-> ; jinamizi<ma->. 精霊 ; 悪魔 ; 幽
霊.
- múghájó. míghájó.** v. H. hatred ; animosity. chuki.
嫌悪(感).
- mughána.** n.3. 0. friendship. urafiki. 友情.
- múghándá. míghándá.** n.3-4. H. tent. hema. 屋根
をつけただけの即席のテント小屋(結婚式など).
- múghándó. míghángó.** n.3-4. H. tree sp. used for
frame of a house. mti <aina> unayotumika kama
nguzo. 家の骨組みに利用される木.
- múghásí. míghásí.** n.3-4. H. oil-palm tree.
Palamae Elaeis guineensis Jacq.. mti ya
mchikichi. オイルパームの木.
- múghílá. míghílá.** n.3-4. H. rope. kamba<->. 編ん
で作った縄.
- múghóló. míghóló.** n.3-4. H. evening. jioni. 夕方.
- múghóngó. míghóngó.** n.3-4. H. back of body.
mgongo<mi->. 背中.
- múghonó. míghonó.** n.3-4. L. mondori trap for
fishing. mtego wa samaki. 魚捕り用のもんどり.
- múghóósí. bhághóósí.** n.1-2. H. man ; male.
mwanamume<wanaume>. 男.
- múghóósí múkulú. bhághóósí bhákulú.** n.1-2. H.
important person. mkuu<wa-> ; mtu<wa->
muhimu ; mzee wa baraza. 成人男子 ; 重要人
物(男) ; 長老.
- mughulughúlu. bhaghulughúlu.** n.1-2. 0. mean
person. bahili. 邪術を使うひどい奴.
- múghúmbá. bhághúmbá.** n.1-2. H. barren
woman ; barren man. tasa<ma->. 不産女,まだ
子を生んでいない女性 ; 種無し男.
- múghundí.** n.3. L. next month. mwezi ujao. 来月.
- múghúngá. míghúngá.** n.3-4. H. thorn-tree.
Acacia sieberiana DC.. mgunga<mi->. ソーンツ
リー(アカシアの一種).
- muháányi. bhahaányi.** n.1-2. 0. REC-an-
generous person who gives anything for free.
mtu anayojitolea bure ; mtu karimu. 何でも人に
ただであげる人 ; 気のいい人.
- múháátá. míháátá.** n.3-4. H. earthworm.
Megascolecidae. mnyoo<mi->. ミミズ.
- múháfú. bháháfú.** n.1-2. H. rapid walker. mwepesi
wa kukimbia. 足の速い人.
- múhaghíló. míhaghíló.** n.3-4. L. APP-il-
support ; stilt. kiguzo<vi->. 支え.
- múhálá. bháhálá.** n.1-2. H. full grown ; unmarried
woman. msichana<wa->. 娘.
- múhámá. míhámá.** n.3-4. H. palm sp. *Borassus* sp.

- Palmae. kuti<ma-> la mivuno. ヤシ科ボラスス属 ; ボラスヤシの木.
- múhangé. míhangé.** n.3-4. L. water pot. mtungi<mi->. 水瓶.
- múhelé. bháhelé.** n.1-2. L. the departed. marehemu. 故人.
- múhembá. bháhembá.** n.1-2. L. witchdoctor's pupil. mwanafunzi wa mganga wa kienyeji. 呪医を教わる弟子.
- múhembéla. míhembéla.** n.3-4. L. tree sp. mti <aina>. マメ科フィカルホア属.
- muhííghi. bhahííghi.** n.1-2. 0. hunter. mwingaji<wa->. 狩人.
- muhĩmĩli. mihĩmĩli.** n.3-4. 0. ceiling collar. kenchi. 天井に通す木.
- muhímu.** n.9. 0. important. muhimu. 大切な.
- múhĩní. míhĩní.** n.3-4. L. handle (of a hoe). mpini<mi->. 柄(くわの).
- múhófú. bháhófú.** n.1-2. H. blind person. kipofu<vi->. めくら.
- muhógho. mihógho.** n.3-4. 0. cassava ; manioc. muhogo<mi->. キャッサバ.
- múhongóló. míhongóló.** n.3-4. L. ebony tree sp. Terminalia mollis. mpingo <aina>. 黒檀の木の一つ.
- múhõnó. míhõnó.** n.3-4. L. plum tree sp. Anacardiaceae Pseudospondias microcarpa (A. Rich.) Engl. ; Pseudospondias microcarpa Anacardiaceae. zambarau. ウルシ科プセウドスポンディアス属.
- muhotóla. mihotóla.** n.3-4. 0. witchdoctor's steel bracelet. bangiri ya chuma ya mganga wa kienyeji. 呪医がつける腕輪(鉄のワイヤー状).
- muhũlikísi. bhahũlikísi.** n.1-2. 0. audience. msikirizazi<wa->. 聴衆.
- múhumbúfú. bháhumbúfú.** n.1-2. L. quiet person. mtu mpole. 口数の少ない人 ; 物静かな人.
- múhungeényónyí. míhungeényónyí.** n.3-4. L. tree sp. mti <aina>. 木の一つ.
- mújághí. bhájághí.** n.1-2. H. the departed. marehemu. 故人.
- mujambaási. bhajambaási.** n.1-2. 0. begger. jambazi<ma->. 強盗.
- mújandá. míjandá.** n.3-4. L. savanna monkey. Cercopithecus aethiops. ndegere. サバンナモンキー (オナガザル科). > **kájandá.**
- mújangó. bhájangó.** n.1-2. L. wise old man. mzee. 長老(男性).
- mujeeekétwe. mijeeekétwe.** n.3-4. 0. joke. dhihaka ; utani. あざけり ; 冗談.
- mújéngí. bhájéngí.** n.1-2. H. NOM-i. brewer. mtengenezaji wa pombe. 酒を造る人.
- mújimó. míjimó.** n.3-4. L. banyan tree sp. Ficus thonningii Moraceae. mlumba<mi->. イチジク科の木の一つ ; 精霊の宿る木.
- mújómbó. míjómbó.** n.3-4. H. miombo tree. mwombo<mi->. ミオンボの木.
- mújónsó. míjónsó.** n.3-4. H. chrysanthemum. Compositae Vernonia amygdalina Del.. ua <aina>. キク.
- mújúmbwí. bhájúmbwí.** n.1-2. H. jerk. mjinga<wa->. 馬鹿者.
- mukaa tááta. bhaamukaa tááta.** n.1-2a. 0. stepmother. mama wa kambo. 継母.
- múkaaghá.** n.3. L. six. sita. 六.
- mukaámwana. bhaamúkaámwana.** n.1-2a. 0. daughter-in-law. mkwe ; mke wa mtoto. 義子(嫁).
- mukaási. mikaási.** n.3-4. 0. scissors. mkasi<mi->. はさみ.
- mukaáte. mikaáte.** n.3-4. 0. bread ; loaf. mkate<mi->. パン.
- múkálí. bhákálí.** n.1-2. L. brave. shujaa. 勇敢な.
- múkámúsí. míkámúsí.** n.3-4. H. steel ladle. mwiko wa chuma<mi->. 大きなスチール製のおたま.
- mukandaála. mikandaála.** n.3-4. 0. belt for hunters. ukanda wa wawindaji. ベルト(猟師用の).
- mukasyáane. bhakasibháane.** n.1-2. 0. wife. mke<wa->. 私の妻. mukasyóobhe ; mukasi (mukasyáaje) ; mukasyéetu ; mukasyéenyu ; mukasyáabho. bhakasi bháane ; bhakasi bhóobhe ; bhakasi bháaje ; bhakasi bhéetu ; bhakasi bhéenyu ; bhakasi bháabho. wife[2SG-3PL]. mke[2SG-3PL]. 妻[2SG-3PL].
- mukasyaane waá kwánza. bhakasyaane bhaá kwánza.** principal wife. mke wa kwanza. 第一夫人.
- múkátí.** n.18. H. inside. ndani. 中.
- múkeekúlú. bhákeekúlú.** n.1-2. L. old man. mtu mzee ; mtu mkongwe. 年取った(人) ; 老人.

mukeéma. bhakeéma. n.1-2. 0. woman.

mwanamke<wa->. 女. **mukeéma ghwă**

kwanza. bhakeéma bháá kwanza. principal

wife. mke wa kwanza. 第一夫人. **mukeéma**

múkúlú. bhakeéma bhákúlú. wise and old

woman. mwanamke mkubwa. 成人女子；長老(女).

múkéká. míkéká. n.3-4. H. mat ; sleeping mat.

mkeka<mi-> ; jamvi<ma-> ; kirago<vi->. ござ.

múkélá. míkélá. n.3-4. H. narrow path of cane rats.

njia ya ndezi. ケインラットの小さな通り道.

múkelé. n.3. L. salt. chumvi ; munyu. 塩.

mukelemúkelé. RED. be salty. -wa na chumvi.

塩辛い.

múketyá. míketyá. n.3-4. H. vine plant sp.

Caesalpiniaceae Baubinia petersiana Bolle. mti <aina> wa ulimbo. ジャケツイバラ.

múkíbhú. míkíbhú. n.3-4. H. bugloss tree.

Boraginaceae Cordia africana Lam. ;

Boraginaceae Cordia millenii Baker. mti <aina>

wa majini. ムラサキ.

múkií (ghwá kughúlu). míkíí (jyá maghúlu).

n.3-4. L. Achilles' tendon. musuli<mi-> wa mguu. アキレス腱.

múkinyí. bhákinyí. n.1-2. L. dancer ; drummer.

mchezaji (wa ngoma). 踊る人；太鼓を叩く人. > -kiná.

múkití. míkítí. n.3-4. L. idol statue. sanamu. 彫

像.

múkō. míkō. n.3-4. L. trees sp. mti <aina>. マメ科

エリトリナ属.

mukobhóso. n.3. 0. vine plant sp. Asclepiadaceae

Gongronema sp.. jani <aina> la kambakamba. ツル性直物の一種.

múkokótí. míkokótí. n.3-4. L. dipterocarp.

Dipterocarpaceae Monotes elegans Gilg. mti <aina>. フタバガキ.

múkokótí. míkokótí. n.3-4. L. steamed maize with

bract. mahindi ya kuchemshwa pamoja ya magamba yake. トウモロコシを包葉つきのまま一度煮て干したもの.

mukola mílímo. bhakola mílímo. n.1-2. L.

NOM-o. worker. mfan yakazi<wa->. 従業員.

múkolé. míkolé. n.3-4. L. lime tree. Tiliaceae

Grewia mollis Juss.. mdimu<mi->. シナノキ.

múkomá. míkómá. n.3-4. L. tall tree sp.

Brachyteria bussei. mti <aina> mrefu. マメ科ブラキステギア属.

múkombé. bhákombé. n.1-2. L. matchmaker of

wedding. mshenga<wa->. 結婚式の司会進行係；仲人.

mukombelōnda. mikombelōnda. n.3-4. 0. madder.

Rubiaceae Tarenna pavettoides (Harv.) Sim.. mti <aina>. アカネ.

múkombó. bhákombó. n.1-2. L. follower of twins.

mtoto anayozaliwa baada ya mapacha. 双子のすぐ下に産まれた子.

mukōngwa. mikōngwa. n.3-4. 0. tree sp.

Diospyros kirkii Ebenaceae. mti <aina>. カキノキ科の木.

múkonkó. míkónkó. n.3-4. L. bamboo mat.

msengele<mi->. 竹ござ.

múkóólá. míkóólá. n.3-4. H. tree sp. mti <aina>.

マメ科アフゼリア属.

múkū. míkū. n.3-4. L. coral tree. Papilionaceae

Erythrina abyssinica (Lam.) DC.. mti <aina> wa majini. マメ科の木の一つ.

múkubhí. míkubhí. n.3-4. L. leaf of kidney beans.

jani la ukunde. インゲンマメの葉.

múkúfu. míkúfu. n.3-4. 0. traditional necklace.

kidani cha mila. 伝統的な首飾り.

múkúlú. bhákúlú. n.1-2. L. woman with respect.

mwanamke wa heshima. 年長の女(敬意を含む).

mukulu ghwānc. bhákulu bhááné. n.1-2. 0. elder

brother for a male ego. kaka mkubwa kwa mwanaume. 兄(egoが男の場合).

múkúlúngú. míkúlúngú. n.3-4. L. tree sp.

Pterocarpus chrysothrix. kurungu. 紫檀の一種.

múkulwáná. bhákulwáná. n.1-2. L. elder woman

of the family ; mother, elder sisiter etc..

mwanamke mkubwa wa tumbo moja. 母, 姉など家族の年上の女性.

múkúngú. míkúngú. n.3-4. L. bunch of bananas.

mkungu. バナナの房.

múkúngú. míkúngú. n.3-4. H. obeche.

Sterculiaceae Pterygota macrocarpa K. Schum.. mti <aina>. アオギリ.

múkúngúmwélú. míkúngúmwélú. n.3-4. H.

sterculia. msawala. アオギリ科ステルクリア属.

múkúsú. míkúsú. n.3-4. H. Uapaca kirkiana.

- Uapaca kirkiana Euphorbiaceae. mti <aina>. トウダイグサ科 ウアパカ属の木.
- múkuté. mífuté.** n.3-4. L. bolt of cloth. doti ya nguo. 布反.
- mukuúbhwa. mikuúbhwa.** n.3-4. 0. tall tree sp. mti <aina> mrefu. 大木の一種.
- múkuukwă.** n.3. L. porridge of fresh maize. uji wa mahindi bich na sukari. 生のトウモロコシで作った粥.
- mukuutáno. mikuutáno.** n.3-4. 0. meeting. mkutano<mi->. 会合.
- mukwe múlíma. bhakwe múlíma.** n.1-2. L. son-in-law. mume wa mtoto. 義子 ; 娘婿.
- mukwe táata. bhakwe táata.** n.1-2. L. stepfather. baba wa kambo. 継父.
- múkwetú. bhaamúkwetú.** n.1-2a. L. maternal uncle. mjomba<wa->. 母方のおじ.
- múláábhó. míláábhó.** n.3-4. H. morning. asubuhi. 朝. **mulabhomúlaabhó.** RED. early in the morning. asubuhi mapema. 朝早く.
- múláhíló. míláhíló.** n.3-4. H. clan. jamaa<-> ; asili. 氏族 ; クラン.
- múlálé. mílálé.** n.3-4. H. crack in the wall. ufa<nyufa>. 壁の割れ目 ; ひび.
- múlámá. mílámá.** n.3-4. H. ragoon creeper. Combretaceae Combretum molle G. Don. mkwezi<mi->. シクンシ.
- múlámbó. mílámbo.** n.3-4. H. corpse. maiti<->. 死体.
- múlamú. bhálamú.** n.1-2. L. brohter- or sister-in-law. shemegi<ma-> ; shemeji<ma->. 義兄弟 ; 義姉妹.
- múlándá. bhálandá.** n.1-2. H. sad person. mwenye huzuni. 悲しんでいる人.
- muleéfi. bhaleéfi.** n.1-2. 0. drunk. mlevi<wa->. 酔っぱらい.
- múléghá. míléghá.** n.3-4. H. NOM-a. herd. kundi<ma-> (la wanyama). 群.
- múlékwá. bhálékwá.** n.1-2. H. PASS-u-. orphan. yatima<ma->. 孤児 ; 親と死に別れた子供.
- múlémé.** n.3. H. witchdoctor's treatment. mauguzi ya mganga wa kienyeji. 呪術治療の一つ.
- múléndé. míléndé.** n.3-4. H. loincloth ; waistcloth. kibwebwe<vi->. 腰巻 ; ふんどし(女用).
- múlengá. mílengá.** n.3-4. L. ululation. kigelegele<vi->. 長声.
- múlengó. mílengó.** n.3-4. L. ginger sp. Aframomum sp.. tangawizi ya porini. しょうがの一種.
- múlighó. mílighó.** n.3-4. L. load. mzigo<mi->. 荷物.
- múlíló. mílíló.** n.3-4. H. fire. moto<mi->. 火.
- múlímá. bhálímá.** n.1-2. H. farmer. mkulima<wa->. 農耕民.
- múlímó. mílímó.** n.3-4. H. work. kazi<->. 仕事.
- múlíndí. mílíndí.** n.3-4. H. handle of knife. mpini<mi-> wa kisu. ナイフの柄.
- múlofi. bhálofi.** n.1-2. L. NOM-i. fisherman. mvuvi. 漁師.
- múlombwě.** n.1. L. joyful person. mwenye furaha. 喜んでいる人.
- múlómó. mílómó.** n.3-4. H. mouth ; lip. mdomo<mi-> ; kinywa<vi->. 口 ; 唇.
- múlómó (ghwă kanyónyi). mílómó (jáá túnyónyi).** n.3-4. H. beak ; bill. mdomo<mi-> wa ndege. くちばし.
- múlóndwá. bhálonwá.** n.1-2. H. PASS-u-. first-born ; preceding born child. mtoto aliyozaliwa kwanza. 先に生まれた子供.
- múlongé. mílongé.** n.3-4. L. sapota. Sapotaceae Mimusops bagshawei S. Moore. mti <aina>. アカテツ.
- múlongelóngé. mílongelóngé.** n.3-4. L. RED. sapota. Sapotaceae Mimusops bagshawei S. Moore. mti <aina>. アカテツ.
- múlósí. bhálosí.** n.1-2. H. witch. mchawi<wa->. 邪術者.
- múlúghalúghá. bhálúghalúghá.** n.1-2. H. unmarried man ; young man. mvulana<wa-> ; kijana<vi->. 青年 ; 若者.
- múlúmbá. mílúmbá.** n.3-4. H. banyan tree sp. Ficus thonningii Moraceae. mlumba<mi->. イチジク科の大木 ; 精霊の宿る木. > **mújimó.**
- múlundí. mílundí.** n.3-4. L. shin. muundi<mi-> wa mguu. すね.
- mulungwăna. bhalungwăna.** n.1-2. 0. Muslim. mislamu<wa->. イスラム教徒.
- múlúngwé.** n.3. H. be severe (of the sun). -wa kali (kwa jua). 9-10月のきつい太陽(乾季中の一番暑い時期).
- mulwělé. bhalwělé.** n.1-2. 0. ANT-ile. invalid.

- mgonjwa<wa->. 病人.
- múlyambééghá. mílyambééghá.** n.3-4. L. tree sp. eaten by zibras. mti <aina> unayoliwa na pundamilia. 木の一種；シマウマが食べる木.
- múlyángó. mílyángó.** n.3-4. H. door. mlango<mi->. 戸.
- múlyásí. bhályásí.** n.1-2. H. NOM-i. totterer. mtembeaji<wa->. ふらふら歩き回る人.
- múmáló. mímáló.** n.3-4. H. cigarette. sigara. 紙巻煙草.
- mumânsa (ntósí).** v. 0. make round. -fanya kidonge. 手で練って(ウガリの塊を)一口大に丸める. -mumasíla. APP-il-<BEN>.
- múmásyúúbhá.** n.18. H. noon. aduhuri. 昼；正午から14:00にかけての時間.
- mumbalímbalí.** n.18. L. around. kandokando. まわり.
- mumbáti. mimbáti.** n.3-4. 0. cassava ; manioc. muhogo<mi->. キャッサバ.
- múnaané.** num.3. L. eight. nane. 八.
- munázi. minázi.** n.3-4. 0. coconut palm. mnazi<mi->. やし.
- mundelendéle. bhandelendéle.** n.1-2. 0. RED. fool. mpumbavu. 馬鹿な人；先天的知的障害者.
- munduúsi. minuúsi.** n.3-4. 0. gun. bunduki<->. 銃.
- munenbéla. minembéla.** n.3-4. 0. tree sp. Isoberlinia angolensis. mti <aina>. 木の一種.
- mungalangála. bhangelangála.** n.1-2. 0. RED. fool. mpumbavu. 馬鹿な人；先天的知的障害者.
- múngóghóló. míngóghóló.** n.3-4. H. madder sp. Canthium crassum Rubiaceae. mti <aina> wa dawa. アカネ科の木；胃腸薬になる.
- múng'óngó. míng'óngó.** n.3-4. H. tree sp. mti <aina>. 木の一種.
- múngúlúmó.** n.3. H. continuous sound. mvumo<mi->. 音(機械の音のように継続的な).
- mung'únyá.** v. L. suck in the mouth. -mung'unya ; -mumunya. ムニヤムニヤする(口に残った食べ物を飲み込むために)；飴, 砂糖, 粉などをなめる. -mung'únyúla. SEPt-ul-. suck in the mouth. -mung'unya ; -mumunya. ムニヤムニヤする(口に残った食べ物を飲み込むために)；砂糖をなめる.
- muníká.** v. L. light ; shine (sth.). -mulika (kitu) ; -washa (taa). てらす；(懐中電灯, ランプ, マッチを)つける. -muníkíflá. APP-il-<BEN>.
- muníkíflá.** APP-il-<BEN>.
- muníkíflá.** APP-il-PASS-u-. -muníkíflá. PASS-u-.
- muniófi. bhaniófi.** n.1-2. 0. haughty person ; motherfucker. mlaanifu<wa->. 傲慢な奴；親族とも寝るひどい奴.
- munkūndu. minkūndu.** n.3-4. 0. strychnine. mti <aina>. フジウツギ科ストリクノス属の木.
- múnóghé. mínóghé.** n.3-4. H. nose bleeding. damu ya puani. 鼻血.
- múnsakálá. mínsakálá.** n.3-4. L. chricid sp. Characidae A. rhodopleura. samaki <aina> ndogo. チクリッド(小魚)の一種.
- munsakansáka. minsakansáka.** n.3-4. 0. RED. vine plant sp. Caesalpiniaceae Baubinia thonningii Schumacher ; Piliostigma thonningii (Schumach.) Milne-Redh. mti <aina> wa ulimbo. マメ科ピリオステイグマ属；ジャケツイバラ.
- múnsáló. bhánsáló.** n.1. H. single ; unmarried. mseja<wa->. 独身者.
- múnsí. mínsí.** n.3-4. H. pestle. mchi<mi->. 杵.
- múnsilú. mínsilú.** n.3-4. L. bracken. jimbi<vi->. ワラビ.
- munsína. minsína.** n.3-4 <SEC>. 0. gnat. usubi<-> ; kisuvi<vi-> ; kilwilwi<vi->. ブヨ.
- múnsínsá. mínsínsá.** n.3-4 <SEC>. H. trap for giant animals. mtego wa wanyama wakubwa. 大型動物用罟.
- múntoló. míntoló.** n.3-4. L. jigger ; flea. Sacropsyllidae Tunga sp. ; Pulicidae Pulex sp.. funza<ma-> wa miguu ; kiroboto<vi->. ノミ；ヒトノミ；スナノミ.
- múntú. bhántú.** n.1-2. H. person. mtu<wa->. 人.
- múntú ghwă mpundá.** famous person. mtu mashuhuri. 有名な人. **múntú múpángá. bhántú bhápángá.** adult. mtu<wa-> mzima. 成人. **múntú músímá. bhántú bhásímá.** adult. mtu<wa-> mzima. 成人. **múntú mutenda bhwêne. bhántú bhatenda bhwêne.** honest. msema<wa-> ukweli. 正直な人.
- muntuúli. mintuúli.** n.3-4. 0. small mushroom of the beginning fo rainy season. uyoga ndogo wa mwanzo wa masika. 雨季の初めに畑に一本ず

- つ生える小さなキノコ。
munyáághanyí. bhanyáághanyí. n.1-2a. L.
 someone (for male). mtu fulani (mwanaume). 誰か(男).
- múnyághálá. mínyághálá.** n.3-4. H. tree sp. mti <aina>. 木の一種；柳の一種？.
- múnyákí. mínyákí.** n.3-4. H. cluster pine.
 Imperata cylindrica Gramineae. motomoto. チガヤ；屋根にふく草.
- múnyándá. mínyándá.** n.3-4. H. draw trap for giant animals. mtego wa kuvutia wa wanyama wakubwa. 大型動物用跳ね罠.
- munyeémbe. minyeémbe.** n.3-4. 0. mango.
 embe<ma->. マンゴー.
- munyégha. minyégha.** n.3-4. 0. kidney bean.
 maharagwe<->. キドニービーン；キントキマメ.
- múnyényí. bhányényí.** n.1-2. H. guest.
 mgeni<wa->. 客.
- múnyikí. mínyikí.** n.3-4. L. meat (of the head).
 nyama ya kipande cha kichwa. 頭の肉.
- múnyikú. mínyikú.** n.3-4. L. leaf of palm.
 jani<ma-> la kuti. ボラスヤシの葉.
- múnyingá. mínyingá.** n.3-4. L. lumber tree sp.
 mninga. 紫檀の一種.
- múnyófú. mínyófú.** n.3-4. H. flesh；meat without bones. mnofu<mi->；nyama tupu. 骨のない肉.
- múnyómbó. mínyómbó.** n.3-4. H. earthworm.
 Megascolecidae. mnyoo<mi->. ミミズ.
- múnyonkó. mínyonkó.** n.3-4. L. bone marrow.
 ubongo<-> wa mfupa. 骨髄.
- múnyonyó. mínyonyó.** n.3-4. L. navel. kitovu<vi->. 臍. **múnyonyó múkulú.** outy；protruding navel.
 tungu tovu<ma->. デベソ.
- múnyúká. bhányúká.** n.1-2. H. tanner. mlainishaji wa ngozi. 皮をなめす人；優秀な狩人.
- munywaányi. bhanywaányi.** n.1-2. 0. friend.
 rafiki<ma->. 友人.
- mupāndo. mipāndo.** n.3-4. 0. chair；stool. kiti<vi->. 椅子.
- mupāngo. mipāngo.** n.3-4. 0. plan. mpango<mi->. 計画, 予定.
- mupeéla. mipeéla.** n.3-4. 0. rose apple；jambos.
 Myrtaceae Psidium juajava L. darabi<ma->. フトモモ.
- mupeési. bhapeési.** n.1-2. 0. NOM-i. exorcist.
 kaimu<ma->. 厄払師；祈祷師；お払いする人.
- múpííná. bhápííná.** n.1-2. H. poor person. mtu maskini. 貧乏な人.
- múpílá. mípílá.** n.3-4. H. mpira<mi->. rubber plant.
 キョウチクトウ科ランドルフィア属；ゴム状の樹液を出す木；ボール.
- mupíngu. mipíngu.** n.3-4. 0. ebony. mpingu<mi->. 黒檀.
- mupūnga. mipūnga.** n.3-4. 0. rice；rice-plant.
 mchele；wali. 稲；米；飯.
- mupungáti.** n.3. 0. seven. saba. 七.
- múpfungú. mípfungú.** n.3-4. L. bunch of bananas.
 mkungu. バナナの房.
- muputúka. miputúka.** n.3-4. 0. mignonette.
 Oleaceae Schrebera trichoclada Welw.. mti <aina>. モクセイ.
- músá. bhásá.** n.1-2. H. hooligan；whoreson.
 mshenzi<wa->. ならず者.
- musaabhála. misaabhála.** n.3-4. 0. cypress.
 muhuhu<mi->. イトスギ.
- músaaláálá. mísaaláálá.** n.3-4. L. shallow place of a river. pahali penye maji madogo. 浅瀬.
- músághá. mísághá.** n.3-4. H. wind. upepo<->. 風.
músághá múkalí. strong wind. upepo mkali. 暴風.
- musalaáni. misalaáni.** n.3-4. 0. toilet. choo<vy->. 便所.
- músalala músemúsé.** n.3. L. be shallow. maji madogo. 浅い.
- musangabhále. bhasangabhále.** n.1-2. 0. challenger. mchanganifu. 挑戦者；頑張り屋.
- músantú. mísantú.** n.3-4. L. oleaster. Ximenia americana Olacaceae. mti <aina> wa matunda machachu. グミの木.
- músásí. bhásásí.** n.1-2. H. NOM-i. mad person.
 mtu<wa-> mwendawazimu；mtu mwenye wazimu. 狂人(後天的).
- musátu. misátu.** n.3-4. 0. bird trap. mtego<mi-> wa ndege. 鳥用の罠.
- múséé. míséé.** n.3-4. L. nut of oil-palm.
 chikichi<ma->. オイルバームの実.
- músééhá. mísééhá.** n.3-4. H. silk tree；albizzia.
 Mimosaceae Parkia filicoidea Oliv.. mti <aina>. ネムノキ.
- múséké. míséké.** n.3-4. H. basket made from bark with cover. kikapu<vi-> cha magome ya miti

pamoja na mfuniko. 樹皮で作った容器(蓋つき).
múséngá. míséngá. n.3-4. H. sand. mchanga<mi->. 砂.
músengághísyá. mísengághísyá. n.3-4. L. spinach. spinachi.ほうれん草.
músíghó. mísíghó. n.3-4. H. doorway. mlango<mi->. 入り口.
músíí. mísíí. n.3-4. H. root. mzizi<mi->. 根.
músikítí. mísikítí. n.3-4. L. mosque. msikiti<mi->. モスク.
músilá. mísilá. n.3-4. L. tail. mkia<mi->. 尻尾.
músílántumbá. mísílántumbá. n.3-4. H. tree sp. Flacourtiaceae Scolopia sp.. mti <aina>. イイギリ.
músilikálé. bhásilikálé. n.1-2. L. officer ; police ; soldier. askari ; mtu wa serikari ; askari ; jeshi. 役人 ; 警官 ; 軍人.
músíló. mísíló. n.3-4. H. thing prohibited to eat ; taboo ; tabooed word. mzio<mi-> ; mwiko<mi-> ; neno<ma-> la mwiko. 食べてはならない物 ; タブー一般 ; タブーの言葉.
músímú. mísímú. n.3-4. L. spirit of a dead. mzimu wa mfu ; roho ya mfu. 死者の霊.
músíndé. mísíndé. n.3-4. H. tall tree sp. mti <aina> wa majini. 木の一種(大木, 水辺).
musíndwi. misíndwi. n.9-10. O. tree sp. Anisophyllea boehmii Rhizophoraceae. mti <aina> wa matunda matamu. ヒルギ科の木.
músíngá. mísíngá. n.3-4. H. beehive. mzinga<mi-> (wa nyuki). 蜂の巣箱.
músíngá. mísíngá. n.3-4. H. canon. mzinga<mi->. 大砲.
músínga ghwă mápâmba. n.3. H. beehive made from bark. mzinga<mi-> wa magome. 樹皮で作った蜂の巣箱.
músínga ghwă síí. n.3. H. beehive made from log. mzinga<mi-> wa gogo. 丸太をくりぬいて作った蜂の巣箱.
músinsí. n.18. L. land. nchi kavu. 陸上.
músinsíí. mísinsíí. n.3-4. L. thick thing. unene. 厚い物.
músípá. mísípá. n.3-4. H. tendon. mshipa<mi->. 腱.
musípi. misípi. n.3-4. O. belt. ukanda<->. ベルト.
músísí. mísísí. n.3-4. L. root used for medicine. mzizi<mi-> unaotumika kama dawa. 利用される

根.
músísí. mísísí. n.3-4. H. tamarind tree. mti wa ukwaju. タマリンドの木.
musitaáli. misitaáli. n.3-4. O. line. mstari<mi->. 列 ; 線.
músoghó. mísoghó. n.3-4. L. sesam sp. Sesanum nigrum Solanaceae. mnafu. ゴマの一種.
músóghóló. mísóghóló. n.3-4. H. dish made from leaves. mboga ya majani. 薬物のおかず.
músóngátí. mísóngátí. n.3-4. H. oleander. Apocynaceae Diplorhynchus condylocarpon (Muell. Arg.) Pichon. mti <aina>. キョウチクトウ科ディプロリンクス属 ; キョウチクトウ.
musöngwa. misöngwa. n.3-4. O. spurge. mnyapa<mi-> ; mtongotongo<mi->. トウダイグサ科トウダイグサ属.
musonobháali. misonobháali. n.3-4. O. pine tree ; fir tree. msonobari<mi->. マメ科カシヤ属.
músosí. mísosí. n.3-4. L. mountain. mlima<mi->. 山.
musúbhu. misúbhu. n.3-4. O. sweet potato sp. Ipomoea sp. Convolvulaceae. kiazí tamu <aina>. サツマイモの一種.
músughwé. mísughwé. n.3-4. L. mushroom sp. Vitex sp. Verbenaceae?. uyoga <aina>. キノコの一種.
músukú. mísukú. n.3-4. L. umbilical cord ; navel string. uzi<nyuzi> wa kitovu. へその緒.
musumaáli. misumaáli. n.3-4. O. nail. msumari<mi->. 釘.
músumbá. bhásumbá. n.1-2. L. young man. kijana<vi->. 青年.
músúmbákásí. bhásúmbákásí. n.1-2. H. NOM-i. lover (traditional). mchumba<wa->. 恋人(伝統的な).
musumeéno. misumeéno. n.3-4. O. saw. msumeno<mi->. 鋸.
músúpíkó. mísúpíkó. n.3-4. H. leech. Hirundinea. mdudu<wa-> wa ruba. ヒル綱.
músusí. bhásusí. n.1-2. L. NOM-i. blacksmith. mfua<wa-> chuma. 鍛冶屋.
musuúfi. misuúfi. n.3-4. O. kapok tree. msufi<mi->. カポク(木の一種).
músúúlá. bhásúúlá. n.1-2. H. hooligan ; whoreson. mshenzi<wa->. ならず者. ábhasú:la.

- musuúsa. misuúsa.** n.3-4. 0. leaf of pampkin.
majani ya maboga. かぼちやの葉.
- múswă. míswă.** n.3-4. L. termite. mchwa<->. シロアリ.
- múswíghá. míswíghá.** n.3-4. H. young hen.
kibibi<vi->. 若い雌鳥.
- músyá. bhásyá.** n.1-2. H. slave. mtumwa<wa->. 奴隷.
- músyámbá. bhásyámbá.** n.1-2. H. Bhusyamba people. mtu wa Bhusyamba. ブシアンバの人.
- musyũngu. bhasyũngu.** n.1-2. 0. whiteman ; European. mzungu<wa->. 白人.
- mútáásí. bhátáásí.** n.1-2. H. NOM-i. man who searches for food. mtu anayohemea. 食べ物を求めて歩く人.
- mútahó. mítahó.** n.3-4. L. ladle for dipping water. kata<->. ひょうたんの柄杓.
- mútándá. mítándá.** n.3-4. H. tent. hema. 屋根をつけただけの即席のテント小屋.
- muteéki. bhateéki.** n.1-2. 0. cock. mpishi. 料理人.
- múteghó. míteghó.** n.3-4. L. trap. mtego<mi->. 罠.
mútegho ghwă másembé. fishing trap.
mtego<mi-> wa samaki. 魚をとる罠.
- mútélélé. mítélélé.** n.3-4. H. flower sp.
Bignoniaceae stereospermum. ua <aina>. ノウゼンカズラ科ステレオスペルムム属.
- mútémbá. mítémbá.** n.3-4. H. pipe. kiko<vi->. パイプ ; パイプ煙草.
- mútémbwé.** n.3. H. general grasses growing after burning off the field. majani yanayokua baada ya moto. 野焼きの後に生える草一般.
- mutendaáji. bhatendaáji.** n.1-2. 0. village headmen. mtendaji. 村長.
- mútensí. bhátensí.** n.1-2. L. NOM-i. flapjaw ; chatterbox. mwongeaji<wa->. おしゃべりな人.
- mútí. mítí.** n.3-4. H. medicine. dawa<-> ; uganga<ma->. 薬.
- mutííha. bhatííha.** n.1-2. 0. my dear.
mwenzangu<we->. あなた(親しい人に対する呼びかけ).
- mútóbhó. mátóbhó.** n.3-4. H. mallow tree.
Malvaceae Azanza garckeana (F. Hoffm.) Exell Hillcoat. mti <aina>. アオイの木.
- mútóngá. mítóngá.** n.3-4. H. midrib of palm-frond. upongoo<->. ボラスヤシの枝の芯.
- mútónú. bhátónú.** n.1-2. H. pygmy.
mbilikimo<wa->. ピグミー.
- mutooghwâne. bhatoobháane.** n.1-2. 0. younger brother for a male ego. kaka mdogo kwa mwanaume. 弟(egoが男の場合).
- mútoolwá. bhátoolwá.** n.1-2. L. PASS-u-. bride. bi harusi<->. 花嫁 ; 結婚される人.
- mutoósi. bhatoósi.** n.1-2. 0. NOM-i. bridegroom. bwana harusi<->. 花婿.
- mútópétópé. mítópétópé.** n.3-4. H. sweetsop ; sugar apple ; custard apple. Anona senegalensis. mtopetope. カスタードアップル.
- mútúmbá. mítúmbá.** n.3-4. H. body. mwili<mi->. 体.
- mútundá. bhátundá.** n.1-2. L. first-born of twins. mtoto wa kwanza wa mapacha. 双子の先に生まれた子. > káhasá.
- mútúndú. mítúndú.** n.3-4. H. basket made of bark. kikapu cha magome. 樹皮で作った入れ物 ; 蓋無し.
- mútungúlú. mítungúlú.** n.3-4. L. tree sp. mti <aina>. 木の一種.
- mútunsí. bhátunsí.** n.1-2. L. rich. tajiri. 金持ち.
- mútúsyó.** n.3. H. beginning of rainy season. mwanzo wa masika. 雨季の始まり(11-12月).
- mutuúlu. mituúlu.** n.3-4. 0. tree sp. used as medicine. mtundu<mi->. 木の一種(腹薬).
- mútwalé. bhátwalé.** n.1-2. L. second chief. mfalme mdogo. 小首長.
- mútwáná. bhátwáná.** n.1-2. H. full grown. kijana<vi->. 若者.
- mutwási. bhatwási.** n.1-2. 0. NOM-i. courier. mbebaji<wa->. 荷物運び人.
- mútwě. mítwě.** n.3-4. L. head. kichwa<vi->. 頭.
- mútwentwé. mítwentwé.** n.3-4. L. oleander.
Apocynaceae funtumia africana (Benth.) Stapf ; Combretum binderanum. mti <aina>. キョウチクトウ.
- muúbha. myúbha.** n.3-4. 0. tree sp. Julbernardia globiflora. mti <aina>. マメ科ジュルベルナルディア属.
- muúngu.** n.1a. 0. God. Mungu<Miungu> ; Mola<-> ; Mwumba<Wa->. 神.
- muunyú.** n.3. L. salt. chumvi ; munyu. 塩.
- múútó. mítító.** n.3-4. H. pillow ; headrest. mto<mi->. 枕.

muutúka. miitúka. n.9-10. 0. car. gari<ma->. 自動車.

mwábhí. myábhí. n.3-4. H. a kind of rituals to find out a evel. mtihani ya kuhakikisha mchawi 儀礼の一つで呪術者を発見するためのテスト.

mwâjú. myâjú. n.3-4. L. yawn. mwayo<mi->. あくび.

mwaká. myaká. n.3-4. L. year. mwaka<mi->. 年.

mwakeéso. n.3. 0. last year, next year. mwaka uliopita, mwaka jana, mwaka ujao, mwaka kesho. 昨年 ; 来年.

mwálá. myálá. n.1-2. H. arrogant person. mwenye maringo. 威張っている人 ; 鼻持ちならない奴.

mwálímu. bhaalímu. n.1-2. 0. teacher. mwalimu<wa->. 先生.

mwámbí. mwámbí. n.3-4. H. arrow. arrowhead ; arrowshaft. mshale<mi-> ; chonge ya mshale ; ujiti wa mshale. 矢 ; 矢尻 ; 矢の軸.

mwâmbúli. myâmbúli. n.3-4. 0. umbrella. mwamvuli<mi->. 傘.

mwamí. bhaamí. n.1-2. L. chief. chifu<->, mkuu<wa-> wa kabila, mtemi<wa->. 首長.

mwaná. bhaaná. n.1-2. L. child ; stepchild ; brother's child for a male ego ; sister's child for a female ego. mtoto<wa-> ; mtoto<wa-> wa kambo. 子 ; 継子 ; 兄弟の子(egoが男の場合) ; 姉妹の子(egoが女の場合). **mwana ghwă** **bhubhílí.** second child. mtoto wa pili. 二番目の子供. **mwana ghwă kwánza. bhaana bhaá kwánza.** first-born. kifungua mimba ; mtoto wa kwanza. 長子. **mwana múghóosi. bhaana bhághóosi.** son. mtoto wa kiume ; bin. 息子. **mwana múkeéma. bhaana bhákeéma.** daughter. mtoto wa kike ; binti. 娘. **mwana múnyya. bhaana bhányya.** baby. mtoto<wa-> mchanga. 赤ん坊.

mwanafuúnsi. bhaanafuúnsi. n.1-2. 0. pupil. mwanafunzi<wa->. 生徒.

mwanafuúnzi. bhaanafuúnzi. n.1-2. 0. pupil. mwanafunzi<wa->. 生徒.

mwángá. myángá. n.3-4. H. sunny day in rainy season. siku ya mwanga katika masika. 雨季の陽のある日.

mwansí. myansí. n.3-4. L. vein. mshipa<mi-> wa damu. 血管.

mwánsó. n.3. 0. beinning. mwanzo<mi->, awali<->. はじめ.

mwápi. n.18. H. darkness. kiza ; giza. 闇.

mwéghó. myéghó. n.3-4. H. heart. moyo<mioyo>. 心臓.

mwendá. myendá. n.3-4. L. clothes. nguo<->. 着物.

mwéngé. myéngé. n.3-4. H. torch. mwenge<mi->. 松明.

mwéngé. myéngé. n.3-4. H. red sandalwood sp. Papilionaceae Pterocarpus tinctorius Welw.. mkurungu. マメ科の大木 ; 紫檀の一種.

mwénsí. n.3. L. moon ; moonlight. mwezi ; mwanga wa mwezi. 月 ; 月光.

mwénsí. myénsí. n.3-4. L. month. mwezi<mi->. 月. **mwénsí ghúkahwílé.** last month. mwezi uliyopita. 先月.

mwenyécéji. bheenyécéji. n.1-2. 0. inhabitant ; host. mwenyeji<wenyeji>. 住人 ; 主人.

mwétya. myétya. n.3-4. 0. sneeze. chafya. くしゃみ.

-mwí. adj. L. one. moja. 一つの.

mwifí. bheefí. n.1-2. L. thief. mwizi<wezi> ; mwivi<wivi>. 泥棒.

mwífó. n.18. L. down (of continuous object). chini (ya kitu fulani). 下(連続物, 中).

mwíghúlú. n.18. H. sky. mbingu. 空で ; 空に.

mwihwă ghwâne. bheehwa bháane. n.1-2. L. sister for a male ego. dada mkubwa na mdogo kwa mwanaume. 姉妹(egoが男の場合).

mwíkó. míkó. n.3-4. H. ugali spoon. mwiko<mi-> wa ugali. ウガリを練るスプーン.

mwímbá. bhéémbá. n.1-2. H. asshole ; enemy. mtu unayomchukia ; adui. 嫌な人 ; 敵.

mwimí. bheemí. n.1-2. L. mean. mchoyo<wa-> ; bahili. けち ; けちな人.

mwínaane. bheénaane. n.1-2. 0. relative ; companion. jamaa<-> ; mwenzangu<we->. 親類 ; 仲間 ; あなた(親しい人に対する呼びかけ).

mwîsukúlú. bhéesukúlú. n.1-2. L. grandchild. mjukuu<wa->. 孫.

mwíswa. bheéswa. n.1-2. 0. sisters' child for a male ego. mpwa<wa->. 姉妹の子供(egoが男の場合).

mwísyó. n.3. 0. end. mwisho<mi->. 端 ; 終わり.

N - n

- ná.** conj. H. and ; with. na. ～と ; ～で.
- naáfu.** adj. 0. cheap. nafuu. 安い(値段が).
- náámbó.** n.9. H. soda. magadi. ソーダ.
- náandí.** n.9-10. H. sprout of last year's sweet potato. kichipukizi cha kiazzi vya mwaka jana. 昨年のサツマイモから出た芽 ; 種芋.
- naane. neetu.** adj. L. of my dear friend. wa mwenzangu. 友達の～.
- náátá.** v. H. become sticky. -nata. 粘る. **-náátísyá.** APP-il-CAUS-i- <ITS>.
- nákélé.** n.9 ; adv. H. silently ; quietly. kimya. 静かに ; 黙って.
- nambáli.** n.9-10. 0. number. nambari. 数.
- nāngu.** interj. 0. gays. jamaani. あなたたち(親しい人に対する呼びかけ).
- násyaané. násyeeetú.** adj. L. of my dear friend. wa mwenzangu. 友達の～.
- názi.** n.9-10. 0. coconut. nazi<ma->. 椰子の実.
- ncheénga.** n.9-10. 0. small uncooked grain. chenga<->. 調理前の粒.
- ndă.** n.9-10. L. head louse. Pediculidae Pediculus humanus. chawa<->. シラミ.
- ndá.** n.9-10. H. abdomen. tumbo<ma->. 腹.
- ndá jímwĩ.** n.9. H. family. tumbo moja. 家族(母親が同じ).
- ndaaká.** n.9. L. further. mbali. より遠いところ(すべての方向).
- ndághálá.** n.9-10. H. sardin. Characidae Hydrocyon lineatus ; Bagridae Chryschthys brachynema ; Clupeidae Limnothrissa miodon ; Clupeidae Stolothrissa tanganicae ; Cyprinidae Engraulicypris minutus. dagaa. カタクチイワシ.
- ndéélé.** n.9. H. high place. juu sana ; angani. 高いところ.
- ndéghe.** n.9-10. 0. airplane. ndege<-> ; eropleni<->. 飛行機.
- ndelúle.** n.9-10. 0. little tern. Amblyospiza albifrons ; Sterna albifrons. shakwe mdogo. オオハシハタオリドリ(ハタオリドリ科).
- ndí.** conj. H. like this. kama. こんな.
- ndí.** adj. L. PPx-. another. -ingine. 他の.
- ndííló.** n.10. H. tears. chozi<ma->. 涙.
- ndíílíí.** n.10. H. APP-il-. tears. chozi<ma->. 涙.
- ndóá.** n.9-10. 0. marriage. ndoa. 結婚 ; 現代風の結婚.
- ndobhó.** n.9-10. L. bucket. ndoo<-> ; hando<ma->. バケツ.
- ndolóbho.** n.9. 0. sleeping sickness. maradhi ya usingizi. 眠り病.
- ndúbhí.** n.9-10. H. small pox. ndui. 天然痘.
- ndúghúlúghú.** n.9-10. H. monkey's skin for ritual hat. ngozi ya kima ya kutengeneza kofia. 儀礼用の帽子(ロシアンハットみたいなもの)を作る皮 (bhujeghe, bhufumo用).
- ndúí.** n.9. 0. seven. saba. 七.
- ndúlu.** n.9-10. H. applause ; shout of joy. vigelegele. 舌を鳴らす囃子.
- né efíndí.** n.8 ; adv. H. etc.. na kadhalika ; na vitu vingine. ～等.
- néná.** v. H. cut a tree. -kata kwa shoka au panga. 切る(木を). **-nénághúlá.** ITR-agh-SEPt-ul-. **-katakata. -nénághúlíá.** ITR-agh-SEPt-ul-APP-il- <BEN>. -katia mtu mwingine. **-nénághúlwá.** ITR-agh-SEPt-ul-PASS-u-. -katwakatwa. **-nénághúsyá.** ITR-agh-SEPt-ul-CAUS-i- <CAUS>. -tuma mtu ili akate. **-nénélá.** APP-il- <BEN>. **-nénésyá.** APP-il-CAUS-i- <ITS>. -kata kwa nguvu. **-nénwá.** PASS-u-. -katwa.
- neng'éna.** v. 0. speak in a small and pleasant voice. -sema lia kwa sauti ndogo na nzuri. 小さく気持ちのよい声を出す.
- nensi.** conj. L. even though. hata. ～でさえ.
- nfiló.** n.10. L. soot. masizi ; sizi. すず.
- nfipá.** n.9. L. Fipa-land. Ufipa. フィパ・ランド.
- nfóóló.** n.9-10. H. Centropomidae Luciolates stappersii. fish sp. samaki <aina>. 魚の一種(中型魚).
- nfúfu.** n.10. 0. RED. burnt grass. majiani

- yaliyochomwa. 焼け草.
- nfughwă**. n.9. L. PASS-u-. water for cooking ugali.
maji ya kupikia ugali. ウガリを作るときのさし湯.
- nfuká**. n.9-10. L. hoe. jembe<ma->. くわ.
- nfuku syă kálé**. n.10. H. olden times. siku za kale.
昔.
- nfuku syônse**. n.10. L. always. sikuzote ; kila mara.
いつも.
- nfulá**. n.10. L. rain. mvua<->. 雨.
- nfunfú**. n.9-10. L. humpback. nundunundu ;
kibiongo. 瘦のこぶ.
- nfunfú**. n.9-10. L. anisakis ; roundworm.
mnyoo<mi->. カタクチイワシにつく寄生虫 ; ア
ニサキス.
- nfunsá**. n.9-10. L. jigger. Sacropsyllidae Tunga sp..
funza<ma-> wa miguu. スナノミ.
- nfuúfi. bhaanfuúfi**. n.1-2a. 0. abandoned baby ;
orphan. yatima<ma-> waliyochwa. 捨て子.
- nfuúndi**. n.9-10. 0. lid. mfuniko<mi->. ふた.
- nfwíla**. n.9-10. 0. black and yellow sea snake.
Pelamys platurus. swila-bahari (mkiadau). スピッ
ティングコブラ.
- ngábho**. n.9-10. 0. shield. ngao<->. 盾.
- ngálá**. n.9-10. H. witchdoctor's headdress for
bhujeghe. mapambo ya kichwa cha mganga. 呪
医の頭飾り(bhujeghe用).
- ngálúlá**. n.9. H. saltpeter. chora. 硝石.
- ng'ámbikó**. n.9-10. H. bridewealth. mahari. 婚
資.
- ngéghé**. n.9-10. H. Cichlidae Tilapia nilotica.
cichlid sp. samaki <aina>. チクリッドの一種 ;
魚の一種.
- ngílí**. n.9-10. H. wathog. Suidae Phacochoerus
aethiopicus. ngiri<->. イボイノシシ.
- ngómá**. n.9-10. H. dance ; drum. ngoma<-> ;
dansi<->. ダンス ; 太鼓. **ngóma jaá nsaká**.
middle sized drum. ngoma ya kawaida. 中位の
大きさの太鼓.
- ng'ômba**. n.9-10. 0. catfish. kambare<->. 川オオ
ナマズ.
- ng'óngó**. n.9-10. H. nuts of tree sp. karanga ya mti
<aina>. 木の実の一種.
- ngoohó**. n.9-10. L. gun. bunduki<->. 銃.
- ng'óómbé**. n.9-10. H. cattle. Bos indicus.
ngómbe<->. ウシ. **ng'óómbêngóósí**. ox ; bull.
- ng'ombe dume. 雄牛. **ng'óómbênkéémá**. cow.
ng'ombe jike. 雌牛.
- ngúbhá**. n.9-10. H. aged name of baboon.
Cercopithecidae Papio cynocephalus. mzee
nyani<->. キイロヒビの年寄り名.
- ngúfú**. n.9-10. H. hippopotamus. Hippopotamidae
Hippopotamus amphibius. kiboko<vi->. カバ.
- ngújé**. n.9-10. H. baboon. Cercopithecidae Papio
cynocephalus. nyani<->. キイロヒビ.
- ngúlú**. n.9. H. upper. juu. 上に伸びたところ.
ngúlú jeébhvé. rock. jabali<ma->. 岩 ; 垂直
に伸びる岩.
- ngúlúbhé**. n.9-10. H. pig ; bush pig. nguruwe<-> ;
nguruwe mwitu. ノブタ.
- ngúlúghánsí**. n.9-10. H. trouble. matata ; shasia ;
fujo. 騒動.
- ngúmi**. n.9-10. 0. fist. ngumi<->. 拳.
- ngúno**. n.9-10. H. cause ; reason. sababu ; kisa. 理
由(否定的な).
- ngwă**. adj. L. alone. peke yake. 一人で.
- ngwé**. n.9-10. H. leopard. Felidae Panthera pardus.
chui<->. ヒョウ(ネコ科).
- ngwéná**. n.9-10. H. crocodile. mamba<-> ;
ngwena<->. ワニ.
- niá**. v. L. defecate. -nya. 大便をする. **-nieépúsi**.
break wind. -jamba. おならする. **-niekésyá**.
STAT-ik-APP-il-CAUS-i-APP-il-CAUS-i- <ITS
>. -harisha. 浣腸する. **-niéllá**.
APP-il- <CAUS>. 子供に大便をさせる.
- niengéla**. v. 0. surround. -zunguka. 取り囲む.
-niengeléla. APP-il- <LOC>. **-niengélwa**.
PASS-u-. -zungukwa. **-niengésya**. CAUS-i-.
turn round ; make sth. turn round ; swing sth.
round and round. -zungusha. 振り回す ; まわ
す.
- níénsyá**. v. H. CAUS-i-. hit each other like
children. -pigana sana kama watoto. 子供のように
に殴りあう.
- níghá**. v. H. seize ; fish ; pinch ; hold. -kamata ;
-shika ; -vua samaki ; -finya. つかむ. **-níghé**
etamá. rest one's cheek in one's hand. -shika
tama. ほほ杖をつく. **-níghílé etamá**.
APP-il- <LOC>. rest one's cheek in one's hand.
-shika tama ; -kamatia. ほほ杖をつく ; つかま

- える(人, 物を). **-níghílwá**. APP-il-PASS-u-.
-shikiwa. **-níghísyá**. APP-il-CAUS-i- <ITS>.
-shika sana. **-níghwá**. PASS-u-. -kamatwa.
-níghyá. CAUS-i- <CAUS>. -kamatisha. つかまえさせる.
- nii-ní**. adj. L. NPx-. thin ; small. -embamba ;
-dogo. 細い ; 小さい.
- nĩmbá**. n.9-10. H. eland. *Bodidae Taurotragus oryx*.
pofu<->. ケープエランド.
- níná** v. H. pour. -mimina. 注ぐ. **-nínílá**.
APP-il- <LOC>. 注いで移す(場所へ).
-nínwá. PASS-u-. -miminwa.
- nĩnga**. conj. L. even though. hata. ～でさえ.
- nĩngá**. n.9-10. H. wild dove. *Treron australis*. njiwe
<aina>. アフリカアオバト(ハト科).
- nĩngá**. n.9. L. time ; period. wakati ; kipindi. 時 ;
時間.
- nĩngá sí**. n.9. L. when. wakati gani ; lini. いつ.
- nĩngó**. n.9-10. H. fish sp. samaki <aina>. 魚の一種.
- njaáno**. n.9. 0. yellow. (rangi ya) manjano. 黄.
- nkáámíbí**. n.9-10. H. hut. kibanda<vi-> ; kambi. 小屋 ; 仮小屋.
- nkáhí**. n.9-10. H. oar. kafi<ma->. オール.
- nkaká**. n.9-10. L. aloe. msubili<mi->. エリ科アロエ属.
- nkakakúbhóná**. n.9-10. L. scaly anteater ;
pangolin. *Manidae Manis temmincki*.
kakakuona<->. ケープセンザンコウ.
- nkákásí**. n.10. H. bitterness. uchungu. 苦味.
- nkála**. n.9. 0. fox alcohol. pombe mbaya ;
mchachu. 悪い酒 ; 酸っぱくなった酒.
- nkambí**. n.9-10. L. pill. kidonge<vi->. 丸薬 ; 薬の粒.
- nkáná**. adv. H. very ; very much ; especially.
sana ; hasa. 非常に, 特に.
- nkándé**. n.9-10. H. wall. ukuta<->. 壁.
- nkangá**. n.9-10. L. guinea-fowl. *Numididae*
Guttera edouardi. kanga<->. カンムリホロホロチヨウ.
- nkānga**. n.9-10. 0. kanga cloth. kanga<->. 腰巻布(カンガ).
- nkangáányí**. n.9. L. flash. umeta ; kimeta<vi->. 反射して光る光 ; 目を見えなくする光 ; 閃光.
- nkásí**. n.10. H. bitterness. uchungu. 苦味.
- nkatá**. n.9-10. L. head-pad(ring). kata<-> ;
nzinga<->. 頭当て.
- nkéngéléésí**. n.9-10. H. window hole. tundu ya
nyumba kama dirisha. 昔の住居の穴状の窓.
- nkímá**. n.9. L. thick thing. unene. 厚い物.
- nkímá**. n.9-10. L. blue monkey. *Cercopithecus*
mitis. kima. ブルーモンキー(オナガザル科).
- nkofíla**. n.9-10. 0. cap ; hat. kofia<->. 帽子 ; 頭の羽飾り.
- nkófyó**. n.9-10. H. hook. ngoe<-> ; kigoe<vi-> ;
kigoeko<vi->. 鉤.
- nkokó**. n.9-10. L. cock or hen. *Gallus gallus*.
kuku<->. ニワトリ(キジ科).
- nkolóngó**. n.9-10. L. roan antelope. *Hippotragus*
equinus. korongo. ローアンテロープ(ウシ科).
- nkóma**. n.9-10. 0. granary. ghala<-> ya nafaka. 穀倉.
- nkómó**. n.9-10. H. cliff. genge<ma->. 崖(湖について).
- nkondá**. n.9-10. L. cape clawless. Otter *aonyx*
capensis. fisimaji-kijivu. ツメカワウソ.
- nkôngé**. n.9-10. H. sorghum. mtama. ソルガム.
- nkongókósí**. n.9-10. L. nape of neck. nyuma ya
shingo<->. うなじ.
- nkongóló**. n.9. L. rust. kutu. さび.
- nkong'óonta**. n.9-10. 0. woodpecker. *Campethera*
sp.. kigong'ota<vi->. キツツキ. > **nkung'óonta**.
- nkono**. n.9-10. L. clay pot. chungu. 土鍋.
- nkónyí**. n.9-10. H. walking-stick. fimbo (ya
kutembelea). 杖.
- nkoóka**. n.9-10. 0. slope. mtelemko<mi-> ;
poromoko. 下り坂.
- nkoóna**. n.9. 0. shouts of joy for twins. vigelegele
vya mapacha. 双子のための囃子声.
- nkoónto**. n.9-10. 0. occipital protrusion.
mbenuko<mi-> wa kichwa. 異常に飛び出した後頭部.
- nkópá**. n.9-10. H. circumcised foreskin of penis.
ngovi ya dhakari ya kutahiriwa. 割礼の際に剥く皮.
- nkubhá**. n.9. L. thunder. ngurumo<->. 雷.
- nkúbhíkúbhí**. n.9-10. H. RED. hiccup. kwikwi<->. しゃっくり ; 赤ん坊のげっぷ.
- nkubhó**. n.9-10. L. torrent. pahali ambapo maji
yanapita upesi. 急流.

- nkuhé.** n.9-10. L. yellow belly. Cichlidae
Boulengerochromis microlepis. samaki <aina>.
イエローベリー.
- nkúkú.** n.9-10. H. thatch. nyasi. 屋根にふく草.
- nkulikóbhwa.** n.1-2a. 0. not adopted child. mtoto
wa asiypokewa. 父親に認知されていない子 ;
父なし子.
- nkulikoóbhwa.** n.9-10. 0. child who was born
before accomplishing bride-service. mtoto
aliyozaliwa kabla ya ndoa. 花嫁奉仕が終わる前
に産まれた子.
- nkulikóóbhwa.** n.9-10. 0. child who was born
before changing bridewealth. mtoto aliyozaliwa
kalba ya kuchukua mahali. 婚資の引渡しの前に
生まれた子供.
- nkúlúkúlú.** n.9-10. H. RED. lourie. Tauraco
schalowi ; Tauraco porphyreolophus ;
Musophaga rossae. ndege <aina>. エボシドリ.
- nkulungísyo.** n.9-10. 0. APP-il-CAUS-i-. stone for
smoothing pots. kuungo<->. 表面(土器の)を滑
らかにするのに用いる石.
- nkumá.** n.9-10. L. outside of the thigh. ubavu wa
paja. 大腿部の側面.
- nkúmbí.** n.9-10. H. aged name of elephant. tembo
mzee. 牙の大きいゾウ ; ゾウの年寄り名 ; 一
人ゾウ.
- nkúmpá.** n.9-10. H. water buck. Kobus
ellipsiprymnus. kuro-ndogoro ; bangili. ウォータ
ーバック.
- nkundyá.** n.9-10. L. speckled mousebird. Coliidae
Colius striatus. njiwa <-> ya porini. ムナフネズミ
ドリ(ネズミドリ科).
- nkung'óonta.** n.9-10. 0. woodpecker. Campethera
sp.. kigong'ota<vi->. キツツキ. > **nkong'óonta.**
- nkungúlú.** n.9-10. L. eland. Bovidæ Taurotragus
oryx. pofu<->. ケープエランド. > **nîmbá.**
- nkûngwe.** n.9-10. H. burnt-out field. pori
yanayochomwa. 焼け野原.
- nkupá.** n.9-10. L. tick. Acarinae. kupe<->. ダニ類.
- nkútú.** n.9-10. H. kind of tobacco. tumbako ya
kienyeji. 煙草の種類 ; 紙煙草にする.
- nkútwi.** n.9. 0. gulp. sauti ya kumeza. 飲み込む
音 ; ゴクン.
- nkuulá.** n.9-10. L. male buffalo. Syncerus caffer.
dume la nyati<->. バッファローの雄(ウシ科).
- nkwálé.** n.9-10. H. partridge. Phasianidae
Francolinus squamatus. kwale<->. スケイリーフ
ランコリン(キジ科).
- nkwasí.** n.9-10. L. African fish eagle. Haliaeetus
vocifer. fukombe ; kwazi. アフリカスナドリワシ(ワ
シタカ科).
- nkwímbí.** n.9-10. H. African crane. Crex egregia ;
Sarothrura pulchra ; Gallinura chloropus.
kilwiri<vi->. アフリカウズラクイナ ; シロテンクイ
ナ ; パン(クイナ科).
- nkyeté.** n.9. L. milled white maize flour. nsembe.
真っ白に製粉したトウモロコシの粉.
- nokólá.** v. L. pick up food bit by bit ; peck.
-donoa ; -dona. ついばむ ; 食べ物をつつつく.
- nokólwá.** PASS-u-.
- nóná.** v. H. become fat ; become greasy. -nona.
太る ; 油がのる. **-nónéélá.** APP-il- <ITS> .
-wa mafuta sana. **-nónésyá.**
APP-il-CAUS-i- <ITS> . -wa mafuta sana.
- nónsí.** n.9-10. H. Nile perch. Centropomidae Lates
microlepis. nonzi. ナイルパーチ.
- nóóbhá.** v. H. look down ; despise. -dharau. 軽蔑
する. **-nóóbhwá.** PASS-u-. -dharauliwa.
- nóónwé.** adv. H. now. sasa. 今.
- nóónwétyě.** n.9. H. a little bit ago ; soon. sasa
hivi ; hivi punde. さっき, まもなく.
- nsá.** n.9-10-6. H. hour ; watch. saa. 時間 ; 時計.
mánsá átatú. three hours. masaa matatu
(kipindi). 3時間. **nsééstatú.** three watches. saa
tatu. 時計3個.
- nsabhá.** n.9-10. L. skin ; fur. ngozi ya mnyama<->.
動物の皮 ; 毛皮.
- nsábhó.** n.9-10. H. belongings ; wealth ; betrothal
present. mali ; mahari ; mahali. 財産 ; 婚資.
- nsabhwáka.** n.9-10. 0. python. sawaka. ニシキヘ
ビ.
- nsáká.** n.9. H. body part between the back and the
nape of neck. sehemu ya mwili kati ya mgongo
na kisogo. 背中とうなじの間の部分.
- nsáká.** n.9-10. H. nest of belanogaster. nyegu la
matembo. 毒ペラガスターの巣.
- nsálá.** n.9. H. hunger ; famine. njaa. 空腹 ; 飢饉.
- nsáló.** n.9-10. H. a house where has unmarried.
nyumba ya mjane. 未婚の男女がいる家 ; 独身
者の家.
- nsangála.** n.9-10. 0. Nile perch. Centropomidae L.

- angustifrons. sangara. ナイルパーチ.
- nsangilingánya.** n.9. 0. REC-an-CAUS-i. mixture. changanyiko. ごったまぜ.
- nsató.** n.9-10. L. python. Pythonidae sebae. chatu<->. ニシキヘビの一種.
- nsékó.** n.9-10. H. laughter. kicheko<vi->. 笑い.
- nsêmbó.** n.9-10. H. bad habit. tabia mbaya<->. 悪癖.
- nsensí. bháásensí.** n.1-2a. L. steady friend without having wedding. tembea kwa upendo bila kufunga ndoa. 結婚しないで付き合っている人(男女とも).
- nsênsí.** n.9-10. H. cane rat. Thryonomys swinderianus. ndezi. ケインラット.
- nsíghé.** n.9-10. H. locust. nzige<->. イナゴ一般.
- nsifli.** n.9-10. 0. male animal. dume la mnyama. 動物の雄一般.
- nsíké.** n.9-10. H. small animal. mnyama <aina> mdogo. 猫より大きいくらいの小動物で、夜、子供の泣き声のような声で鳴く.
- nsílá.** n.9-10. H. path. njia<->. 小道.
- nsimbá.** n.9-10. L. lion. Felidae Panthera leo. simba<->. ライオン(ネコ科).
- nsimbá já bhújenge.** n.9-10. L. male lion with mane. simba dume na manyoya usoni. たてがみのある雄ライオン.
- nsimbá já lukalí.** n.9-10. L. lion in the herd. simba ya kundi porini. 原野で群れをなしているライオン.
- nsímbé.** n.9-10. H. aged name of wathog. Suidae Phacochoerus aethiopicus. mzee ngiri<->. イボイノシシの年寄り名.
- nsimbó.** n.9. L. stope of gold (Nsimbo hamlet). machimbo. ンシンボ集落(金の採掘場).
- nsimwákásí.** n.1a. L. the one who are not favored. mtu asiyependwa. ひいきされない方の人.
- nsindé.** n.9-10. L. uncultivated land ; bush country. ardhi isiyolimwa. 未開地.
- nsingá.** n.9-10. L. giant catfish. Clariidae Dinopterus cunningioni. kambare kubwa. オオナマズ.
- nsíngámághásí.** n.9-10. H. red cock. jogoo jekundu (kubwa). チャボのような赤い大きな雄鶏.
- nsinsó.** n.9-10. L. chizel. patasi<->. のみ.
- nsó.** adj. H. NPx-. left. kushoto. 左.
- nsobhé.** n.9-10. L. sitatunga. Bobidae Tragelaphus spekei. kuro-singsing ; kibaka. シクトウンガ(ウシ科).
- nsóffú.** n.9-10. H. elephant. Elephantidae Loxodonta africana. tembo<-> ; ndobu<->. アフリカゾウ.
- nsógólé.** n.9-10. H. grass sp. blooming in Feb.. jani <aina> linayo maua mwezi wa pili. 2月ごろの花が咲く草.
- nsoká.** n.9-10. L. snake. nyoka<->. ヘビ.
- nsókó.** n.9-10. H. ape ; anthropoid. Pongidae Pan troglodytes. sokwe<-> mtu. チンパンジー.
- nsóle.** n.9-10. H. common bulbul. Pycnonotus xanthopygos. shore. ズグロブルブル(ヒヨドリ科).
- nsonfí.** n.9-10. L. catfish. kambare<->. 川ナマズ.
- nsongóle.** n.9-10. 0. SEPt-ul-. mark at chief's house. alama ya nyumba ya mtemi. 首長の家の印.
- nsonyí.** n.9. L. shame. aibu<->. 恥.
- nsoóko.** n.9-10. 0. fountain ; spring. chemchemu<-> ; chemchemi<->. 井戸.
- nsubhí.** n.9-10. L. leopard. Felidae Panthera pardus. chui<->. ヒョウ. > ngwé.
- nsulubhále.** n.9-10. 0. trousers. suruali<->. ズボン.
- nsúmu.** n.9-10. 0. poison. sumu<->. 毒.
- nsupá.** n.9-10. L. bottle. chupa<vy->. 瓶.
- nsuujá.** n.9-10. L. bushbuck. Bobidae Tragelaphus scriptus. mbawala<->. ブッシュバック. > mpôngó ; mbábhálá.
- nsuundó.** n.9-10. L. wart ; leech. Hirundinea. chunjua<ma-> ; mdudu<wa-> wa ruba. いぼ ; ヒル綱. nsundosundó. RED wart ; leech. chunjua<ma-> ; mdudu<wa-> wa ruba. いぼ ; ヒル綱.
- nsuúngo.** n.9-10. 0. tobacco. tumbako<-> ; tumbaku<->. 噛みタバコ.
- nswála.** n.9-10. 0. gazelle. Adenota vardoni. swala. ガゼル的一种.
- nswíla.** n.9-10. 0. spitting cobra. swila. スピッティングコブラ.
- nsyála.** n.9-10. 0. sign. ishara<->. 合図.
- nsyělo.** n.9-10. 0. container for flour. kilindo cha unga. 粉をいれる容器.
- nsyó.** n.9-10. H. millstone (bottom). kijaa<vi-> cha chini. 挽き臼の挽き石.
- ntáá.** n.9-10. H. wax. nta<->. 蜜蝋.

ntaakála. n.10. 0. fallen leaf. jani linayotikisika. 落ち葉.
ntáámá. n.9-10. H. sheep. Ovis aries. kondoo<->. ヒツジ(ウシ科).
ntáándá. n.9-10. H. ape ; anthropoid. Pongidae Pan troglodytes. sokwe<-> mtu. チンパンジー.
ntakála. n.9-10. L. bitter tomato. nyanya chungu<->. 苦トマト.
ntalángó. n.9-10. L. millstone (upper). kijaa<vi-> cha juu. 石臼で挽くのに使う丸い石.
ntámá. n.9-10. H. tip of an arrow. ncha ya mkuki. 矢の先.
ntánda. n.9-10. 0. ascent ; uphill ; uprise. mgogoro. 上り坂.
ntandála. n.9-10. L. kudu ; lesser kudu. Bobidae Tragelaphus strepsiceros ; Strepsiceros imberbis. kudu<-> ; tandala<->. グレータークドウ ; レッサークドウ.
ntandíló. n.9-10. L. APP-il-. ladder. ngazi<->. はしご.
ntangiílo. n.9-10. 0. call. mwito<mi->. 叫び声.
ntekéta. n.9-10. 0. castor nut. mbarika. ひまし油の実.
ntendé. n.9-10. L. calabash bowl. bakuri ya kibuyu. ひょうたんのボール(伝統的な酒用のボール).
ntendeéli. n.9-10. 0. calabash bottle. chupa ya kibuyu. 薬を調合するひょうたんの瓶.
ntete syá máfunká. n.9-10. L. pumpkin pip. mbegu<-> ya boga. カボチャの種.
ntobhóla. n.9. L. Tabora. Tabora. タボラ(地名).
ntólo. n.9-10. 0. bump ; lump. kinundu<vi-> ; nundu<->. こぶ ; ぶつけて頭にできたこぶ ; 殴られてできたこぶ.

ntomõmbo. n.9-10. 0. hippopotamus. Hippopotamidae Hippopotamus amphibius. kiboko<vi->. カバ. > ngufú.
ntoné. n.9-10. L. favored person. anayependeka. ひいきされている人.
ntóntámí. n.9-10. H. parasitic plant. kirukia<vi->. 宿り木.
ntósi. n.9-10. H. lump or morsel of the ugali. matonge. ウガリーちぎりの丸い塊.
ntúbhá. n.9-10. H. walking-stick. fimbo (ya kutembelea). 杖.
ntuló. n.9-10. L. flower. ua<ma->. 木性の花 ; 装飾的な花.
ntumbá. n.9-10. L. tree-hollow. pango<-> ya mti. 木の洞.
ntwéghé. n.9-10. H. waterbuck. Bobidae Kobus defassa. kuro<->. ウォーターバック.
ntwíghá. n.9-10. H. giraffe. Giraffidae Giraffa camelopardilis. twiga<->. キリン.
 = nu. enc. L. now. sasa. 今.
nũndu. n.9-10. 0. hump. nundu<->. こぶ(ウシなどの).
 -nung'uníka. v. 0. complain ; grumble ; show discontent. -nung'unika ; -lalamika. 不平を言う.
nũngwá. n.9-10. L. porcupine. Hystricidae Hystrix galeata. nungu<-> ; nunguri-misitu. タテガミヤマアラシ(ヤマアラシ科).
nuúlu. n.9. 0. light. nuru. 光.

NY - ny

-nyaágha. v. 0. bathe ; wash one's hands (before eating) ; wash one's body. -oga ; -koga ; -nawa mikono (kaba ya kula) ; -osha mwili. 水浴する ; (食事の前に)手を洗う ; 体の部分を洗う.
 -nyaaghíla. APP-il- <LOC>. -nyaaghíla. APP-il-APP-il-. swim. -ogelea. 泳ぐ.
 -nyáámá. v. H. -sambaa. クモの子を散らしたように(人が)散り散りになる. -nyáámwá. PASS-u-

be left behind. -kimbiwa na watu. 散り散り(人が)になって一人取り残される. -nyáámyá. CAUS-i- <CAUS>. 散らせる.
 nyáandá. n.9-10. H. vulture. koho<ma-> ; tai<->. ハバタカ.
 -nyáányá. v. H. become soft ; become wet. -lainika kwa kulowana ; -wa laini ; -lowana. 濡れてやわらかくなる ; やわらかい状態である.
 -nyáányíká. IMP-ik-. make wet. -lowesha ;

- lowanisha. ぬらす. **-nyáányíkílá**.
IMP-ik-APP-il- < BEN > . -loweshia.
- nyáányíkwá**. IMP-ik-PASS-u-. **-nyáányílá**.
APP-il-. **-nyáányísyá**. APP-il-CAUS-i- < ITS > .
-lowana sana.
- nyááté**. n.9-10. H. cobweb. tandabui. クモの巣(糸を放射状に張るのではなく、小さな円形の巣).
- nyághá**. n.9-10. H. ant bear ; aardvark.
Orycteropodidae Orycteropus afer.
mhanga<wa>. ツチブタ.
- nyáhúlá**. v. H. SEPt-ul-. -vuta ndoana ; -vua samaki. 釣り糸をさっと引く ; 魚を釣る.
-**nyáhúfílá**. SEPt-ul-APP-il- < BEN > . -vulia mtu samaki. 人に魚を釣ってあげる. **-nyáhúká**.
SEPi-uk-. jump oneself. -jiruka ; -kimbia ghafla. 飛び上がる(魚が) ; 走って飛び上がる.
-**nyáhúlwá**. SEPt-ul-PASS-u-.
- nyálíká**. v. H. IMP-ik-. -ondoka ghafla. 急に飛び出す. **-nyálúká**. SEPi-uk-. jump. -ruka ; -toka. 飛ぶ ; 飛び跳ねる. **-nyálúkílá**.
SEPi-uk-APP-il- < LOC > . **-nyálúkísyá**.
SEPi-uk-APP-il-CAUS-i- < ITS > . -dondokea. 車などの泥がはねる. **-nyálúsyá**.
SEPt-ul-CAUS-i-. 飛ばす ; 投げ上げる.
- nyámá**. n.9-10. H. meat. nyama<->. 肉. **nyámá nóné**. greasy meat. nyama nono. 脂身のついた肉. **nyámá nónú**. greasy meat. nyama nono. 脂身のついた肉.
- nyándá**. n.9-10. H. finger joint. wanda. 弾薬を測る単位 ; 指の関節一つ.
- nyângé**. n.9-10. H. aged name of pig. mzee nguruwe<-> mwitu. ノブタの年寄り名.
- nyankúká**. v. L. SEPi-uk-. become sticky. -nata. 粘る(泥、大便など). **-nyankúlá**. SEPt-ul-.
-kanyaga matope, mavi n.k.. 粘らせる ; ベタバタにする. **-nyankúlúla**. SEPt-ul-SEPt-ul-.
-kanyaga matope, mavi n.k.. 粘らせる ; ベタバタにする.
- nyanyaábha**. v. 0. scurry round. -kimbia taratibu. ちょこちょこ走る(犬など) ; 短い距離をテケテケ走る. **-nyanyaabhíla**. APP-il-. -kimbia taratibu. ちょこちょこ走る(犬など) ; 短い距離をテケテケ走る.
- nyányámílá**. v. H. stretch oneself (to touch sth.). -chuchumia. 背伸びする. **-nyányámílílá**.
APP-il-. -chungulia kitu cha juu. のぞく(場所の上から).
-**nyányúlá**. v. H. SEPt-ul-. pull up. -inua. 引き上げる. **-nyányúká**. SEPi-uk-. -inuka. **-nyányúlílá**.
SEPt-ul-APP-il- < BEN > . **-nyányúlwá**.
SEPt-ul-PASS-u-. -inuliwa.
- nyeghá**. v. L. draw (a picture). -chora (picha) ; -pamba chungu. 描く(土器に) ; 模様をつける.
-**nyeghéla**. APP-il- < BEN > . **-nyeghwá**.
PASS-u-.
- nyéghéelá**. v. H. ich. -washa. かゆい.
-**nyeghaanyéghá**. RED. tickle. -tekenyatekenya. くすぐる. **-nyeghaanyéghwá**. RED-PASS-u-.
-tekenywa. くすぐられる. **-nyeghaanyéghyá**.
RED-CAUS-i-. tickle. -tekenyatekenya. くすぐる.
- nyélébhúká**. v. H. grovel. -teleza kwa nyoka au konokono. 蛇やカタツムリが這う.
- nyeleléka**. v. 0. be smooth. -wa nyororo. 滑らか ; 表面がつるつるしている.
- nyemeéla**. n.9-10. 0. topi. Damkaliscus korrigum. topi. トビ(ウシ科).
- nyene**. prn. L. s/he ; him/her. yeye. 彼.
- nyené. bhéene**. n.1-2. I-II. owner. mwenye<wenye> ; mwenyewe<wenyewe>. 持ち主.
- nyené. -bheéné**. n.1-2. L. PRN- himself. yeye mwenyewe. 彼ら自身.
- nyenyá**. n.9-10. L. tumor on finger. kivimbe kwenye kidole. 爪のところにできるできもの.
- nyenyekéla**. v. 0. walk carefully. -pita kitu kichafu ; -nyata. ゆっくり気をつけて歩く.
-**nyenyekélwa**. PASS-u-.
- nyíiná. bháányíiná**. n.1-2a. H. his/her mother. mama yake. 彼(女)の母.
- nyíindó**. n.9-10. L. nose. pua<->. 鼻.
- nyilibhúka**. v. 0. SEPi-uk-. splash (blood, liquid etc.). -toka. 飛び散る(血、オレンジ、蛇のつばなど). **-nyilibhúsyá**. SEPt-ul-CAUS-i-. -toa. 飛び散らせる ; 注射の針からピューと液を出す.
- nyínáábhó. bháányínáábhó**. n.1-2a. H. their mother. mama yao. 彼(女)らの母. **nyókó. bháányókó**. your mother. mama yako. 君の母.
nyínáábhóókulú. bhányínáábhóókulú. n.1-2a. H.

- their grandfather ; their grandmother. babu yao ; bibi yao. 彼(女)らの祖父母. **nyókókúlú**. **bhányókókúlú**. your grandfather ; your grandmother. babu yako ; bibi yako. 君の祖父母.
- nyínábhwěnga**. **bhányínábhwěnga**. n.1-2a. H. bride. bi harus-<->. 花嫁.
- nyínákúlú**. **bhányínákúlú**. n.1-2a. H. their grandfather ; their grandmother. babu yake ; bibi yake. 彼(女)の祖父母.
- nyínambélé**. adv. L. first. kwanza. まず最初に.
- nyínécfwě**. **bhányínécfwě**. n.1-2a. H. our mother. mama yetu. 私たちの母.
- nyínécfwěkulú**. **bhányínécfwěkulú**. n.1-2a. H. our grandfather ; our grandmother. babu yetu ; bibi yetu. 私たちの祖父母.
- nyínéenywě**. **bhányínéenywě**. n.1-2a. H. your mother. mama yenu. 君たちの母.
- nyínéenywěkulú**. **bhányínéenywěkulú**. n.1-2a. H. your grandfather ; your grandmother. babu yenu ; bibi yenu. 君たちの祖父母.
- nyió**. n.9-10. H. anus. mkundu<mi->. 肛門.
- nyófólá**. v. H. scratch out meat. -foa ; -toa nyama. かきむしる(肉を). **-nyófólwá**. PASS-u-.
- nyomwă**. v. L. PASS?-u-. like ; love. -penda. 好き ; 好む ; 喜ぶ. **-nyoméká**. IMP-ik-. -furahisha ; -pendeka. 喜ばず. **-nyomékéşya**. IMP-ik-APP-il-CAUS-i-<ITS>. -penda sana. **-nyomékwá**. IMP-ik-PASS-u-. **-nyoméşyá**. CAUSL-isi-<ITS>. -penda sana. **-nyomíbhwá**. PASS?-PASSL-ibu-. -pendwa. 好きになられる.
- nyōnga**. v. 0. choke ; twist ; kill by hanging. -kaba roho ; -nyonga ; -piga kitanzi ; -kamua roho. ねじる ; 首をしめる ; 吊るす. **-nyōnga íkósí**. twist the neck (of a bird). -nyonga shingo (ya ndege). 首をねじる. **-nyongéla**. APP-il-<BEN>. ねじ込む ; 内側にねじ回す. **-nyongelésya**. APP-il-APP-il-CAUS-i-<CAUS>. -zungusha kamba. 巻きつける. **-nyōngwa**. PASS-u-.
- li-nyongelésya**. RFL-li-APP-il-APP-il-CAUS-i-APP-il-CAUS-i-. -zungushia kitu. **-li-nyongelésya (kusítí)**. RFL-li-APP-il-APP-il-CAUS-i-. coil (round sth.). -zonga ; -jizonga (katika mti) ; -jinyongeza. 巻きつく.
- nyóongo**. n.9-10. H. field without chives. shamba bila salala. 畝を作らない畑(米作など).
- nyúká**. v. H. tan leather. -lainisha ngozi. 皮をなめす(ふいご用). **-nyúkílá**. APP-il-<BEN>. **-nyúkwá**. PASS-u-.
- nyúmá**. n.9-10. H. week. juma. 週.
- nyũmbá**. n.9-10. H. house. nyumba<->. 家.
- nyũmbú**. n.9-10. H. western white-bearded wildebeest. Connochaetus taurinus hecki. nyumbu kidevu cheupe-magharibi. ウイルドビースト.
- nyúnká**. v. H. smell bad. -nuka. 臭い. **-nyúnkílá**. APP-il-<LOC>. smell bad. -nuka. 臭い. **-nyúnkílílá**. APP-il-APP-il-. smell good. -nukia. いい匂いがする. **-nyúnkílíşyá**. APP-il-APP-il-CAUS-i-<LOC>. いい匂いを嗅ぎつけて匂いの源を探す. **-nyúnkílwá**. APP-il-PASS-u-. **-nyúnkíşyá**. APP-il-CAUS-i-<CAUS>. -nuka sana. ひどい悪臭がする. **-nyúnsyá**. CAUS-i-. smell (sth.). -nusa. 嗅ぐ.
- nywă**. v. 0. drink. -nywa. 飲む. **-nywěbhwa**. CAUS-i-PASSL-ibu-. -nywewa. **-nywěla**. APP-il-<BEN>. **-nywěşya**. APP-il-CAUS-i-<CAUS>. make (sb.) drink. -nyweshwa. 飲ませる.
- nywámá**. v. H. become heavy. -wa zito. 重くなる. **-nywámíká**. IMP-ik-. -msifu sana ; -samini sana. 人を重んじる. **-nywámílá**. APP-il-<LOC>. **-nywámílwá**. APP-il-PASS-u-. -zidiwa. **-nywámíşyá**. APP-il-CAUS-i-<ITS>. **-nywámú**. adj. H. NPx-. heavy. -zito. 重い.

資料：ベンデ語語彙集

-o. dem. L. CV2-CV1. that (near you). hiyo. それ。
 -ó -ôñse. dem. H. PPx-. any. -o-ote. 誰でも；何でも。
 ofisichéa. n.9-10. 0. office chair. ofisichea. 折り畳めない、四角い背もたれの着いた椅子。

-ôñse. dem. 0. PPx-. all ; the whole. -zima. 全体。
 o-u. dem. 0. CV2-CV1. this. hii. これ。

P - p

-paamíla. v. 0. bump (against sb.). -pambana ;
 -gonga. ぶつかる. -paamíwa. PASS-u-.
 -paamísyá. CAUS-i- <CAUS> . -gongesha.
 -li-paamísyá. RFL-li-CAUS-i-. -jigonga. 自分でぶつかる。
 -paapáasya. v. 0. stroke ; caress ; grope in the dark. -papasa ; -gusa gizani. なでる ; さわる ; 暗闇で手探りする。
 -paasúka. v. 0. SEPi-uk-. become split and fall.
 -pasuka. 枝が裂けて落ちる. -paasukíla. SEPi-uk-APP-il-. -paasukíwa. SEPi-uk-.
 -paasúla. SEPt-ul-. split (a branch). -pasua (tawi). 枝を裂いて落とす。
 -pakátá. v. L. -beba mzigo kwa kushika mkononi au miguuni. 手、ひざにのせて荷物を運ぶ。
 -pakátíla. APP-il-. hold under one's arm.
 -chukua kwa pani ; -pakata. 脇に抱える ; 手に抱く. -pakatífla. APP-il-APP-il- <BEN> .
 -pakátífla. APP-il-PASS-u-. -pakátísyá. APP-il-CAUS-i-. hold under one's arm. -chukua kwa pani ; -pakata. 脇に抱える ; 手に抱く。
 -pakátwá. PASS-u-. -bebwa. 金を払って荷物を運んでもらう。
 -pakíflá. v. L. APP-il-. load. -pakia. 積み込む。
 -pakífla. APP-il-APP-il- <LOC> . 積み込む(場所へ). -pakíflwá. APP-il-PASS-u-. 積み込まれる(車などに). -pakísyá. APP-il-CAUS-i- <CAUS> . -pakiza. -pakúlá. SEPt-ul-. take out food from the pot ; scoop up (with a spoon) ; load off. -pakua. おかずをよそう(場所から、おかずは植物性、葉ものかマメ) ; 荷物を積み降ろす。 > -ghábhúlá ; -sábhúlá.
 -pakúlísyá. SEPt-ul-APP-il-CAUS-i- <CAUS> .
 -fanya mtu apakue. 人に荷物を積み降ろさせる。
 -pakúlwá. SEPt-ul-PASS-u-. -pakúsyá.

SEPt-ul-CAUS-i- <CAUS> . -fanya mtu apakue. 人に荷物を積み降ろさせる。
 -pákíflá. v. H. greet to elder person in kneeling position. salimu kwa asili kwa mtu mkubwa. 目上の人に土下座して挨拶する(伝統的挨拶).
 -pákíflwá. PASS-u-.
 -pálá. v. H. even out the field. -palia njia, shamba. 雨後に鋤で道をならす ; 畑をならす. -pálíflá. APP-il- <BEN> . -pálíflwá. APP-il-PASS-u-.
 -pálísyá. APP-il-CAUS-i- <CAUS> . -palisha. 人に畑をならさせる. -pálwá. PASS-u-.
 -palá (mághwambála). v. L. scrape off scales. -para samaki ; -paa samaki ; -toa magamba ya samaki. うろこを取る ; うろこや皮を削げ落とす。
 -palíflá. APP-il- <BEN> . -pasyá. APP-il-CAUS-i-. -parua. 引っかく。
 -palamúka. v. 0. drop down from a tree. -anguka mtini. 木などからボトボト落ちる。
 -palapáasya. v. 0. stroke ; caress ; grope. -papasa. なでる ; 愛撫する ; 手探りする。
 -palapaasíbhwa. PASSL-ibu-.
 -palíká. v. L. STAT-ik-. thunder. -piga radi. 痛みでズキズキする ; とどろく(雷, 猟銃). -palíkíflá. STAT-ik-APP-il- <LOC> . 雷が落ちる。
 -palíkíflwá. STAT-ik-APP-il-PASS-u-. 雷に落ちられる. -palíkísyá. STAT-ik-APP-il-CAUS-i- <ITS> .
 -pamá. v. L. hit in (a nail). -gongelea (msumari). 打ち込む(一回, 釘を). -pamá hânsí. ram (a stick into the ground). -pigilia (ujiti ardhini). 打ち込む. -pamíflíflá. APP-il-APP-il-. -gongeleagongelea. 完全に打ち込む。
 -pamíflísyá. CAUS-i-APP-il-APP-il-CAUS-i- <ITS> .
 -gonga sana. -pamíflá. APP-il- <BEN> .

- pamísyá**. APP-il-CAUS-i- <ITS>. -**pamwá**. PASS-u-.
- pambá (mápámbo)**. v. L. decorate the place.
-pamba. 飾(場所を). -**pambílá**.
APP-il- <BEN>. -**pambwá**. PASS-u-.
- li-pambá**. RFL-li-. make one's toilet. -jiremba ;
-jipamba. 化粧する. > -**bhembéla**.
- pambátá**. v. L. climb around mountains. -panda
mlima kwa kuzunguka. 山を迂回しながら登る.
- pándá**. v. H. 1. count. -hesabu. 数える. 2. give
witchdoctor's education. -fundisha uganga. 呪医
にする教育を施す. -**pándílá**. APP-il- <BEN>.
count for. -hesabia. 人のために数えてあげる.
-**pándwá**. PASS-u-. 1. be counted. -hesabiwa.
数えられる. 2. be made a witchdoctor.
-tengenezwa uganga. 呪医にしてもらう.
- pangá**. adj. L. NPx-. be alive. -wa hai. 元気な ;
生きている.
- pangá (fintú)**. v. L. put in order. -panga. 整理す
る ; 並べる. -**pangá kúmúsitaáli**. line up.
-panga kwa mstari. 列に並べる. -**pangá**
mípagó. make an appointment. -pangana
mipango kuonana. 会う約束をする. -**pangísyá**.
CAUS-i-APP-il-CAUS-i- <CAUS>. -pangisha.
家を整理整頓させる. -**pangílá**.
APP-il- <BEN>. -**pangílwá**. APP-il-PASS-u-.
-pangiwa. -**li-pangíla (shúghúli ~ mílímó)**.
RFL-li-. plan. -panga mpango ; -pangiana. 計画
を立てる. -**li-pangílla**. RFL-li-APP-il-. plan.
-panga mpango ; -pangiana. 計画を立てる.
- pápághúlá**. v. H. ITR-agh-SEPt-ul-. cut off bird's
meat from bones. -toa nyama ya kuku au ndege
katika mifupa. 肉(鳥類)をばらす, 肉(鳥類)の四
肢を切り落とす. -**pápághúlíla**.
ITR-agh-SEPt-ul-APP-il- <BEN>.
-**pápághúlwá**. ITR-agh-SEPt-ul-PASS-u-.
- pátá**. v. H. get ; obtain. -pata. 手に入れる. -**pátá**
bhúlwélé. become ill. -pata ugonjwa. 病気にな
る. -**pátá taábhu**. experience difficulty. -pata
tabu. 困る ; 苦勞する. -**pátíla**. -panda mbegu.
種をまく. -**pátísyá**. APP-il-CAUS-i- <ITS>.
- peéla**. v. 0. sacrifice. -toa mhanga ; -tambika ; -toa
kafara ; -tambikia. いけにえを捧げてお払いす
る. -**peeléla**. APP-il- <BEN>. -**peeléla**.
APP-il-PASS-u-. -tambikiwa. いけにえを捧げて
お払いをしてもらう.
- pééla**. v. H. dissappear. -potea (mtu, ufugo). 人, 家
畜がいなくなる.
- péghúlá (bhwâst)**. v. H. make one's way through
weeds. -enda kwa kuchanua majani. 草を掻き分
けて進む. -**péghúlíla**. APP-il- <LOC>.
- pekúá**. n.9. 0. barefoot. miguu chini ; pekua. はだ
しで.
- péla**. v. H. rub a string. -sokota uzi. 縄, 糸を撚る.
-**péla káje**. spin thread. -fuma uzi ; -tengeneza
uzi ; -sokota. 糸を撚る. -**péleléla**.
APP-il- <BEN>. -**pélwá**. PASS-u-.
- pelelélya**. v. 0. spy. -chungua (sehemu za
maadui) ; -peleleza. さぐる.
- pémbéésúká**. v. H. come to oneself. -pata
fahamu ; -zindukana ; -amka. 気がつく.
> -**hembúká**.
- pícha**. n.9-10. 0. picture. picha-<>. 絵.
- píhá**. v. H. VEB-h-. become dirty ; become worn
out ; becoem black ; become muddy (of water).
-chafuka ; -chakaa ; -fujika ; -wa jeusi ; -tibuka ;
-wa matope ; -wa chafu (kwa maji). 汚れる ; 擦
り切れる ; 黒くなる ; 汚れる ; にごる.
- píhika**. VEB-h-STAT-ik-. -chafua. 汚す ; 散
らかす. -**píhísyá**.
VEB-h-APP-il-CAUS-i- <ITS>. -**píhyá**.
VEB-h-CAUS-i-. -chafua. 汚す ; 散らかす.
- píhé**. adj. H. NPx-. black. -eusi. 黒い, 汚れた.
- píhé**. adj. H. NPx- dirty. -chafu. 汚い.
- píímá**. v. H. measure. -pima. 測る ; 寸法を測る.
-**píímíla**. APP-il-. -**píímísyá**.
APP-il-CAUS-i- <CAUS>. -pimisha. 人に測ら
せる. -**píímwá**. PASS-u-.
- pííná**. adj. H. NPx-. poor. maskini. 貧乏な.
- píínáhá**. v. H. VEB-h-. become poor. -wa maskini.
貧乏になる.
- pííítúká**. v. H. twist. -teguka. 捻挫する.
- píímá**. v. H. go beyond. -zunguka. 迂回する.
> -**niengéla**.
- píndá**. v. H. hem. -pinda (upindo). ふちをとる.
-**píndíla**. APP-il-.
- píndúká**. v. H. SEPi-uk-. turn over. -pinduka. 車

- がひっくり返る. **-píndúkílá**.
SEPi-uk-APP-il- <LOC>. **-píndúlá**. SEPt-ul-
make sth. turn over. -pindua. 車をひっくり返す.
-píndúlwá. SEPt-ul-PASS-u-.
- píngúlá**. v. H. SEPt-ul-. redeem (a captive).
-mkombo mateka. 身請けする；愛人の子供
を金を払って引き取る. **-píngúlílá**.
SEPt-ul-APP-il- <BEN>. **-píngúlwá**.
SEPt-ul-PASS-u-.
- pókéélá**. v. H. receive. -pokea. 受け取る；手に
とる(荷物を). **-pókéélélá**.
APP-il- <BEN/LOC>. **-pókéélwá**. PASS-u-.
-pókéésyá. CAUS-i-. -pokeza. 送る；手渡す
(金を払って荷物を).
- pongá**. v. L. put enema. -weka dawa tumboni. 洗
腸する. **-pongwá**. PASS-u-. -wekwa dawa
tumboni. 洗腸してもらう. **-li-pongá**. RFL-li-
-jiinika. 自分で洗腸する.
- poosíti**. v. 0. send (by post) ; post. -peleka (kwa
meli au kwa ndege). 手紙を郵便で送る.
-poosítisya. APP-il-CAUS-i- <CAUS>. -tuma
mtu akaposti. 人に手紙を郵便で送らせる.
- poóta**. v. 0. succeed. -shindikana. 可能である；
勝つ. **-poótwa**. PASS-u-. fail ; be defeated.
-shindwa ; -tokufaulu ; -feli ; -shindwa. 失敗す
る；できない；負ける.
- posyá**. v. L. greet. -salimia. 挨拶する. **-posésyá**.
APP-il-CAUS-i- <BEN>. -salimia badala ya
mtu. よろしく伝えておく(人のために).
-posibhwá. PASSL-ibu-. -salimiwa.
- púkúmá**. v. H. 1. steam. -chemsha. 調理したもの
に蓋をして蒸す. 2. have diarrhea. -nguruma
tumboni. 腹がゴロゴロする. **-púkúmílá**. APP-il-
1. steam. -chemsha. 調理したものに蓋をして蒸
す. 2. have diarrhea. -nguruma tumboni. 腹がゴ
ロゴロする. **-púkúmyá mútwě**. CAUS-i-. shake
one's head. -tikisa kichwa. 首を横にふる.
- púngá kúbhóko**. v. H. wave one's hand. -punga
mkono au kitambaa. 手を振る；布を振って合
図を送る.
- pungúká**. v. L. -pungua. 減る. **-pungúsísyá**.
CAUS-i-APP-il-CAUS-i- <BEN>. **-pungúsyá**.
CAUS-i-. make fitting. -punguza urefu wa nguo
ili imfae mtu. 寸法を合わせて布を減らす.
- punílá**. v. L. doze. -sinzia. コクンコクン居眠りす
る.
- púpúmúká**. v. H. fly with big sound for birds.
-ruka kwa sauti kubwa (kwa ndege). 鳥がバタバ
タ音を立てて飛ぶ. **-púpúmúkílá**.
APP-il- <LOC>.
- pupuulísya**. v. 0. blow wind. -puliza. 扇いで風を
立てる.
- putá**. v. L. cut. -kata ; -kereza. 刃物で切る.
> **-néná**. **-putá fipande fiseefisé**. slice. -kata
vipande vyembamba. 薄く切る. **-putá
fipandefipánde**. cut into pieces. -kata
vipandevipande ; -chenga. 細かく切る. **-putá ná
músumeéno**. cut with a saw. -kata kwa
msumeno ; -kereza ; -kwereza. 鋸で切る. **-putá
sítí**. cut down (a tree). -kata (mti). 切り倒す(木
を). **-putághúla fipandefipánde**.
ITR-agh-SEPt-ul-. cut into pieces. -kata
vipandevipande ; -chenga. 細かく切る.
-putághúla mátabhí ~ mághoghó.
ITR-agh-SEPt-ul-. 倒れた木の枝を払う.
-putághúlila. ITR-agh-SEPt-ul-APP-il-
-putághúlísya.
ITR-agh-SEPt-ul-APP-il-CAUS-i- <CAUS>.
-putághúlwa. ITR-agh-SEPt-ul-PASS-u-.
-putílá. APP-il- <BEN>. **-putísyá**.
APP-il-CAUS-i- <ITS>. **-putúká**. SEPi-uk-
切れる, 割れる. **-putúlá**. SEPt-ul-. -kata kabisa ;
-katisha njia. きっぱり切る, 道を曲がる.
-putúlíla. SEPt-ul-APP-il- <BEN>. **-putúlwá**.
SEPt-ul-PASS-u-. **-putúnkána**. REC-an-
-katiana. 切って分け合う. **-putúnkánya**. v. 0.
REC-an-CAUS-i-. -katiana. 切って分け合う.
-putwá. PASS-u-.
- puúsya (múfílo)**. v. 0. blow with one's mouth.
-puliza (kwa mdomo). 口で吹く.
- pwághúlá**. v. H. ITR-agh-SEPt-ul-. remove chaff
of grain. -toa pumba kwa mara ya pili. 皮, 籾を
とる(米, トウモロコシ, ソルガムの). **-pwághúlílá**.
ITR-agh-SEPt-ul-APP-il- <BEN>.
-pwághúlwá. ITR-agh-SEPt-ul-PASS-u-.
- pwélá**. v. H. smoke. -vuta (sigara). 吸う(煙草を).
-pwélésyá. APP-il-CAUS-i- <ITS>. **-pwélwá**

PASS-u-.

S - s

saa tisa. n.9. 0. three o'clock. saa tisa (wakati). 3 時.

saabhúni. n.9-10. 0. soap. sabuni<->. 石鹸.

-sáághúlá. v. H. chose. -chagua. 選ぶ.

> **-sóóghólá. -sáághúlílá.** APP-il- < BEN > .

-sáághúlwá. PASS-u-.

-saáha. v. 0. play. -cheza. 遊ぶ. **-saáha bhúsaáha.** play a game. -cheza mchezo. ゲームをする.

-saáha mupíla. play ball. -cheza mpira. ボール遊びをする. **-saahíla.** APP-il- < BEN/LOC > . 1.

play the drum for sb.. -chezea mtu ngoma. 人のために太鼓遊びをしてあげる. 2. play with dangerous animals. -chezea wanyama wakali.

危険な動物とたわむれる. 3. play with. -chezea. 遊ぶ(道具で). **-saahíwa.** APP-il-PASS-u-. be

played. -chezewa. 遊ばれる(場所が). **-saáhya.** CAUS-i- < CAUS > . -chezea wanyama si wakali. 危険でない動物とたわむれる.

-saáki. v. 0. inspect sb.'s things. -sachi ; -angalia vitu vya mtu. 持ち物検査する. **-saakíbhwa.** PASSL-ibu-. -sachiwa.

-sáákúlá. v. H. comb. -chana nywele. 髪をとかす. **-sáákúílílá.** APP-il- < BEN > . **-sáákúlwá.** PASS-u-.

-saáli. v. 0. pray. -sali. 祈る. **-saalísyá.** APP-il-CAUS-i-. -ongoza sala. お祈りの先導をする. **-saalikílwá.** STAT-ik-APP-il-PASS-u-. -ombewa. **-saalíla.** APP-il- < BEN > .

-sáámá. v. H. move one's residence. -hama. 移転する ; 引っ越す. > **-tuulúka. -sáámílá.** APP-il- < LOC > . **-sáámísyá.** APP-il-CAUS-i-. -hamisha.

-saamehé. v. 0. forgive. -samehe. 赦す. **-saamehébhwa.** PASSL-ibu-. -samehewa.

-sááná. v. H. -patana. 仲直りする ; 合意に達する. **-sáánísyá.** APP-il-CAUS-i- < CAUS > . settle a dispute ; settle an argument ; counsel. -patanisha ; -shauri. 言い合いを静める.

-sáányá. CAUS-i- < CAUS > . settle a dispute ; settle an argument ; counsel. -patanisha ; -shauri. 言い合いを静める. **-sáányíbhwa.**

CAUS-i-PASSL-ibu-. -shauriwa ; -patanishwa.

saangápi. interr. 0. what time?. saa ngapi?. 何時?.

-sáánúká. v. H. SEPi-uk-. straghten oneself. -inuka. しゃがんでいたのを起き上がる. **-sáánúkílá.**

SEPi-uk-APP-il- < LOC > . 支えて起き上がる(場所で). **-sáánúlá.** SEPt-ul-. -inua. 倒れている物を起き上がらせる. **-sáánúílílá.**

SEPt-ul-APP-il-. -inua (kwa mazao). 穀物などが倒れているのを立たせる. **-sáánúlwá.**

SEPt-ul-PASS-u-.

-sábhá. v. H. dig our (e.g. potatoes, groundnuts). -chimba (kwa mfano, viazi, karanga). 掘り出す(ジャガイモ, 落花生などを) ; 穴を掘る. **-sábhíká.** IMP-ik-. dip ; soak. -tia majini ; -loweka majini. 浸す ; 水の中に入れる. **-sábhíkílá.**

IMP-ik-APP-il-. **-sábhíkílwá.**

IMP-ik-APP-il-PASS-u-. **-sábhíla.**

APP-il- < BEN/LOC > . **-sábhísyá.**

APP-il-CAUS-i- < ITS > . **-sábhúká múmaansí.** SEPi-uk-. come out of the water. -toka majini.

水からあがる. **-sábhúlá.** SEPt-ul-. refloat (sth.) ; take out. -ibua ; -opoa ; -pakua (kwa nyama au samaki). おかずをよそう(おかずは肉, 魚の場合のみ) ; 引き上げる ; 水から出す. **-sábhúílílá.**

SEPt-ul-APP-il- < BEN > . **-sábhúlwá.**

SEPt-ul-PASS-u-.

safúla. n.9. 0. stomach disease. ugonjwa wa tumbo. 腹の病気 ; 腹が腫れて白くなる(砂糖・塩の味つきの食べ物を避けると治る).

-sághá. v. H. 1. scrape. -kuna. かく. 2. hunt a cane rat. -winda ndezi. ケインラットの追い込み罠をする. **-sághílá.** APP-il- < BEN > . **-sághwá.**

PASS-u-. **-sághyá.** CAUS-i- < CAUS > . hant a cane rat. -winda ndezi. ケインラットの追い込み

- 獵をする。-li-sághá. RFL-li-. -jikuna. 自分自身をかく。
- sahábhu.** n.9. 0. gold. dhahabu. 金。
- sahihísyá.** v. 0. correct an error. -sahihisha kosa. 誤りを直す。-sahihisíbhwa. PASSL-ibu-.
- sáhúlá.** v. H. have a chat ; speak (a language). -zungumza ; -ongea. おしゃべりする ; 話す(ある言語を)。-sáhúílá. APP-il- <LOC> .
- sáhúlísyá.** APP-il-CAUS-i- <ITS> . -zungumza kwa sauti kubwa. 大声でおしゃべりする。-sáhúlwá. PASS-u-.
- sáhúsyá.** v. H. CAUS-i-. talk with a guest. -enda kuongea na mgeni. 客と話をする。
- saká.** v. L. simmer. -chemsha. 煮える(肉, おかずが)。
- sakaatíla.** v. 0. thatch on a hat. -weka majani kwa kujenga kambi. 仮小屋を作るとき壁に草を葺く。-sakaatííla. APP-il- <BEN> .
- sakâmpa.** v. 0. totter. -zurula. 目的なくうろうろ歩き回る。
- sákásyá.** v. H. blow bellows. -fukuta moto ; -vukuta ; -puliza moto kwa fukuto. ふいごで風を送る。
- sálá.** v. H. become mad. -pata wazimu ; -wa mwendawazimu ; -ehuka. 気が狂う ; 頭がおかしくなる。-sálághúlá. ITR-agh-SEPt-ul-. -chanjachanja. 気が狂う一歩手前になる。-sálághúlwá. ITR-agh-SEPt-ul-PASS-u-. -chanjwachanja. 酔うなどして自分がわからなくなる。
- salaábhu.** v. 0. despise. -dharau ; -tokuheshimu. 軽蔑する。 > -nóóbhá.
- sálághá (bhúghangá).** v. H. make an incision. -chanja. 薬を塗りこめるための傷をつける。-sálághwá. PASS-u-. -sásyá. CAUS-i- <CAUS> . -ehusha ; -sababisha kichaa. 人の頭をおかしくさせる。
- sálákásyá.** v. H. make sounds when walk on fallen leaves. -tikisa kwa majani ; -sikia sauti ya majani makavu. 枯草を踏む音がする ; カサカサ音を立てて歩く。
- sálálá.** v. H. look for without knowing where it is. -tafuta ovyo ; -rina asali. 探す(目的物のありかがわからずに)。-sálálíla. APP-il-. -washa. かゆい。
- salíká.** v. L. split open for beans. -jipasukia ;
- pasuka kwa kukauka sana. 乾燥して豆のさやが割れる。
- samahaáni.** interj. 0. I'm sorry ; Pardon me. Samahani. すいません ; ごめんなさい。
- samalísyá.** v. 0. thank. -shukuru. 感謝する。 > -téhá ; -sukúlú.
- sambá.** v. L. become puzzled ; struggle. -pigwa na duwaa ; -sumbuka ; -hangaika. 当惑する ; わずらう。-sambíla. APP-il-. -hangaikia. 当惑する(ある理由で)。-sanfíbhwá. CAUS-i-PASSL-ibu-. -sanfísíbhwá. CAUS-i-APP-il-CAUS-i-PASSL-ibu-. -sumbuliwa. -sanfyá. CAUS-i-. bother ; puzzle. -sumbua ; -hangaisha ; -kanganya. 当惑させる ; わずらわせる ; 邪魔をする。
- sambaála.** v. 0. spread (of fire) ; clear up. -eneá ; -tawanyika ; -zagaa (kwa moto) ; -tandazuka (kwa mawingu). 燃え広がる ; 晴れる。-sambaalíla. APP-il- <LOC> . -sambaalíwa. PASS-u-. 散り散りになって一人取り残される。-sambaásyá. CAUS-i-. -sambaza. 散らかす(ゴミ, 人, 動物, 知らせ)。
- sambúlá.** v. L. stir ingredients of liquor. -changanya mazao ya pombe. 酒の材料を混ぜる。-sambúlíla. APP-il- <BEN> .
- sampá.** v. L. catch (an enemy) ; pillage ; plunder. -teka (adui) ; -teka ngawira, mali. 捕らえる ; 略奪する。-sampwá. PASS-u-.
- samuulúka.** v. 0. SEPi-uk-. -fumuka. 広がる ; ほぐれる。-samuulúla. SEPt-ul-. undo. -shonoa ; -fumua. ほぐす ; (閉じていたものを)開く ; (たたんでいたものを)広げる。-samuulúla. SEPt-ul-PASS-u-.
- sángá.** v. H. find ; notice. -kuta. 見つける ; 気づく。-sángáná. v. H. REC-an-. assemble. -kutana ; -kusanyika. 会う(偶然) ; 集まる。-sángáníla. REC-an-APP-il- <LOC> . -kutana. -sángányísyá. REC-an-CAUS-i-APP-il-CAUS-i- <ITS> . -kutanisha. -sángánywá. REC-an-CAUS-i-PASS-u-. 見つかる。-sángwá. PASS-u-.
- sángááná.** v. H. -tukana. 口げんかをする。-sángááníla. APP-il- <LOC> . -sángáányá.

- CAUS-i-. incite a fight. -chonganisha ;
-piganisha. けんかを仕掛ける。
- sángáánílá. v. H. contribute ; send. -changia ;
-mpokea. 金を出し合う ; 物を送り届ける。
- sangabhála. v. 0. feel pleased ; become active ;
become cheered up. -furahe ; -changamka. 喜
ぶ ; 元気になる. -sangabhalíla.
APP-il- < BEN > . -changamkia. -sangabhalíwa.
APP-il-PASS-u-. -changamkiwa.
- sangabhalísyá. APP-il-CAUS-i- < ITS > .
-sangabhásya. CAUS-i-. -changamsha ;
-furahisha. 喜ばせる。
- sángíílá. v. H. chip in. -changia ; -shirikiana
kufanya kazi moja. 金を出し合う ; 仕事を分け
合う. -sángíílwa. PASS-u-. be chipped in.
-changiwa. -sángíísyá. CAUS-i-. -changisha.
- sánsábhálá. v. H. spread its branches. -zagaa ;
-jitandaza. 咲く(草性の花が) ; 開花する ; きの
こがかさを広げる ; 草などが広がる。
- sánsámúla. v. H. spread (clothes, mat) -kunjua
(nguo, mkeka). 広げる(服やござを).
-sánsámúlwá. PASS-u-. -kunjwa. 広げられる。
- sánsíkáná. v. H. become mixed. -changanyika. ま
ざる. -sánsíkányá. CAUS-i-. mix. -changanya.
まぜる。
- sánsíla. v. H. sprinkle. -nyunyizia ; -tia kidogo
huko na huko. 水や薬をふりかけて柔らかくする。
-sánsílwá. PASS-u-. -nyunyiziwa.
- sánsínkáná. v. H. become mixed. -changanyika.
まざる. -sánsínkányá. CAUS-i-. mix.
-changanya. まぜる。
- santúká. v. L. relieve oneself. -jisaidia. 用をたす。
> -li-fúmílísyá.
- sápá. v. H. begin again. -endelea kazi. 中断され
ていた作業を再開する. -sápwá. PASS-u-.
-endelewa. 再開される。
- sasúlá. v. L. remove intestine. -bumbua utumbo.
腸を取り除く. -sasúlíla. APP-il- < BEN > .
-sasúlwá. PASS-u-. -li-sasúlá. RFL-li-. -onja
nyama ya kuchoma. 焼いた肉の味見をする。
- saúti. n.9-10. 0. voice. sauti<->. 声。
- sawaádi. n.9-10. 0. gift. zawadi<->. 贈り物。
- sawaáli. n.9-10. 0. gift. zawadi<->. 贈り物。
- sě. adj. L. NPx-. small ; narrow ; a few. -dogo ;
-chache. 小さい ; 狭い ; 少数の。
- sebhá. v. L. be still green for cassavas or potatoes.
-wa na majimaji kwa mihogo au viazi. キャッサバ,
芋類がまだ若くて水っぽい(9, 10月のものを調
理しても堅くてまずい)。
- sébhá. v. H. be boild (for water to make ugali).
-chemka maji (ya ugali). 水が沸騰する(ウガリを
作るためなど). > -bhíla. -sébhésyá.
APP-il-CAUS-i- < ITS > .
- sebhúká. v. L. face (towards sth.). -geuka ;
-elekea. 向く. -sebhúkíla. APP-il- < LOC > .
-geukia.
- sééghá. v. H. request ; beg ; ask for. -omba. 頼
む ; 物乞いする ; ねだる ; くれという。
-sééghá náásijí. detain ; ask (sb.) to stay. -omba
mtu asiondoke. 引き止める ; 行かないでと頼
む. -sééghéla. APP-il- < BEN > . -ombea.
-sééghwá. PASS-u-. -ombwa.
- seéha. v. 0. VEB-h-. become few ; become small.
-wa chache ; -wa ndogo. 減る ; 小さくなる。
-seehésya.
VEB-h-APP-il-VEB-h-CAUS-i- < ITS > .
-seéhya. VEB-h-CAUS-i-. -punguza.
- sééhá. v. H. transport. -safirisha ; -somba. 物を移
動させる ; 運ぶ. -sééhéla. APP-il- < LOC > .
-sééhélwá. APP-il-PASS-u-. -safirishwa ;
-sembelwa.
- séémá. v. H. be tasty. -wa na ladha nzuri ; -wa
tamu. おいしい. -séémésyá.
APP-il-CAUS-i- < CAUS > . 甘くする。
- seénya (nkwĩ). v. 0. gather (firewood). -kusanya
(kuni) ; -okota (kuni). 集める(薪を). -seenyéla.
APP-il- < BEN > . -seenyélwa. APP-il-PASS-u-.
-okotewa. 人に薪を集めてもらう. -seénywa.
PASS-u-.
- see--sé. adj. L. NPx-. small ; narrow. -dogo. 小
さい ; 狭い。
- seeseetéka. v. 0. stagger ; walk zigzag. -pepesuka.
よろめく ; ふらふら歩く ; よたよた歩く。
-seeseetekéla. APP-il- < LOC > .
- seési nfukú. n.10. L. nowadays. siku hizi. 近頃。
- séésúká. v. H. come back for the person who
escaped. -onekana mtu aliyojificha. 逃げていた
人が戻ってくる。
- séésúlá nkwĩ. v. H. take out firewood from fire.

-punguza moto kwa kutoa kuni. 薪をひいて火を小さくする。> -sóósélá. -séésúflá. APP-il-. -toa kuni kabisa. -séésúlwá. PASS-u-.

-seésya. v. 0. greet. -amkia ; -salimu. 挨拶する。
-seesfbhwa. PASSL-ibu-.

sehému. n.9. 0. place. mahali ; mahala ; pahali ; pahala. 場所。

-seká. v. L. -katia kwa meno. 人に分けるために噛みきる。-sekélá. 1. bite sth. for sb. -katia kwa meno kwa mtu. 人に噛み切って分けてあげる。2. cut cassava during digging. mhogo unakatika wakati wa kuchimba. キャッサバを掘っていて途中で切れてしまう。3. breast has began to grow. maziwa ya msichana yanachipua. 女の子の胸がでてくる。-sekwá. PASS-u-.

-séká. v. H. laugh ; smile. -cheka ; -chekelea. 笑う。
-sékelá. APP-il- < BEN > . -chekea. -sékesyá. APP-il-CAUS-i- < ITS > . -sékwá. PASS-u-.
-chekwa. -sékyá. CAUS-i- < CAUS > .
-chekesha.

-sélégháná. v. H. become mixed. -changanyika. まざる。-séléghányá. CAUS-i- < CAUS > . mix. -changanya. まぜる。

-selúlá. v. L. stir cooking. -geuza mboga. 料理をするとき鍋の中身をひっくり返す。-selúlá. APP-il- < BEN > . -selúlwá. PASS-u-.

-semúlá. v. L. cut down trees to even out the field. -fyeka kwa ajiri ya kulima. 伐採する(畑作りのために) ; 伐採して更地にする。-semúlá. IMP-ik-. 畑の畝を作る。-semúlá. APP-il- < BEN/LOC > . -semúlísyá. APP-il-CAUS-i- < INT > . 人を雇って畑を作らせる。-semúlwá. PASS-u-. -semúsyá. CAUS-i- < CAUS > . 人を雇って畑を作らせる。

-séndéká. v. H. IMP-ik- < LOC? > . put leaning. -egemeza ; -egemesha. もたせかける。-séndékélá. IMP-ik-APP-il- < LOC > . put leaning. -egemeza ; -egemesha. もたせかける(場所に)。-séndékwá. IMP-ik-PASS-u-.

-sengá. v. L. seduce. -tongoza. 誘う(異性を)。
-séngá. v. H. stir. -koroga pombe. 酒を造る。
-séngélá. APP-il- < BEN/LOC > .

séngé. bhaaséngé. n.1a-2a. L. paternal aunt. shangazi <->. 父方のおば。

-sesá (bhwásí). v. L. mow grass. -kata majini (ya mpunga, ulezi). 草, 米, フィンガーミレットなどを刈る。-sesélá. APP-il- < BEN > . -seswá. PASS-u-. -sesyá. CAUS-i- < CAUS > . 人を雇って草, 米, フィンガーミレットなどを刈らせる。

sheelúbhu. n.9-10. 0. shelf. rafu <->. 棚。
= sí. enc. L. NPx-. what kind of. -a namna gani. どんな。
= sí. enc. L. what. nini. 何。

síbhángó. fíbhángó. n.7-8. H. smoked meat ; roasted meat. nyama ya kubanikia. 燻製肉。

sibheéle. fibheéle. n.7-8. 0. udder. kiwele <vi->. 乳房(動物の)。

-síbhíla. v. H. -komesha. 終わらせる ; 止める。
-síbhílsyá. APP-il-CAUS-i-. be careful. -chukua hadhari (na kitu) ; -komesha. 秘密をもらさないよう注意する ; 終わらせる ; 止める。

sibhiliíti. fibhiliíti. n.7-8. 0. match. kiberiti <vi->. マッチ。

sibhoóko. fibhoóko. n.7-8. 0. whip. kiboko <vi->. むち。

síbhúbhí. fíbhúbhí. n.7-8. H. horse-fly. inzi. Tabanidae Haematopota spp.. サシアブ類。

sibhúla. fibhúla. n.7-8. 0. tree sp. mti <aina>. 木の一種(小木, 野山)。

sibhúli. fibhúli. n.7-8. 0. ratel. honey-badger Mellivora capensis. nyegere (nongwa). ラテル(イタチ科)。

sidaáni. fidaáni. n.7-8. 0. necklace. kidani <vi->. 首飾り。

síésó. fíésó. n.7-8. H. broom. ufagio <->. ほうき。

sífú. fífú. n.7-8. L. animal's stomach. mfuko <mi-> wa tumbo wa mnyama. 動物の胃。

sífughwá. fífughwá. n.7-8. L. PASS-u-. chombo kikubwa kama 6db. mtungi <mi-> mkubwa. 大きな土器(トウモロコシ, キャッサバを貯蔵したり, 酒をつくる瓶)。

sífúkó. fífúkó. n.7-8. H. mole rat (blesmol). Spalacidae Heliophobius sp.. buku ; fuko <ma->. メクラネズミ。

sífúfwé. fífúfwé. n.7-8. H. bearbeitet. mti <aina>. Combretaceae Combretum collinum Fresen.. シクンシ。

sífwákúló. fífwákúló. n.7-8. H. tumor on sole. kivimbe cha unyayo. 足の裏にできるできもの。

- sighá**. v. L. become scorched. -ungua. 料理が焦げる；焼ける. -**sighílá**. APP-il-<ITS>. get a burn. -ungulia chini kabisa. 料理が真っ黒焦げになる. -**sighísyá**. APP-il-CAUS-i-<ITS>. -**sighyá**. CAUS-i-. -unguza. 焦がす；焼く.
- síghánsíghánsí**. n.7. H. RED. palsy ; numbness. ganzi. しびれ.
- síghásí. fíghásí**. n.7-8. H. oil-palm fruit. Palamae Elaeis guineensis Jacq.. mchikichi<mi>. オイルパームの実.
- síghílílá**. v. H. blame. -laani ; -mpa mtu laani. 非難する. -**síghílílwá**. PASS-u-. -laaniwa. 非難される. > -**típa**.
- síghóngó**. n.7. H. huruma. compassion ; sympathy. 同情.
- síghúlú. fíghúlú**. n.7-8. H. anthill. kisuguu<vi-> ; nyumba<-> ya mchwa. アリ塚.
- síhamá. fíhamá**. n.7-8. L. yam sp. Dioscorea hirtiflora Dioscoreaceae. viazi pori. ヤム芋の一種.
- síhésé. fíhésé**. n.7-8. H. cockroach. Blattidae. mende<->. ゴキブリ類.
- síhíndá. fíhíndá**. n.7-8. H. container made from bark. chombo cha magome. 樹皮で作った粉をいれる容器.
- síhughó. fíhughó**. n.7-8. L. country. nchi<->. 国.
- síhwá**. n.7. L. dry season. majira yasiyo na mvua ; kiangazi. 乾季(5-10月).
- síhwě. fíhwě**. n.7-8. L. mashroom sp. uyoga <aina>.キノコの一種(野山, 一本一本土に生える).
- sííbhá**. v. H. remain. -baki ; -bakia. 残る. -**sííbhílá**. APP-il-. remain. -bakia. 残る. -**síífyá**. CAUS-i-<CAUS>. -bakisha.
- siibhó. bháásiibhó**. n.1-2a. L. their father. baba yao. 彼らの父(たち).
- siífa**. n.9. 0. fame ; praises. sifa<->. 名声 ; 誉めことば.
- siífu**. v. 0. praise. -sifu. 誉める. > -**téhá**. -**siífbhwa**. PASSL-ibu-.
- siífwě. bháásiífwě**. n.1-2a. L. our father. baba yetu. 私たちの父(たち).
- siígha**. v. 0. put (colours). -paka. 塗る. -**siíghíla**. APP-il-<BEN>. -pakia. -**li-siígha**. RFL-li-. smear (sth.) on oen's body. -jipaka ; -singa. 体に塗る.
- siíghanyí. fííghanyí**. n.7-8. L. something. kitu fulani. 何か(物).
- sííká**. v. H. bury (a dead). -zika. 埋葬する ; 埋める. -**sííkála**. APP-il-<LOC>. -**sííkwá**. PASS-u-.
- siíkíla**. v. 0. stop ; finish -koma. 終わる ; 止まる. -**siíkísyá**. CAUS-i-. -komesha. 終わらせる ; 止める.
- síímúká**. v. 0. step back. -sita ; -rudi ghafla. 逃げるために(動物が)きびすを返す.
- siínyú. fíínyú**. n.7-8. H. mortar for pounding. kinu<vi->. 臼.
- siinywě. bháásiinywě**. n.1-2a. L. your father. baba yenu. 君たちの父(たち).
- siísa. fíísa**. n.7-8. 0. nest. nyumba ya ndege. 鳥の巢.
- siísa. fíísa**. n.7-8. H. hand of bananas. chane. バナナの房の一段.
- sijííko. fíjííko**. n.7-8. 0. spoon. kijiko<vi->. 匙.
- sikámá**. v. L. kneel. -piga goti. ひざまづく ; 膝を曲げる. -**sikámíla**. APP-il-<BEN>. ひざまづく(人に). -**sikámílwa**. APP-il-PASS-u-.
- sikísá**. v. L. stir. -koroga. かき回す ; 酒を造る ; つくる(ujiを) ; かき混ぜる. -**sikísíla**. APP-il-<BEN>. -**sikísílwa**. APP-il-PASS-u-. -korogewa.
- sikitíka**. v. 0. feel sad. -huzunika ; -sikitika. 悲しむ. -**sikitikíla**. APP-il-<BEN>. 悲しむ(人のために, ある理由で). -**sikitísyá**. CAUS-i-. make sb. sad. -sikitisha. 悲しませる.
- síkójé. fíkójé**. n.7-8. H. loincloth. shuka<-> ; winda<->. 腰巻 ; ふんどし(男用). > **síkólé**.
- síkólé. fíkólé**. n.7-8. H. loincloth. shuka<-> ; winda<->. 腰巻 ; ふんどし(男用). > **síkójé**.
- síkóló. fíkóló**. n.7-8. H. darkness. giza. 暗闇.
- síkombé. fíkombé**. n.7-8. L. cup. kikombe<vi->. 茶碗.
- sikoóbhe. fikoóbhe**. n.7-8. 0. finger whistle. mbinja. 指笛.
- síkukwínsó. fíkukwínsó**. n.7-8. L. eyebrow. unyusi<->. 眉.
- síkúlá. fíkúlá**. n.7-8. H. news. taarifa<->. 知らせ ;

ニュース.

sikūndi. fikūndi. n.7-8. 0. group (of people).

kikundi<vi-> (cha watu). グループ ; 集団.

sikuukūlu. fikuukūlu. n.7-8. 0. festival ; holiday.

sikukuu ; siku<-> ya mapumziko. 祭り ; 休日.

sikwaása. fikwaása. n.7-8. 0. pin. pini. ピン.

-silá. v. L. become cured ; escape from a danger.

-pona. 治る ; 助かる ; 危機を脱する ; 病気が治る. **-silílá.** APP-il- <LOC>. **-sisyá.**

CAUS-i-. cure. -ponesha. 治療する.

-silá. v. H. abstain. -zilia ; -zia ; -kataa kula. 断つ ;

(特定の物を)食べない ; 拒絶する. **-silílá.**

APP-il-. -zuliwa. **-silílwá.** APP-il-PASS-u-.

-zuliwa. **-sísyá.** CAUS-i-. prohibit to eat (a certain thing) ; taboo (a word). -ziza ; -kataza kula kitu ; -weka mwiko. 食べることを禁ずる(ある物を) ; 使うことを禁じる(ある言葉を).

silaála. filaála. n.7-8. 0. left spot after the burning

off the field. kilala. 野焼きで焼け残ったところ.

silaáto. filaáto. n.7-8. 0. shoe ; sandal. kiatu<vi-> ;

ndala. 靴 ; サンドル.

sílàngá. filàngá. n.7-8. H. weapon. silaha<->. 武器.

sílángí. n.7. H. kind of snuff tobacco. ugolo <aina>.

嗅ぎ煙草の種類(水につけたものを鼻に突っ込む).

sílemá. fílemá. n.7-8. L. lame person. kilema<vi->.

障害者.

-sílibhá. v. H. plaster. -tia plasta ; -piga lipu. 壁に

泥や漆喰を塗る ; 床をならす. **-sílibhíla.**

APP-il- <BEN>. **-sílibhwá.** PASS-u-.

silíla. filíla. n.7-8. 0. island. kisiwa<vi->. 川の中

州.

sílíló. filíló. n.7-8. H. weeping mourning period.

kilio. 泣き喪.

-sílimúlá. v. H. make a rumble -nguruma kabla ya

kunyeshya ; -wa na ngurumo. 雨雲がごろごろする ; とどろく.

sílóndá. filóndá. n.7-8. H. wound ; sore.

kidonda<vi->. 傷. **sílóndá syá kúmútwě.**

filóndá fyá kúmútwě. wound on the head.

kidonda cha kichwa. 頭の傷. **sílóndá syá**

múlílo. filóndá fyá múlílo. burn injury.

kidonda cha moto. やけど跡.

sílongé. filóngé. n.7-8. H. sprout of maize.

mchi<mi-> wa mahindi. トウモロコシの芽.

sílongó. fílongó. n.7-8. L. voice. sauti<->. 声.

sílonšyó. fílonšyó. n.7-8. H. kifaa<vi->. equipment.

道具 ; ハンマー, ふいご, かなとこなど.

-sílúlá. v. H. SEPt-ul-. permit to eat taboo foods.

-ruhusu kula chakula cha mwiko. 禁忌だった食

べるのを許可する. **-sílúlwá.** SEPt-ul-PASS-u-.

-ruhusiwa kula chakula cha mwiko.

sílúmbú. fílúmbú. n.7-8. H. sweet potato.

kiazi<vi-> kitamu ; mbatata<->. サツマイモ.

sílúngúlíla. n.7. H. SEPt-ul-APP-il-. heartburn.

kiungulia. 胸やけ.

-símá. adj. H. be in good health ; be healthy and

normal. -zima. 健康な ; 立派な.

-símbúkwá. v. H. PASS-u-. start labor pains. -wa

uchungu wa kuzaa. 陣痛が始まる.

-simíká. v. L. become fermented. -chachucha. 発

酵させる. **-simíkíla.** APP-il- <BEN>.

-simíká. v. H. stand sth. by padding. -simamisha

(nguzo). 穴を掘って踏み固めて物を立たせる ;

家の柱を立てる. **-simíkíla.** APP-il- <LOC>.

-simamisha (nguzo). 穴を掘って踏み固めて物

を立たせる ; 家の柱を立てる. **-símíkwá.**

STAT-ik-PASS-u-.

-símpá. v. H. treat. -ganga ; -chanja chale za kinga.

手当とする ; お灸をする ; 予防治療をする.

-símpá. v. 0. stand firm. -simpa ; -kaza miguu. 倒

れないように足をふんばる. > **-síbhíla.**

-símpísyá. APP-il-CAUS-i- <ITS>.

símuumú. n.7. L. roasted maize flour. bwimbwi ;

unga wa mahindi wa kukangwa. あぶったトウモロコシの粉.

-síná. v. H. pinch. -finya. つねる. **-síníla.** APP-il-.

-chukua mboga kidogo kidogo. おかずをちびち

びつまむ. **-sínísyá.** APP-il-CAUS-i- <ITS>.

-sínwá. PASS-u-.

sinānda. finānda. n.7-8. 0. handpiano.

kidebe<vi-> ; kinubi<vi-> ; kinanda<->. ハンドピアノ.

-sindá. v. L. succeed ; win ; surpass. -faulu ; -fuzu ;

-shinda ; -pita ; -shinda ; -wa nzuri zaidi ; -zidi.

成功する ; 勝つ ; 勝る. > **-gholá -sindwá.**

PASS-u-. fail ; be defeated. -shindwa ;

-tokufaulu ; -feli. 失敗する ; できない ; 負ける.

-sindá. v. H. -washa moto kwa mikono. 手で火を

- おこす. **-síndíflá**. APP-il-. 銃を装てんする.
-síndíflwá. APP-il-PASS-u-. **-sindaghífla**. v. 0.
 press (sth. to make it smaller) ; put in with force.
-shindilia. 押さえつける ; 踏み固める ; 詰め込む ; 土を抑えて柱を立てせる. **-sindaghíflá**.
 APP-il-< BEN > . **-sindaghíflwa**. PASS-u-.
- singá**. v. L. bar sb.'s way (with one's arms) ; be in the way. **-pinga njia** (kwa mikono) ; **-kinga njia** (kwa mikono) ; **-zuia njiani**. 邪魔をする ; 邪魔になる ; 通せんぼする. **-singíflá**.
 APP-il-APP-il-. **-ngojea ndege shambani**. 畑で鳥に食べられないよう番をする. **-singúlá**.
 SEPt-ul-. put away what is in the way. **-kingua** ; **-ondoa kitu njiani** ; **-pisha**. 邪魔な物を取り除く.
-singúlwá. SEPt-ul-PASS-u-. **-li-singíflísyá**.
 RFL-li-APP-il-APP-il-CAUS-i-. spread (of vines). **-jizungusha** ; **-tambaa**. まきつく ; ツルが広がる.
- singá**. v. H. swear ; bet. **-pinga**. 誓い合う ; 約束する ; 賭けをする.
- singwá**. v. H. PASS-u-. spend time. **-shinda**. 時を過ごす.
- sinsá**. v. L. kill (an animal) ; cut the throat.
-chinja ; **-kata roho**. 屠殺する ; 家畜を殺す ; 喉を掻き切る. **-sinsíflá**. APP-il-< BEN > .
-sinswá. PASS-u-. **-chinjwa**. **-sinsyá**.
 CAUS-i-< CAUS > . **-chinjiwa**. 屠殺してもらう (人に).
- sínsíflá**. v. H. APP-il-. doze. **-fumba macho** ; **-sinzia**. 目を閉じる ; 居眠りする ; 目を閉じる.
-sínsúká. SEPi-uk-. open one's eyes. **-fumbua macho**. 目を開ける.
- sintá**. v. 0. attack using a head (for goat or sheep)
-gonganisha vichwa vya mbuzi au kondoo. 動物が頭を使って襲ってくる.
- sintíkíflá**. v. H. STAT-ik-APP-il-. spot up. **-ziba**.
 栓をする. **-sintíkíflíflá**. STAT-ik-APP-il-APP-il-.
 spot up. **-ziba**. 栓をする. **-sintíkíflwá**.
 STAT-ik-APP-il-PASS-u-. **-sintíkísyá**.
 STAT-ik-APP-il-CAUS-i-< ITS > . **-sintúkúlá**.
 SEPi-uk-SEPt-ul-. take out the stopper. **-zibua**.
 栓を開ける. **-sintúkúlíflá**.
 SEPi-uk-SEPt-ul-APP-il-< BEN > . **-sintúkúlwá**.
 SEPi-uk-SEPt-ul-PASS-u-.
- sintú**. **fintú**. n.7-8. H. thing. **kitu<vi->**. 物.
sínyáakalé. n.7. L. old-fashioned. **kizamani**. 昔風の.
sinyamughána. n.7. 0. family. **ahali<->** ; **ukoo<->**.
 家族.
sínyamwézí. n.7. L. Nyamwezi like. **kinyamwezi**.
 ニヤムウエジ風の.
sínyang'óndó. n.7. L. Ng'ondo like. **king'ondo**. **ンゴンド**風の.
sínyí. **fínyí**. n.7-8. H. liver. **ini<ma->**. 肝臓.
-sipá. v. L. go out ; become extinguished. **-zimika**.
 消える ; 止む. **-sipyá**. CAUS-i-. extinguish.
-zima ; **-zminisha**. 消す.
-sipá. v. H. grub up earth. **-kakuta**. 土を掘り返して
 柔らかくする. **>-típá**. **-sípíflá**. APP-il-. 土をや
 わらかくする(米, フィンガーミレットを植えるため
 に). **-sípísyá**. APP-il-CAUS-i-< CAUS > . 人を
 雇って土をやわらかくさせる. **-sípwá**. PASS-u-.
-sipyá. CAUS-i-< CAUS > . 人を雇って土をや
 わらかくさせる.
- sipánde**. **fipánde**. n.7-8. 0. splinter ; piece.
kipande<vi->. かけら.
sipánde síseesísé. **fipánde físeefísé**. n.7-8. 0.
 slice. **kipande chembamba** ; **silesi<->**. 薄片.
sípangó. **fípangó**. n.7-8. L. X-rack for grains.
susu-X ya mahindi n.k.. 穀物用X字干し棚.
sípíímó. **fípíímó**. n.7-8. H. measure. **kipimo<vi->**.
 はかり ; ものさし.
sipitaáli. **fipitaáli**. n.7-8. 0. hospital. **hospitali**. 病院.
sipõnda. **fipõnda**. n.7-8. 0. myrrh. **Burseraceae**
Commiphora sp.. **manemane**. **カンラン**.
-sísá (maansí). v. H. draw all water. **-toa maji yote**.
 水を全部くみ出す. **-síswá**. PASS-u-.
- sísáhó**. **físáhó**. n.7-8. H. womb. **mfuko<mi->** **wa**
mtoto tumboni. 子宮.
sísáká. **físáká**. n.7-8. H. maize. **hindí<ma->**. **トウモロコシ**.
sísákó. **físákó**. n.7-8. H. bug's nest. **sako**. 虫の巣.
sísékwá. **físékwá**. n.7-8. H. lame person.
kilema<vi->. 障害者.
síselé. **físelé**. n.7-8. L. round bottomed basket.
kitunga<vi->. 丸底の籠.
sísílá. n.7. L. anger ; dislike. **hamaki<->** ;
hasira<-> ; **chuki<->**. 怒り ; 嫌悪.

sísimá. físimá. n.7-8. L. well. *kisima*<vi->. 井戸.
sísimájénsé. físimájénsé. n.7-8. L. safari ant.
Dorylus spp.. *siafu*. サファリアリ.
sísimí. físimí. n.7-8. L. maggot. *funza*<ma->;
buu<ma->. ウジ虫(肉にいる).
sísindé. físinde. n.7-8. L. hogweed. *majani*. 雑草.
sisyeéta. fisyeéta. n.7-8. 0. cripple person.
kiwete<vi->. 手足の不自由な人.
sísyétákó. físyétákó. n.7-8. H. bottom.
kitako<vi->; *tako*<ma->. 底.
sisyulúlu. fisylulúlu. n.7-8. 0. whirlwind.
kinyamakera<vi->; *kimbunga*<vi->. つむじ風.
-sitaáka. v. 0. accuse. -*shtaki*. 訴える. -*sitaakíla*.
APP-il-<BEN>. -*sitaákwa*. PASS-u-.
sitábhū. fitábhū. n.7-8. 0. book. *kitabu*<vi->;
buku<ma->. 本.
sítámbálá. fitámbálá. n.7-8. H. cloth.
kitambaa<vi->. 布.
sítébhé. fitébhé. n.7-8. H. traditional stool. *kigoda*.
丸い伝統的な椅子.
sítí. fítí. n.7-8. H. tree. *mti*<mi->. 木.
-sitíí. v. L. bury (a dead). -*zika*. 埋葬する.
> -*sííká*.
sítímu. fitímu. n.7-8. 0. electric light. *mwanga wa*
umeme. 明かり(電気系統の); ライト.
sítō. fítō. n.7-8. L. joint. *kiungo*<vi->. 関節.
sitoóla bhwéngá. bháásitoóla bhwéngá. n.1-2a. 0.
bridegroom. *bwana harusi*<->. 花婿; 結婚する
人.
sitoósi. bhaasitoósi. n.1-2a. 0. NOM-i.
bridegroom. *bwana harusi*<->. 花婿; 結婚する
人.
sítungú. fítungú. n.7-8. L. pimple. *chunusi*<->. に
きび.
situngúlu. fitungúlu. n.7-8. 0. onion. *kitunguu*<vi->.
玉葱.
situngulu súmu. fitungulu súmu. n.7-8. 0. garlic.
kitunguu saumu<vi->. にんにく.
-soghá. adj. L. NPx-. good; beautiful; kind. -*zuri*;
-*ema*. よい; 美しい; 親切的な.
-sóhólá. v. H. mill (flour); clean rice; polish rice.
-*koboa*; -*toa pumba*. トウモロコシの粒の皮を白
で搗いて取り除く; 精米する. -*sóhólélá*.
APP-il-. -*sóhólésyá*. APP-il-CAUS-i-<BEN>.
雇って精米させる; 雇ってトウモロコシを製粉さ

せる. -*sóhólwá*. PASS-u-. -*sóhósyá*.
CAUS-i-<CAUS>. 雇って精米させる; 雇っ
てトウモロコシを製粉させる.
-sóká. v. H. become loose. -*legea*. 緩む; 縛った
物が緩む; 新芽の出始めに幹が栄養を取られ
て樹皮が緩む. -*sókésyá*.
APP-il-CAUS-i-<ITS>. -*legea sana*. -*sókyá*.
CAUS-i-<CAUS>. -*legeza*.
-sókóná (nyiindó). v. H. pick one's nose. -*chokoa*
pua. 鼻をほじくる. -*sókónélá*. APP-il-<BEN>.
-*sókónólá*. SEPT-ul-. -*toa kwa kuchimba*. 自分
の体などをほじる(鶏などが); 毛の中の虱を探
して潰す; ほじり出す. -*sókónólélá*.
SEPT-ul-APP-il-<BEN>.
-sólá. v. H. pick up; get what sb. has left. -*okota*
kitu alichokitupa mtu. 拾い集める; 拾得する.
-*sóléélá*. APP-il-?. -*chambua*. なくなるまで拾
う; マメなどのゴミを取る. -*sóléélésyá*.
APP-il-APP-il-CAUS-i-. -*chambua*. なくなるま
で拾う; マメなどのゴミを取る. -*sólélá*.
APP-il-<BEN>. -*sólésyá*.
APP-il-CAUS-i-<ITS>. -*sólwá*. PASS-u-.
-*sósyá*. CAUS-i-. -*chambua*. なくなるまで拾う;
マメなどのゴミを取る.
-solootóla (mápápa). v. 0. spread one's wings.
-*chanua mbawa*; -*jinyosha*. 翼を広げる; 手足
をのばす.
-sómá. v. H. hit (the target); stab. -*piga*; -*choma*.
当てる; 突き刺す. -*sómághúlá*.
ITR-agh-SEPT-ul-. -*chomachoma*. -*sómághúlílá*.
ITR-agh-SEPT-ul-APP-il-. -*chomeachomea*.
-*sómághúlwá*. ITR-agh-SEPT-ul-PASS-u-.
-*somasómá*. RED. あせもや湿疹が出る.
-*sóméká*. IMP-ik-. poke in. -*chomeka*. 差し込
む. -*sómékélá*. IMP-ik-APP-il-. poke in.
-*chomeka*. 差し込む. > -*sóméká*. -*sómélá*.
APP-il-<BEN>. -*sómésyá*.
APP-il-CAUS-i-<ITS>. -*sómóká*. SEPI-uk-.
come out (of sth. poked in). -*chomoka*. 抜ける.
-*sómólá*. SEPT-ul-. pull out. -*chomoa*. 抜く.
-*sómólélá*. SEPT-ul-APP-il-<BEN>.
-*chomolea*. -*sómólwá*. SEPT-ul-PASS-u-.
-*sómwá*. PASS-u-. -*li-sómághúlá*.

- RFL-li-ITR-agh-SEPt-ul-. attack. -shambulia ;
-chomana. 攻める.
- sómá. v. H. read. -soma. 読む. -sómwá.
PASS-u-. -somwa.
- sombéla. v. L. dye. -tia rangi. 染める. -sombéla.
APP-il-. -sombéla. PASS-u-. -sombésya.
CAUS-i- < BEN >.
- sóméela. v. H. APP-il-?. fulfill. -jaza sana. 溢れ
させる ; いっぱいにする ; 木などで押さえてパ
ンパンにつめる. -sóméela. APP-il-?APP-il-
-jaza sana. 溢れさせる ; いっぱいにする ; 木
などで押さえてパンパンにつめる.
- sompá. v. L. peck. -donoa kwa kuku au ndege. つ
つく. -sompóla. SEPt-ul-. -donoa na kuchukua.
ついていて持って行ってしまふ ; 鶏が足にのっか
ている虫をつつく. -sompwá. PASS-u-.
- soná. v. L. come to a point. -wa nyembamba
upande. 先細る.
- soná. v. H. request. -omba. 頼む. -sonéla.
APP-il- < BEN > . -ombea ; tabia ya kuomba
sana. -sonésya. APP-il-CAUS-i- < ITS > .
-sonwá. PASS-u-.
- songá. v. L. 首長に貢納する. -sonsyá
(kúbhwámí). CAUS-i-. pay the tribute. -lipa
kodi. 貢ぐ(首長に) ; 目上の人に上納する.
- sóngá. v. H. sprout ; grow. -chapua mti. 切ったと
ころから再び生えてくる.
- sóngéla. v. H. betray. -chongea. 裏切る.
-sóngélékányá. STAT-ik-REC-an-CAUS-i-
-sababisha watu wapigane. けんかを仕掛ける.
- sóngólá. v. H. sharpen to a point. -chonga ncha ;
-chongoa. 尖らす. -sóngóléka. STAT-ik-
become sharpened to a point. -chongoka. 尖る ;
とがっている. -sóngóléla. APP-il- < BEN > .
-chongea. -sóngólwá. PASS-u-. -chongwa.
- sonsó. v. L. be tasty ; be sweet. -wa na ladha
nzuri ; -wa tamu. おいしい ; 甘い.
- sónsólá. v. H. thresh. -chambua. 悪い物を取り
除く ; トウモロコシの軸をとったり, キドニービー
ンのガラをとったり, オレンジを選びすぐったりす
る. -sónsóléla. APP-il- < BEN > . -sónsólwá.
PASS-u-.
- sóntá. v. H. point. -onesha kwa kidole. 指差す.
-sóntéla. APP-il- < BEN > . 指差して示す(人
に). -sóntwá. PASS-u-.
- sóó. bháasóó. n.1-2a. H. your father. baba yako.
君の父(たち).
- sóóbhá. v. H. drip ; leak ; ooze. -dondoka ; -vuja.
したたる ; ボトボトこぼれる ; (よだれなどを)た
らす ; もれる ; にじみ出る. -sóóbhéla.
APP-il- < LOC > . -sóóbhéla. APP-il-PASS-u-
-sóóbhésya. APP-il-CAUS-i- < ITS > .
- sóóghóla. v. H. chose. -chagua. 選ぶ.
> -sáághúlá. -sóóghóléla. APP-il- < BEN > .
-sóóghólésya. APP-il-CAUS-i- < CAUS > .
-tuma mtu ili achague kwa malipo. 人を雇って選
ばせる. -sóóghólwá. PASS-u-.
- soója. v. 0. paddle ; swim. -piga kasia ; -piga kafi ;
-ogelea. 漕ぐ ; 泳ぐ. -soójwa. PASS-u-.
- soóka. v. 0. go down ; descend. -shuka ; -teremka.
降りる. -sookányá. REC-an-CAUS-i-. go
downstream. -fuata mto unakokwenda ;
-teremsha kwenye mto. 道, 川, 山を降りる ;
川が上流から下流に流れる ; 一緒に下る ; 川
沿いに下る. -sookéla. APP-il- < LOC > .
-sookélwa. APP-il-PASS-u-. -teremkiwa.
-soosésya. CAUS-i-APP-il-CAUS-i-. -teremshia.
-soosíbhwa. CAUS-i-PASS-ibu-. -teremshiwa.
-soósya. CAUS-i- < CAUS > . get down.
-teremsha. 降ろす.
- soólá. v. H. fight. -pigana ; -gombana. けんかす
る ; 殴りあう. -soóléla. APP-il-. fight a war.
-pigana. 戦い合う ; 戦う(人のために).
-soóléla. APP-il-PASS-u-. -gombewa.
-li-soólá. RFL-li-. -pigana ; -gombana. けんか
する ; 殴りあう.
- soóséla. v. H. build up a fire by putting
firewoods. -ongeza moto kwa kuweka kuni. 薪を
くべて火を大きくする. -soóséla. APP-il-
-chochea moto. 火をかきまぜて大きくする.
- súbháálá. v. H. EXS-al-. urinate. -kojoa. 小便す
る. -súbhááléla. EXS-al-APP-il- < BEN/LOC > .
-súbhááléla. EXS-al-APP-il-PASS-u-
-súbháálésya. EXS-al-APP-il-CAUS-i- < ITS > .
- súghúmá. v. H. shiver. -tetemeka. 震える.
-súghúmíla. APP-il- < ITS > .
- súká. v. H. plait the hair, a mat. -suka nywele au

- mkeka. 髪, ござを編む. -súkíla.
 APP-il- < BEN >. -súkílwá. APP-il-PASS-u-.
 -súkwá. PASS-u-. -sukiwa. -súsyá.
 CAUS-i- < CAUS >. 人を雇って編ませる.
 -li-súká. RFL-li-. plait one's own hair. -jisuka ;
 -sukiana. 自分の髪を編む ; 髪を編み合う.
 -li-súkíla. RFL-li-APP-il-. -kumbuka. 思い出す.
 -li-súkísyá. RFL-li-APP-il-CAUS-i-. -kumbusha.
 思い出させる.
- sukaáli. n.9. 0. sugar. sukari. 砂糖.
 -sukúlú. v. L. thank ; give sth. as a sign of thanks.
 -shukuru ; -mpa mtu kitu kama alama ya
 kumshukuru. 感謝する ; お礼する. > -téhá ;
 -samalísyá.
- sulá. v. L. forge. -fua chuma. 鍛冶仕事をする.
 -sulíla. APP-il- < BEN >. -sulísyá.
 APP-il-CAUS-i- < ITS >. 1. forge very much.
 -fua chuma sana. 鍛冶をたくさんする. 2. make
 sb. forge. -tuma mtu ili afue. 人を雇って鍛冶仕
 事をさせる. -sulwá. PASS-u-. -susyá.
 CAUS-i- < ITS >. 1. forge very much. -fua
 chuma sana. 鍛冶をたくさんする. 2. make sb.
 forge by paying. -tuma mtu ili afue. 人を雇って
 鍛冶仕事をさせる.
- sulá. v. H. cause. -sabasiha. 原因となる.
 -sumalíka. v. 0. pass away. -fariki. 死亡する.
 -sumbá. v. L. get heat ; forestall ; surpass. -zidi ;
 -mzingia mtu njiani. 凌ぐ ; (熱が)出る ; 高くな
 る ; 先回りする. -sumbáná. REC-an-.
 -tofautiana. 互いに違う. -sumbísyá.
 APP-il-CAUS-i- < ITS >. -sumbwá. recover.
 nafuu. よくなる(病気が). -sunfyá. CAUS-i-.
 -zidisha.
- súmbákálá. v. H. do bride service. -chumbia. 婚
 前に男が花嫁奉仕する ; 男が婚資を払わない
 で女の家に住む. -súmbákálwá. PASS-u-. 女
 が結婚したい相手を実家に呼んで花嫁奉仕さ
 せる. -súmbákásyá. CAUS-i-. -chumbisha. 女
 の両親が男を自分の家に住ませる.
- sumbúlá. v. L. begin ; for the first time. -anza ;
 kwa mara ya kwanza. はじめる ; 始まる ; 初め
 て. -sumbúlíla. APP-il- < LOC >. -sumbúlísyá.
 APP-il-CAUS-i-. begin ; for the first time. -anza,
 kwa mara ya kwanza. はじめる ; 始まる ; 初め
 て. -sumbúlíwá. PASS-u-.
- sumwá conj. L. at last. hatimaye. ついに～する.
 -sungá. v. L. swim. -ogelea. 泳ぐ. > -soója ;
 -nyaaghlíla. -sungíla. APP-il- < LOC >.
- súngá. v. H. wash (a plate) ; clear away many
 things (of the rain). -osha (chombo) ; -osha kila
 kitu ardhini (kwa mvua). 洗い流す ; (食器を)洗
 う. -súngíla. APP-il- < BEN >. wash (a plate).
 -oshea (chombo). 洗う(人のために). -súngwá.
 PASS-u-. -oshwa.
- sungulúka. v. 0. SEPI-uk-. melt. -yeyuka. 溶ける.
 -sungulúla. SEPI-ul-. make melted. -yeyusha.
 溶かす. -sungulúwá. SEPI-ul-PASS-u-.
 -yeyushwa.
- sunsumála. v. 0. crouch. -chutama ; -chuchumaa.
 うずくまる ; しゃがむ. -sunsumalíka. IMP-ik-.
 -saidia mtoto kuchuchumaa. 子供をしゃがませ
 せる. -sunsumalíla. APP-il- < LOC >.
 -sunsumalísyá. APP-il-CAUS-i- < CAUS >.
- súnúká. v. H. peep. -chungulia. 覗く. -súnúkíla.
 APP-il-. peep. -chungulia. 覗く. -súnúkwá.
 PASS-u-.
- súpá. v. H. fear ; watch breathlessly. -chupaa ;
 -wa na wasiwasi, kwona uwoga. 恐れる(心の中
 で) ; 怖がる ; はっと息を呑む. -súpísyá.
 APP-il-CAUS-i- < ITS >. -súpyá. CAUS-i-.
 frighten. -ogopesha ; -tisha. 怖がらす(精神的
 に).
- súsá. v. H. -fuata. 似る ; 似る(AがBに). -súsáná.
 REC-an-. resemble. -fanana. 2人が互いに似て
 いる. -súsíkána. STAT-ik-REC-an-. お互いに
 似る. -súsíkányá. STAT-ik-REC-an-CAUS-i-.
 -fananisha. たとえる ; なぞらえる ; 似る(人に).
 -súswá. PASS-u-. 子供などが自分に似る.
 -li-súsá. RFL-li-. resemble. -fanana. 2人が互い
 に似ている.
- susúká. v. L. SEPI-uk-. be surprised ; become
 startled. -shtuka. 驚く ; ギクツとする. -susúlá.
 SEPI-ul-. startle (a game). -shtua (mnyama). ギ
 クツとさせる. -susúsyá. SEPI-ul-CAUS-i-. startle
 (a game). -shtua (mnyama). ギクツとさせる.
- súúghúlá. v. H. harvest. -vuna. 刈り取る ; 収穫し
 尽くす. -súúghúlíla. APP-il- < BEN >.

-**súúghúlísyá**. APP-il-CAUS-i- <CAUS>. 人を雇って刈り取りをさせる. -**súúghúlwá**. PASS-u-.

-**suúka**. v. 0. wear ragged clothes. -**vaupa**. ボロを着つづける ; 着たきり雀である(貧しさで). > -**hwalúha**. -**suukísyá**. APP-il-CAUS-i- <ITS>.

suúle. n.9-10. 0. school. **skuli**<-> ; **shule**<-> ; **chuo**<vy->. 学校.

-**súúnyíká**. v. H. clutch one's head in pain, sadness etc.. -**shika shavu kwa sababu ya mawazo au huzuni**. 悲しみや心配事で頭を抱える.

-**súúsá**. v. H. filter ; strain water to clean it. -**chuja**. こす. -**súúsílá**. APP-il- <BEN>. -**súúsúwá**. PASS-u-. -**súúsúyá**. CAUS-i-. -**chujia pombe**. 酒をこす.

-**swá**. v. H. affirm ; agree ; undertake. -**kubali** ; -**kili**. 肯定する ; 賛成する ; 引き受ける. -**swélá**. APP-il-. affirm. -**kubali** ; -**kili**. 肯定する(人, ことについて). -**swélwá**. APP-il-PASS-u-. -**kubaliwa**.

-**swághányá**. v. H. make sound when walking a wild path. -**fanya sauti wakati kutembea porini**. 青草を踏む音がする ; 道なき道を踏む音がする. > -**salakásya**.

-**syá**. v. 0. dawn ; cease (of the rain) ; get bright. -**cha** ; -**nyamaza** ; -**sita** ; -**anuka (kwa mvua)** ; -**pata mwangaza** ; -**wa kweupe**. 夜が明ける ; やむ ; あがる ; 明るくなる. -**syéla**. APP-il-. -**wa mchana**. 昼になる. -**syélwá**. APP-il-PASS-u-. 夜になられる ; 日に暮れられる. -**syěsya**. APP-il-CAUS-i-. -**kesha**. 夜が明ける ; 徹夜する.

-**syá**. v. H. grind ; smash. -**saga** ; -**vunja** ; -**ponda**. ひく ; 潰す.

syáka. n.9. 0. doubt. **shaka**. 疑い.

-**syakíla**. v. 0. suspect. -**tília shaka mtu**. 疑いをかける. -**syakílwá**. PASS-u-.

syakúlyá. **fyakúlyá**. n.7-8. L. food ; provisions ; supply of food. **chakula**<vya-> ; **mlo**<-> ; **mashurufu**. 食物一品(SC) ; 食物 ; 食糧(PL).

-**syámá**. v. H. sink. -**zama**. 沈む. -**syámílá**. APP-il- <LOC>. -**syámyá**. CAUS-i-. -**zamisha**.

syámbí. **fyámbí**. n.7-8. H. bait. **chambo**<vy->. 罾に仕掛ける餌, 餌のミズ.

syámbú. **fyámbú**. n.7-8. H. bank. crossing place. **ufukwe**<-> ; **pwani**<-> ; **kivuko**<vi->. 岸 ; 渡し場.

-**syambúlá**. v. L. raid. -**vamia**. がめる.

-**syambúlwá**. PASS-u-.

-**syámbúlá**. v. H. wipe ; erase ; daub (dirty stuff). -**pangusa** ; -**paka (uchafu)** ; -**pangusia (uchafu)**. ふく ; (ぬれた手を)拭く ; こすって消す ; なすりつける(汚い物を) ; 豆の赤い皮をむく.

-**syámbúfílá**. APP-il- <LOC>. -**pangusia**. -**syámbúlwá**. PASS-u-.

-**syána**. v. 0. put firewood in fire. -**tia ukuni katika moto** ; -**kota moto**. 薪をくべる ; 火をつける.

-**syaniíla**. APP-il-. stir fire. -**chochea moto**. 火をかき回す ; 火を加える. -**syaniífla**. APP-il-APP-il-. -**syaniílsya**. APP-il-APP-il-CAUS-i-.

-**syangáá**. v. L. become surprised. -**shangaa** ; -**staajabu**. 驚く.

-**syángílyá**. v. H. applaud. -**shangilia**. 囃す. > -**huúla nduúlu** ; -**huúla mílénga**.

syě. **bháasyě**. n.1-2a. L. his/her father. **baba yake**. 彼(女)の父(たち).

syébhwé. n.7. H. thick thing. **unene**. 厚い物.

-**syéléá**. v. H. APP-il- <LOC>. smash. -**sagia**. 潰す(道具で) ; 潰す(ある理由で) ; 大便の後壁や地面に尻をなすりつけて拭く. -**syéká**. STAT-ik-. become smashed. -**sagika** ; -**vunjika** ; -**pondeka**. つぶれる. -**syélélwá**. APP-il-APP-il-PASS-u-. -**sagiwa**. -**syélélwá**. APP-il-PASS-u-. -**sagiwa**. -**syésyá**. APP-il-CAUS-i- <CAUS>. -**sagisha**.

syelía. n.9-10. 0. law. **sheria**<->. 法.

syéngé. **fyéngé**. n.7-8. H. jacklight. **mwenge**<mi->. 大きめの松明.

syěo. **fyěo**. n.7-8. 0. rank. **cheo**<vy->. 階級.

-**syóla**. v. 0. click. -**fyonza**. 舌打ちする. -**syoléla**. APP-il-. 鍋を火にかけたときにするにシャーと音がする ; ヒヨコが鳴く音がする ; 雨が降る音がする. -**syólwá**. PASS-u-.

syólo. **fyólo**. n.7-8. 0. maggot. **kifyondo**<vi->. 地面にいるウジ.

syómbo. **fyómbo**. n.7-8. 0. vessel ; tool. **chombo**<vy->. 入れ物 ; 道具.

-syoná. v. L. bite off. -bwakia. 自分で食べるために噛み切る。 > -seká.
 syõnko. n.7. 0. smell of piss. harufu ya mkojo. 小便の臭い。
 syûbhíkó. fyûbhíkó. n.7-8. L. cupping-horn. chuku<->; kinuno<vi->. 瀉血用の角。
 syuhú. fyuhú. n.7-8. L. bedbug. Cimicidae Cimex sp.. kunguni<->. ドコジラミ；南京虫。
 syũle. n.9-10. 0. school. skuli<->; shule<->; chuo<vy->. 学校。

syúngú. fyúngú. n.7-8. H. calabash. mung'unya<ma->; mumunye<ma->. 食用ヒョータン。
 syuúmba. fyúmba. n.7-8. 0. room. chumba<vy->. 室. syuúmba syă kúlaalamó. fyúmba fyă kúlaalamó. sleeping place. pahali pa kulala. 寝床。

T - t

-táábhúlá. v. H. step. -piga hatua. 歩をふむ。
 taáe. bháátaáe. n.1-2a. 0. my dear. mwenzangu<we->. あなた(親しい人に対する呼びかけ)。
 -taágha. v. 0. abandon; lose. -tupa; -poteza. 捨てる；なくす。-taaghána. REC-an-. be separated. -tupana; -achana; -poteana. 別れ別れになる。
 -taaghánya. REC-an-CAUS-i-. -achanisha; -telekeza. 見捨てる(身内, 畑, 家などを)。
 -taaghíka. STAT-ik-. get lost; go out of sight. -potea; -potea machoni. なくなる；どこかにいつてしまう；道に迷う；(物が)無くなって目につかなくなる。-taaghíkíla. STAT-ik-APP-il- <LOC>. -taaghikíwa. STAT-ik-APP-il-PASS-u-. -potelewa.
 -taaghíkwa. STAT-ik-PASS-u-. -potewa.
 -taaghíla. APP-il- <LOC>. -taaghísyá. APP-il-CAUS-i- <ITS>. -tupa mbali.
 -taaghunkána. SEPi-u(n)k-REC-an-. branch off (of a road). -gawanyika; -achana. 分かれている。
 -taaghunkaníla. SEPi-u(n)k-REC-an-APP-il- <ITS>.
 -taaghunkánya. SEPi-u(n)k-REC-an-CAUS-i-. -achanisha; -tenganisha. 置いていく；見捨てる。
 -taághwa. PASS-u-. -tupwa.
 -tááhyá. v. H. CAUS-i-. say farewell. -aga; -salimu. さよならを言う；よろしく伝える。
 -tááhílsyá. APP-il-APP-il-CAUS-i- <ITS>. -salimia. -tááhísyá. CAUS-i-APP-il-CAUS-i- <BEN>. -agia.

-li-tááhyá. RFL-li-. part (with sb.). -agana. 別れる。
 -taajílíka. v. L. become rich. -tajirika; -chuma; -pata mali. 金持ちになる。-taajílíkila. APP-il- <LOC>. -taajílísyá. CAUS-i-. -tajirisha. 富ませる。
 -táálá. v. H. be small; be a few. -adhimka; -wa kidogo. 少ない。
 taánu. n.9. 0. five. tano. 五。
 -táásá. v. H. remove hull of maize. -toa maganda ya mahindi. トウモロコシの外皮をむく。-táásíla. APP-il- <BEN>. -tááswá. PASS-u-.
 taáta. bháátaáta. n.1-2a. 0. my father. baba yangu. 私の父. taáta múfyěji. bhaatáátá bháfyěji. biological father. baba mzazi. 実父. taáta múkulú. bháátaátá bhákulú. paternal uncle. baba mkubwa. 父方の伯父. taáta mútoóli. bháátaátá bhátoóli. paternal uncle. baba mkubwa. 父方の伯父. taáta mútwána. bhaataáta bhátwána. paternal uncle. baba mdogo. 父方の叔父. taáta bhúkwe. bhataáta bhúkwe. father-in-law. mkwe<wa->; baba wa mke (au mume). 義父。
 taátu. n.9. 0. three. tatu. 三。
 -tábhíflá. v. H. bear load by two persons using a bar. -beba mzigo kwa watu wawili kutumia fimbo. 長柄を使って二人で荷物を運ぶ。-tábhíflwá. PASS-u-.
 -tábhúlá. v. H. allow. -ruhusu; -toa izini. 許可す

る；しばらく自由にさせる；推薦状を書いて許可してもらう；お使いする；頼んで届けてもらう。> **-luhúsú. -tábhúlwá. PASS-u.**

tafaúti. n.9. 0. differ. tafauti. 違う。

tafazaáli. adv. 0. please. tafadhali. どうぞ。

-tafúnyá. v. L. ruminant; gnaw (as a rat); suck in the mouth; chew. **-cheua;** **-ng'ong'ona;** **-mung'unya;** **-mumunya;** **-tafuna.** 反芻する；かじる；(口に残った食べ物を飲み込むために) ムニヤムニヤする；噛む；噛み砕く。

-tafúnyísyá. APP-il-CAUS-i-<ITS>. **-tafunya sana.**

-taghalála. v. 0. straddle. **-tagaa.** またがる；またの間に置く。 **-taghalálíla.** APP-il-<LOC>.

-taghalálwa. PASS-u-.

-tahá (maansí). v. L. draw water; scoop up.

-teka; **-chota;** **-enda kuchota.** 汲む；汲みに行く。 **-tahílá.** APP-il-<BEN>. **-tahílíla.**

APP-il-APP-il-<ITS>. **-chota maji mara kwa mara kwa ajiri ya kujaza...** **-tahílwá.**

APP-il-PASS-u-. **-chotewa. -tahísyá.**

APP-il-CAUS-i-<INT>. 人を雇って水を汲ませる。 **-tahwá.** PASS-u-. **-tahyá.** CAUS-i-. **-chota maji ya hapa (mwenye mtungi n.k.).** ここにある水を汲む。

-tahílí. v. L. circumsize. **-tahiri;** **-tia jando;** **-weka kitako;** **-kata govi.** 割礼する。 **-tahílbhwá.** PASSL-ibu-.

-tájáálísyá. v. H. get ready. **-tayarisha;** **-andaa.** 準備する。 **-tájáálísbhwá.** PASSL-ibu-.

-tayarishwa. -tájáálísyá.

APP-il-CAUS-i-<BEN>. **-tayarishia.**

tála. n.9. 0. lamp. **taa-<>.** ランプ。

-talaghásyá. v. L. chase to catch. **-fukuza ili kukamata;** **-kimbiza.** 追いかける。

-talaghásíbhwa. PASSL-ibu-. **-kimbizwa.** 追いかけられる。

-talí. adj. L. NPx-. high. **-refu.** 高い。

támáá. n.9. H. jealousy. **wivu.** そねみ。

-tambá. v. L. egg sb. on to fight. **-sabatishia mapigano.** けんかを仕掛けて回る。

-támábá. v. H. pull up; pull. **-vuta juu;** **-vuta.** 引き上げる；引っ張る。 **-támbíká.** STAT-ik-. draw. **-vutika;** **-kokota.** 引っ張られる；引きずる。

-támbísyá. APP-il-CAUS-i-<ITS>. **-támbwá.**

PASS-u-.

-tambíká. v. L. hold out one's hand to give sth..

-nyosha mkono ili kumpa mtu kitu. 手を差し出す。

-tambíkísyá. APP-il-CAUS-i-<ITS>. 手を差し出して物をあげる。 **-tambíkwá.** PASS-u-.

-tamílá. v. L. put (sth.) into one's mouth. **-ingiza**

kinywani. 口に入れる。 **-tamílwá.** PASS-u-. 口に入れられる。 **-tamísyá.** CAUS-i-<BEN>. 口に入れてやる。

-támúká. v. H. rest. **-pumzika.** 休む。 **-támúkílá.**

APP-il-. **-támúsyá.** CAUS-i-. **-zimisha.**

-tandá. v. L. go up (on sth.); climb (a mountain);

ride; **copulate. -panda;** **-toka;** **-tomba (kwa dume);** **-tombwa (kwa jike);** **-tombana.** 登る(山に)；上る(木に)；乗る；昇る；番う；交尾する。 **-tandílá.** APP-il-<LOC>. **-tandísyá.**

APP-il-CAUS-i-<ITS>. **-tandwá.** PASS-u-.

交尾される(メスのみ)。 **-tansányá.**

CAUS-i-REC-an-CAUS-i-. **go upstream. -fuata mto unakotokea;** **-pandisha.** 上流に行く。

> **-sookányá. -tansíbhwa.**

CAUS-i-PASSL-ibu-. **-pakizwa. -tansísyá.**

CAUS-i-APP-il-CAUS-i-<BEN>. **-pandishia.**

-tansyá. CAUS-i-<CAUS>. **-pandisha mzigo/mizimu.** 憑依する；上に引き上げる。

-tándábhálá. v. H. open one's legs. **-jipanua;**

-jitanua; **-panua miguu.** 股をだらっとひらく；足をひらく。> **-taghalála.**

-tándúlá. v. H. SEPt-ul-. cut (paper); tear (cloth).

-kata (karatasi); **-chana;** **-pasua.** 切る(紙を)；

破く(布を)。 **-tándághúká.** ITR-agh-SEPi-uk-.

-chanikachanika. ボロボロに破れる。

-tándághúkílwá.

ITR-agh-SEPi-uk-APP-il-PASS-u-. **-ishiwa kwa**

nguo. -tándághúlá. ITR-agh-SEPt-ul-.

-chanachana. 細かく破く；裂く(紙, 布を)。

-tándághúlíla.

ITR-agh-SEPt-ul-APP-il-<BEN>.

-tándághúlwá. ITR-agh-SEPt-ul-PASS-u-.

-chanwachanwa. -tándúká. SEPi-uk-. become

torn. **-chanika.** やぶれる。 **-tándúkíla.**

SEPi-uk-APP-il-<LOC>. 服のどこかがやぶ

れる。 **-tándúkísyá.**

SEPi-uk-APP-il-CAUS-i-<ITS>. **-tándúlíla.**

- SEPt-ul-APP-il-. **-tándúlwá**. SEPt-ul-PASS-u-.
tánganyiká. n.9. L. lake ; Lake Tanganyika. ziwa ;
 Ziwa Tanganyika. 湖(タンガニイカ湖) ; 湖一般。
-tangiíla. v. 0. call ; call loudly. -ita ; -ita kwa
 kelele. 呼ぶ ; (遠くにいる人を大声で)呼ぶ。
-tangaasíbhwa. PASS-ibu-. -tangazwa.
-tangaasísyá. APP-il-CAUS-i- < BEN > .
-tangaásyá. announce to the public. -tangaza.
 広く知らせる. **-tangiíflá**. APP-il- < BEN > . -itia
 mtu. **-tangiílsyá**. APP-il-CAUS-i- < ITS > .
-tangiílwá. PASS-u-. -itwa.
tāngu. n.9. 0. since (yesterday). tangu (jana) ; -toka
 (jana) ; tokea (jana). から(昨日).
-tápáálá. v. H. have a little taste ; be bland. -wa
 bila utamu. 味が無い ; 塩, 砂糖が足りない。
-tápáálísyá. APP-il-CAUS-i- < ITS > . 味がまっ
 たくしない。
tataabhúsyá. **bhaatataabhúsyá**. n.1-2a. 0. master.
 Maulana ; sahib. 男のご主人様. **-táwáálá**.
 govern ; rule over. -tawala. 治める. **-táwáálíflá**.
 APP-il- < LOC > . **-táwáálísyá**.
 APP-il-CAUS-i- < CAUS > . -weka mtemi. 首長
 を置いて治めさせる. **-táwáálwá**. PASS-u-.
 -tawalwa.
te bhwéné. n.14. 0. be wrong. si sahihi ; si sawa.
 間違っている。
-tébhá. v. H. deceive. -danganya. だます。
-tébhéká (ngélo). v. H. tell a tale. -toa hadithi ;
 -piga hadithi. 物語る. > **-ghéla**. **-tébhékéla**.
 APP-il- < BEN > . -hadithia. **-tébhékélwá**.
 APP-il-PASS-u-. -hadithiwa.
-tébhéla. v. H. APP-il-. become loose. -legea. 緩
 む. **-tébhúká**. SEPi-uk-. become loose. -legea.
 緩む. **-tébhúlá**. SEPt-ul-. loosen. -legeza ;
 -kazua. 緩める. **-tébhúflá**.
 SEPt-ul-APP-il- < BEN > . **-tébhúlsyá**.
 SEPt-ul-APP-il-CAUS-i- < ITS > . -legeza sana.
-tébhúlwá. SEPt-ul-PASS-u-. **-tébhúsyá**.
 SEPt-ul-CAUS-i-. loosen. -legeza ; -kazua. 緩め
 る。
-teéka. v. 0. cook ; boil. -pika. 料理する ; 沸か
 す ; 火にかける. **-teékwá**. PASS-u-. -pikwa.
-teésyá. CAUS-i- < BEN > . -pikia.
-teéla (máji). v. 0. 1. lay eggs. -taga. 卵を産む. 2.
 throw (a ball). -rusha (mpira). 投げる(ボールを).
-teeléla. APP-il- < LOC > . 卵を産む(場所で).
-teélwa. PASS-u-. -tagwa. **-li-teéla**. RFL-li-.
 give oneself an enema. -jiinika. 自分で浣腸する。
 > **-li-pongá**.
-teelánya. v. 0. incite a fight. -chonganisha ;
 -piganisha. けんかを仕掛ける。
 > **-sóngélékányá**.
teéti. adv. 0. like that. hivi. こんな風に。
teétyó. adv. 0. like that. hivi. こんな風に。
-teghá. v. L. set a trap. -tega. 罠をしかける。
-teghéla. APP-il- < BEN/LOC > .
-tegheméla. v. 0. hope. -tegemea ; -taraji. 期待す
 る. **-teghemélwá**. PASS-u-.
-teghúká. v. L. SEPi-uk-. 1. be dislocated.
 -tenguka. 罠がはずれる. 2. go off suddenly.
 -vunjika ; -fyatuka. 脱臼する. **-teghúlá**. SEPt-ul-.
 -ondoa mtego ; -tegua. 罠をはずす. **-teghúflá**.
 SEPt-ul-APP-il- < BEN/LOC > . **-teghúlwá**.
 SEPt-ul-PASS-u-. **-teghwá**. PASS-u-.
-téhá. v. H. like ; love. -penda ; -shukuru. 好き ;
 好む ; 喜ぶ. **-téhésyá**.
 APP-il-CAUS-i- < ITS > . -sifu sana. **-téhwá**.
 PASS-u-. -sifiwa. **-téhyá**. CAUS-i- < CAUS > .
 -furahisha. 喜ばせる。
teleéni. n.9-10. 0. train. garimoshi < ma > ; treni < - > .
 列車。
-telekéla. v. 0. APP-il-. fold one another. -panga
 juu ya kitu kingine. 折り重ねる(ふたをするので
 はなく). **-telekeléla**. APP-il-APP-il- < LOC ? > .
 どんどん上に折り重ねる. **-telekélwa**.
 APP-il-PASS-u-. -pangwa. **-telekésyá**.
 APP-il-CAUS-i-. -panga juu ya kitu kingine. 折り
 重ねる(ふたをするのではなく). **-telekúla**.
 SEPt-ul-. -funua kwa kusogeza. 重ねた物を下
 ろす ; ずらす. **-telekulíla**. SEPt-ul-APP-il-.
-telekúlwa. SEPt-ul-PASS-u-. **-telenkányá**.
 REC-an-CAUS-i-. -pangana. 重ね合わせる(鍋
 などを).
-tembeéla. v. 0. stroll. -tembea ; -zunguka ; -zurura.
 散歩する ; 歩き回る ; 目的なくブラブラする。
-tembeeléla. APP-il- < LOC > . visit ; call on.

- tembelea. 訪問する；目的に向かって歩く。
-tembeelélwa. PASS-u-. **-tembeesíbhwa**.
 CAUS-i-PASS-ibu-. **-tembezwa**. **-tembeésya**.
 CAUS-i-. show round. **-tembeza**. 案内する；
 つれて回る。
- tembuúsyá**. v. 0. ask (a question). **-uliza** (swali).
 質問する；mukombe(結婚式の仲人)が結婚相手と話をとりつけに行く。> **-bhuulísyá**.
-tembuusísya. APP-il-CAUS-i- < BEN > . **-ulizia**
 mtu.
- tendá**. v. L. say ; speak (a language) ; make a
 speech. **-sema** ; **-nena** ; **-toa hotuba**. 言う；話す
 (ある言語を)；演説する。 **-tendá fyá**
lusakalúsáká. babble (of a mad). **-sema maneno**
 ya kijendawazimu. わけのわからぬことを言う。
-tendá nêngwá. think aloud. **-sema mwenyewe**
 kwa mwenyewe. 独り言を言う。 **-tendá**
síng'óng'ónó. 鼻声で発音する。 **-tendéla**.
 APP-il-. **-ambia**. **-tendélwá**. APP-il-PASS-u-.
-semewa. **-tendésyá**. APP-il-CAUS-i- < ITS > .
 speak loudly ; make a noise. **-zungumza kwa**
sauti kubwa ; **-sema sana**. さわぐ；わいわい言
 う。 **-tendwá**. PASS-u-. **-semwa**. **-tensyá**.
 CAUS-i- < CAUS > . **-semesha**. 言わせる。
- tendéla**. v. L. season with peanuts. **-unga na**
karanga. ピーナツで味付けする。 **-tendélesya**.
 APP-il-CAUS-i- < BEN > .
- téngéla**. v. H. **-tikisika**. 振れる；揺れる。
-téngésyá. CAUS-i-. **nod**. **-tikisa** ; **-inamisha**
 (kichwa). 振る；揺らす。
- ténká**. v. H. push. **-sukuma** ; **-sogeza**. 押す。
-ténkéla. APP-il- < BEN > . **-ténkésyá**.
 APP-il-CAUS-i- < ITS > . **-sukuma kwa nguvu**.
 力ずくで押す。 **-ténkwá**. PASS-u-. **-sukumwa**.
- téntéka**. v. H. put a pot on the fire. **-teleka**
 (chungu jikoni). 火にかける。 **-téntékéla**. APP-il-.
-téntékésyá. APP-il-CAUS-i-. put a pot on the
 fire. **-teleka** (chungu jikoni). 火にかける。
- tesyá**. v. L. remove dishes after meal. **-toa vyombo**
baada ya kula. 食後に食器をさげる。 **-tesésyá**.
 APP-il-CAUS-i- < BEN > . **-tolea vyombo baada**
ya kula. **-tesíbhwa**. PASS-ibu-. **-tolewa**
 vyombo baada ya kula.
- tetá**. v. L. bite ; sting. **-uma** ; **-uma** (kwa nyuki). か
 みつく；虫が刺す。 **-tetéla**. cackle. **-kweka** ;
-kokoleka ; **-tetea**. 雌鳥がコッコッと鳴く；雌鳥
 (muswigha, ighongo)が卵を抱く前に鳴く鳴き声。
-tetésyá. APP-il-CAUS-i- < ITS > . **-uma sana**.
 ひどくかみつく。 **-tetwá**. PASS-u-. **-umwa**. かま
 れる；虫に刺される。
- tetéa**. v. L. speak up for. **-tetea**. 抗議する；抵抗
 する。 **-li-tetéa**. RFL-li-. defend. **-jitetea**. 弁解す
 る。
- tíbhá**. v. H. smash potatoes etc. with a spoon.
-koroga mboga ilainike ; **-ponda mboga ilainike**.
 スプーンでふかした芋などを潰す；おかずを
 かき回す。 **-tíbhíla**. APP-il- < BEN > . **-tíbhísyá**.
 APP-il-CAUS-i- < ITS > . **-tíbhwá**. PASS-u-.
- tíbhá** (nkwi). v. 0. gather firewood. **-kusanya**
 kuni ; **-okota kuni**. 薪を集める。 > **-seénya**.
-tiibhíla. APP-il- < BEN > . **-tiibhílwá**.
 APP-il-PASS-u-. **-sanyiwa**. **-tíbhwa**. PASS-u-.
- tífilá**. v. H. borrow with.. **-azima**. 借りる(物を).
-tífilíla. APP-il- < BEN > . **-tífilwá**. PASS-u-.
-azimwa. **-tífsyá**. CAUS-i-. lend sth.. **-azimisha**.
 貸す(物を). **-li-tífilá**. RFL-li-. **-azimana**.
- típa**. v. 0. blame. **-laani** ; **-mpa mtu laani**. 非難す
 る。 > **-síghífilwá**. **-tíipwa**. PASS-u-. **-laaniwa**.
 非難される。
- títá**. v. H. beart (of the heart). **-piga** (kwa moyo) ;
-dunda. 打つ(心臓が)；ドキドキ鼓動する。
-títísyá. APP-il-CAUS-i- < ITS > .
- tikúlá**. v. L. make a noise. **-cheua**. くさいゲップを
 する。
- tímíla**. v. H. **-timia** (muda). 達する(時間が)；実
 現する。 **-tímísyá**. CAUS-i-. keep one's promise.
-kamilisha ahadi. 約束を守る。
- tíndá**. v. H. be late. **-chelewa** ; **-kawia**. 遅れる。
-tíndísyá. APP-il-CAUS-i- < ITS > . **-tínsyá**.
 CAUS-i- < CAUS > . **-chelewesha**.
- tínká**. v. L. breathe hard ; pulse still (in case of a
 dying person). **-tweta**. 息をはずませる；脈が
 ある；息がある。 > **-títá**.
- tínká**. v. H. bake in ashes. **-choma kwenye moto**.
 火で焼く(食べ物を)。 > **-ghósyá**. **-tínkíla**.
 APP-il- < BEN > . **-tínkwá**. PASS-u-.
- tínkúlá**. v. L. be late for... **-kuta umechelewa**
kwenda.... 遅れる(～するのに)；遅れて置いて

- いかれる。
- tintimála.** v. 0. become bent. -pindika. 曲がる。
- tintimalíka.** IMP-ik-. bend. -pinda ; -peta ;
- pindisha.** 曲げる。 **-tintimalíkwa.**
- IMP-ik-PASS-u-.
- tipá.** v. L. -zimika. 消える。 **-tipaghúla.**
- ITR-agh-SEPt-ul-. 目を何回もしばたかせる(泣いて) ; 電気などがちらちらする。 **-tipísyá.**
- APP-il-CAUS-i- < ITS >. -zimika kabisa. **-tipúlá.**
- SEPt-ul-. wink. -pesa ; -pepesa. 目が一回まばたく。 **-tipúlíla.** SEPt-ul-APP-il-. wink. -pesa ;
- pepesa. 目が一回まばたく。 **-tipyá.** CAUS-i-. -zimisha.
- tóbhá.** v. H. trample. -kanyaga. 踏む ; 踏みにじる。 > **-kandághá.** **-tóbhésyá.**
- APP-il-CAUS-i- < ITS >. **-tóbhwá.** PASS-u-. -kanyagwa.
- tobheghána.** v. 0. beel nausea. -chefua (kwa roho). 吐き気がする。
- tofú.** adj. L. NPx-. short ; low. -fupi ; -dogo. 短い ; 低い。
- tofúhá.** v. L. VEB-h-. become short. -wa -fupi. 短くなる。 **-tofúhísyá.**
- VEB-h-APP-il-CAUS-i- < ITS >. -wa -fupi zaidi.
- tofúhyá.** VEB-h-CAUS-i-. make short. -fupisha. 縮める。
- tolá.** v. L. speak ill of... -teta. 悪口を言う。
- tolésyá.** APP-il-CAUS-i-. 悪口を言う性癖がある。 **-tolwá.** PASS-u-. -tetwa. 悪口を言われる。
- tolobhéla.** v. 0. disappear ; go down. -toweke ; -tua ; -zama. 見えなくなる ; 消える ; 沈む。
- tolobheléla.** APP-il- < LOC >.
- tolóká.** v. L. escape (of a captive). -ondoka bila watu kukuona ; -toroka (kwa mateke). 人に隠れて逃げる ; 脱走する。 **-tolókéla.**
- APP-il- < LOC >. **-tolókwá.** PASS-u-. **-tolósyá.** CAUS-i-. -torosha. 逃がす。
- tólómá.** v. H. snore. -koroma. いびきをかく。
- tólómésyá.** APP-il-CAUS-i- < ITS >.
- tomólá.** v. L. eat the first new crops. -limbua (mavuno) ; -onja mazao ya kwanza. 初物を食べる。 **-tomólwá.** PASS-u-.
- toná.** v. L. decorate oneself. -pamba maua mwilini. 体に装飾を施す。 **-tonélá.** APP-il-. -suka nywele
- fup. 短い伸びかけの髪を編む。 **-tonwá.**
- PASS-u-. -pambwa.
- tóná.** v. H. be small ; be mentally deficient.
- chelewa kukua. 小さい ; 育ちが遅れる。
- tónésyá.** APP-il-CAUS-i- < ITS >.
- tonéká.** v. L. STAT-ik-. be favored. -pendeka ; -pendwa. ひいきされる。
- tonékwá.** v. L. STAT-ik-PASS-u-. be favored.
- pendeka ; -pendwa. ひいきされる。 > **-tonéká.**
- tonénsya.** v. 0. hurt a sore. -tonesha. 傷にさわって痛くする。
- tongá.** v. L. groan (because of pain). -ugulia kwa sauti. うなる(人が) ; うめく。 **-tongésyá.**
- APP-il-CAUS-i- < ITS >. -ugulia zaidi.
- tonensíbhwa.** PASS-ibu-. 傷をさらわれる。
- tóohá.** v. H. come out (of the sheath of beans) ; germinate. -chipua. はじけ出る ; 発芽する(種から)。 > **-mélá.**
- toóla.** v. 0. get married (of a man). -oa. 結婚する(男が)。 **-toóla ghwá bhubbílí.** marry the second wife. -oa mke wa pili. 第二夫人を持つ。 **-toóla mpálí.** be polygamy. -oa wake wengi. 多妻をもつ。 **-tooléla.** APP-il- < LOC >. 結婚する(場所)。 **-toolélwa.** APP-il-CAUS-i- < LOC >. 嫁に行く(姉妹などの後に続いてある場所へ)。
- toólwa.** PASS-u-. get married (of a woman).
- olewa. 結婚する(女が)。 **-toósyá.** CAUS-i-. -oza. 結婚させる。
- toónya.** v. 0. leak ; drip. -vuja ; -tona ; -dondoka. もれる ; したたる ; 一滴ずつ穴からしたたる。 > **-sóóbhá.** **-toonyéla.** APP-il- < LOC >.
- toonyélwa.** APP-il-PASS-u-. -vujiwa ; -nyoshewa. 雨にもれられる。 **-toonyésya.** APP-il-CAUS-i- < ITS >. -vuja zaidi.
- tótó.** adj. H. raw (meat). (nyama) mbichi. 生の(肉) ; 調理前の肉 ; 肉についてのみ。
- tu = . proc. L. only. tu. ~のみ。
- túbhághúká.** v. H. ITR-agh-SEPi-uk-. fly up ; jump about ; dance about in joy ; jump (over sth). -ruka juu ; -rukaruka ; -chupachupa ; -rukaruka kwa furaha. 飛び立つ ; 飛び跳ねる ; 何度も飛び上がる ; 喜んで飛び回る ; 飛び越す。 **-túbhághúsyá.**
- ITR-agh-SEPt-ul-CAUS-i-. -rusharusha.

-**túbhúká**. SEPi-uk-. jump ; jump down. -ruka ;
-chapa. ジャンプする ; 飛び降りる。
-**túbhúkílá**. SEPi-uk-APP-il- <LOC> .
-**túbhúkwá**. SEPi-uk-PASS-u-. -rukwa.
-**túbhúsyá**. SEPi-uk-CAUS-i-. -rusha. 飛ばす。
-**tubhúká**. v. L. SEPi-uk-. -toboka. 穴が開く。
-**tubhághúla**. ITR-agh-SEPt-ul-. -toboatoboa.
-**tubhághúlila**.
ITR-agh-SEPt-ul-APP-il- <BEN/LOC> .
-**toboleatobolea**. -**tubhághúlwa**.
ITR-agh-SEPt-ul-PASS-u-. -tobolewatobolewa.
-**tubhúkíla**. SEPi-uk-APP-il- <LOC> . -**tubhúlá**.
SEPt-ul-. make a hole ; pierce. -toboa ; -toboa
tundu. 穴をあける ; (針を)刺す. -**tubhúlíla**.
SEPt-ul-APP-il- <BEN/LOC> . -**tobolea** ;
-**tobokeya**. 裏側まで完全に突き刺す。
-**tubhúlwá**. SEPt-ul-PASS-u-. -tobolewa.
-**tubhúsyá**. SEPt-ul-CAUS-i- <CAUS/INT> .
-**tobolea**. 人を雇って穴をあけさせる。
-**túhú**. adj. H. NPx-. empty (bottle). (chupa) tupu.
瓶(空の)。
-**tuká**. v. L. abuse. -tukana. ののしる. -**tukílá**.
APP-il- <BEN> . -tukania. ののしる(ある理由
で). -**tukísyá**. APP-il-CAUS-i- <ITS> . -**tukwá**.
PASS-u-. -tukanwa. -**tukyá**. CAUS-i- <CAUS> .
-tukanisha. -**li-tuká**. RFL-li-. abuse each other.
-tukanana. ののしりあう。
-**tulá**. v. L. bloom ; fruit. -chanua maua. 花を咲か
せる ; 花が実をつけはじめる. -**tulághúlá**.
ITR-agh-SEPt-ul-. become hatched. -chochoa.
かえる(鳥の卵が) ; 砕く(殻を). -**tulághúlwá**.
ITR-agh-SEPt-ul-PASS-u-.
-**tulíla**. v. L. season liquor with suger or honey.
-unga pombe na sukali au asali. 酒に味付けを
する(砂糖, 蜂蜜で)。
-**tulíla (bhúlóngó)**. v. L. APP-il- spread soil on the
floor. -tandika udongo chini ; -shindilia udongo
chini. 床の土をならす. -**tulíká**. IMP-ik-.
-kusanya udongo. 土を集める. -**tulílwá**.
APP-il-PASS-u-. -shindiliwa. 道などがならされ
る. -**tulísyá**. APP-il-CAUS-i- <CAUS/INT> .
人を雇って酒に味付けをさせる。
túlö. n.13. L. sleep. usingizi. 睡眠 ; 睡魔。
-**tumá**. v. L. send (sb.). -tuma. やる(人を) ; 人を遣

いにやる. -**tumísyá**.
APP-il-CAUS-i- <CAUS/INT> . -tuma mtu ili
anitume. -**tumwá**. PASS-u-.
-**tumbá**. v. L. roast ; burn (sth.). -choma ; -unguza ;
-oka (matofali). 焼く ; 燃やす. -**tumbíla**.
APP-il- <BEN> . -**tumbwá**. v. L. PASS-u-.
-**tumbúlá**. v. L. cut open the belly. -tumbua tumbo.
腸を取る. -**tumbúlíla**. APP-il-. -**tumbúlwá**.
PASS-u-.
-**tumíla**. v. L. APP-il-. use. -tumia. 用いる。
-**tumílwá**. APP-il-PASS-u-. -**tumísisyá**.
APP-il-CAUS-i-APP-il-CAUS-i-.
-**tumpá (hânsí)**. v. L. sick sth. into the ground.
-choma ardhini. 地面に突き刺す. -**tumpísyá**.
APP-il-CAUS-i- <ITS> . -**tumpwá**. PASS-u-.
-**tuná**. v. L. deny ; disagree ; refuse. -kana ;
-kanusha ; -kataa ; -gomba ; -pinga. 否定する ;
反対する ; 断る. -**tunísyá**.
APP-il-CAUS-i- <ITS> . -**tunwá**. PASS-u-.
-kataliwa. -**tunyá**. CAUS-i-. -kataza. 禁止する。
-**túná**. v. H. become dull. -butuka ; -wa -butu. 切れ
なくなる. -**túníla**. APP-il- <LOC> . -**túnísyá**.
APP-il-CAUS-i- <ITS> . -**túnyá**. CAUS-i-.
-kosesha makali. 切れなくする ; 使いすぎて切
れなくなる。
-**tungá**. v. L. keep. -fuga. 飼う(儀礼用の鶏, ヤギ,
ヒツジを). -**tungíla**. APP-il- <LOC> .
-**tungíká**. v. L. IMP-ik-. suspend (on / from the
ceiling). -tundika (ukutani, darini). 上に置く ;
吊るす(天井から). -**tungíkíla**. IMP-ik-APP-il-.
-**tungíkwá**. IMP-ik-PASS-u-. -**tungíla (káje)**.
APP-il- thread. -tunga uzi. 糸を通す(針に) ; 糸
を通す(ビーズに) ; 糸を通す(釣り糸に)。
-**tungííla**. APP-il-APP-il- <BEN/LOC> .
-**tungílwá**. APP-il-PASS-u-. -tungiwa. -**tungúká**.
SEPi-uk-. -dondoka. 上に吊るしていた物が自
然に落ちてくる. -**tungúkíla**.
SEPi-uk-APP-il- <LOC> . -**tungúlá**. SEPt-ul-.
catch hold with a hook. -angusha ; -tungua ; -toa
kitu cha juu. 果物などを落とす ; (ぶら下がって
いる物を)はずす ; かぎで引っ掛けて取る。
-**tungúlíla**. SEPt-ul-APP-il- <BEN> .
-**tungúlúla**. SEPt-ul-SEPt-ul-. -chomoa. 抜く(糸

を). **-tungúlúwa**. SEPt-ul-SEPt-ul-PASS-u-
-chomowa. **-tungúlwá**. SEPt-ul-PASS-u-
-tungwá. PASS-u-. **-tungwa**.
-tuntinkána. v. 0. REC-an-. **-panga juu**. 重なる.
-tuntinkánya. REC-an-CAUS-i-. put sht. on sth..
-panga kitu kimoja juu ya kimoja. 重ねる.
-túntúmúká. v. H. SEPi-uk-. appear. **-ibuka (kitu)**.
現れる(物が). **-túntúmúkílá**.
SEPi-uk-APP-il-<LOC>. 現れる(物が場所に).
-túntúmúlwá. SEPt-ul-PASS-u-
-túnú. adj. H. NPx-. dull. **-butu**. 切れない ; 鈍い.
-tútúmíká. v. H. IMP-ik-. **-ficha kitu**. 野で草などを
使って物を隠す. **-tútúmíkílá**.
IMP-ik-APP-il-<LOC>. **-tútúmúká**. SEPi-uk-
appear. **-ibuka (mtu)**. 現れる(人が). **-tútúmúkílá**.
SEPi-uk-APP-il-<LOC>. 現れる(人が場所に).
-tútúmúlá. SEPt-ul-. 隠していた物を出す ; 蒸
気を出して冷ます ; 煙をのぼらせる ; 水の中
から物を取り出す.
-tuúla. v. 0. put down load. **-tua** ; **-nyesha mvua wa**
kwanza wa masika. おろす(荷を) ; バナナの房
が重くなってぶら下がる ; 雨季の最初の雨が
降る. **-tuúla kúbhwa mí**. pay the tribute. **-lipa**
kodi. 貢ぐ(首長に). > **-sonsyá**. **-tuulíla**.
APP-il-. **-tuulúka**. SEPi-uk-. move one's
residence. **-hama**. 移動する(場所を) ; 引っ越す
(場所から). **-tuulukíla**.
SEPi-uk-APP-il-<LOC>. **-hamia**. 引っ越す
(場所へ). **-tuulúkwa**. SEPi-uk-PASS-u-
-hamwa. 村などから人がいなくなる.
-tuulusíbhwa. SEPt-ul-CAUS-i-PASS-ibu-
-hamishwa. **-tuulusísyá**.
SEPt-ul-CAUS-i-APP-il-CAUS-i-<LOC>.
-hamishia. 移転させる(場所へ). **-tuulúsya**.
SEPt-ul-CAUS-i-. **-hamisha**. 移転させる(場所
から). **-tuúlwa**. PASS-u-
-túúnyúká. v. H. SEPi-uk-. burst open. **-tumbuka** ;
-pasuka. やぶれる ; つぶれる. **-túúnyúkílá**.
SEPi-uk-APP-il-<LOC>. やぶれる(場所が).
-túúnyúlá. SEPt-ul-. castrate. **-hasi** ; **-toa kokwa**
za pumbu. 去勢する ; 精子の袋を潰す.
-túúnyúlwá. SEPt-ul-PASS-u-. **-tendewa** ;
-pasuliwa.
tuúpa. n.9-10. 0. file. **tungu**. ヤスリ.

-twá. v. 0. pound (to take off husks or to make
flour). **-twanga** (ili kutosha makapi au kupata
unga). 搗く(殻を取り去るため, あるいは粉にする
ため) ; 言葉をつむぐ(詩的用法). **-twíbhwa**.
APP-il-PASS-u-. **-twangwa**. **-twíla**.
APP-il-<BEN>. **-twingia**. **-twísyá**.
APP-il-CAUS-i-. **-twingia**. 2人で搗いて手伝う.
-twála. carry away ; take (sb. somewhere) ;
carry ; hold in one's arm. **-chukua** ; **-beba** ;
-twaa ; **-mchukua mtu** ; **-mpeleka mtu** ; **-chukua**
mkononi. 持ってゆく ; 運ぶ ; 連れて行く ; 抱
える. **-twála kúlútughó**. shoulder. **-beba begani**.
肩に担ぐ. **-twála kúmútwé**. carry (sth.) on
one's head. **-chukua kichwani** ; **-jitwika kichwani**.
頭にのせて運ぶ. **-twála mudaála ~ mutaála**.
carry (sth.) on a pole. **-beba mzegazega** ;
-chukua mzegazega. 棒で担いで運ぶ.
nantwála mákonde kúmudaála=nimebeba ndizi
kwenye mzegazega. **-twalíla**. APP-il-<BEN>.
-chukulia kubeba. **-twalísyá**.
APP-il-CAUS-i-<ITS>. **-beba zaidi** ; **-zidisha**.
-twálwa. PASS-u-. **-bebwa**. **-twásyá**. CAUS-i-
-bebesha.
-twíka. v. 0. put up (sth.) on sb.'s head. **-twika**. 頭
にのせてやる. **-twíkwá**. PASS-u-. **-li-twíka**.
STAT-ik-. **-jitwika**. 自分の頭の上のにのせる.
-li-twíka kúlútughó. RFL-li-. shoulder. **-beba**
begani ; **-jitwisha**. 肩に担ぐ.
twíte. adv. 0. like that. **hivi**. こんな風に.
-tyála. v. 0. **-wa na makali**. とがっている. **-tyalísyá**.
APP-il-CAUS-i-<ITS>. **-tyasíbhwa**.
CAUS-i-PASS-ibu-. **-tyasísyá**.
CAUS-i-APP-il-CAUS-i-<BEN>. **-nolea**.
-tyásyá. CAUS-i-. shet ; sharpen. **-noa**. 研ぐ.
-tyánká. v. H. paint. **-paka**. 塗る ; 色を塗る.
-tyánkílá. APP-il-<BEN>. **-pakia**. **-tyánkísyá**.
APP-il-CAUS-i-<ITS>. **-paka sana**. **-tyánkúwá**.
PASS-u-. **-pakwa**. **-li-tyánká**. RFL-li-. **-jipaka**.
化粧をする ; 自分自身に塗る.
-tyankúka. v. 0. SEPi-uk-. slip. **-teleza (kwa mtu)**.
すべる. **-tyankukíla**. SEPi-uk-APP-il-<LOC>.
-tyankúla. SEPt-ul-. **-kanyaga kitu teketeke**. す
べる物を踏む(泥など) ; 板に波模様をつける.
-tyankulíla. SEPt-ul-APP-il-<LOC>.

-tyankúlwa. SEpt-ul-PASS-u-. -kanyagwa.

tyeé. adv. L. like that. hivi. こんな風に.

U - u

uléke. conj. 0. in order to. ili. ~のために.

úlimpolá. interj. L. hello. hujambo. こんにちは.

úlo. adv. L. four days ago ; in four days. nyuma ya siku nne ; baada ya siku nne. 4日前 ; 4日後 ; 今日から数えて前後4日.

úló. adv. L. five days ago ; in five days. nyuma ya siku tano ; baada ya siku tano. 5日前 ; 5日後 ; 今日から数えて前後5日.

úma. n.9-10. 0. fork ; pitchfork. reki. 熊手.

-úngá. v. H. season. -unga (mchuzi). 味をつける (現代風の味付け, トマト, 砂糖, タマネギなど).

-úngflá. APP-il-<BEN>. -úngwá. PASS-u-.

úsinga ghwě épángo. n.3. H. beehive made from log. mzinga<mi-> wa gogo. 丸太をくりぬいて作った蜂の巣箱.

úufwě. prn. L. we ; us. sisi. 私たち.

úughwě. prn. L. you. wewe. 君.

uukále. n.9. 0. olden times. siku za kale. 昔.

úukó. n.17 ; dem ; adv. L. there. kule. あそこ(自分は移動中).

úumwě. prn. L. you. nyinyi. 君たち.

úunc. prn. L. I, me. mimi. 私.

úúnyókó. bháányókó. n.1-2a. H. your mother. mama yako. 君の母. > nyóko.

uúso. bhaáso. n.1-2a. 0. your father. baba yako. 君の父(たち). > só.

úusyě. bháasyě. n.1-2a. L. his/her father. baba yake. 彼(女)の父(たち).

W - w

waalaála mpolá. v. 0. Good morning. habari za asubuhi. おはよう.

waáya. n.9-10. 0. wire. waya<->. 針金.

wankâmba. n.9-10. 0. cruciam carp sp. samaki <aina>. フナの仲間(川魚).

wíki. n.9-10. 0. week. juma<ma-> ; wiki<->. 週.

Y - y

yaáni. conj. 0. manely. yaani, ndio kusema. つまり.

Z - z

-zaáni. v. 0. think. -dhani. 思う ; 確信なく思う.

-zaaníbhwa. PASSL-ibu-. -dhaniwa.

zawaádi. n.9-10. 0. gift. zawadi<->. 贈り物.

zíwa. n.9-10. 0. lake. ziwa<ma->. 湖.

> tanganyíka.